

MARIANI SCOTTI CHRONICON

EDENTE G. WAITZ PROF. PUBL. KILIONENSI.

(Apud PERTZ, *Monumenta Germaniæ historica*, Script. V, 495.)

INCIPIIT HINC MARIANI SCOTTI CRONICA CLARA.

INCIPIUNT CAPITULA PRIMI LIBRI (fol. 27).

1. De disputatione Dionissi Exigui supra passionem et resurrectionem Christi. 2. De ratione evangelica contra eum. 3. De inquisitione capitis mundi, et primæ hebdomadæ initii sæculi. 4. De paschali ordinatione et de passione et de resurrectione Dominica argumentatæ et inquisitæ a capite mundi. 5. De contradictione earum secundum auctoritatem Bedæ in ordinatione paschali.¹ 6. De capite mundi, ubi sit juxta Bedam. 7. De anno magno ex concurrentibus composito a Beda, ut ostenderet diversitatem cronicarum atque historicorum in nativitate et passione resurrectioneque Christi, et de tractatione ejusdem magni anni. 8. De capite mundi et indictionibus ac ciclis magnis annisque inde usque ad incarnationem juxta Dionissium et in presentem diem. 9. De septem diebus primis secundum solem et lunam ac feriam, et de formatione rerum creaturarum¹⁴ septem diebus, de informi materia. 10. De cassura primi Adæ, et de emendatione triplici cassuræ ejusdem per secundum Adam per Christum eodem ordine et in eadem feria et annis a cassura et a capite mundi usque ad incarnationem et passionem Domini, in eadem feria cassuræ¹⁵. 11. De prima ætate sæculi a prima ejusdem die, hoc est quinto decimo Kalendarum Aprilium feria prima incipiente, et per annos singulos ordinate	a nativitate patrum usque ad filios pertranscursa; et de obitu patriarcharum in ea usque in diluvium et egressum Noe de archa. 12. De secunda ætate sæculi, predicto ordine patrum et filiorum usque ad Abaræ nativitatem. 13. De emendatione sancti Augustini in secunda ætate¹⁶, teste Beda. 14. De damno ejusdem ætatis¹⁷ secundæ invento, secundum Lucam evangelizam. 15. De divisione terræ inter filios Noe, de linguis et generationibus et turre Nebrod. 16. De tertia ætate juxta ordinem per patriarchas et duces ab Abaram usque ad David. 17. De quarta ætate ordinate per patres et filios a David usque captivitatem et combustionem templi Salemonis. 18. De tractatione sancti Hironimi supputando a sexto anno Ezechiæ usque Assuerum. 19. De festis diebus legis et de tempore combustionis¹⁸ templi Salemonis a Nabodonozor secundum Hlisidorum et Hieronimum. 20. De quinta ætate ordinate a combustionem templi usque ad incarnationem Christi octavo die Kalendarum Aprilium feria sexta, annuntiante Gabriele archangelo sanctæ Mariæ. 21. De supputatione sancti Bedæ in eadem ætate numerans septuaginta hebdomadas, hoc est annos quadringentos septuaginta quinque ab anno vigesimo Artarxensis usque ad Christum. 22. De annis singulis sub consulibus suis a Julio Cæsare usque ad Christum.

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI SECUNDI, QUI EST INCARNATIONIS USQUE IN ASCENSIONEM DOMINI (fol. 28).

1. De inquisitione nativitatis Joannis baptistæ duce æcclesiastica auctoritate. 2. De solutione questionis ejusdem. 3. De annuntiatione incarnationis Christi ad sanctam Mariam octavo die Kalendarum Aprilium feria sexta per Gabrielem archangelum, et egressu sanctæ Mariæ ad Elizabeth, manens apud eam usque in nativitatem Joannis baptistæ.	4. De anno regni ac cicli decennovennalis et indictione convenienteque luna conceptionis Dominicæ secundum legem. 5. De congruitate incarnationis et redemptionis per secundum Adam in eadem feria sexta et in die mensis solaris ad easdem in quibus primus Adam creatus et transgressus est.

VARIE LECTIONES.

¹⁴ ita c. pro creaturarum. ¹⁵ cassuræ eadem manu, sea atramento pallidiorē post additum videtur, quod signum interpunctionis post feria positum confirmat. ¹⁶ eate 1. ¹⁷ etis 1. ¹⁸ ita cod. pro combustionis.

6. De nativitate Domini in Bethlem et congrua A
indictione nativitatis eius.
7. Quomodo trigintaduorum annorum ac demedi¹⁹
anni necnon triginta quatuor annorum teste
scriptura Dominus passus sit, et qualiter se-
cundum Olympiades vel annos regum hoc potest
ferri, si in trigessimio et in trigessimio primo
suo anno fuit baptizatus, quomodo triginta duo-
rum annorum et demedi¹⁹anni secundum evan-
gelium Joannis, aut triginta quatuor annorum
juxta apocolipsim²⁰ passus.
8. De solutione questionis, et quod Beda secun-
dum Ebraicam unitatem²¹, Olympiades vero²²
juxta septuaginta interpretes computatur²³.
9. De gestis et tempore nativitatis Domini usque
ad mortem Herodis. B
10. De reversione Domini ex Egipto precepto an-
gelico.
11. De remansione Domini in Hierusalem nescientibus
parentibus ejus, et de morte Octaviani Cessaris.
12. De Tiberio Cessare ejusque annis, et Domini
incurso²⁴.
13. De anno quinto decimo imperii Tiberii, et pon-
tificibus ejus, tractante Beda.
14. De concordia evangelistarum²⁵ secundum Augu-
stinum in verbis Joannis baptistae et Domini.
15. De anno trigesimo baptismi Domini, de²⁶ co-
lumba et cætu, secundum sanctum Gregorium.
16. De tractatione sancti Hieronimi in Ezechielem
prophetam in anno et in mense baptismatis
Domini. C
17. Item sanctus Augustinus de eodem anno Ezece-
lis et Christi, et verbis Patris in baptisma de
Filio.
18. De inquisitione anni baptismatis Domini hoc est
quinto decimo²⁷ Tiberii juxtaronicam Eusebii
vel Bedae, supputando ab ipso quinto decimo
anno et baptisma Domini²⁸ secundum ipsas
cronicas usque ad ipsum Bedam.
19. De argumentatione erroris predictarum croni-
carum supputationis etiam ex ipsis cronicis in-
quisiti.
20. De inquisitione anni resurrectionis Domini se-
cundum Bedam, et testimonio Bedae latenter,
quod in eodem anno Dominus in octavo die Ka-
lendarum Aprilium resurrexit a mortuis. D
21. De offensione predictae rationis²⁹.
22. De resurrectione Christi in sexto die Kalenda-
rum Aprilium, teste Beda juxta historiam sancti
evangelii, et inquirens ab initio mundi.
23. Cur resurrectio in octavo Kalendarum Aprilium
potius quam in sexto Kalendarum Aprilium
putatur.
24. De passione in octavo Kalendarum Aprilium,
et resurrectione in sexto Kalendarum Aprilium,
secundum sanctum Hieronimum.
25. De eadem resicut tractat sanctus Augustinus
in libro quarto sanctae Trinitatis, et quomodo
tribus diebus atque tribus noctibus fuit Domi-
nus in sepulcro.
26. De testimonio sancti Hieronimi, quod Eusebius
in sua cronica multa pretermisit, de quibus
ipse Hieronimus nonnulla, cum eam transtulis-
set, adjecit.
27. De baptizato Domino octavo Idus Januarii in
dominico die epifaniae, et egressu ejus in heri-
mum crastino die feria secunda jejunaturus qua-
draginta diebus et noctibus, et de victoria Do-
mini de diabulo feria sexta in die quadrages-
simo sui jejunii in gula ac vana gloria atque
avaritia, in quibus diabolus primum Adam ea-
dem feria prostravit, et de³⁰ pascha ejusdem
anni baptismatis Domini.
28. De prima cognitione Domini a sancto Andrea et
Simone, eo vocato primum tunc nomine Petro,
et de vocatione sancti Philippi et de Nathanieli.
29. De prima sed separabili Petri et Andreae filio-
rumque Zebedei vocatione.
30. De inseparabile vocatione apostolorum, et vo-
catione Domini matrisque ejus cum discipulis
suis ad nuptias, et quod in ephifania nuptiae sunt
factae.
31. De pascha et de ejectione mercatoribus de templo,
Joanne non adhuc misso in carcerem.
32. De transitu Domini per Samariam, sedens et
sitiens super puteum in civitate Samariae Si-
char, et in Galilea transiens³¹ sanavit alium
reguli credentis cum tota sua³² domu.
33. De secunda ascensione Domini in Hierusalem,
quasi in secundo pascha, sanans paraliticum.
34. De sanitate hominis in sinagoga a spiritu im-
mundo³³, et socrus Petri a febre.
35. De electione duodecim apostolorum, et sermone
beatitudinum sedendo in monte, et simili ser-
mone stando in loco campestri et de leproso
mundato.
36. De centurione et servo ejus sanato, et de scriba.
37. De transitu Domini trans fretum mutatum³⁴,
et de verbis fidei, et de cecis et porcis.
38. De reversione Domini trans fretum, et paraliti-
co sanato, et de civitate Domini.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁹ i. e. dimidii. ²⁰ apocolipsi legitur, sed littera una litura absumpta est 1. ²¹ lege veritatem. ²² vero post additum est 1. ²³ computatur scriptum erat, sed ut litura delatum est 1. ²⁴ c. post infra scriptum est 1. ²⁵ ita saepius pro evangel. 1. ²⁶ de post add. 1. ²⁷ ita cod. 1? ²⁸ post add. 1. ²⁹ mundi add. 2. ³⁰ post add. 1. ³¹ post add. 1. ³² domu sua scriptum est 1., sed signis ostensum verba esse transponenda, quod aliis quoque locis occurrit. ³³ suppla vexati quod in apographo cod. 2. post additum est. ³⁴ fretu motato, post correcta in fretum mutatum 1.

39. De vocatione Mathei apostoli, et calumnia manducandi et bibendi cum puppicanis.
40. De filia Jari resuscitata, et de muliere ³⁸ duodecim annis in fluxu sanguinis curata.
41. De duobus cecis et Beelzebub ³⁹, et predicatione Christi, sanans omnem langorem et infirmitatem, de messe et operaris et de missione ³⁷ 12 apostolorum ad predicandum, data ipsis potestate immundorum spirituum.
42. De nominibus 12 apostolorum secundum ordinem, et de virga portanda et non portanda.
43. De predicatione Christi post missionem 12 apostolorum, et filio viduæ resuscitato, et de missione duorum discipulorum a Johanne viucto ad Jesum.
44. De phariseo rogante Dominum ad mensam, et Maria Magdalena, et de alastro.
45. De Domino exprobrante civitatibus, et confessione, et de spicis in sabato.
46. De manu arida sanata juxta concordiam quatuor evangelizarum.
47. De phariseis et Herodianis, et demonatico ceco et muto sanato.
48. De Herode et passione sancti Johannis baptizæ, de miraculo quinque panum et duorum piscium, de pascha, et de loco decollationis et sepulturæ Johannis.
49. De ambulatione Domini et Petri super undas navigantes trans fretum Genesar [quarta ³⁸ vigilia noctis, et de pascha et miraculo panum et piscium].
50. De Cananea muliere et filia ejus sanata, de surdo et muto, et refectione quatuor millium de septem panibus et paucis piscibus, et de ceco illuminato, secundum Marcum.
51. De interrogatione Domini, de discipulis suis, de contradictione Petri, et transfiguratione Domini, de Moisi et Helia, et lunatico.
52. De adventu Domini a Galilea in Judeam, et de uxore demittenda.
53. De parvulis et operaris in vineam, de bono, et reversione Domini in Galileam.
54. De festivitate scenophegiæ.
55. De encenia solemnitate.
56. De Lazaro resuscitato veniente Domino a Galilea in Hierusalem, et de uno ceco sanato secundum Lucam cum adpropincasset Dominus Hiericho, et duobus cecis sanatis secundum alios egrediente Domino ab Hiericho, de Statheo ³⁹ et parabolis.
- A 57. De adventu Domini in Bethaniam sabbato ante sex dies paschæ, et crastino in palmis luna decima in Hierusalem.
58. De gestis primæ et secundæ tertæque ⁴⁰ feriæ juxta ordinem ⁴¹, aliisque multis.
59. De biduo ante paschæ, id est quarta feria.
60. De primo die azimorum, hoc est quinta feria.
61. De cena Domini.
62. De imno ⁴² dicto et egressu Domini in Getsamani ubi tentus est, de gestis ejusdem noctis, et denegatione Petri juxta ordinem,
63. De gestis diei passionis Christi et sepulturæ ejus et lintheaminibus.
64. De monumento Domini, et mulieribus et custodibus sepulcri.
- B 65. De vespere sabbati quæ lucescit in prima sabbati sexto die Kalendarum Aprilium, luna septima decima, in qua Christus resurrexit a mortuis, et de gestis ipsius diei, ordinate sicut tractat sanctus Augustinus juxta concordiam quatuor evangelizarum.
66. De testimonio evangelizarum et sancti Pauli apostoli in epistola ad Corintheos in apparitione ⁴³ Domini, juxta Augustinum,
67. De ambulatione Domini in Galilea corporaliter, tractante Augustino.
68. Quot vicibus post resurrectionem suam in terra et in cælo vissus est Dominus, tractante Augustino juxta quatuor evangelizas sanctumque Paulum.
- C 69. De misterio verborum Domini quibus dixit « Præcedam vos in Galileam, » tractante sancto Augustino.
70. De passione sancti Petri et de ordinatione sancti Clementis.
71. De passione sancti Pauli [apostoli ⁴⁴].
72. De passione sancti Andreæ [apostoli ⁴⁴].
73. De passione sancti Jacobi apostoli filii Zebedei.
74. De dormitione sancti Johannis evangelizæ.
75. De passione sancti Philippi apostoli ⁴⁵.
76. De passione sancti Bartolomei.
77. De passione sancti Thomæ.
78. De passione sanctissimi Mathei,
79. De passione sancti Jacobi fratris Domini.
- D 80. De passione sancti Tatheï.
81. De passione sancti Simonis Cannanei.
82. De obitu sancti Mathiæ apostoli.
83. De septem diaconibus ordinatis ab apostolis ⁴⁶.

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI TERTII ⁴⁷.

1. De nativitate Domini, et de annis ejus qui semper nuceo colore inscribuntur, et de annis

Octaviani Cessaris nigro colore simul ordinate in concursu conscriptis, sub consulibus pro-

VARIÆ LECTIONES.

³⁸ i. e. muliere. ³⁹ Beelpub; postea li. tera E bis superscripta est 1. ³⁷ demissione 1. ³⁸ Inclusa post. in margine altera manu addita sunt 1. ³⁹ pro Zacheo. ⁴⁰ que post add. 1. ⁴¹ ordinem in margine post add. 1. ⁴² i. e. hymno. ⁴³ pro apparitione. ⁴⁴ post add. altera manu 1. ⁴⁵ hæc prima manu summo in margine adjecta sunt, signoposito post cap. LXXIIII. ⁴⁶ hæc prima manu infimo in margine adjecta sunt, signo apposito, quo his verbis locus suus monstratur 1. ⁴⁷ Sequentia etiam in 3 leguntur, ubi multa mutantur. Inscriptio: Incipiunt capitula libri sequentis.

- priis ⁴⁶ secundum Cassiodorum, gestisque certis uniuscujusque anni usque in mortem Octaviani, et ⁴⁷ tunc ante Tiberium sicut ante unumquemque regem postea habebitur summa collecta annorum incarnationis a nativitate Domini usque in finem regni ejusdem regis titulus.
2. De Tioerio ejusque annis nigro colore, dominicis autem annis mineo colore sub consulibus et gestis propriis ordine predicto uniuscujusque anni usque in annum nonum decimum incarnationis, Tiberii vero tertium, ubi incipit incarnatio juxta cronicas Eusebii et Bedæ prespeteri, et usque in annum vigessimum tertium incarnationis, Tiberii vero septimum, ubi incipit incarnatio secundum Dionissium, ^B quæ inde nigro colore conscribitur in margano ⁴⁸ semper sub dextera manu. Reges quoque in eadem incarnatione inscripti, sicut secundum Eusebii Bedæque cronicas regnaverunt, ordinate e regione ad annos singulos incarnationis juxta historiam sacri evangelii in margano semper sub sinistra manu, et contra predictos eosdem reges in hac quoque incarnatione inscriptos, sicut vere regnaverunt, ad ostendendum ⁴⁹ erroris cronicarum annorumque incarnationis juxta Dionissium, et usque ad annum quintum decimum imperii Tiberii.
3. De anno quinto decimo Tiberii, de Johanne et Domino ab eo baptizato, secundum quatuor evangelizas, Augustino teste, de jejunio ⁵⁰ Domini et victoria ejus, de diabulo, de predicatione Christi, et passione Johannis baptistæ.
4. De passione Domini et miraculis in passione, de ordinatione Jacobi primi episcopi, de passione sancti Stephani, et conversione sancti Pauli, et adventu ejus in Hierusalem, manens apud ⁵¹ sanctum Petrum diebus quindecim, et reliqua usque ad Claudium.
5. De Claudio, de fame et passione Jacobii filii Zebedei, de carcere sancti Petri, de secunda ascensione sancti Pauli in Hierusalem anno quarto decimo conversionis suæ loquens cum sancto Petro, de adventu sancti Petri ad Romam, et reliqua usque ad Neronem.
6. De Nerone, et sancto Paulo victo ad Romam misso, de passione sancti Jacobi fratris Domini, de resurrectione Christi in octavo Kalendarum Aprilium sicut Beda putat, de Marco evangeliza et passione ejus, de passione Petri et Pauli, de Clemente papa et decretali epistola ejus ad sanctum Jacobum fratrem Domini, de martiribus sub Nerone passis, et de morte Neronis.
7. De Galba ipsiusque imperio et morte.
8. De Othone et ejus imperio et morte.
9. De Vitellio, de imperio obituque ejusdem, testo Josepho tunc presente.
10. De Vespasiano ⁵², et destructione Hierusalem.
11. De Tito et consulibus gestisque sub ipso.
12. De Domitiano imperatore, de Anacleto papa et decretalibus epistolis ejus, de sancto Johanne in ferventis olei dolium misso et religato in Pathmum insulam, ubi apocalipsim vidit.
13. De Nerva imperatore, de reversione sancti Johannis in Ephesum scribiens eugelium, et de martiribus.
14. De Traiano imperatore, de dormitione sancti Johannis, et de martiribus.
15. De Adriano imperatore, de Sixto papa et decreto ejus in missa, de Thelesforo papa et decreto ejus, et de martiribus.
16. De Antonino imperatore, et de Igino papa et decreto ejus, de Pio papa, et de precepto angelico de pascha, de Aniceto papa et decreto ejus.
17. De Marco imperatore, de Sothero papa et decreto ejus et de martiribus.
18. De Commodio imperatore, de Victore papa et decreto ejus, et de pascha.
19. De Helio imperatore et de consulibus et gestis sub ipso.
20. De Juliano imperatore, teste Orosio.
21. De Severo imperatore, de Zepherino papa et decreto ejus.
22. De Carcalla ⁵³ imperatore et nomine ejus
23. De Macrino imperatore, de Calisto papa et decreto ejus.
24. De Marco Aurelio imperatore.
25. De Aurelio Alexandro imperatore, de Urbano papa et decreto ejus, et de martiribus.
26. De Maximino imperatore, de Antero papa et decreto ejus, de Fabiano papa et decreto ejus.
27. De Gordiano imperatore, de consulibus et gestis sub eo.
28. De Philippo primum imperatore credente Christo, de anno millesimo conditionis urbis Romæ sub ipso completo, teste omne historico, de decreto Fabiani papæ.
29. De Decio imperatore, de Cornelio papa et decreto et passione ejus, et de martiribus.
30. De Gallo et Volusiano imperatoribus, de Lucio papa et decreto ejus et passione ejus.
31. De Emiliano imperatore trium mensium.
32. De Valeriano et Gallieno imperatoribus, de Stephano papa et decreto et passione ejus et sancti Laurentii cum aliis, de Dionisio papa et decreto ejus, et de martiribus.
33. De Claudio imperatore, et de Felici papa et decreto ejus, et de martiribus ⁵⁴

VARIE LECTIONES.

⁴⁶ deest 2. ⁴⁷ prima manus post Octaviani pergit tunc, postea littera e adjecta est. ⁴⁸ pro margine. ⁴⁹ ostendendum 1. ⁵⁰ junio corr. jejunio 1. ⁵¹ post add. 1. ⁵² Vespasiano, a post superscriptum est 1. ⁵³ caricalla 3. ⁵⁴ ita 1. ubi cap. 55. prima manu in margine adscriptum est.

34. De Quintilio imperatore 17 dierum, de Euti A
chiano et decreto ejus.
35. De Aur. liano imperatore, et Gaio papa et mar
teribus.
36. De Tacito imperatore et consulibus et gestis
sub eo.
37. De Floriano imperatore nonaginta dierum.
38. De Probo imperatore et consulibus et gestis
sub eo.
39. De Caro et Carino imperatoribus et consulibus et
gestis sub eis.
40. De Diocletiano imperatore, de Gaio papa et
decreto ejus, de Marcellino papa atque de Mar
cello papa et decreto ejus.
41. De Galerio imperatore, et de Milciade papa et
decreto ejus, et de marteribus. B
42. De Constantino imperatore, de Silvestro papa
et decreto ejus, de Niceno concilio et fide catho
lica in tempore istorum, de Theodoro episcopo
scribente ecclesiasticam historiam, de cruce et
de morte Arri heretici, de epistola Athanasi
episcopi ad Marcum papam et de rescriptione
Marci ad Athanasium, et de obitu Constantini.
43. De Constantino et Constantio et Constante im
peratoribus, et de testimonio sancti Juli papæ,
de anno quarto eorum indictione sexta, et de
morte Antonii monachi, de sacris reliquijs
sancti Timothei et sancti Andreæ apostolorum
et sancti evangelizæ Lucæ Constantinopolim
invectis, de obitu Constantini, secundum Theo
dorum episcopum predictum. C
44. De Juliano imperatore, de templo Hierusolimis
ipsius precepto in odium Christi constructo, et
de miraculis inde, de misserrima morte ejus,
teste Theodoro episcopo.
45. De Joviano ⁸⁷ imperatore et obitu ejus, Theo
doro episcopo [teste ⁸⁸].
46. De Valentiniano imperatore, de monachis, et de
obitu Valentiniani, teste Theodoro episcopo.
47. De Valente imperatore et consulibus et gestis
sub eo.
48. De Gratiano imperatore et consulibus et gestis
sub ipso.
49. De Theodosio imperatore et obitu ejus, teste
Theodoro episcopo. D
50. De Arcadio imperatore ⁸⁹.
51. De Honorio imperatore, et testimonio Luciani
viventis tunc, de anno septimo Honorii, de
testimonio Paschassimi episcopi ad sanctum
papam Leonem, de consulibus et pascha et mi
raculo in pascha anno nono Honorii sub Zosimo
papa, de Celestino papa et decreto ejus ⁹⁰. In
his temporibus sanctus Patricius refulget virtu
tibus in Hibernia. Sanctissima virgo Brigita in
Hibernia mirabilibus ludit.
52. De Theodosio imperatore, de pascha anni vi
gesimi primi ejus, de epistola Pascassini epi
scopi ad papam Leonem, de pascha ejusdem
anni, et de consulibus anni quarti decimi
Theodosii, usque ad Marcianum ⁹¹. Cronica
Eusebii vel Bedæ contradicunt incarnationi
secundum historiam sancti evangelii, deinde
consentiunt.
53. De Marciano imperatore, de consulibus, et
pascha anni quarti et quinti et sexti Marciani,
teste sancto papa Leone, et predatione urbis
Romæ.
54. De Leone imperatore et consulibus et gestis sub
ipso.
55. De Leone juniore imperatore, teste Jordane epi
scopo qui tunc cronicam composuit.
56. De Stennone imperatore et consulibus et gestis
sub eo.
57. De Anastasio imperatore consulibus et gestis et
papis.
58. De Justino imperatore, et consulibus et gestis et
papis.
59. De Justiniano imperatore annisque quinque ejus
sub consulibus, et gestis usque ad ciclum Dio
nissi, id est ad sextum annum ⁹² hujus Justi
niani, teste Beda.
60. De sexto anno Justiniani, et testimonio Bedæ
juxta Eusebii et suam cronicam, quod est ipse
idem annus ducentissimus quadragessimus octa
vus Diocletiani imperatoris, de supputatione
istorum ducentorum quadraginta octo annorum,
ex ipso eodem anno sexto Justiniani, hoc est
primo anno ciclorum Dionissi, a nobis supra
versus usque ad Diocletianum juxta cronicas
predictas Eusebii et Bedæ, atque a Diocletiano
iterum retrorsum usque in annum prædictum
sextum Justiniani secundum testimonium scri
pturæ et paparum et episcoporum qui tunc
vixerunt, ubi septem anni inveniuntur qui
desunt in predictis cronicis per octo ciclos
decennovennales, hoc est a Constantino Magno
usque ad Marcianum et postea ordinate usque
ad Justinum.
61. De Justino imperatore et gestis sub eo.
62. De Tiberio imperatore.
63. De Mauritio imperatore, et de anno ejus tertio
decimo indictione tertia decima, annoque octavo
decimo indictione quarta, teste Beda, de sancto
Gregorio papa et decreto ejus in missa. Tunc

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁷ Iviano *suprascripto* o. 1. ⁸⁸ *altera manu post add. in margine* 1. ⁸⁹ *prima manu in margine adscri
ptum est hoc capitulum* 1. ⁹⁰ *In summo in margine signum post ejus posito, adjiciuntur prima manu hæc
verba: in his temporibus — Hibernia, post Hibernia novo signo posito, cui in contextu nullum respondet,
adduntur eadem manu: Sanctissima virgo — ludit.* ⁹¹ *cianum et sequentia leguntur in summo margine
prima manu scripta, et signo apposito ostenditur, ubi locus eorum sit* 1. ⁹² *deest in textu, post in margine
altera manu additum* 1.

- sanctus pater Columbanus ex nostra sanctis- A
sima insula Hibernia, quæ insula Scotorum ⁶³
nominatur, cum sancto Gallo et aliis probatis
discipulis in Burgondiam venit, et in his tem-
poribus fuit Columba Bætinique ⁶⁴ in Scotia.
64. De Focca imperatore et ⁶⁵ imagine ejus.
65. De ⁶⁶ Heraclio imperatore, et de anno ejus
sexto decimo indictione quinta decima, teste
Beda.
66. De ⁶⁷ Heraclio imperatore, et de hereticis.
67. De ⁶⁸ Constantino imperatore.
68. De Constantino imperatore, et de anno ejus
nono indictione septima, teste Beda.
69. De Constantino imperatore et sex sinodis.
70. De Justiniano imperatore.
71. De Leone imperatore.
72. De Tiberio imperatore, et de testimonio Bedæ
in anno incarnationis secundum Dionysium et
indictione quinti anni Tiberii.
73. De Justiniano imperatore.
74. De Philipico imperatore.
75. De Anastasio imperatore, et de Gregorio papa et
decreto ejus.
76. De Theodosio imperatore.
77. De Leone imperatore, et de Gregorio papa et
decreto ejus.
78. De Pipino imperatore etiam ex Francis primo.
79. De Karulo Magno imperatore.
80. De Ludowico imperatore, filio Karuli.
81. De Luthorio imperatore, filio Ludowici.
82. De Ludowico, qui et Lothorius, filio Lothorii,
et quomodo obiit vendicta corporis Christi.
83. De Ludowico imperatore, filio ejus.
84. De Karalo seniore imperatore, et de Ludowico
Balbo, filio ejus.
85. De Karalo juniore imperatore.
86. De Arnolfo imperatore.
87. De Ludowico imperatore, filio ejus.
88. De Cunrado imperatore.
B 89. De Heinrico imperatore.
90. De Ottone imperatore.
91. De Ottone imperatore, filio ejus.
92. De Ottone tertio imperatore, filio secundi.
93. De Heinrico ⁶⁹ imperatore ⁷⁰.
94. De Cuonrado imperatore ⁷¹.
95. De Heinrico imperatore ⁷², filio ejus.
96. De Heinrico imperatore, filio hujus ⁷³.
Ab Adam hucusque omnes anni ordinate sunt
conscripti.

Primum et secundum librum omisimus.

INCIPIT TERTIUS LIBER INDICTIONE XII.

(Fol. 101.)

42. (HIER.) *Lentulus* ⁷⁴ et *Messala* v. clar. et
consul. Quirinus ex consilio senatus in Judæam
missus, census hominum possessionumque describit.
Cristus concipitur feria 6 octavo Kalendas April, Jo-
hannes baptista nascitur 8. Kal. Julii, (CASS.) *Dominus*
noster Jesus Christus, filius Dei, his consulibus Cas-
siodoro teste in Betelem Judæ octavo die Kal. Januarij
dominica nocte nascitur. (Evang.) Octavo etiam die
dominico circumciditur. Tertio decimo die stella duce
a magis adoratur. Quadragesimo die a Simeone et
Anna agnoscitur. Deinde precepto dominico in Egi-
ptum propter metum Herodis deducitur.

2. 43. (HIER.) *Augustus Cæsar* ⁷⁵ et *Paulus*.
Cæsar amicitiam cum Parthis facit. Sextus Phitago-
ricus philosophus claruit.

3. 44. (HIER.) *Cossus Lentulus* et *Pisso*. Augustus
Tiberium et Agrippam in filios adoptavit. Judas
Galileus ad rebellandum Judeos cohortatur.

[*cod. in margine, Ciclus* ⁷² decenn. incipit indi-
ctione 14^a unoque concurrente.]

4. 45. (HIER.) *Augustus Cæsar* ⁷⁶ et *Paulus*.
C Herodes cum Christi nativitate magorum indicio
cognovisset, universos Bethalem parvulos jussit
interfici.

5. 46. (HIER.) *Vincius* et *Alfenus*. Asinius Pollio
orator et consularis, qui de Dalmatiis triumphavit, 70
ætatis suæ anno in villa Tusculana obiit.

6. 47. (HIER.) *Servilius* et *Lamia*. Herodes
morbo intercutis aque et scatentibus toto corpore
vermibus miserabiliter et digne moritur.

7. 48. (HIER.) *Ælius* et *Sentius*. In Herodis locum
Archilaus ab Augusto substituitur per annos 7, et
tetrarchæ sunt fratres ejus, Herodes et Antipater
et Lisia et Philippus. (Evang.) Jesus Christus
dominus noster ex Egipto, angeli angelico ⁷³ pre-
cepto reducitur.

VARIE LECTIONES.

⁶³ Scōr̄ 1. quod sanctorum legendum esse videtur. Scotorum corr. sanctorum 2. ⁶⁴ ita aut :
bællinque aut bætririque 1. Bethinique 2. in cujus apographo Vratisl. legitur : « cholon chillis,
ita suprascriptur in ms. Cottoniano, in quo solo hæc postrema clausula habetur quæ videtur subditiua. »
⁶⁵ et i. e. post add., sed prima manu 1. ⁶⁶ cap. 65. 66. 67., signo posito post cap. 64., post addita sunt in
summo margine 1. *Litteræ paulo minores sunt, sed eadem manu expressæ, qua textus.* ⁶⁷ H. Pio 2. ⁶⁷ De
H. i. Babinbergensi qui absque filiis obiit 3. ⁶⁸ i. Spirensi quomodo eligitur in regnum 3. ⁶⁹ i. H^o 3.
⁷⁰ de Hiltibrando papa et decretis ejus add. 2. De H. i. III. et filio ejus quomodo ei rebellaverat et quomodo
veneno obiit in Italia et de Hildebrando papa et decreto ejus 3. *ibique hæc adduntur: 97. De Ruodolfo rege
et Hermanno rege quomodo Saxones eos super se constituerunt et quomodo interfecti sunt. 98. De Henrico
Imperatore et filio ejus quomodo ei rebellaverat et quomodo privatus est regno consilio principum et filium
super se regem constituerunt. 71. Quæ littera obliqua excudenda curavimus in codice 1. rubro atra-
mento scripta sunt. 72. Hæc et singulis annis signa ad ciclum solarem spectantia manu secunda addita sunt 1.
⁷³ ita 1.*

8. 49. (HIER.) *Cinna et Valerius*. Fames Romæ ita ingens, ut quinque modii venderentur denariis viginti septem semis. Philistio mimographus natione Magnes. Assianus ⁷⁴ Rome clarus habetur.

9. 50. (HIER.) *Lepidus et Aruncius*. Tiberius cesar Dalmatas Sarmatasque in Romanam redigit potestatem.

10. 51. (HIER.) *Cæcilius et Lenicius*. Anthemodorus Tharsensis stoicus philosophus insignis habetur.

11. 52. (HIER.) *Furius et Nonius*. M. Verrius Flaccus grammaticus clarus.

12. 53. (HIER.) *Sulpicius et Poppæus*. Athenienses res novas contra Romanos molientes opprimuntur, auctoribus seditionis occisis.

13. 54. (Luc. 11, 42, 46.) *Dolabella et Silanus*. Cum esset Jesus annorum duodecim [hoc est, sicut Hieronymus dicit, cum completeret annos duodecim], inventus est in templo, sedens inter doctores legis, interrogans et audiens illos. (HIER.) Messala Corvinus orator ante biennium quam moriretur ita memoriam ac sensum ammisit, ut vix pauca verba conjungeret, et ad extremum, ulcere circa spinam nato, invidia se confecit, ætatis 72 anno.

14. 55. (HIER.) *Lepidus et Statilius*. Augustus cum Tiberio filio suo censum Romæ agitans, invenit hominum nonaginta ter centena et septuaginta milia.

15. 56. (HIER.) *Cæsar et Fonteius*. Socio philosophus Alexandrinus, preceptor Senecæ, clarus.

16. 57. (BEDA.) *Plancus et Silius*. Archilaus, non ferentibus Judæis sed accusantibus apud Augustum ferocitatem ejus, in Viennam urbem Galliæ relegatus; et ad minuendam Judaici regni potentiam insolentiamque domitandam, quatuor fratres ejus pro eo sunt tetrarchæ creati, Herodes, qui et Antipas, Antipater, Lísias et Philippus.

17. 1. (CASS.-HIER.) *Pompeius et Apuleius*. His consiliis, teste Cassiodoro, Octavianus Augustus in Campania 76. ætatis suæ anno, Atelle Campania, imperii anno quinquagesimo sexto, senis obiit, mense quassi Septembri; sepeliturque in campo Martio. Cui successit Tiberius.

Romanorum ⁷⁵ 3. regnavit Tiberius, privignus Augusti, hoc est Libiæ uxoris ejus filius, ex superiore genitus conjuge, annis viginti tribus et aliquibus diebus, teste Josepho; et hoc est usque ad Kal. D Octobr., in anno quinto post passionem Domini. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro. (HIER.) Gaius Asinius Gallus orator, Assini Polionis filius, cujus etiam Virgilius meminit, clarus, diris a Tiberio supplicii enecatur.

18. 2. *Drusus cesar et Norbanus*. Libius historiographus Patavii obiit.

19. 3. (HIER.) *Sisennas Titilius et Scribonius*. In-

carniatio incipit juxta cronicas Eusebii vel Bedæ. Dum numerantur anni nobis versus supra usque ad annum quadragesimum secundum Octaviani Cesaris.

20. 4. (HIER.) *Pomponius et Cælius*. Ovidius poeta in exilio obiit, et juxta oppidum Tomus sepelitur.

21. 5. (HIER.) *Cæsar et Germanicus cesar*. Germanicus cesar de Parthis triumphavit ⁷⁶. Tredecim urbes terræ motu corruerunt, id est Ephesus, Magnes, Asardis, Mostuene, Age, Hiero, Cesarea, Philadelphia, Tmolus, Temus, Cimemirhina, Apollonia, Diabircania.

22. 6. (HIER.) *Silanus et Norbanus*. Fenestella, historiarum scriptor et carminum, septuagenarius obiit, sepeliturque Chumis. Cycles magnus pascalis incipit hinc, in cujus anno secundo juxta Dionissium [indictione tertia ⁷⁷] natus est Dominus.

[Cod. in margine. Ciclus solaris incipit sicut semper bisextilibus quatuor concurrentibus.]

23. 7. [I.] (HIER.) *Valerius et Aurelius*. Tiberius multos reges ad se per blanditias evocatos nunquam remisit; in quibus et Archelaum Cappadocem occidens, et regno ejus in provinciam verso, Mazacam nobilissimam civitatem Cæsariam appellari precepit. Incarnatio ⁷⁸ secundum Dionisium incipit indictione quarta [conscripta ⁷⁹ per ordinem e regione incarnationis juxta evangelium.]

24. 8. [II.] (HIER.) *Cæsar et Drusus cesar*. Pompei theatrum incensum.

25. 9. [III.] (HIER.) *Harterius et Sulpicius*. Tiberius Drusum consortem regni facit.

26. 10. [IV.] (HIER.) *Asinius et Antistius*. Drusus veneno obiit. Q. Atherius, promptus et popularis orator, usque ad 90 annum prope in summo honore consenescit.

27. 11. [V.] (HIER.) *Cornelius et Vicellius*. Sevius Plautus, corrupti filii reus, semet in judicio interfecit.

28. 12. [VI.] (HIER.) *Asinius et Cossus Cornelius*. Philippus tetrarcha Pancaden, in qua plurimas edes construxerat, Cæsaream Philipphi vocavit, et Juliadem aliam civitatem.

29. 13. [VII.] (HIER.) *Calvissius et Getulicus*. Pilatus procurator Judææ a Tiberio mittitur.

30. 14. [VIII.] (HIER.) *Piso et Crassus*. Votienus Montanus Narbonensis orator in Baleatribus insulis moritur, illic a Tiberio 15 anno religatus (BEDA). Herodes tetrarcha princeps Judæorum, regnans annis 24, in honorem Tiberii et matris ejus Libiæ Tiberiadem condidit et Libiadem.

31. 15. [IX.] *Silanus et Silius*. Anno ⁸⁰ 15 imperii Tiberii cesaris, sub princip. Anna et Cepha, factum est verbum Domini super Johannem, Zachariæ filium,

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁴ ita 1. asianus 2. magnesianus Hier. ⁷⁵ in margine manu secunda additur: Tiberius regnavit annis XXIIV; et ita de omnibus imperatoribus. ⁷⁶ sirium facit 1. ⁷⁷ in marg. sec. manu add. 1. ⁷⁸ Hec bis hoc anno scripta sunt post Aurelium et hoc loco 1. ⁷⁹ hoc loco secunda manu add. 1. ⁸⁰ Hoc anno in margine scriptum est prima manu: Incarnatio Domini sicut Beda perhibet, secunda vero manu: Primus annus predicationis Christi; eadem a. 34: Quartus annus predicationis Christi.

in deserto. Et venit in omnem regionem Jordanis (Luc. III, 1-3). Matheus sic: «Tunc venit Jesus, ut baptizaretur ab eo in Jordane (Math. III, 13).» et reliqua. Augustinus sic (119). Quod autem Matheus ait: «Tunc venit Jesus a Gallilea, ut baptizaretur a Johanne.» Hoc est secundum Johannem evangelizam. «Altera autem die,» et reliqua. Marcus evangeliza sic: «Et baptizatus est a Johanne (Marc. I, 9).» Eusebius sic⁸¹: «... «Et ipse Jesus erat incipiens quasi 30 annorum (Luc. III, 23).» Hæc Lucas. Hoc est non plenus 50 annorum, mensium 12, sed secundum Hieronimum et Lucam annum incipiebat 30. [quando baptizatus est, in die] dominico epifaniæ [die 13 anni sui 30]. Secundum autem solares annos tunc incipiebat annum 31. Annus enim solaris, in cuius fine natus est, nativitas ejus annus est. Annus autem ætatis suæ 12 mensium, sicut in fine anni primi nativitas incepit, ita in fine anni secundi nativitas sive solaris complet. Marcus: «Et statim post baptismum spiritus expellit eum in desertum (Marc. I, 12).» Hoc est secundum Matheum: «Jesus plenus Spiritu sancto, regressus a Jordane, et agebatur in spiritu in desertum in diebus 40 (Luc. IV, 1),» et reliqua. Dominus ergo feria secunda incepit jejunium, et quadragesimo die, feria sexta, 15 Kal. Mart. in gula ac vana gloria atque avaritia diabolus superavit; in quibus in eadem feria diabolus primum Adam contrivit. Ipse dominus Jesus Christus [hinc] populis predicavit salutarem viam, teste sancto Petro, sicut in electione Mathei apostoli: «Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, qua intravit et exivit inter nos dominus Jesus, incipiens a baptismo Johannis, usque in diem quo assumptus est a nobis in cœlum (Act. I, 21, 22),» et reliqua. (Evang.) Signis et virtutibus vera esse comprobatur ea quæ dicit, ex quibus pauca in evangeliiis leguntur, apostolos vocat et ad predicandum mittit. (BEDA.) Usque⁸² in annum quintum decimum Tiberii ab Adam secundum Ebreos, sicut Eusebius inronicis suis signat, tria milia annorum adnotanda, quod in quinto decimo anno Tiberii principium fuerit septuagesimi primi jobelei secundum Ebreos; tria enim milia sexaginta jobelei sunt.

52. 16. [x.] (HIER.) Rubellius et Fusius. [Eusebius sic: «Principium octuagesimi primi jobelei secundum Ebreos,» hoc est ab Adam usque in presentem annum 4000 annorum. Jobel autem apud Ebreos quinquagenarius annus vocatur.]

53. 17. [xi.] Vinicius et Cassius. Johannes baptista decollatur. [Scriptum est in passione sancti Valentini, quod decollatio precursoris Domini sit in octavo

die Kal. April., sicut etiam sanctus Iheronimus in martyrologio testatur (120). Et in evangelio dicitur quod prope ante pascha passus est Johannes, pridie Nonas Aprilis, in sabato, 14 luna primi mensis. Nostrum vero pascha Nonis Aprilis erat, si esset.]

34. 18. [xii.] (CASS.) Tiberius Cesar v. cons. Cassiodorus sic: «His consulibus dominus noster Jesus Christus passus est, octavo die Kal. April.; et defectio solis facta est, qualis antea vel postea nunquam fuit.» (HIER.) Jesus Christus, filius Dei, juxta prophetias quæ de eo fuerant prelocuta, passus est octavo die Kal. April., luna 15^a, juxta quatuor evangelia, in anno 18° imperii Tiberii cæsaris secundum evangelium sancti Johannis; atque die tertio, id est sexto die Kal. April., luna 17^a, secundum historiam sancti evangelii a mortuis resurrexit. Flego⁸³ historicus sic: «Quarto anno 202 Olimpiadis [id est secundum Græcos] magna et excellens inter omnes quæ ante eam acciderant defectio solis facta; diei hora sexta ita in tenebrosam noctem versus, ut stelle in cœlo visæ sint. Terræque motus in Bithinia Nicenæ urbis multas edes subvertit.» Hec Flego. Josephus etiam, vernaculus Judeorum scriptor historicus, ad hæc commemorat: die pentecostes sacerdotes primum commotionem locorum et quosdam sonitus sensitisse testantur, deinde ex atio⁸⁴ templi repentinam subito erupisse vocem dicentium: Transmigremus ex his sedibus. Scripsit quoque Josephus quod eodem anno Philatus preses secreto noctis imaginem cesaris in templo statuerit, et hec prima seditio et turbarum Judeis causa extitit.

(HIER.) Jacobus, frater Domini, æclesiæ Hierusalem primus episcopus ab apostolis ordinatus, Ex hoc loco considerandum quantæ deinceps calamitates Judeorum gentem oppresserunt.

[fol. 102, in margine superiore manu sec. scriptum est: Jacobus, frater Domini, id est Mariæ sororis matris Domini, cujus Joh. etiam meminit, filius fuit; qui post passionem Domini statim ab apostolis ordinatus, 30 annis Hierosolimæ rexit æclesiam. Hoc est usque ad septimum Neronis annum. Beda super acta apostolorum ita dicit (ad c. XXI). Eadem manu hæc adduntur: Lazarus resuscitatur ab inferis, episcopus Cypri futurus et 24 annis victurus. Et in inferiore margine fol. 102: Lazarus nomine sussatur, ne omnes mortui cogrentur exire de inferno, clamat tamen ad monumentum, turbant se inferi, expectant audientiam omnes mortui, querebant sua nomina vocitari: «Ne, inquiunt, et nos Dominus suscitabit? ubicunque Christus steterat, patebant inferi.» Subito una vox interceptit ceteros, jam fluescentium membrorum terribimus ceterorum prohibebat

VARIÆ LECTIONES.

⁸¹ Eusebii verba non leguntur. Eusebius sic desunt 2. 3. ⁸² Hæc in marg. manu prima add. 1, ⁸³ Flacco 3. ⁸⁴ lege: adyto.

NOTÆ.

(119) Verba quæ sequuntur num Augustini sint necne, non patet; certe in libro De consensu evangelistarum ea invenire non potui.

(120) In Martyrologio a Dacherio edito (Spicil., ed. 2, II, p. 6) hæc non leguntur.

accessum, jam in concavis orbibus talido A situ marcentes resedebant oculi, jam deliciebat narium mollitudo, jam rictus oris dentibus nudatis horrebat, jam nudata cute laxa temporibus cerebri sedes⁸⁸, tegimine attenuato pallescens, capillis subinde rare-scentibus apparebat. Jam Maria et Martha, qui Christum frequenter resuscitasse mortuos videbant, fratrem suum resuscitari penitus non credebant. Ibi vero Christus probatur esse Deus. Ibi tantum fecit, quantum ausa non est etiam fides ipsa optare.]

35. 19. [XIII.] *Unicius et Longinus.* * Sanctus Zeppanus passus et sanctus Paulus conversus est (*Acta ap. Hier.*). Cassius Verus orator egregius anno suæ....⁸⁹ etatis in suprema inopia obiit, vix panno puliendi contextus. Philatus sacrum thesaurum, qui et Corbon vocatur, in aquæductum Hierusolimaram expendens, secundæ seditionis prebuit semina. B

[*Hoc loco signo posito manu secunda notatur*: Require in secundo latere sequentis folii. *Sequens folium vero (f. 103) post additum ibique prima pagina crucifixio Christi delineata est; altera vero pagina manu secunda scripta continet numeros annorum 35-82. (19-22. 1-14. 1-25.), 92. 94, etc. Ad annos 35-57, hæc scripta sunt*: Sanctus Stephanus passus, Saulo hortante et presente. Quod Paulus in hoc anno conversus fuit, ita ad Galatas confirmat: « Cum vocavit me Deus per gratiam suam, ut revelaret filium suum in me, ut evangelizarem illum gentibus, continuo non adquirevi carni sanguini (*Galat. 1, 15, 16*). » Hieronimus (*l. l.*): « Id est sine mora post revelationem Christi non exivit ad apostolos, et revelationem Domini conferendo cum hominibus, sed abiit in Arabiam, et rursus de Arabia reversus est Damascum, post tres annos evangelium predicavit, et tunc demum in Hierusalem venit (*ad Gal. op. iv, p. 254*); » ipso ita teste: « Neque veni Hierusolimam ad antecessores meos apostolos, sed abii in Arabiam, et iterum reversus sum Damascum (*Galat. 1, 17*). » Que ut vera credantur ab absentibus, sub testatione Dei confirmat, dicens: « Que autem dico vobis, ecce coram Deo sunt digna, quia sunt verissima. » Isti tres anni sunt, quos Lucas dies multos dicit in actibus apostolorum (*Act. ix, 23*), quibus Paulus in Damasco evangelium audenter loquebatur (*Hier. p. 235*). Certum est enim, statim ut baptizatus sit et accepto pane confortatus fuisset, eum cum discipulis qui erant Damasci esse per dies aliquot, et stupentibus cunctis in synagoga Judeorum predicasse quod Jesus esset filius Dei; et tunc isse in Arabiam, et de Arabia in Damascum revertisse; et ibi fecit triennium, quos dies multos dicit scriptura sic: « Et cum impleverentur dies multi, voluerunt Judei occidere eum (*Ibid.*), » et reliqua. Accipientes ergo discipuli ejus, nocte per murum dimiserunt eum, submittentem in sporta, ipso ita teste: « Deinde post annos tres » hoc est conversionis mææ, « veni Hierusalem videre Petrum, et mansi apud eum diebus 15, alium autem apostolorum

vidi neminem preter Jacobum fratrem Domini. Que autem dico vobis ecce coram Deo quia non mentior (*Gal. 1, 18-20*). » Anno igitur 38 incarnationis hospitatus est Paulus apud Petrum in Hierusalem; deinde, id est post predictos annos et gesta predicta, dicit sic: « Veni in partes Syriæ et Ciliciæ; eram autem ignotus facie ecclesiis Judæ quæ erant in Christo; tantum autem auditum habebant quoniam qui persequeretur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat, et in me clarificabant Deum. Deinde post annos 14 rursus ascendi Hierusolimam cum Barnaba, assumpto et Tito (*Galat. 1, 21-24; ii, 1*) » et reliqua. Hieronimus sic perhibet (*ll. p. 238*): « In principio » suæ conversationis et « fidei in transitu apostolos vidit » in Hierusalem, hoc est post tres annos postquam conversus fuit. « Deinde post annos, ut ipse Paulus perhibet, » quatuordecim supra predictos priores tres annos, hoc est, « post decem septem annos », suæ conversationis, « plene cum apostulis loquitur » in Hierusalem « et se humiliat, » et reliqua. Hec dixit Hieronimus. Deinde Petrus venit Romam, ubi predicans evangelium 25 annis, mensibus 5, diebus 13, episcopus ejusdem civitatis prefuit, hoc est usque in ultimum annum Neronis, in quo cum sancto Paulo passus sit, sub consilibus Sillvano et Otho, teste Cassiodoro senatore.

Postea, a. 58 — 76. *vacuis relicis, hæc sequuntur*:

77. 25. Cassiodorus sic dixit: « Silvanus et Otho viri clari consules a Nerone. » His consilibus Cassiodoro teste Petrus Paulusque passi sunt. Nero turpiter vivens cum a senatu quereretur ad penam, e Palatio fugiens ad quartum Urbis miliarium, surrurbano⁸⁷ Numentana via sese interfecit anno ætatis 32. Cui successit Galba, qui regnavit mensibus septem.

78. Post hunc Otho regnavit mensibus tribus.

79. Post quem « Vitellius regnavit mensibus octo et diebus. Qui omnes infra prescriptos duos consules regnaverunt. » Hæc dixit Cassiodorus. Vitellius vero occisus sit tertio die mensis Octobris, Josepho (*De bello Jud. v, 13*) teste historico, qui tunc interfuit.

80. Vespasianus et Titus. Cassiodorus sic perhibet:

D 81. « Vespasianus 2. et Titus 2. His consilibus Vespasianus suscepit imperium ann. 9, m. 11, diebus 22. Sub quo sequentes consules fuerunt. »

82. Vespasianus ann. 10.

92. Titus 2, m. 2.

94. Domitianus 15, m. 5.

110. Nerva 1, m. 5.

111. Trajanus 19, m. 7.

150. Adrianus 21, m. 9.

152. Pius ann. 23.

175. Marcus 19, m. 1.

195. Commodus 13.

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁸ scs. 1. ⁸⁹ vocabulum erasum est 1. ⁸⁷ ita 1.

298. Helius m. 6.
Julianus m. 7.
209. Severus 18.
226. Carcalla 7.
233. Macrinus 1.
235. Aurelius 4.
239. Alexander 13.
251. Maximinus ann. 3.
255. Gordianus ann. 6.
260. Philippus ann. 7.
267. Decius ann. 1, m. 3.
269. Gallus et Vol. 2, m. 4.
270. Gallienus ann. 15.
285. Claudius 1, m. 9.
Quintilius frater Claudii m. 1.
287. Aurelianus 5, m. 6.
292. Tacitus m. 6.
293. Probus 6, m. 4.
Florianus mensibus 3.
300. Carus ann. 2.
302. Diocletianus ann. 20.
322. Constantinus Magnus ann. 30, mensibus 10.
Cronicæ vero perhibent Tiberium regnasse viginti tribus annis, hoc est quinque annis post passionem, Gaium quatuor annis, Claudium quatuordecem. Neronemque quatuordecem annos imperasse, pretermittentes superos menses, quibus super annos reges regnaverunt, et intervalla temporum inter reges, et fines annorum sepe in quibus reges moriebantur vel regno defecissent. Juxta ergo cronicas inter passionis annum et Vespasianum sunt anni triginta septem, quadraginta vero septem juxta sanctum Paulum, teste sancto Hieronimo super eum ad Paulam et Eustochiam. Decem itaque anni desunt in cronicis in tanto spatio. Sed tamen alio vestigio sequimur cronicas hoc modo.
Quibus finitis, signo et verbis: Vinicius et Longinus et reliqu. manus secunda ad primum textum lectorem remittit.

36. 20. [xiv.] (HIER.) *Sulpicius et Sitta*. Sejanus prefectus Tiberii, qui apud eum plurimum poterat, instantissime conhoartatur⁸⁸ ut gentem Judæorum deleat, sicut Filo dicit in libro legationis secundæ.

37. 21. [xv.] (HIER.) *Priscus et Vitellius*. Persius Flaccus satiricus poeta Volaterris nascitur. Paulus sic ad Galatas (c. 1, 15-20): « Cum autem placuit ei qui me segregavit ex utero matris meæ, et vocavit per gratiam suam ut revelaret filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non adquevi carni et sanguini, neque veni Hierusolimam ad antecessores meos apostolos, sed abii in Arabiam, et iterum reversus sum Damascum; deinde post annos tres veni Hierusolimam videre Petrum, et mansi apud eum diebus 15; alium au-

A tem apostolorum neminem vidi, nisi Jacobum fratrem Domini; quæ autem scribo vobis ecce coram Deo quia non mentior, et reliqua. Beda sic (cf. *Retract. in Act. c. 1x*): « Constat ergo Paulum post annos tres conversionis suæ venisse Hierusolimam, et apostolorum numero sociatum, hoc est quoniam Lucas sic dicit in actibus apostolorum, Barnabam apprehensum illum duxisse ad apostolos. » Hæc Beda.

38. 22. [xvi.] (BEDA.) *Gallus et Nonianus*. Agrippa, qui et Herodes, filius Aristobuli filii Herodis Magni, accusator Herodis tetrarchæ, Romam profectus, et Tiberio in vincula conjicitur; ubi plurimos sibi ascivit ad amicitiam et maxime Germanici filium Gaium. (HIER.) Pilato de christianorum dogmate ad Tiberium referente, Tiberius retulit ad senatum ut⁸⁹ inter cætera sacra reciperentur. Verum cum⁹⁰ ex consilio patrum christianos eliminari ab urbe placuisset.

39. 23. [xvii.] (HIER.) *Gallienus et Plautianus*. Tiberius⁹¹ per edictum accusatoribus christianorum comminatus est mortem. Scribit Tertullianus (Cf. *Eus. Hist. eccl. ii, 2*). Multi senatorum et equitum Romanorum interfecti. His consulibus, Cassiodoro teste, anno 23° imperii sui, ætatis 78° obiit [Tiberius⁹²] veneno in Campania (Cf. *Oros., vii, 4*), quæssi mense Septembris. [Cui⁹³ successit Gaius].

Romanorum⁹⁴ 4. *Gaius, qui et Caligula, in eodem anno quo obiit Tiberius incipiens, [regnavit] annis 4, mensibus 10, diebus 8, teste Eusebio et Beda; hoc est usque Kal. Augusti, in anno 10 post passionem. Sub quo hi consules fuerunt [teste Cassiodoro].*

40. 1. [18.] *Proculus et Nicrinus*. Sanctus Petrus in anno sexto post passionem, primo anno Gaii, cathedram Antiochiæ ecclesiæ, octava Kalendar. Martii, tenet per annos 7. (BEDA.) Gaius Herodem Agrippam, amicuum suum, vinculis liberatum, regem Judææ facit, annis 7

* [Manu secunda in margine hæc scribuntur: Hieronimus: « Cum Petrus venisset Antiochiam, adfirmante Paulo, hinc credendum sit in faciem illi Paulum resistisse. » (Cf. ad Gal. iv, p. 242.) — Eadem manu sed alio atramento additur: Beda super acta apostolorum (ad c. 1): « Mathias apostolus ante pentecosten ordinatur, septem vero diaconi post pentecosten apostolorum oratione et manus impositione ordinantur. » Stefanus Grece Latine corona interpretatur. Unde Eusebius dicit (*Hist. eccl. ii, 1*): « Statim, inquit, post ordinationem suam Stefanus lapidatus est ab his qui et Dominum occiderunt. » — Alio atramento pergit: « Statuerunt ut ascenderent Paulus et Barnabas ad apostolos, et reliqua (Act. xv, 2). Beda super acta apostolorum sic (ad c. xv): De hac ascensione sua Paulus ipse scribit ad Galatas, dicens: « Deinde per annos 14 as-

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁸ cōhoartatur. 1. i. e. cohortatur. ⁸⁹ post add. 1. ⁹⁰ Vum 1. ⁹¹ Hæc cum antecedente anno conjungenda sunt. ⁹² post add. sec. manu 1. ⁹³ Hoc loco in margine manu sec. scriptum est: L^a die ab occisione agri lex data est, L^a a resurrectione spiritus missus est.

cenat in Hierusolimam etm Barnabò adsumto A Tito, et contali cum illis engelium, quod predico in gentibus et reliqua. Ubi numerus ipse qua⁹⁶ possuit recensendus est annorum. « Scimus enim Petrum et Paulum apostolos anno post passionem Domini 38, id est⁹⁷ ultimo Neronis anno, passos fuisse martirium, et beatum Petrum Rome 25 annis sedisse episcopalem cathedram, et 25 anni et 14 non 38 sed 39 faciunt. Sequitur ergo ut beatus Petrus eodem 14 post passionem Domini anno, quo cum in Hierusolimis alloquitur Claudius⁹⁸, quarto Claudi cesaris anno, Romam venisse credamus, simulque, nisi fallor, hac expositione Paulum apostolum eodem quo Dominus passus est et resurrexit. . . .⁹⁷ ad fidem venisse probatur. »]

41. 2. [xix.] (HIER.) *Julianus et Asprenas*. Flaccus Acilius prefectus Egipti Judeos calamitatibus premit, consentiente Alexandriae populo et crebro adversus eos clamoribus personante, sinagogas quoque eorum imaginibus, statutis⁹⁸, aris et victimis polluit. Filo scribit in libro, qui et Flaccus, hec omnia se presente gesta, ob quæ etiam legationem ad Gaium ipse suscepit. (BEDA.) Herodes tetrarcha et ipse amicitiam Gaii petens, agente Herodiade sua uxore, Romam venit, sed accusatus ab Agrippa tetrarchiam perdidit; fugiensque in Hispaniam cum Herodiade, merore periit [pro letitia in decolatione sancti Johannis baptiste].

[*cod. in margine*, Cielus secundus dec. incipit indictione septima.]

42. 3. [xx.] (HIER.) *Publicula et Nerva*. Gaius Memmi Reguli uxorem duxit, impellens eum ut uxoris suæ se patrem scriberet. (BEDA.) Philatus⁹⁹ in multas incidens calamitates et irrogante Gaio cohortatus¹⁰⁰ est, ut sua manu, qua Christum flagellavit, ipsa semet peremit. (HIER.) Gaius Petronio prefecto Syriae precepit, ut Hierusolimis statuum suam sub nomine Jovis optimi et maximi poneret. Toto orbe Romano, sicut Filo scribit et Joseppus, in synagogis Judeorum statuæ et imaginæ et aræ Gaii cesaris consecratæ.

43. 4. [xxi.] (HIER.) *Cesar*. Plurimi nobilium a Gaio interfecti; sororesque suas, quibus stuprum intulerat, insularum exilio condemnat. Gaius iussit omnes exsules interfici.

44. 5. [xxii.] (BEDA.) *Cæsar*¹⁰¹ et *Julianus*. Matthens in Judea predicans, evangelium scripsit. (CASS.) His consulibus, Cassiodoro teste, Gaius a protectoribus suis occiditur in palatio, anno ætatis suæ 24, mense quassi Julii. Cui Claudius successit

Romanorum 5. *Claudius* regnavit annis 14, mensibus 7, diebus 28, et hoc est usque Kal. April., in anno vigesimo quinto post passionem. (CASS.) Sub quo hi consules fuerunt :

45. 1. [xxiii.] (HIER.) *Claudius cesar* 2. et *Saturninus*. Hic est Claudius, patruus Drussi, qui apud Magantiacum monumentum habet.

46. 2. [xxiv.] (HIER.) *Saturninus* 2. et *Venustus*. Eusebius sic : Petrus apostolus. cum primus Antiochiam ecclesiam fundasset, Romam mittitur; ubi evangelium predicans 25 annis, episcopus ejusdem urbis perseverat.

47. 3. [xxv.] (HIER.) *Tiberius et Gallus*. Marcus evangelista, interpres Petri, Ægipto et Alaxandria Christum predicat. Primus Antiochiæ episcopus ordinatur Evodius.

48. 4. [xxvi.] (HIER.) *Crispinus et Taurus*. Agrippa rex Judeorum annis septem imperans, obiit; post quem filius suus Agrippa a Claudio in regnum constituitur. Prophetia Agabi, qua in actis¹⁰² apostolorum famem in toto orbe dixerat futuram, sub Claudio expletur. Hæc Eusebius. [*cod. in marg.* Annus 15 Tiberii secundum cronicam Eusebii et Bedæ presbiteri.] Beda vero sic : « Quarto anno Claudi famem gravissima, cujus Lucas meminit, facta est. » Hæc Beda. Lucas vero in actus apostolorum sic : « In diebus illis supervenerunt ab Hierusolimis prophetae Antiochiam, et surgens unus ex eis nomine Agabus, significavit per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio. Discipuli autem, prout quisque habebat, proposuerunt ministerium mittere in Judeam fratribus; quod et fecerunt, mittentes a senioribus per manus apostolorum Barnabæ et Pauli. Eodem autem tempore missit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Jacobum, fratrem Johannis, gladio. Videns autem quod placeret Judeis, apposuit apprehendere et Petrum. Erant autem dies azimorum. Quem cum apprehendisset, missit in carcerem (Act. xi, 27-30; xii, 1-4), et reliqua. Sequitur Lucas : « Segregate mihi Barnabam¹⁰³ et Paulum in opus, quod assumpsit eos (Act. xiii, 2). » Beda sic (*ad c. xiiii*) : « Paulus juxta ordinem historiæ 13 anno post passionem Domini apostolatam cum Barnaba Paulique accepisse vocabulum, 14 autem anno post passionem juxta conductum Jacobi, Cephæ et Johannis, ad gentium magisterium fuisse perfectum. » Hæc Beda. De hac ergo ascensione sua in Hierusalem, postquam dixit, ut supra diximus (v. a. 35), post tres annos

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁶ q 1. lege : quem. ⁹⁸ in 1 ? ⁹⁶ lege : Paulus. ⁹⁷ supple : anno. ⁹⁸ lege : statuis. ⁹⁹ in marg. sec. manu scribitur : Philatus vel de Ponto insula vel de regione qua fuit natus sic nominatus. ¹⁰⁰ lege : coartatus. ¹⁰¹ Nomen Cæsaris li:ura deletum 1. ¹⁰² scriptum erat, ut videtur, actibus, sed emendatum est : actis 1. ¹⁰³ manu sec. in marg. fol. 104. additur : Erat scenefactoriæ artis B. Scenæ Grece tabernacula ethimologiam ab umbrando ducuntia, apud quos umbra scena dicitur, scenæ vel scenomata quasi umbracula sonant, quæ sugis lineis vel laneis seu ciliciis vel ex arborum frondibus aut virgultis componebantur. Beda. Non prohibuit Dominus providere et procurare humano more de crastino, sed ne quis propter ista Deo militet, ut in operibus suis non regnum Dei sed istorum acquisitionem intueatur, cum hoc providere debemus, ut in militia regnum Dei, non ista cogitemus.

conversionis suæ in Hierusalem vidisse Petrum, A subjunxit: « Deinde post annos quatuordecim ascendi Hierusolimam cum Barnaba, assumpto et Tito; et contuli cum illis evangelium, quod predico in gentibus (*Gal. II, 1*) » et reliqua. Et hoc est secundum Lucam: « Statuerunt Paulus et Barnabas ut ascenderent, et quidam alii ex illis, ad apostolos et presbiteros in Hierusalem (*Luc. xv, 2*), » et reliqua. Sequitur ergo ut beatum Petrum non ante eundem 14. annum post passionem Domini, quo eum Hierusolimis alloquitur Paulus, hoc est quarto Claudi cesaris anno, Romam venisse credamus. Ubi numerus ipse, quem possuit sanctus Paulus, recensendus est annorum. Scimus enim Petrum et Paulam apostolos anno 38. [hoc est post annum passionis, id est ultimo anno] Neronis, passus fuisse, et beatum Petrum Romæ 25 annis, mensibus 2, diebus 13, a 15 Kal. Februarii, quo cathedram tenuit, usque 3 Kal. Julii, quo passus est, predicasse. Viginti autem quinque anni Petri et 14 anni sancti Pauli cum anno passionis Domini sunt 39 anni. Incarnationis ergo 45°, Claudi vero primo anno, Jacobus frater Johannis, gladio decollatur ab Herode, 8 Kal. Augusti. Petrus autem anno secundo Claudi, in diebus azemorum, in carcerem mittitur, id est quando Herodes, qui et Agrippa, ab angelo percussus. Sanctus vero Petrus anno 14 passionis, hoc est 4 Claudi, juxta cronicas, 13 Kal. Februar. Romæ cathedram tenuit. — (HIER.) Claudius de Britannis triumphavit et Orchadas insulas Romano adiecit imperio.

49. 5. [xxvii.] (HIER.) *Vinicius et Cornelius*. Domitius orator clarus, qui sub Nerone abundantia cibi in cena obiit. Clodius Quirinalis rethor Arelatensis Rome insignissime docet. Inter Theras et Therasiam exorta est insula habens stadia 30.

[*Cod. in margine, ad oram num. 50, 51, 52, Ciclus solaris incipit, sic semper concurrentes incurrunt in unoquoque ciclo solarisicut in isto. [Annum passionis Domini secundum cronicam Eusebii et Bedæ.]*
[Annum 15 Tiberii juxta Dionisium.]

50. 6. [xxviii.] (HIER.) *Assiaticus et Cornelius*. Descriptione Romæ facta, inventa sunt civium Romanorum 69 centena et 44 milia. Tracia in provinciam redigitur.

51. 7. [xxix.] (HIER.) *Tiberius 2 et Vitellius*. Sub procuratore Judææ Cumano, in diebus azemorum, tanta est Hierusolimis orta seditio, ut in portarum exitu, populi corruente, 30⁰⁰⁰. Judeorum corruerint.

52. 8. [xxx.] (HIER.) *Vitellius 2 et Publicola*. Palemone Vicelinus insignis grammaticus Romæ habetur, qui quondam interrogatus quid inter stillam et guttam interesset: « Gutta, inquit, stat, stilla cadit. »

53. 9. [xxxi.] (HIER.) *Veranus et Callus*. Antonius Liberalis Latinus rethor gravissimas inimicitias cum Palemone exercit. [Claudius omnes Judeos discedere a Roma precepit, ut Josephus dicit] (121).

54. 10. [xxxii.] (HIER.) *Vetus et Nervilianus*. Fame facta in Græcia, modius sex dragmīs venditus est.

55. 11. [xxxiii.] (BEDA.) *Claudius et Orfitus*. Magræ famis Romæ. Marcus evangelium quod Romæ conscripsit, Petro mittente Ægypto predicat.

56. 12. [xxxiv.] *Silvanus et Silvius*. Claudius Felicem procuratorem Judeam mittit, apud quem Paulus apostolus accusatus, in defensionem sui perorat. *Resurrectio Christi 5 Kal. Aprilis, luna vigesima prima, secundum Dionisium.*

B 57. 13. [xxxv.] *Tiberius 3 et Antoninus*. [Lazarus et episcopus Cypri obit secunda morte, dum 24 annis inter duas vixit mortes, Ammulario (122) teste.] (HIER.) Sub Felice procuratore in Judea exteterunt multi, qui populum suis persuasionibus deciperent iniquis. Et Ægyptius quidam pseudopropheta fuit, qui plurimos sibi associans, in ipso magnarum rerum conatu, per exercitum Felicis opprimitur; ut scribit Josephus, consentaneus apostolorum actibus, in quibus Paulo dicitur a tribuno: « Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies concitasti et eduxisti in desertum quatuor milia virorum? »

58. 14. [xxxvi.] (Jos. *Ant. Jud. xx, 10.*) *Silanus et Otho*. Agrippina, ejus uxor, postquam Claudium veneno occidit, ut filium suum Neronem faceret regem, missit repente Burrum militiæ principem cum tribunis potentibus ad castra; et ductus, adoratus est more principis, his consulibus, teste Cassiodoro. Sic Claudius in palatio, anno 64 ætatis obiit, mense quasi Martio. Et Nero imperium suscepit.

Romanorum 6. Nero regnavit 14 annos, menses 7, dies 28, hoc est usque Kal. Decembris, in anno 59 post passionem Domini.

59. 1. [xxxvii.] (HIER.) *Silanus 2 et Antoninus*. Hujus avunculus fuit G. ius Caligula. Felice regnante in Judea, seditio orta est in Cesarea Palestina, et magnam Judeorum multitudinem perdidit. [Linus corepiscopus sub Petro apostolo exteriora curavit per annos undecim, menses tres.]

D 60. 2. [xxxviii.] (HIER.) *Marcellinus et Aviola*. Festus successit Felici, apud quem presente Agrippa rege [*cod. in margine, Ciclus 3. dec. incip.*] Paulus apostolus religionis suæ rationem exponens, vincus Romam mittitur; his consulibus teste Cassiodoro. — Anno 2 Neronis, id est 26 post passionem, et post biennium libere suæ custodiæ, ad predicandum liber dimittitur anno 4 Neronis, [Romani dicunt Petrum annis 15 in Roma fuisse, antequam Paulus ad Romam venit.]

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰⁰ *supple.*: milia.

NOTÆ.

(121) *Ant. Jud. xviii, 7*; sed de Tiberio dicit.

(122) Amalarius?

61. 3. [XXXIX.] (HIER.) *Nero et Vetus*. Probus A Rome eruditissimus grammaticus.

62. 4. [XL.] (HIER.) *Nero 2. et Pisso*. Statius Ursulus Tolosensis celeberrime in Gallia rhetoricam docet.

63. 5. [XLI.] (HIER.) *Nero 3° et Mesala*. Nero matrem suam Agrippinam et sororem patris interfecit. Terrimotus Rome et defectio solis.

64. 6. [XLII.] (HIER.) *Nero 4. et Cornelius*. Nero tantæ luxuriæ fuit, ut frigidis et calidis labaretur ungentis. Festo procuratori Judææ succedit Albinus. (BEDA.) Jacobus filius Alpei, frater Domini, cum 30 annis post passionem Hierusolinorum rexisset ecclesiam, octavo Kal. April., sancto die paschæ, a Judeis lapidatur, vindicantes in eo, quod Paulum interficere non potuerunt. [B. super actus apostolorum : « Constat quod beatus Jacobus 30° post passionem Domini anno suum consummavit martyrium. » Petrus 38° id est ultimo anno Neronis passus est, et Petrus in secunda suascripsit epistola : « Certus sum quod velox sit depositio tabernaculi mei, secundum quod et dominus noster Jesus Christus significavit mihi per' revelationem ¹⁰⁶. » Beda : « Unde, patet, imminente passione hanc scripsit epistolam, cum multo ante Jacobus migravit ad Dominum ¹⁰⁶. »] Quoniam itaque octavo Kal. April. in pascha passus sit Jacobus, et hoc in anno 30 post passionem factum est, juxta totam æclesiam atque omnes historicos satis apparet quod sexto Kal. April. surrexit Dominus. Hic itaque annus 5 Neronis ratione temporis, secundum vero falsam supputationem Olympiadum, ejus est septimus, in quo antea juxta Bedam ac Theophilum in octavo Kalend. April. Dominum resurrexisse narravimus. Resurrectionem enim Christi in hoc anno octavo Kal. Aprilis sanctus Beda sic putat, propter supputationem iniquam cronice ¹⁰⁷ Eusebii, et post eam suam cronicam composuit ab incarnatione Domini, sicut ipse dicit. Jacobo vero passo, in tronum ejus successit suus frater Simeon qui et Simon adsumitur. Hi fratres Domini dicuntur, quia mater eorum Maria, uxor Alpei, soror erat Mariæ, matris Domini. Quam Mariam Cleopæ dicit Johannes, vel quod Alpeus Cleopas, vel post natum Jacobum defuncto Alpeo Maria nupsit Cleopæ, cæi Syneonem filium genuit; qui Cleopas fuit frater Josephi. [Hieronymus (*adv. Helvidium* Op. IV, II, p. 138) ¹⁰⁸ : Ipsa etiam Maria est, que Jacobi minoris scribitur mater, fuit uxor Alpei et soror matris Domini; quam Mariam Cleopæ Johannes dicit, a patre, vel a gentilitate familiæ, vel alia causa, vel binomia fuit. — Fratres Domini appellantur filii materteræ ejus Mariæ, qui antea non credentes, postea crediderunt; vel unus eorum statim credit alii diu

non. Et hanc esse matrem Jacobi et Josetis, id est Maria Cleope, uxorem Alpei, hanc dictam Mariam Jacobi minoris; quæ est mater Jacobi et Joseph secundum Matheum.]

65. 7. [XLIII.] (HIER.) *Pius et Tupilianus*. Nero Rome cithara contendens.

66. 8. [XLIV.] (OROS. VII, 7) *Macrinus et Gallus*. Nero retibus aureis piscaretur, quæ funibus purpureis extrahebantur. Ante mensam Neronis fulmen cecidit.

67. 9. [XLV.] *Crassus et Bassus*. Marcus evangelista carne exiit sancto die paschæ, 7 die Kalend. Maii, ut legitur in martirologio : « Marci evangelizæ natiuitas 7 Kal. Maii. » — (EUSEB. *Hist. eccl.* II, 15, 16.) Hic discipulus et in'erpres sancti Petri apostoli, rogatus Romæ a fratribus, scripsit evangelium; quod quanto ceteris tardius inchoavit, tanto in longiora scribendo tempora porrexit. Ab initio enim evangelicæ predicationis, quod per Joannem factum, cepit, usque ad tempus quo apostoli predicavere pervenit. Quod cum Petrus audisset, probavit, et æclesiis legendum sua auctoritate edidit. Quo evangelio assumpto, idem Marcus, mittente Petro, perrexit in Ægyptum, et primum Alexandriæ Christum nuntians, constituit æclesiam. Erat autem tanta doctrina vitæque continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplum suum cogeret. Cujus Petrus in prima epistola meminit (v, 15), Romam nomine Babilonis nominans : « Salutat vos quæ est in Babilone collecta, et Marcus filius meus. » Quique constitutis et confirmatis æclesiis per Libiam, Maricam, Hammonicam, Pentaopolim, Alexandriam atque Egyptum universam, ad ultimum tentus est a paganis [*Beda mart.*] qui remanserunt in Alexandria. Qui videntes eum missas facientem, die sancto pascha, 7 Kal. Maii, misserunt funem in collum ejus, et traherent eum ad loca Bucolizæ quæ erant juxta mare sub rupibus, ubi erat æclesia constructa, defluebantque carnes ejus [in terram], ac saxa inficiebantur sanguine. Vespere autem facto, misserunt eum in carcerem, ubi circa mediam noctem primo angelica vissitatione confirmatus est. At mane, dum tracheretur ad loca Bucolizæ, gratias agens [et dicens] « Domine, in manus tuas commendo spiritum meum, » obiit, et sepultus est in loco lapidis excissi cum gloria, a viris sanctis, octavo anno Neronis. Hæc in martirologio. Quod autem nostrum, non Ebreorum pascha celebravit, Marcus testis est, et etiam Beda super acta apostolorum ita : « Constat jam apostolum Petrum Rome die dominico resurrectionis domini nostri Jesu Christi pascha celebrasse. Constat etiam hoc, evangelistam Marcum ab eo missum docuisse in Ægypto. » Hæc Beda

VARIE LECTIONES.

¹⁰⁶ lege : revelationem. ¹⁰⁶ Hæc sec. manu in marg. inferiore fol. 105, scripta sunt ibique sequuntur : Beatus Petrus secundum gesta pontificum ordinavit duos episcopos, etc. quæ infra ad a. 71. iterum scripta sunt. ¹⁰⁷ c postea additum esse videtur 1. ¹⁰⁸ in margine sec. manu. A verbis fratres Domini eadem manu, sed alio atramento.

(Retract. ad. c. xxi). Quoniam igitur indictione A decima incepit primus annus Neronis, in 22. anno post passionem, et indictione tertia, octavus ejusdem annus finitur, in anno 33. post passionem, in quo 7. Kal. Maii Dominico die pascha passus est Marcus, et pagani carnes ejus in terram radiebant, tamen adhuc spiritum retinens usque mane: nonne emicat, quod Christus 6. Kal. Aprilis resurrexit a mortuis? Pascha enim 7. Kal. Maii non ante vel post predictum annum quam 92 annis habetur. — (Hier.) Post Marcum evangelizam primus Alexandrinæ ecclésiæ ordinatur episcopus Anianus, qui profuit annis 22.

68. 10. [XLVI] (Hier.) Silanus et Paulinus. Perseus obiit anno ætatis 29. Thereme¹⁰⁹ a Nerone ædificatæ quas Neronianas appellavit. Nero Rome in citi- B ritarum agone contentus¹¹⁰, cunctos superat. M. Annens Lucanus Cordubensis poeta, in Pissoniana conjuratione deprehensus, brachium ad sequendas venas prebuit medico. Nero ut similitudinem Troiæ ardentis inspiciret, plurimam partem Romanæ urbis accendit. In Assiæ tres urbes terræ motu conciderunt, Laudacia, Hiapolis, Colasse. Albino succedit Florus, sub quo Judei contra Romanos rebellaverunt. Junius Gallio, frater Senice, egregius declamator, propria se manu interfecit. Non est acta ante Neronem in suam presentem¹¹¹ defferente.

69. 11. [XLVII] (Hier.) Censinus et Apuleius. Dux tantum sub Nerone provinciæ factæ, Pontus Pole- C monis et Alpes Cotticæ, Cottio rege defuncto. Multi nobilium Rome a Nerone interfecit. Nero in Olympiade coronatur. Cericas, citharistas, tragædos, aërigas vario certamine superans.

70. 12. [XLVIII] (Hier.) Capito et Rufus. L. Annius Seneca Cordubensis, preceptor Neronis et patruus Lucani poetæ, incisione venarum et veneni haustu perit. Rursum Nero Stelmia, Phithia, Actia cele- rans, inter cericas, tragædos et citharizas corona- tur. [Linus his consulibus passus 9. Kal. Octo- bris. Cletus corepiscopus successit annis 12, m...]

71. 13. [XLIX] (Hier.) Italicus et Turpilianus. Nero in expensis centias centena milia decretu senatus annua subministrat. Nero cum ceteris viris insignibus et Octaviam uxorem suam interfecit, D Cornutumque filosofum et preceptorem Persii in exilium fugat¹¹². Musonius et Plutharchus filosofi clari. [Petrus, sicut in gestis pontificum habetur (in quibusdam codd.), Clementem episcopum conse- cravit, eique cathedram et omnem ecclésiam dispo- nendam commisit, dicens: « Sicut mihi gubernandi tradita est a domino meo Jesu Christo potestas ligandi solvendique, ita et ego tibi committo, ut ordinans dispositores diversarum causarum, per quos actus ecclésiasticos prodigatus, tu minime in

curis seculi deditus reperiaris, sed solummodo ac orationem et predicare populo vacare stude. » — Petrus¹¹³ ordinavit duos episcopos. Linum et Cle- tum, qui presentialiter omne ministerium sacerdo- tale in urbe Roma populo vel supervenientum exhiberent. Beatus¹¹⁴ autem Petrus ad orationem et predicationem populum erudiens vacabat. — (Lib. pont.) Linus fuit tempore Neronis, a consulatu Saturnini et Scipionis usque ad Capitone et Rufo consulibus; martirio coronatus et sepultus juxta corpus beati Petri in Vaticano, 9. Kal. Octobris. Cletus fuit temporibus Vespasiani et Titi, a consulatu Vespasiani¹¹⁵ 7. in Domitiano¹¹⁶ 5. usque ad Domitiano¹¹⁷ et Rufo consulibus, passus et sepultus 6. Kal. Maii juxta corpus beati Petri in Vaticano. Clemens fuit temporibus Galbæ et Vespasiani, a consulatu Tragali et Italici usque ad Vespasiano nono et Tito.

[Cod. in marg. Prima persecutio ecclésiæ.

72. 14. [L] (Hier.) Silvanus et Otho. [His consu- libus, teste Cassiodoro, Nero Petrum et Paulum et sese interfecit.] L. Annius Melas, frater Senecæ et Callionis, bona Lucani poetæ filii sui a Nerone pro- meretur. (Beda.) Primus Nero super omnia scelera sua etiam primam persecutionem in Christianos facit, in qua una die beatus Petrus crucifigitur et Paulus gladio ceditur, [anno 38. post passionem]. (Hier.) Contra Judæos, qui Cesti Florii avaritiam non ferentes rebellant, Vespasianus magister militiæ a Nerone transmittitur. Vespasianus multas urbes in Judea capit. Flavius Josephus scriptor historicus, dux belli Judæorum, cum a Romanis interficiendus esset, Vespasiano predixit de morte Neronis et ejus imperio.

Leo secundus, successor Agathonis papa, in sua decretali epistola sic: « Si autem Petrus princeps apostolorum adjutores sibi scivit Linum et Cletum, non tamen potestatem pontificii, animas ligandi vel solvendi normam, eis tradidit; sed Clementi successori suo, qui sedem apostolicam post eum et potestatem pontificalem, tradenti sibi beato Petro apostolo, tenere promeruit. Linum nanque et Cle- tum nihil legimus unquam egisse ex pontificali mi- nisterio potestative, sed quantum eis a beato Petro precipiebatur, tantum solummodo agebant. » Hæc Leo papa. — Clemens ergo papa primus post peti- tionem Romanam ecclésiā tenuit, vel cum Lino et Cleto sicut cum Petro fuerat. Post Petrum, immo etiam cum Petro, primus papa sanctus Clemens Romanam regit ecclésiā, ipso ita teste. Decretalis epistola Clementis Romani pontificis: « Clemens Romanæ ecclésiæ presul, Jacobo karissimo Hieru- solimarum episcopo (epist. 2, Labb. Conc. l. p. 59). Quoniam, sicut a beato Petro apostolo accepimus, omnium apostolorum principe et patre, qui claves regni celestis accepit, æqualiter tenere debemus de

VARIE LECTIONES.

¹⁰⁹ lege: Thermae. ¹¹⁰ lege: contendens. ¹¹¹ lege: presentiam. ¹¹² fugati 1. ¹¹³ Eadem supra leguntur 1, v. a. 64. ¹¹⁴ Petrus vero supra. a. 64. ¹¹⁵ Vespasiani 1. ¹¹⁶ lege: et Domitiani. ¹¹⁷ usque ad Domitiano 1.

sacramentis quæ geruntur in sanctis, te ex ordine nos decet instigare. Tribus enim gradibus commissa sunt sacramenta divinorum secretorum, id est prespetero, diacono et subministro; hi cum timore et tremore reliquias corporis Domini debent custodire fragmentorum, neque putredo in sacrario, et neque agatur negligenter, nec portioni corporis et sanguinis Domini gravis inferatur injuria. Communio enim domini nostri Jesu Christi si negligenter agatur, et non curat admonere officia, gravi anathemate percussus, pro judicio digna humiliationis plaga feriatur. Certe tanta in altari holocausta offerantur, quanta populo sufficere debent; quod si remanserint, in crastinum non reserventur, sed cum timore et tremore clericorum consumantur. Qui autem residua corporis Domini, quæ in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conveniant, nec putent sanctæ portioni commiscere cibum, qui per aqualicetlos digestus in secessum defunditur. Si igitur mane Dominica pars porrigatur, usque ad sextam jejument ministri, qui eam consumpserint; et si tertia vel quarta hora acceperint, jejument usque ad vesperum. Sic secreta sanctificatione æterna custodienda sunt sacramenta. De vasis sacris sane ita gerendum est: Altaris palla, cathedra, candelabrum et velum, si fuerint vetustate consumpta, incenduntur; quoniam non licet ea quæ in sacrario fuerint male tractari; sed incenduntur. Cineres quoque eorum in babilisterio inferantur, ubi nullus transitus habeatur, aut in pariete vel in fossis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. Nemo per ignorantiam clericus palla mortuum credat obvolvendum, vel scapulas operiere diaconus velit, de his quæ fuerint in altare. Qui fecerit vel leviter, si diaconus, triennio et sex mensibus a Dominico erit altari, gravi percussus anathemate, removendus. Quod si clericos prespiter non admonuerit, 10 annis et 5 mensibus excommunicatus sit. Qui non docuit eos de his, et postea cum grandi humilitate matri reconciliatur æclesiæ. Pallas vero et vela sanctuarii ¹¹⁸ diaconi cum humilibus ministris intra sacrarium lavent, ne forte pulvis Domini corporis foras extra sacrarium male decidat, sindone foris delata, et erit hoc operanti peccatum; ideo in sacrario ministris precipimus cum omni diligentia custodire. Pelvis nova, munda, cui nihil aliud tangat ad Domini altaris [cultum], ubi palle laventur. Vela autem non ipsa, sed in alia laventur. Precipimus etiam, ne extra æclesiam sive laico de fragmentis oblationum ponatur ad mensam. Unde acis tu, qui passim sacrarii panes indignis impendis, unde nosti, si a mulieribus mundi sunt hi quibus impendis? Hinc et David, interrogatus ab Abimelech sacerdote, cum se mundum ante triduum profiteretur a muliere, panes propositionis manducavit.

A Ministri altaris prespeteri sive diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui ante ordinationem conjuges suas reliquerunt. Quod si post ordinationem ministro contigerit propriæ invadere cubile uxoris, sacrarii non intret limina, nec sacrarii portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec ad Domini corporis portionem [accedat], aquam sacerdotum manibus porrigat, ostiam forinsecus claudat, minora gerat officia, urceum sane ad altare vel calicem non suggerat. Si forte quispiam prespiter sive diaconus sacrarii vel velum vendiderit, noverit se Judæ Scariothis suscepturum penam. » Et postea ita concludit Clemens: « His ergo bene parete ¹¹⁹ sententiis; ne quis hæc precepta minime credat implenda, et B judicii Dei ignis æterni tormenta sustineat, qui æclesiastici operis sacra neglexerit. Hæc ergo, frater Jacobe, de ore sancti Petri jubentis audivi. Si quis hæc precepta non integra custodierit, sit anathema usque ad adventum domini nostri Jesu Christi. Hæc precepta a sancto Petro apostolo accepi, et tibi, karissime frater Jacobe, insinuare curavi, ut servari omnia precipias sine macula. Si quis audierit te, utilis minister erit Jesu Christi. Qui autem non audierit te, immo loquentem Dominum per te, ipse sibi damnationem acquirit. Omnipotens Deus, karissime frater, sua te protectione custodiat, atque ad celestis remunerationem patriæ cum multiplici animarum fructu perducatur. Deus te iterum iterumque incoleme custodiat, reverentissime frater. Amen. »

C Alia decretalis epistola Clementis Romani episcopi, successoris Petri (epist. 3, ib., p. 53): « Clemens urbis Romæ episcopus, » et reliqua. Et infra sic: « De quibus et beatus Petrus, instructor et ordinator noster, » Et paulo post: « Hæc apostoli a Domino acceperunt et nobis tradiderunt. Hæc nos docemus, vobisque hæc omnibus absque reprehensione tenere et docere, quibus agendum est, mandamus. » Et post: « Dominus noster Jesus Christus mittens discipulos suos, precepit nobis, in quacumque civitate intraveritis, dicite: « Pax huic domui, » et reliqua. Alia epistola: « Clemens Romæ urbis episcopus karissimis fratribus Julio et Juliano, » et reliqua. Alia epistola (epist. 5, ib., p. 64):

D « Dilectissimis fratribus et condiscipulis Hierusolomis, cum karissimo fratre Jacobo episcopo habitantibus, Clemens episcopus, » et reliqua. Hæc dixit sanctus Clemens. — Sanctus ergo Clemens non tantum successor beati Petri fuit, sed etiam vivente Jacobo, novem annis ante passionem Petri, Romanam cathedram tenuit, juxta scripturam et deinde post Petrum 21, id est 12 cum Cleto vel cum Linio et Cleto, et 9 annos post eos, usque dum in exilium missus est. Si sanctus Clemens papa fuit tunc, quando decretalem istam epistolam sancto Jacobo conscripsit. Nullius autem legitur decretalis

VARIE LECTIONES.

¹¹⁸ ita l. ¹¹⁹ parate l.

epistola nissi papæ. Qui anni novem ejus impu-
tantur, quasi post Cletum tantum ipsis solis cha-
thedram teneret, et pretermittitur Ancletus papa
secundus, post Petrum decem annis sedens, quia
non possunt sub regibus subputari usque ad Traja-
num imperatorem papæ quatuor. Jacobus enim in
anno trigesimo post passionem, et Petrus 39, passus
sit. Trajanus etiam in anno 70, post passionem re-
gnare cepit. Sub quo passus est sanctus Clemens.
Nullum autem gravi anathemate sententiæ per-
cussisset sanctus Clemens, nec episcopali potestate
sedis apostolicæ dicendo : « Sit anathema. »

Linus ex precepto beati Petri precepit (*H. pont.*),
ne mulier invelato capite æclesiam intret. Cujus
Paulus in epistola ad Thimotheum meminit (*Anox.*
Mart.); qui etiam martirio 6. Kal. Decembris co-
ronatur (*II Tim.* iv, 21). Romæ passi Processus,
Martinianus, et 47 qui baptizati sunt a beato Petro,
et in custodia Mamortini retrussi, Torpes, Mar-
cellus, Apuleius; in Alexandria Marcus evangelista
octavo anno Neronis; Mediolanis Nazarus, Celsus;
apud Maceriam Aquileiam Hermagoras episcopus,
Fortunatus diaconus, cum Constantia.

Orosius prespiter sic (*vii, 7*): « At vero Nero,
postquam Galbam in Hispania imperatorem creatum
ab exercitu cognovit, totus animo ac spe concidit; »
siquidem Petro in urbe Roma interfecto et Chri-
stianis penarum diversitate laniatis, de Hispania ilico
Galba surrexit. (*Oros. Hier.*) Cumque inde Nero
incredibilia perturbandæ, immo ignominiosissime
subruendæ rei publicæ mala moliretur, hostis a
senatu pronuntiatus, et ignominiose fugiens, ad
quartum ab Urbe lapidem, id est ad quartum mi-
liarum, in suburbano libertini sui, inter Salariam
et Numentanam viam, semetipsum occidit, ætatis
32. anno, in quo omnis familia Augusti consumpta
est.

*Romanorum 7. Galba Servius, mox ut mortem
Neronis comperit, Romam venit.* (*Oros. vii, 8.*
H. Rom.) Qui cum antiquissimæ nobilitatis senator
anno 63. ætatis esset, ab Hispanis et Gallis electus,
mox ab universo exercitu libenter acceptus est.
Nam privata ejus vita insignis erat militibus et mi-
litaribus ac civilibus rebus, sæpe consul, sepe pro-
consule, frequenter dux gravissimis bellis. Hujus
breve imperium bono cepit exordio, nissi propensior
erat ad severitatem. Orosius sic (*vii, 8*): « Cumque
omni avaritia, sevitia segnitiaque offenderet, sibi
Pisonem nobilem industriumque adolescentem in
filiū atque in regnum adoptavit. (*H. Rom.*) Cum
quo insidiis Othonis in medio urbis Romæ foro
capite truncatus est, mense septimo, septemque
diebus sui imperii; et sepultusque est in suis ortis,
qui sunt via Aurelia, non longe a Roma. » Hæc
Orosius. Hic igitur regnavit usque mensem Julium,
in anno 39. post passionem, juxta temporis ratio-
nem.

73. 4. [L] (*Hier.*) *Vespasianus et Titus. M. Fa-
vius Quintillianus Romam a Galba perducitur.*

(*Oros.*) *Romanorum 8. Lucius, qui et Otho, Galba
et Pisonem Romæ interfecit, inter tumultus cedesque
intravit imperium.* (*H. Rom.*) Hic matre erat no-
bilior quam patre, neutro tamen obscuro; in pri-
vata vita mollis et Neronis familiaris, in imperio
documentum sui non potuit ostendere. Nam cum
Otho Galbam occidit, a Germanis Vitellius factus
est imperator. (*Oros.*) Otho ergo cum mox creatum
imperatorem in Gallia per Germanicas legiones
Vitellium comperisset, bellum civile molitus est.
Cum autem tribus primum levibus preliis, hoc est
uno apud Alpes, alio circa Placentia, tertio circa
locum quem Castoris vocant, contra Valentem et
Cinna Vitellianos duces congressus victor exstetis-
set (*Jos. De bello. Jud. v, 8, H. Rom.*) quarto apud
B *Betriacum prelio, cum advertisset suos vinci, cum
ingentes tamen copias haberet, et potentibus mili-
tibus ne tam cito de eventu belli desperaret, dixit se
tanti non esse, ut propter eum bellum civile orire-
tur. Anno 38. ætatis, imperii autem die 90, quam
imperare ceperat, sese interfecit; hoc est usque in
mense Octobrem, in eodem anno quo Galba occisus
sit. Cui successit Vitellius.*

*Romanorum nonus rex Vitellius regnavit: mensibus
8, diebus 8, usque octobrem mensem, in anno 40.
post passionem.*

74. 1. [LII] (*Hier.*) *Vespasianus 2. et Titus 2.*
His consulibus, Cassiodoro teste, Vespasianus apud
Judeam ab exercitu imperator appellatus est. (*Oros.*)
C *Vitellius, occiso Othone, potitus imperio, cum suis
Othonisque militibus ingenti gloria victor Romam
advenit. (H. Rom.) Hic familia honorata ortus magis
quam nobili. Namque pater ejus non admodum
clare natus, tres tamen ordinarios gessit consu-
latus. Hic cum multo dedecore et gravi sevitia nota-
bilis, precipue ingluvie et voracitate vitam humanam
propriis malis aggravavit; quippe cum de die sæpe
quarto vel quinto fertur epulatus. Notissime certe
cena memoriæ mandata est, quam ei frater Vitel-
lius exhibuit, in qua super ceteros sumptus 2000 pis-
cium et 7000 avium apposita traduntur. Hic cum
Neroni similis esse vellet, et id adeo se preferret,
ut etiam exsequias Neronis, quæ humiliter sepultæ
erant, honoraret. (*Oros.*) Qui cum de Vespasiano
D *comperit, primum molitus est deponere imperium;
sed postea a quibusdam animatus, Sabinum, Ves-
pasiani fratrem, nihil tum mali suspicantem, cum
ceteris Flavianis in Capitolium compulsi. Succensâ
itaque templo, et mixta simul flamma ruinaque,
omnes in unum pariter interitum atque tumultum
dedit. Post deficiente in Vespasiani nomine, et ab
exercitu suo destitutus, appropinquantibusque jam
hostibus trepidus, cum se in quandam proximam
Palatio cellam contrusisset, turpissime inde pro-
tractus est, et per viam et Urbem publice nudus
super terram, erecta coma et capite ei subjecto ad
mentum, et passim flum in os ejus coniec antibus
carnificibus, in forum deductus est, et ad pectus ab
omnibus ovis appetitus; postremo apud Gemonias**

scalas graduum minutissimorum ictuum crebrisque A compunctionibus, gladio stercore involuto, excarnificatus est, et inde unco tractus, in Tiberem projectus, commune etiam sepultura caruit. (H. Rom. et Oros.) Vitellius vero occisus est 3. die mensis Octobris, Josepho Judeorum historico teste et tunc vivente. (De b. Jud. v. 45.) Eusebius sic. « Galba 7. mense imperii sui in medio Romanæ urbis fore capite truncatur. (Hæc.) Otho 3° regni sui mense apud Vetricum proprio manu occubuit. Vitellius 8. mense sui imperii a Vespasiani ducibus occisus, in Tiberim projicitur. » Hæc Eusebius. Hoc autem tempus inter Neronem et Vespasianum nec Eusebius necque etiam Beda supputat. (Oros.) Multis autem et nefaris modis post (Jos. l. l.) complures dies a Vespasiani militibus, id est ab Antonio Primo et Martiano, qui Vitellium occiderunt, duobus Vespasiani, adversum senatum populumque Romanum indiscreta cede sævitum est. (Oros.) Vespasianus autem (Jos. ib. vii, 9) cum Judeos in urbe Hierosolinorum, precipue ob diem festum paschæ congregatos, obsidione clusisset, cognita morte Neronis, hortatu plurimorum regnum ¹²⁰ et ducem, maxime Josephi Judeorum ducis sententia — qui captus cum in vincula conjiceretur, constantissime dixit, sicut Suetonius refert, continuo se ab eodem Vespasiano sed imperatore solvendum, — imperium adeptus (Hæc.), bellum Tito filio commendans, Romam per Alexandriam proficiscitur. (Oros.) Sed cognita morte Vitellii, paulisper Alexandrie substitit. Titus vero ab exercitu pronuntiatus est imperator. Muros urbis universos solo coequavit. 600 milia Judeorum interfecta eo bello, Cornelius et Suetonis referunt. Josephus vero Judeus, qui ipse prefuit bello et apud Vespasianum post predictum imperium veniam gratiamque meruit, scribit, undecies centena milia gladio et fame perisse. Reliquias autem toto orbe dispersas, numero 900 milia, narratur. — Vespasianus et Titus imperatores appellati. (Cf. Hier.)

Romanorum 10. Vespasianus secundum omnes regnavit annis 9, menses 11, dies 22, hoc est usque Kalendas Octimbr. in anno 50. post passionem.

75. 1. [LIII] (HIER.) Vespasianus 3. et Nerva. Capitolium Rome inensum.

76. 2. [LIV] (HIER.) Vespasianus 4. et Titus 3. His consulibus a Tito, filio Vespasiani, Judea capta est. Ut Josephus dicit, undecies et centena milia fame et gladio perierunt et centum milia captivorum sunt venditi. Evangelium secundum Matheum: « Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruetur (Matth. xxiv, 2). » Hieronimus sic: « Juxta historiam manifestus est sensus, quia 42. anno post passionem, sub Vespasiano et Tito, ipso cum templo magnificentissimo civitas funditus

est eversa, ita ut solo coequaretur. » Hæc Hieronimus. In anno ergo 42. post passionem, hoc est cum anno passionis, in quo incepit Vespasianus annum 2, capta est Hierusalima, in diebus paschæ, Josepho teste et ibi presente. [Sanctus ¹²¹ quoque Spiritus per os David sic: « Quanta malignatus est inimicus in sancto, et gloriati sunt qui oderunt te in medio paschæ » et reliqua.] Cum enim noluerunt verti ad penitentiam, Domino eos exspectante per annos 40, dignum erat ut in tempore quo occiderunt Dominum etiam ipsi occiderentur. Pascha enim Hebræorum anno predicto contigit quarta feria, in qua congregati sunt omnes principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Cathphas, et concilium fecerunt ut Jesum dolo tenerent et occiderent (Matth. xxvi, 3, 4). Nostrum autem pascha 8. Kal. Aprilis, in quo crucifixerunt Dominum, in quibus Titus hisdem diebus capit civitatem, deinde templum incendit, muros urbis universos solo coequavit; et undecies centena milia gladio et fame periisse scribit Josephus Judeorum historicus et tunc presens, et centum milia captivorum vendita et 90 milia dispersa. Ideo autem tanta multitudo Hierusalem erat tunc, quia ex omni Judea ad templum in diebus azimorum confluabant (cf. Oros. et Hier.).

77. 3. [LV] Vespasianus 5. et Titus 4.

78. 4. [LVI] Vespasianus 6. et Titus 5.

[Cod. in margine. Quartus decennovenn. cyclus incipit indict. 15].

C 79. 5. [LVII] Vespasianus 7. et Titus 6. Vespasianus Capitolium edificare orsus est. In Alexandria facta est seditio. Achaia, Aliciarchodus ¹²², Bizantium, Samus, Trochia Celicia, Commagine, quæ libera antea et sub regibus amicis erant, in provincias redactæ.

80. 6. [LVIII] (HIER.) Commodus et Rufus. Colossus erectus est, altitudinis habens [pedes ¹²³] centum septem.

81. 7. [LIX] (HIER.) Vespasianus 8. et Titus [7]. Asconius Pedianus scriptor historicus clarus habetur, qui 75. ætatis suæ anno captus luminibus, 12 postea annis in supremo omnium honore consecuit.

D 82. 8. [LX] (HIER.) Vespasianus 9. et Titus 8. Gaius Gabianus rethor [nomine ¹²⁴] celeberrime in Gallia docet.

83. 9. [LXI] (HIER.) Silvanus et Verus. Tres civitates Cipri terræ motu corruerunt. Lues ingens Rome facta, ita ut per multos dies in efemeridem 10 milia ferme mortuorum hominum efferentur.

84. 10. [LXII] (HIER.) Domitianus et Messalinus. Vespasianus colonias deduxit. Apollinaris episcopus ad Ravennam missus, passus. (REC.) Vespasianus profluvio ventris in villa propria circa Sabinos obiit,

VARIE LECTIONES.

¹²⁰ lege regum. ¹²¹ signo posito, summo in margine adscripta sunt, prima manu ut videtur, 1. Desunt 2. ¹²² lege Lycia, Rhodus. ¹²³ post add. sec. manu 1. ¹²⁴ add. rec. manu 1.

69. ætatis anno. (HIER.) [Et Titus sibi successit, his a consulibus, Cassiodoro teste.]

Romanorum 11. Titus, filius Vespasiani, juxta historiam Romanam, regnavit annis 2, mensibus 8, diebus 20, hoc est usque Kal. Junii, in anno 53. post vassionem Domini.

85. 1. [LXIII] (HIER.) *Domitianus et Rufus.* Titus, filius Vespasiani, in utraque lingua disertissimus fuit et tantæ bonitatis, ut, cum quadam die recordatus fuisset in cena nihil se in illo die cuiquam prestitisse, dixerit: « Amici, hodie diem perdidit. » Mons Vespis raptus, in vertice tantum ex se jecit¹²⁵ intendi, ut regiones vicinas et urbes cum hominibus exureret.

86. 2. [LXIV] (HIER.) *Domitianus 5. et Sabinus.* Titus Musionium Rufum philosophum de exilio revocat. Titus amphitheatrum Romæ ædificat, et in dedicatione ejus quinque milia ferarum occidit. Rome plurimæ ædes incendio concremantur. Titus ob insignem mansuetudinem delicias humani generis appellatus est. Titus obiit in villa, qua et pater, anno ætatis 42, imperii autem anno 2, mense 8, die 20, secundum historiam Romanam. Cui successit frater ejus junior Domitianus, [predictis consulibus, Cassiodoro teste].

Romanorum 12. Domitianus regnavit annis 15, mensibus 5, secundum [omnes], hoc est usque ad Kal. Novembris, in anno 68. post passionem. Sub quo hi consules.

87. 1. [LXV] (HIER.) *Domitianus 4, et Rufus.* Domitiani uxor augusta appellatur. [Cletus his consulibus passus est 6. Kal. Maii, secundum gesta pontificum.]

88. 2. [LXVI] (HIER.) *Domitianus et Dolabella.* Decreto senatus Titus inter deos refertur.

89. 3. [LXVII] (HIER.) *Domitianus 6. et Rufus 4.* Domitianus iunuchos prohibuit. Tres virgines Vestæ ob stuprum damnatæ. [Linus papa ann. 11.]

90. 4. [LXVIII] (HIER.¹²⁶) *Flavius et Trajanus.* Plurimos senatorum Domitianus in exilium mittit.

91. 5. [LXIX] (HIER.) *Domitianus 7. et Nerva.* Secundus Alexandrinæ ecclesiæ episcopus constitutus Abilius, qui prefuit annis 15.

92. 6. [LXX] (HIER.) *Trajanus 2. et Gabrio.* Domitianus templum sine lignorum admixtione construxit. Primus Domitianus dominum et deum appellari se jussit. Nasamonæ et Daci dimicantes adversus Romanos victi. Cujus anno 6. Clemens papa in exilium missus, ut videtur, cum annis 9 et mensibus 2 et diebus 10 post Cletum cathedram teneret (*Lib. pon.*).

93. 7. [LXXI] (HIER.) *Domitianus 8. et Saturninus.*

Duo menses aliter appellati, Septimber Germanicus et October Domitianus.

Ancletus papa post Petrum 2. Clementi successit, annis 10, ipso ita teste: Decretalis epistola Ancleti papæ (ep. 1, p. 63). « Ancletus, servus Christi Jesu, in sede apostolica, » et reliqua. Et infra: « Nullus, ut ait beatus Clemens, antecessor noster, » et reliqua. Alia (ep. 2, p. 68): « Ancletus papa universis episcopis in Italia constitutis. Quoniam apostolicæ sedis debitam reverentiam erga me caritas vestra distribuit, » et reliqua. Et post: « Et ut a beato Petro principe sumus instructi, a quo et prespiter sum ordinatus, » et reliqua. « Provinciæ autem multo ante adventum Christi tempore diviserunt maxima ex parte; et postea ab apostolis et beato Clemente precessore [nostro] ipsa divisio est renovata, » et reliqua. Alia (ep. 3, p. 72): « Ancletus, servus Jesu Christi, in apostolica sede a Domino constitutus, et a sancto Petro apostolorum principe prespiter ordinatus. Quoniam actenus de his a beato Petro apostolo et reliquis apostolis et beato Clemente nostro precessore et martire novimus statutum, denegare vobis minime possimus. Illi autem, qui in metropoli a beato Petro, ordinante Domino; et precessore nostro, predicto sancto Clemente, sive a nobis constituti sunt, non omnes primates esse possunt, » et reliqua. Et post: « Aliæ autem primates civitates, quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus, a sanctis apostolis et a beato Clemente sive a nobis primates predicatorum acceperunt. Hæc vero sacrosancta Romana et apostolica ecclesia non ab apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, dicens beato Petro apostolo: « Tu es Petrus, » et reliqua usque « Erunt soluta et in cælo. » Adhibita est etiam societas in eadem Romana urbe beatissimi Pauli apostoli, vasis¹²⁷ electionis, qui uno die unoque tempore glorioso morte cum Petro, sub principe Nerone agonizans, coronatus est. » Et post: « Ait ergo apostolorum princeps beatus Petrus de sancto precessore nostro Clemente, plebibus predicando, docens eas qualiter ei obedire debirent eumque observare: « Si inimicus est alicui Clemens pro actibus suis, vos nolite expectare, ut ipse vobis dicat: « Cum illo vos nolite amici esse; » sed prudenter observare debetis et voluntati ejus absque communiione¹²⁸ obsecundare, et aere¹²⁹ vos separate ab eo cui ipsum sentitis adversum, sed nec loqui his quibus ipse non loquatur, ut unusquisque, qui in hac culpa est, dum cupit omnium vestrum amicitias ferre, festinet citius reconciliari ei qui omnibus preest; et per hoc redeat ad salutem, cum obedire ceperit monitis presidentis. Si vero quis amicus fuerit his quibus ipse non loquitur, unus est et ipse ex illis qui extermin-

VARIE LECTIONES.

¹²⁵ jecti 1. ¹²⁶ Hoc anno prima manu in dextero margine adnotatur: Vespasianus ann. IX. mensibus XI. diebus XX unus; et ita in sequentibus imperatorum nomina et anni recensentur, qui ad annos vulgariis æræ in dextero parte positos pertinent. ¹²⁷ i. e. vasis. ¹²⁸ lege communiione. ¹²⁹ ita 1. avertere vas ab eo *Kuist*.

pare Dei æclesiam volunt, et reliqua. Hec Ancletus papa ait. Anclctum (123) vero omnino Eusebius prætermisit, quoniam Linus et Cletus, qui non fuerunt papæ, et Clemens atque Anacletus a passione Petri in ultimo anno Neronis usque ad Trajanum non possunt simul sub regibus stare. In loco annorum enim Clementis, quibus post Petrum cum Lino et Cleto, si simul post Petrum vivi fuerunt, vel cum Cleto tantum Clemens cathedram tenuit, Linus et Cletus sunt positi; et in loco Anclcti papæ, qui post Clementem decem annis successit, Clemens positus.

94. 8. [LXXII] (HIER.) *Silvanus et Priscus*. Quintillianus, ex Hispania Calagurritanus, primus Romæ publicam scolam et salarium e fisco accepit et claudit.

95. 9. [LXXIII] (HIER.) *Aspremas et Clemens*. Domitianus plurimos nobilium in exilium mittit atque occidit; mathematicos et philosophos Romana urbe pepulit.

96. 10. [LXXIV] (HIER.) *Domitianus 9. et Clemens 2*. Multa opera in Roma facta, in quibus Capitolium, forum transitorium, divorum porticus, Isium ac Serapium, stadium, horrea piperaza, Vespasiani templum, Minerva Calchidica, odium, forum Trajani, Æthermæ Trajanæ et Ticianæ, senatus, ludus matutinus, mica aurea. [His consulibus Anclctus papa obiit, secundum gesta pontificum.]

97. 11. [LXXV] (HIER.) *Nerva 2 et Rufus*. Domitianus de Dacis et Germanis triumphavit. Domitianus tantæ superbiz fuit, ut aureas et argenteas statuas sibi in Capitolio poni iussit.

98. 12. [LXXVI] (HIER.) *Fulvius et Venus*. Maxima virginum Vestualium Cornelia convicta stupri, juxta legem viva defossa est. Domitianus prohibuit vites in arboribus seri.

99. 13. [LXXVII] (HIER.) *Sabinus et Antoninus*. Et Josephus vicessimum librum antiquitatum hujus temporis scribit. Domitianus multos nobilium perdidit et quosdam in exilium missit.

[Cod. in marg., Persecutio secunda.]

100. 14. [LXXVIII] (HIER.) *Nerva 3. et Trajanus 3*. Secundus post Neronem Domitianus Christianos persequitur; et sub eo apostolus Johannes in serventis olei dolium ante portam Latinam Romæ missus (REG., BEDA, HIER.), sed nihil lessus tamen, quia a corruptione carnis erat immunis; deinde in Pathmum insulam relegatus apocalypsin vidit, quam Hieronimus interpretatus est. [His consulibus Clemens papa passus est, secundum gesta pontificum.]

101. 15. [LXXIX] (HIER.) *Senecio et Palma*. Domitianus persequitur philosophos et mathematicos Romæ

per edictum extrudit. Apollonius Tyanus et Eufrates insignes philosophi habentur. Romæ 6 Kal. Mai natalis Anclcti papæ et martyris, sub Domitiano passi (BEDA Mari.), qui memoriam beati Petri construxit et composuit, ubi episcopi reconderentur (Lib. pont.).

Evaristus papa 3. annis 10, mensibus 2.

102. 16. [LXXX] (HIER.) *Trajanus 4. et Fronto*. Domitianus eos qui de genere David erant interficere iussit, ut nullus Judeorum regni reliquus foret. Scribit Bruttius, plurimos Christianorum sub Domitiano fecisse martirium, inter quos et Flaviam Domicillam, Flavi Clementis consulis ex sorore neptem, in insulam Pontianam relegatam, quia se Christianam esse testata¹³³ est. (H. R.) Multa signa atque portenta Romæ et toto orbe facta. Domitianus suorum conjuratione occisus est in palatio, anno ætatis 35, et per vispitiones ignobiliter portatus, [et Nerva successit, his consulibus, Cassiodoro teste].

Romanorum 13. Nerva, Josebio et Beda teste, regnavit anno 1, mensibus 4, diebus 8, hoc est usque ad Kal. Martii, in anno 70. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

103. 1. [LXXXI] (HIER.) *Trajanus 5. et Optus*. Alexandria 3. episcopus Cerdo annis 11. Senatus decrevit ut omnia quæ Domitianus statuerat in irritum deduceretur. Itaque multi quos injuste jecerat de exilio reversi, nonnulla bona propria recipierunt.

104. 2. [LXXXII] (HIER.) *Senecio 2. et Sura*. Aiunt et apostolum Johannem inter reversos de exilio solutum, Ephesum revertisse; in qua urbe et hospitium et amicos amantissimos sui habebat. (BEDA.) Evangelium quoque contra hereticos conscribit. Justus a Tiberiade Judeorum scriptor agnoscitur. (HIER.) Rome passus Eutices, Victorinus et Mauro; apud Amiterninam urbem Victorinus episcopus, frater Severini. (REG.) Nerva obiit in ortis Salustianis, 72. ætatis anno, cum jam Trajanum adoptasset in filium, [his consulibus, teste Cassiodoro]. (HIER.) Trajanus, Agrippine filius, in Gallis imperator factus, natus Italice in Hispania.

Romanorum 14. regnavit Trajanus annis 19, mensibus 6, diebus 15, teste omne historico hoc est usque Kalendis Septembris, in anno 89. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

105. 1. [LXXXIII] (HIER.) *Trajanus 6. et Maximus*. Decreto senatus Nerva in deos relictus.

[cod. in margine. Ciclus sol. incipit.]

106. 2. [LXXXIV] (cf. Beda.) *Senecio 3 et Sura*. Hoc anno, id est 84^a incarnationis secundum Dio-

VARIÆ LECTIONES.

¹³³ romaniana 1. ¹³² ni post adl. 1. ¹³² Inde ab hoc anno etiam papæ in dextero margine ponuntur qui ad hos annos pertinent, sed secunda manu: 101. 79: Cletus papa secundum Eusebium ann. 12. — 113. (91.) Clemens papa sec. Eusebium ann. 9. etc. ¹³³ testa 1.

NOTÆ.

(123) Non Anclctum sed Cletum Eusebius tam in Chron. quam in Hist. eccl. prætermisit.

rissum, in fine diei Dominici subsequente, 6 Kal. A
Januarii, posset Johannes dormire.

107. 3. [LXXXV] (HIER.) *Urbanus et Marcellus*.
Hirenus ¹⁴⁴ enim episcopus scribit Johannem apo-
stolum usque ad Trajani tempora permansisse. Post
quoniam discipuli ejus insignes fuerunt Papias Hiero-
polititanus episcopus et Polycarpus Zmirneus et Igna-
tius Antiochenus episcopus.

108. 4. [LXXXVI] (HIER.) *Condidus et Quadratus*.
Trajanus de Dacis Scithis triumphavit.

109. 5. [LXXXVII] (HIER.) *Commodus et Cerealis*. Tra-
janus, victo rege Decibalo, Daciam facit provinciam.

110. 6. [LXXXVIII] (HIER.) *Senecio 4. et Sura 3*.
Hiberius ¹⁴⁵, Sarmatas Orozoenos, Arabas, Bospo-
ranos, Colcos in fidem accepit, Seleuciam et Tesi-
fontem, Babilonem occupavit et tenuit. In mare B
Rubro classem instituit, ut per eam Indiae fines
vastaret.

111. 7. [LXXXIX] (HIER.) *Gallus et Bradua*. Romæ
aurea Domus incenditur. Hoc anno dominicus dies
6 Kal. Jan. contigit, quo forte sanctus Johannes
vixit. [Decretalis epistola Evaristi papæ (ep. 2, *Conc.*
p. 71) data est Gallo et Bradua viris clarissimis
consulibus, sub quibus passus secundum gesta pontifi-
cium.]

112. 8. [XC] (HIER.) *Africanus et Crispinus*. Terre
motu quatuor urbes Asiae subversæ, Eka, Mirina,
Pitanæ, Cimæ, et Græciæ duæ Opitiorum et Ori-
torum.

113. 9. [XCI] (HIER.) *Crispinus 2 et Solenus*.
Alexandrinæ ecclesiæ 4 episcopus ordinatus nomine C
Primus annis 11 Evaristus papa obiit 10 Kal. Jan.

114. 10. [XCII] *Pisso et Rusticus*.
*Alexander papa 4 post Petrum annis 10, men-
sibus 5.*

[*cod. ad marg. Persecutio tertia.*]

(BEDA, *Eus. Hist. eccl.* III, 132) Trajano Christia-
nos persequente, Simon, qui et Simon, filius Cleopæ,
qui post Jacobum Hierosolimis tenebat episcopatum,
crucifigitur, omnibus mirantibus, et ipse iudice, ut
120 annorum senex crucis supplicium pertulisset.

115. 11. [XCIII] (HIER.) *Trajanus et Africanus 2*.
Ignatius quoque Antiochenus [ecclesiæ] episcopus
Romam perductus, bestiis traditus; post quem ter-
tius constituitur episcopus Oron. Plinius Secundus,
cum quandam provinciam, et in magistratu suo plu-
rimos Christianorum interfecisset, multitudine eorum
D
perterritus, quesivit de Trajano, quid facto ¹⁴⁶ opus,
et nunciens, et preter obstinationem non sacrificandi
et antelucanos ceptus ¹⁴⁷ ad canendum cuidam
Christo ut D. O. nihil apud eos reperiri; preterea
a confederandam disciplinam vetari ab his homici-
diis, farta, adulteria, latrocinia et his similia. Ad
quem commotus Trajanus rescripsit, hoc genus qui-
dam ¹⁴⁸ inquirendos non esse, oblatos vero punien-

dos. Tertulianus refert in Apologetico. [Alexander
papa constituit aquam sparsionis cum sale benedicta
in habitaculis hominum spargi (*L. pont.*).]

116. 12. [XCIV] (HIER.) *Celsus et Crispinus*. Plinius
Secundus Novocomensis orator et historicus insignis
habetur; cujus plurima ingenia opera exstant.

117. 13. [XCV] (HIER.) *Asta et Pise*. Tres Galatiæ
civitates terræ motu erutæ. Pantheon Romæ fulmine
concrematum.

118. 14. [XCVI] (HIER.) *Messala et Pedon*. Post
Justum ecclesiæ Hierosolimitanæ episcopatum 4 sus-
cepit Zaceus.

119. 15. [XCVII] *Æmilius et Vetus*. Post ¹⁴⁹ quem
5 Tobias; cui succedit 6 Benjamin, ac deinde 7
Johannes, 8 Mathathias; in cujus locum 9 consti-
tuitur Philippus.

120. 16. [XCVIII] (HIER.) *Niger et Apronianus*.
Trajanus, Armeniam, Assiriam et Messopotamiam
fecit provincias.

121. 17. [XCIX] (HIER.) *Clarus et Alexander*.
Judai qui Lybie erant adversus cohabitatores alieni-
genas dimicant; similiter in Ægypto et in Alexandria;
apud Cirinen quoque et Thebaiden magna seditione
contendunt; verum gentilium pars superat in
Alexandria.

122. 18. [C] (HIER.) *Adrianus et Salinator*. Judeis
Messopotamiæ rebellantibus, precepit imperator Tra-
janus Lissia Quietos, ut provinciam exterminaret; et
adversus quos Quietus aciem instruens infinita milia
eorum interfecit. Ob hoc procurator Judææ ab im-
peratore decernitur. Salaminam urbem Cipri, inter-
fectis in ea gentibus, subvertere Judæi.

123. 19. [CI] (ADONIS Mart.) *Adrianus 2 et Rusti-
cus*. Alexandri pape passio 5 Non. Mai., Rome via
Numentana, ab Urbe miliario 7, cum Eventio et
Theodolo presbeteris, sub Trajano imperatore, iudice
autem Auriliano decollatus; siquidem Adrianus non
adhuc imperabat, sicut ¹⁵⁰ in martirologio legitur.

*Sixtus papa quintus, annis 10, mensibus 11. Qui
constituit in decretis ut sacra misteria non tracten-
tur nisi a sacris ministris, et ut intra actionem mis-
sarum « Sanctus, sanctus, sanctus » cantaretur et
reliqua usque « Osanna in excelsis. » (Cf. *Lib. pont.*)*

(REG.) Rome passi sunt Clemens et Alexander
pape, Quirinus cum filio, Balbina, Sulpicius et Ser-
villianus, Domitilla et Seraphia virgines, Nereus,
Achilleus, Ignatius, Antiochenus episcopus, discipu-
lus Johannis.

124. 20. [CII] (*Cass.*) *Servilius et Fulvius*. His con-
sulibus, Cassiodoro teste, Trajanus apud Seleuciam
Hesauria profluvio ventris obiit, anno ætatis 63.
mense 9, die 4. Mensis autem 9 anni est secundum
Latinos Septimber. (HIER.) Ossa autem Trajani in
urvam auream conlata, et in foro sub columna pos-
ita, solusque omnium intra urbem sepultus.

VARÆ LECTIONES.

¹⁴⁴ Hæc cum a. 106 conjungenda sunt. ¹⁴⁵ lege Hiberos. Cum præcedentibus conjungere debet. ¹⁴⁶ factio
1. Scribendum erat cum Hieronimo: opus esset, nunciens ei. ¹⁴⁷ lege cætus. ¹⁴⁸ quidam 1? ¹⁴⁹ Cass
a. 118 conjungenda sunt. ¹⁵⁰ sed 1?

Romanorum 15. *Adrianus secundum Romanam historiam regnavit annis 21, mensibus 10, diebus 20, hoc est usque ad Kal. Augusti, in anno 111 post passionem Domini. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.*

125. 1. [CIII] (HIER.) *Verus et Auger.* Adrianus Natice in Hispania natus, consobrinæ Trajani filius fuit. Hadrianus Alexandriam a Romanis subversam publicis instauravit expensis. Hadrianus Trajani invidens gloriæ, de Assiria, Mesopotamia, Armenia, quas ille provincias fecerat, revocavit exercitum.

126. 2. [CIV] (HIER.) *Ariola et Pansa.* Hadrianus Judeos capit, secundo contra Romanos rebellantes. Senatus Trajanum in deos refert. Hadrianus eruditissimus in utraque lingua, sed puerorum parum continens fuit.

127. 3. [CV] (HIER.) *Paternus et Torquatus.* Adrianus reliqua tributa urbibus relaxavit, caritæ publicæ iræcens; plurimos etiam tributis liberos prestitit. Plutarchus Cheroneus et Sextus et Agathobolus et Cæ. omnia philosophi insignes habentur.

128. 4. [CVI] (HIER.) *Gabrio et Apronianus.* Bellum contra Sauromatas gestum. Terræ motu facto, Nicomedia ruit, et Nicenæ¹²⁸ urbis plurimæ eversæ sunt, ad quarum instauracionem Hadrianus de publico est largitus impensas.

129. 5. [CVII] (HIER.) *Assiaticus et Quintus.* Eufrates Stoleus philosophus moritur. Hadrianus in Libiam, quæ a Judæis vastata¹²⁹ fuerat, colonias deducit.

130. 6. [CVIII] (HIER.) *Verus et Ambiguns.* Hadrianus Atheniensibus leges petentibus ex Draconis et Solonis reliquorumque libris jura composuit.

131. 7. [CIX] (HIER.) *Galicanus et Titianus.* Cefissus fluvius Eleusinam inundavit, quem Adrianus¹³¹ ponto¹³¹ conjungens Athenis hiemem exegit.

132. 8. [CX] (HIER.) *Torquatus et Libo.* Hierosolimis 10 post Philippum constituitur episcopus Seneca. Post quem 14 Justus, cui succedit 12 Levi, post quem 13 Efres, 14 Jessez, 15 Judas. Hi omnes usque ad eversionem, quam ab Adriano perpessa est Hierusalem, ex circumcissione hi episcopi presuerunt.

133. 9. [CXI] (HIER.) *Celsus et Marcellinus.* Hadrianus sacris Eleusine initiatus, multa Atheniensibus dona largitur. Quadratus, discipulus apostolorum, et Aristides Atheniensis, noster philosophus, libros pro Christiana religione Hadriano dedere composuit.

[Cod. in marg. Ciclus solis inc.]

134. 10. [CXII] (HIER.) *Pontianus et Rufus.* Et Serenus Granius legatus, vir adprimæ nobilitatis, litteras ad imperatorem missit, iniquum esse dicens clamoribus vulgi innocentiam hominum sanguinem concedi et sine ullo crimine nominis tantum et sectæ reos fieri.

135. 11. [CXIII] (HIER.) *Anaurinus et Sergianus*

A Quibus¹³⁴ commotus Adrianus, Minutio Fundanæ proconsuli Asiæ scripsit, sine objectu criminum Christianos non condemnandos; ejus epistolæ usque ad nostram memoriam clarat exemplum. Imperator Adrianus pater patriæ appellatur.

136. 12. [CXIV] (ABON. Mart.) *Teberus et Silanus.* Sixtus papa passus 8 Idus April.

(Cf. Lib. pont. ABON. Mart., HIER.) *Thelesphorus* papa 6 post Petrum, annis 11. *Hic constituit ut 7 ebdomadas plenas ante pascha omnes clerici a carne jejnant et in nocte natalis Domini missæ celebrantur et ut apud missam «Gloria in excelsis» cantaretur.*

Antiochiæ constituitur 4 episcopus Cornelius. Nicopolis et Cæsarea terræ motu conciderunt.

137. 13. [CXV] (HIER.) *Sergius et Verus.* Antinous B puer regis eximie pulcritudinis in Egipto moritur, quem Adrianus vehementer deplorans — nam in deliciis habuerat — in deos refertur; ex ejus nomine etiam urbs appellata est. Alexandrinæ æcclesiæ episcopus presuit Heunines annis 13.

138. 14. [CXVI] (HIER.) *Pompeianus et Atilianus.* Templum Rome et Venis sub Adriano in Urbe factum est. Salvius Julianus perpetuum composuit edictum.

139. 15. [CXVII] (HIER.) *Pompeianus 2 et Commodus.* Hadrianus Athenis hiemem exigens, Eleusinam invissit. Hadrianus cum insignes et plurimas ædes Athenis fecisset, agonem edidit bibliothecamque extruxit.

140. 16. [CXVIII] (HIER.) *Laelius et Albinus.* Judæi in arma versi, Palestinam depopulati sunt, tenente provinciam Tinius Rufo cui ad obrimendos rebelles Hadrianus missit exercitum. Favorinus et Polemo rethores insignes habentur.

141. 17. [CXIX] (HIER.) *Camerinus et Niger.* Basilides heresiarches in Alexandria commoratur, a quo Gnostici. Chochebas dux Judaicæ factionis, nolentes sibi Christianos adversus militem Romanum ferre subsidium omnimodis cruciatibus necat¹⁴⁰.

142. 18. [CXX] (HIER.) *Antonius et Presens.* Bellum Judaicum, quod in Palestina gerebatur, sinitu accepit, rebus Judeorum penitus oppressis; ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolimam licentia ablata est.

143. 19. [CXXI] (HIER.) *Antonius 2 et Presens 2.* Primum¹⁴² Dei nutu, sicut propheta vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus. Hierosolimæ primus ex gentibus constituitur Marcus, cessantibus episcopis his qui fuerunt ex Judæis, numero 13, a passione Domini per annos 107 [sicut Eusebius et Beda perhibent. Da igitur annos 34 Domini usque in passionem, sunt 34 et 107, 141 anni, usque ad annum quo omnes Judæi ex Hierusalem sunt projecti.]

144. 20. [CXXII] (HIER.) *Severus et Sylvanus.* Ælia ab Ælio Adriano eondita est, in fronte ejus portæ

VARIE LECTIONES.

¹²⁸ lege vicinæ urbs. ¹²⁹ vasta 1. ¹³⁰ Ad Adrianus 2. ¹³¹ lege ponto. ¹³² Ad unum procedentem certinant. ¹³⁴ necati 1. ¹³⁷ ita 1. sed conjungenda sunt cum a. 142.

qua Bethelēm egrēdimur sus scalptus ¹⁴⁸ in marmore A significans Romanæ potestati subiacere Judæos. Nonnulli a Tito Æliano, filio Vespasiani, exstructum arbitrantur. [Hieronymus ¹⁴⁹ (ep. 49, ad Paulinum) : « Ab Adriani temporibus usque ad imperium Constantini per annos circiter 180, in loco resurrectionis Domini simulacrum Jovis, in crucis rupe statua ¹⁵⁰ ex more ¹⁵¹ Veneris a gentilibus possita colebatur, estimantibus persecutionis auctoribus quod tolleret fidem nobis resurrectionis et crucis, si loca sancta per idola polluisent. »]

145. 21. [CXXIII] (ISID.) *Rufinus et Torquatus*. Hoc tempore erat Aquila Ponticus secundus interpres post septuaginta interpretes, [qui Scripturam de Hebreo transtulit]. Thelesforus papa passus Nonas Januar. (ADON. Mart.).

Hyginus papa 7 post Petrum annis 4. Hic constituit clerum et distribuit ecclesiasticos gradus (cf. Lib. 1 ont.).

(AD. Mart. Reg.) Rome passi sunt Sixtus et Thelesforus papa, Cætilius Sabina et Serafina virgines; apud Messanam civitatem Apuliæ Eleutherius episcopus cum Anthia matre, Dionisius episcopus Ariopagita; apud Tiburnam urbem Italiæ Simphorossa enim septem filiis suis; apud Athenas Quadratus et et Aristides clarescunt.

(CASS., H. R.) I. i. consulibus Adrianus intercutis aquæ morbo apud Baias in Campania anno ætatis 61 obiit, imperii autem anno 21, mense 10, die 20, sicut in Romana historia habetur. Cui successit Antonius Pius. Sub quo sequentes consules fuerunt, teste Cassiodoro. Orossius sic :

Romanorum Titus Antoninus cognomento Pius 15 imperator a Julio Cæsare, segregatis a numero principum Galba Othone et Vitellio, regnavit cum liberis suis Aurelio et Lucio viginti et non plenis tribus annis. Hæc Orossius (VII, 14). Mensibus item tribus, secundum Eusebium et Bedam, hoc est usque Kal. Novembr., in anno 134 post passionem Domini. Quia autem mos erat historicorum, ut imperatori deputarent annum in quo moriretur vel regno disiceret, ideo potest dici quod non plenis viginti tribus annis Antonius Pius regnavit, cum non usque in finem anni vixit.

146. 1. [CXXIV] (ISID.) *Torquatus 2 et Herodes*. [Iste Pius dictus, quia in omni regno Romano hominibus debita relaxavit.]

147. 2. [CXXV] (HIER.) *Avioia et Maximus*. [Inde] Antoninus pater patriæ appellatus.

148. 3. [CXXVI] (HIER.) *Antoninus 3 et Aurelius*. Sub Hicino Romanæ urbis episcopo Valentinus heresiarches et Cerdo, magister Margionis, Romam venerunt.

149. 4. [CXXVII] (HIER.) *Gratus et Seleucus* Justinus filosofus librum pro nostra religione conscriptum Antonio tradidit. Yginus papa obiit 4 Idus Januarii (AD. Mart.).

Pius papa octavus post Petrum annis 15

150. 5. [CXXVIII] (Lib. pont., BEDA.) *Antonius 4. et Aurelius*. Sub pio papa Hermes scribit librum qui dicitur Pastoris, in quo preceptum angeli continetur ut pascha die Dominico celebraretur.

151. 6. [CXXIX] (HIER.) *Largus et Messalianus*. Antiochiæ 5. constituitur episcopus Eros.

152. 7. [CXXX] (HIER.) *Torquatus 3. et Julianus*. Alexandriæ 7. episcopatum suscepit Marcus annis decem.

153. 8. [CXXXI] (HIER.) *Orfiscus et Priscus*. Valentinus hereticus agnoscitur et permanet usque ad Anicetum papam.

154. 9. [CXXXII] (HIER.) *Gabrio et Velus*. Mesomedes Cretenensis chitaricorum carminum musicus poeta cognoscitur.

[Cod. in marg., Ciclus 8 decem. inc. ind. 1.]

155. 10. [CXXXIII] (ISID.) *Gordianus et Maximus*. Marcheon heresiarches agnoscitur.

156. 11. [CXXXIV] (HIER.) *Gabrio 2. et Romulus*. Taurus Beriticus Platonicæ sectæ filosofus clarus habetur.

157. 12. [CXXXV] (HIER.) *Presens et Rufus*. Arrianus filosofus Nicomidenasis agnoscitur.

158. 13. [CXXXVI] (HIER.) *Commodus et Lateranus*. Et Mamimus ¹⁵². Tirus. Apollonius Stoicus, natione Chalcidicus.

159. 14. [CXXXVII] (HIER.) *Verus et Sabinus*. Et ¹⁵³ Basilides Scitopolitanus filosofus ¹⁵⁴ illustres habentur

160. 15. [CXXXVIII] (HIER.) *Sylvanus et Augurinus*. Qui ¹⁵⁵ Verissimi quoque cæsaris preceptores fuerunt.

161. 16. [CXXXIX] (HIER.) *Barbarus et Regulus*. Alexandriæ æclesiæ 8. episcopus pre-fuit Celadion, annis 14.

[Cod. in marg., Ciclus solaris inc., et infra, Quarta persecutio.]

162. 17. [CXL] (HIER.) *Tertullus et Sacerdos*. Cresens Cincicus agnoscitur, qui Justino, nostri dogmatis filosofus, quia se gulosum ¹⁵⁶ et prevaricatorem coarguebat, persecutionem suscitavit, in qua ille gloriose pro Christo sanginem fudit.

163. 18. [CXLI] (ISID.) *Quintillius et Priscus*. Gallianus medicus Pergamo genitus.

164. 19. [CXLII] (HIER.) *Verus et Bradua*. Pius papa obiit [5. Idus Julii ¹⁵⁶]. (Cl. Lib. pont. Ad. mart.)

Anicetus papa 9. post Petrum, annis 11, mensibus

VARIE LECTIONES.

¹⁴⁸ suscalptus 1. ¹⁴⁹ leguntur sec. manu in margine f. 413. sine signo loci. ¹⁵⁰ statuta corr. statua 1. ¹⁵¹ lege marmore. ¹⁵² lege Maximus. Hæc ad a. 157. pertinent. ¹⁵³ philopli 1. ¹⁵⁴ ita diversa sunt, sed pertinent ad a. 158. ¹⁵⁵ post filosofus lacuna relicta, in marg. signo apposito ita expletur : a se gulosum. ¹⁵⁶ post add. in margine, sed prima manu ut videtur, 1.

4. Hic constituit ne clericus comam nutriet, juxta A
preceptum apostoli.

165. 20. [CXLIII] (HIER.) *Antoninus 5. et Aurelius*
3. Sub Anniceto papa Policarpus Romam veniens,
multos ab heretica labe castigavit, qui Valentini et
Cerdonis fuerant nuper doctrina corrupti.

166. 21. [CXLIV] (BEDA.) *Antoninus 6. et Aurelius*
4. Hierosolimarum episcopatum post ¹⁶⁷ Marcum 17.
suscepit Cassianus, post quem 18. Publius, cui suc-
cessit 19. Maximus, 20 Julianus, 21. Gaius, 22.
Simmachus, 23. Gaius, 24. Julianus, 25. Capito.

167. 22. [CXLV] (HIER.) *Antoninus 7. et Aure-
lius 5.*

168. 23. [CXLVI] (CASS.) *Proconsul. Antoninus*
et Aurelius ¹⁶⁸. Antonius Pius apud Lorum villam
siam 12. ab Urbe miliario moritur, his consulibus
teste Cassiodoro. Cui successerunt filii sui, id est
Marcus Antoninus Verus et Lucius Annianus et Anto-
ninus Severus. Sub quibus hi consules fuerunt se-
quentes.

Romanorum 17. Marcus Antoninus Verus cum
fratre Lucio Commodo post patrem regnavit annis 19.
mense 1, hoc est usque Kgl. Decembris in anno 153.
post passionem.

169. 1. [CXLVII] (HIER.) *Duo augusti consules.*
Hi primum æquo jure imperium administraverunt,
cum usque ad hoc tempus singuli augusti fue-
runt.

170. 2. [CXLVIII] (HIER.) *Rusticus et Aquilinus.*
Lucio cesari Athenis sacrificanti ignis in caelo ab
occidente in orientem ferri vissus est.

171. 3. [CLXIX] (HIER.) *Lalejanus et Pastor.* Volo-
gessus rex Parthorum vicinas sibi Romanas provin-
cias depopulatus est.

172. 4. [CL] (HIER.) *Marcinus et Celsus.* Fronto
orator insignis habetur, qui Antoninum Verum
Latinis litteris erudit. Seleucia Assiriae urbs cum
trecentis milibus hominum a Romanis capta.

173. 5. [CLI] (HIER.) *Orsitus et Pudens.* Apud
Pissas Peregrinus philosophus, rogo ex ¹⁶⁹ lignis
composuerat incensis, semetipsum projecit. Lucius
cessar de Parthis cum fratre triumphavit.

174. 6. [CLII] (HIER.) *Pudens 2. et Pollio.* Alexan-
driæ æclesiæ 9. episcopus prefuit Agrippinus annis
42. Persecutione orta in Assia, Policarpus et Pionius
facere martirium, quorum scripte quoque passiones
fuerunt. Plurimi in Gallia gloriosse ob nomen
Christi interfecti; quorum usque presentem diem
condita libris certamina perseverant.

175. 7. [CLIII] (HIER.) *Verus et Quadratus.* Lues
multas provincias occupavit, Roma ex parte occu-
pata. Romani contra Germanos, Marcomanos,
Quados, Sarmatas, Dacos dimicant.

176. 8. [CLIV] (AD. MART.) *Apronianus et Pautus.*
Annicetus papa passus 16. Kal. Maii.

Soter papa 10. post Petrum annis 9; qui constituit
ut nulla monacha pallam sacramentum in æclesiæ contin-
geret, neque incensum poneret.

(HIER.) Antiochiæ 7. ¹⁶⁰ episcopus ordinator ¹⁶¹
Theophilus cujus plurima ingenii operat exstant. L.
imperator anno regni 9. sive, ut quidam putant, 11.
inter Concordiam et Alimum apoplexi extinctus est,
sedens cum fratre in vehiculo.

177. 9. [CLV] (HIER.) *Priscus et Appollinaris.* An-
tonino imperatori inclito Asianus Sardens ¹⁶² appol-
logeticum Christianis tradidit. Appollinaris Aetanus
Hieropolitanus episcopus insignis habetur.

178. 10. [CLVI] (HIER.) *Cethecus et Clarus.* [Decre-
talis epistola Soteri pape (ep. 2, Conc. p. 101) data est
Cetheco et Claro viris clarissimis consulibus.] Dio-
nissius episcopus Corinthiorum clarus habetur, et
Pinnitus Cretensis vir eloquentissimus.

179. 11. [CLVII] (HIER.) *Severus et Herennianus.*
Pseudopropheta quæ Catafrigas nominatur accepit
exordium, auctore Montano et Priscilla Maximillaque
insanis vatibus. Tatianus hereticus agnoscitur, a quo
Engraticæ.

180. 12. [CLVIII] (HIER.) *Orfitus et Pluton.* Barde-
sanes alterius hereseos princeps notus efficitur.
Oppianus Cilex poeta cognoscitur; qui æliutica miro
splendore conscripsit. Tanta per totum orbem pesti-
lencia fuit, ut pene usque ad internicionem Romanus
exercitus deletus sit.

181. 13. [CLIX] (HIER.) *Severus et Pompeianus.*
Imperator Antonius multis adversum se nascentibus
bellis sepe ipse intererat, sepe duces nobilissimos
destinabat.

182. 14. [CLX] (HIER.) *Gallus et Flaccus.* In ¹⁶³
quibus semel Pertinaci et exercitui, qui cum eo in
Quadorum regione pugnabat, siti oppressis, pluvia
divinitus missa est; cum e contrario Germanos et
Sarmatas flumina ¹⁶⁴ persequerentur et plurimos
eorum interficerent.

183. 15. [CLXI] (HIER.) *Pisso et Julianus.* Extant
litteræ M. Aurelii gravissimi imperatoris, quibus
illam Germanicam sitim Christianorum forte mi-
litum precationibus impetrato imbrii ¹⁶⁵ discussam
contestatur.

184. 16. [CLXII] (HIER.) *Pollio et Aper.* Atticus
Platonice sectæ philosophus agnoscitur. Soter papa
obijt 11. Kal. Maii. (AD. MART.)

(BEDA.) *Eleuterius papa 11. annis 10, mense*
uno.

(HIER.) Lucius Britaniæ rex ab Eleuterio papa
per epistolam Christianum se fieri impetrat. Antio-
chiæ 7. constituitur episcopus Maximus.

VARIE LECTIONES.

¹⁶⁷ reliqua a. 167. scripta sunt. ¹⁶⁸ Hoc anno in marg. sec. manu leguntur: ut Beda dicit in historia
Anglorum; quæ quid sibi velint nescio. Beda I, 4. Marcum Antoninum Verum et Aurelium Commodum nomi-
nat; sed cf. a. 201. ¹⁶⁹ lege quem ex. l. c. incenso. ¹⁶⁰ lege VI. ¹⁶¹ ordinator I. ¹⁶² lege Sardensis.
¹⁶³ Pertinent ad. a. 181. ¹⁶⁴ lege fulmina. ¹⁶⁵ i. e. imbrii.

185. 17. [CLXIII] (HIER.) *Commodus et Quintillus*. **A** Commodus Septembrem mensem nomiae suo appet-
lavit.
[Cod. in marg., Cielus decimus decennov. cikli magni
inc. ind. nona.]

186. 18. [CLXIV] (HIER.) *Orfitus et Rufus*. Imperato-
res multis multa largiti sunt, et pecuniam, quæ
fisco debebatur, provinciis concedentes, tabulas
debitorum in medio Romanæ urbis foro igne incendi
precipiunt, ac ne quid bonitati deesset, seniores
quasque leges novis constitutionibus temperaverunt.
(REG.) Romæ passus Annicetus papa, Simmetrius
presbiter, Felicitas cum septem filiis, Julius, Antonius,
Eusebius, Potentianus, Peregrinus, Vincentius;
apud Sebastem Armeniæ minoris multi martires sub
Agricola iudice; apud Spoleatum Concordius; apud
Smirnam Policarpus episcopus, discipulus Johannis,
item Germanicus et Pionius; apud Apamiam Alex-
ander et Gaius; apud Cretam urbem Cortinæ Phi-
lippus episcopus; apud Pergamum urbem Assiæ
Carpus episcopus, Papyrius diaconus, Justinus phi-
losophus; apud Lugdunum Galliæ Hireneus episcopus
cum multis, Fotinus episcopus ejusdem urbis, et
Blandina cum aliis 68, Epipodius et Alexander; in
Siria Corona et Victor; Mediolanis Faustus; Gabil-
lone Marcellus; item in territorio Cabillonensi ca-
stro Trenorcio Valerianus; in Alexandria Tholomeus
et Lucius ¹⁶⁶.

187. 19. [CLXV] (HIER.) *Commodus 2. et Verus*.
Antoninus post victoriam adeo in editione munerum
magnificus fuit, ut centum simul leones exhiberit.
Commodus a senatu augustus appellatur. Zmirna
urbs Assiæ terre motu ruit; ad cujus instauratōnem
decennialis tributorum immunitas data est.
Alexandriæ æclesiæ episcopatum sortitus est Julianus
10. annis 10. (CASS.) His ¹⁶⁷ consulibus, teste Cassiodoro,
Antoninus in Pannonia morbo periit, anno ætatis 61;
cui successit Commodus, filius suus. Sub quo se-
quentes consules fuerunt, teste Cassiodoro.

*Romanorum 18. Commodus secundum omnes regna-
vit annis 13, mensibus item 8, juxta historiam Roma-
nam, hoc est Kal. Augusti, in anno 167. post pas-
sionem.*

188. 1. [CLXVI] (HIER.) *Presens et Gordianus* Com-
modus de Germanis triumphavit.

189. 2. [CLXVII] (HIER.) *Commodus 3. et Rufus*.
Templum Sarapidis Alexandrinæ incensum.

[Cod. in marg., Cielus solis inc.]

190. 3. [CLXVIII] (HIER.) *Mammertinus et Rufus*.
Hireneus episcopus Lugdunensis insignis habe-
tur.

191. 4. [CLXIX] (HIER.) *Commodus 4. et Victorinus*.
Thermæ Commodiane Romæ factæ.

192. 5. [CLXX] (HIER.) *Marullus et Helianns*.

193. 6. [CLXXI] (HIER.) *Maternus et Bradua*. Hiero-
solimis 26. ordinatus episcopus Maximus; post
quem 27. Antoninus, 28. Valens, 29. Dulcianus, 30.
Narcissus, 31. Dius, 32. Germanio, 33. Gordius, 34
rursum Narcissus. Tantis apud Hierosolimam epi-
scopis, non potulimus discernere tempora, eo quod
usque in presentem diem episcopatus eorum anti
minime salvarentur. (ep. 2, p. 101) In Capitolium
fulmen ruit, et magna inflammatione facta, biblio-
theca et vicina quaque ædes concremata. [Decre-
talis epistola Eleuterii papæ data est Materno et
Bradua VV., id est viris venerabilibus, CC., id est
clarissimis consulibus.]

194. 7. [CLXXII] (HIER.) *Commodus 5. et Gabrio*.
Commodus multos nobilium interfecit.

195. 8. [CLXXIII] (HIER.) *Crispinus et Helianns*.
Commodus et ¹⁶⁸ spectacula populo Romano prebet
insignia.

196. 9. [CLXXIV] (ISID.) *Fuscianus et Silanus*.
Theodotio Effessius interpres tertius habetur.

197. 10. [CLXXV] (HIER.) *Duo et ¹⁶⁹ Sillani*. Alexan-
drie 11. constituitur episcopus Demetrius annis 43.
Commodus imperator, colossi capite sublato, sæe
imaginis caput jussit imponi.

198. 11. [CLXXVI] (HIER.) *Commodus 6. et Septi-
mianus*. Serapio 9. Antiochiæ episcopus ordina-
tus.

199. 12. [CLXXVII] (HIER.) *Apronianus et Bradua*.
Incendio Romæ facto, palatium et edes Vestæ plu-
rimaque Urbis pars solo coequatur. Eleuterius papa
obit 8. Kal. Junii. (AD. MART.)

Victor 12. papa annis 10, mens. 16.

200. 13. [CLXXVIII] (p. 105.) *Commodus 7. ¹⁷⁰ et
Gravivus*. Decretalis ¹⁷¹ epistola Victoris papæ :
'Victor Romane ac universalis æclesiæ archiepisco-
pus Theophlio episcopo et cunctis fratribus Alexan-
driæ Christo famulantibus, salutem in Domino,' et
reliqua. Hæc epistola data est 13 Kalendas Augusti,
Commodo et Gravio viris venerabilibus clarissimis
consulibus. (REG.) Multi in tempore hujus passi sunt
ex his quos supra diximus. Sed propter similitu-
dinem nominum imperatorum minime passiones
discernuntur. Dicunt tamen quod Hirenius Lug-
dunensis episcopus sub isto passus.

201. 14. [CLXXIX.] *Commodus ¹⁷² 8. et Pertinax*.
His consulibus, Cassiodoro teste, Commodus strag-
gulatur in domo Vestiliani; cui successit Pertinax.
Sub quo hi consules fuerunt.

Romanorum 19. Helius Pertinax secundum omnes

VARLÆ LECTIONES.

¹⁶⁶ educius 1. ¹⁶⁷ in marg. sup. hac regione legitur : Id. Ag. feria 2. quæ nescio quo pertineant. ¹⁶⁸ ex
1. ¹⁶⁹ ita etiam Cassiodori codices. ¹⁷⁰ 7. post add. 1 ¹⁷¹ D. e. V. p. scripta sunt a. 199. ¹⁷² Hoc anno
iterum sec. manu in margine scriptum est : ut Beda dicit in historia Anglorum; quæ ad res h. a. narratas
spectare nequeunt.

regnavit mensibus sex, hoc est usque Kal. Februarii, & in anno 168. post passionem.

202. 4. [CLXXX] (HIER.) *Flaccus et Clarus*. Pertinax sexagenario major, cum prefecturam Urbis ageret, ex senatus consulto imperare jussus est. Pertinax, obsecrante senatu ut uxorem augustam et filium cessarem appellaret, contradixit; sufficere sibi testatur quod ipse regnaret invitus. (BEDA.) Victor papa, datis late libellis, constituit ut pascha die Dominico, sicut et precessor ejus Eleterius, a 14. luna primi mensis usque in 21. celebraretur. Cujus decretis Theophilus, Cesaræ Palestinæ episcopus adjuvavit. Illis consulibus, teste Cassiodoro, Pertinax occiditur in palatio, scelere Juliani jurisperiti.

(H. R.) *Romanorum* 20. *Salvius Julianus secundum historiam Romanam post Pertinacem* invassit rem publicam, vir nobilis et jure peritissimus, nepos Salvi Juliani, qui sub D. Adriano perpetuum composuit edictum. Orosius sic (VII, 16): Julianus, interfecto Pertinace, invassit imperium, sed mox a Severo apud pontem Mulvium bello civili victus, interfectus est, mense 7 postquam imperare cepit; et ita inter Pertinacem et Julianum unus annus assumptus. Hæc Orosius. Et hoc est usque Kalendas Septembris, in eodem anno 169 post passionem.

(CASS) *Romanorum* 21. *Severus, provincia Tripolitana, natus oppido Lepti, regnavit annis 18, teste Cassiodoro, mensibus etiam 3 secundum historiam Romanam, hoc est usque Kalendas Decembris, in anno 186 post passionem. Sub quo hi consules fuerunt.*

203. 4. [CLXXXI] (HIER.) *Severus et Albinus*. Severus, provincia Tripolitana oppido Lepti, solus ex Africa usque in presentem diem Romanus imperator fuit, et in honorem Pertinacis, quem Julianus occiderat, Pertinacem se cognominari jussit, [eo quod super 18 annos suos 6 mensibus regnavit (HIER.). Clemens Alexandrinæ ecclsiæ presbiter et Pantheus Stoicus philosophus in disputatione dogmatis nostri disertissimi habentur.

204. 2. [CLXXXII] (ISID.) *Tertullus et Clemens*. Simmachus interpres quartus habetur. (JORD. de r. s.) [Samarites quidam Simmachus Judeorum factus proselitus, divinas Scripturas ex Hebreo sermone in Grecam linguam transfudit, suamque condidit editionem.]

205. 3. [CLXXXIII] (HIER.) *Dexter et Priscus*. Narcissus episcopus Hierosolimarum et Theophilus Cesarariensis, Policarpus quoque et Bacchilus Assiæ provinciæ episcopus insignes habentur.

206. 4. [CLXXXIV] (HIER.) *Lateranus et Rufinus*. Quæstione orta in Asia inter episcopos, an secundum legem Moisi 14. mensis pascha observandum est, Victor Romanæ urbis episcopus, et Narcissus Hie-

rosolimorum, Policrates quoque et Hirenus et Bacchilus plurimique æcclesiarum pastores, quid probabile visum fuerit, litteris ediderunt; quarum memoria ad nos usque perdurat. Decretali epistola Victoris papæ (ep. 2, p. 105) data Laterano et Rufo W. CC.

207. 5. [CLXXXV] (HIER.) *Scoturninus et Gallus*. Judaicum et Samariticum bellum motum.

208. 6. [CLXXXVI] (HIER.) *Anulinus et Fronto*. Severus Parthos et Adiabenos superavit, Arabasque interiores ita cecidit, ut regionem eorum Romanam provinciam fecerit.

209. 7. [CLXXXVII] *Severus 2 et Victorinus*. Ob quæ Parthicus, Arabicus, Diabenicus, cognominatus est.

210. 8. [CLXXXVIII] (HIER.) *Fabianus et Mutianus*. Victor papa obiit [Kal. Ag. 178]. Severo imperante thermæ Severianæ Antiochiæ et Romæ Septizonium exstructum.

(Lib. pont.) *Zepherinus 13. papa annis 9, qui constituit ut presentibus omnibus clericis et laicis fidelibus sive diaconus vel sacerdos ordinaretur, et a stantibus sacerdotibus missæ celebrarentur.*

[Cod. in margine, Persecutio quinta Ciclus 11. ind. 14.]

211. 9. [CLXXXIX] *Severus 3. et Antonius*. Quinta persecutione Severus persequitur Christianos.

212. 10. [CXC] (HIER.) *Geta et Plautianus*. Leonides, Origenis pater, gloriosa martiri morte transfertur.

213. 11. [CXCI] (HIER.) *Chito et Ibero*. Alexander ob confessionem Dominici nominis insignis habetur.

214. 12. [CXCI] (HIER.) *Antonius 2. et Getha 2.* Clemens multa et varia conscribit.

215. 13. [CXCVII] (HIER.) *Albinus et Ælianus*. Musanus nostræ philosophiæ scriptor agnoscitur.

216. 14. [CXCVI] (HIER.) *Aper et Maximus*. Clodio Albino, qui se in Gallia cessarem fecerat, apud Lugdunum interfecto,

217. 15. [CXCV] *Antonius 3. et Getha*. Severus in Britanos bellum transfert, ubi ut receptas provincias ab incursione barbarica faceret securiores, vallum per 132 passuum milia a mare, ad mare duxit.

218. 16. [CXCVI] (HIER.) *Pompeianus et Aritus*. Tertullianus Afer, centurionis proconsularis filius, omnium [Ciclus solis inc] æcclesiarum sermone celebratur.

219. 17. [CXCVII] (HIER.) *Faustinus et Rufus*. Origenis Alexandriæ studiis eruditur.

220. 18. [CXCVIII] (HIER.) *Gentianus et Bassus*. Severus moritur Eburaci in Britannia; cui successit filius suus Caracalla. *Romanorum* 22. *Bassianus Antoninus, qui et Caracalla, regnavit secundum omnes annis 7, mensibus item 2, juxta historiam Romanam,*

VARIÆ LECTIONES.

¹⁷³ in 1? ¹⁷⁴ deest 1. ¹⁷⁵ in margine apposita sunt prima manu. ¹⁷⁶ imo in margine prima manu scripta sunt, signo loci adjecto. ¹⁷⁷ pertinent ad a. 208. ¹⁷⁸ post subscriptum est. ¹⁷⁹ ad a 216. pertinent.

hoc est Kal. Februarii, in anno 194 post passionem. A
Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

221. 1. [CXCIX] (HIER.) *Duo et Aspri*. Antiochæ 9.
episcopus constituitur Asclepiades.

222. 2. [CC] (HIER.) *Antoninus et Balbinus*. Alexander 35. Hierosolimarum episcopus ordinatur, adhuc vivente Narsisso, et cum eo pariter æcclesiam regit.

223. 3. [CCI] (HIER.) *Messala et Sabinus*. Antoninus Carcalla cognominatus propter genus vestis, quod Romæ erogaverat; et e contrario Carcallæ ex ejus nomine Antoniane dicte

224. 4. [CCII] (ISID.—JORD.) *Lætus et Cerealis*. In Hiericho quinta editio divinarum Scripturarum [inventæ¹⁰⁰ est in dolio], cujus auctor non apparet.

225. 5. [CCIII] (HIER.) *Sabinus 2. et Venustus*. B Antonius Romæ thermas sui nominis ædificat. (BEDA.) Perpetua et Felicitas apud Kartaginem Africæ in castris bestię deputatæ pro Christo Nonas Martii.

226. 6. [CCIV] (HIER.) *Presens et Extricatus*. Antoninus tantæ libidinis fuit, ut novercam suam Juliam uxorem duxit.

227. 7. [CCV] (OROS.) *Antoninus V. C. cons.* Antoninus adversus Parthos expeditionem molitus est.

228. 8. [CCVI] (CASS.) *Adventus V. C. cons.* His consulibus Casiodoro teste Antoninus in Ordoroena inter Edessam et Carras interficitur anno ætatis 43; [cui Macrinus successit.]

(H. R.) *Romanorum 23. Ophilus Macer*, qui prefectus pretorio erat, cum filio Diadumeno imperator factus est, sed nihil memorabile ex temporis brevitate egit. Nam imperium unius anni et duorum mensium habuit, teste historia Romana; hoc est usque Kalendas Aprilis, in anno 195. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Casiodoro.

(HIER.) Antiochiæ 10. episcopus constituitur Philetus. Circensibus Vulcanaliorum Rome amphitheatrum incensum. Abgarus vir sanctus regnavit Edesse, ut vult Africanus. Zeserinus papa obiit.

(Lib. pont.) *Calixtus papa 14. post Petrum annis 5*. Hic constituit quatuor temporum jejunium in anno fieri, propter habundantiam vini, frumenti et olei, juxta prophetiam.

229. 1. [CCVII] (CASS.—OROS.) *Antoninus et Sacerdos*. His consulibus Macrinus cum filio apud Archilaidem militare tumultu occiditur, quasi mense Februarii; cui Marcus successit.

Romanorum 24. Marcus Aurelius Antonius Caracellæ filius regnavit annis 4, mensibus quoque 8 juxta historiam Romanam; hoc est usque Kal. Decembris, in anno 199. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Casiodoro.

230. 1. [CCVIII] (HIER.) *Antoninus 5. et Comazon*. M. Aurelius, sacerdos Eliogabali templi, adeo impudice in imperio suo vixit, ut nullum genus obscenitatis omiserit.

231. 2. [CCIX] (ISID.) *Gratus et Seleucus V. C.* Sexta editio inventa est Necapoli.

[Cod. in marg. Ciclus 12. denenov. inc. ind. 2.]

232. 3. [CCX] (EP. 1, p. 109.) *Alexander et Antoninus aug.* Calixtus papa archipresbiteris, et reliqua, data Antonino et Alexandro viris clarissimis consulibus, 11. Kal. Decembris, in qua epistola predictum constituit jejunium. Eliogabulum templum Romæ edificatum (HIER.). In Palestina Nicapolis, quæ prius Emmaus vocabatur, urbs condita est, legationis industria pro ea suscipiente Julio Africano scriptore temporum.

233. 4. [CCXI] *Maximus et Helianus*. His consulibus Casiodoro teste Antoninus Romæ occiditur tumultu militari, cum matre Simpsira.

(H. R.) *Romanorum 25. Alexander, Mammæ filius, secundum omnes regnavit annis 13 et aliquibus diebus; hoc est usque Kalendas Januarii, in anno 212. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.*

234. 1. [CCXII] (HIER.) *Julianus et Crispinus V. C.* Alexander Xerxem regem Persarum gloriosissime vicit. Calistus papa passus pridie Idus Octobris (cf. Mart.), sub Alexandro imperatore.

Urbanus 15. papa annis 9.

235. 2. [CCXIII] (HIER.) *Fuscus et Dexter V. C.* Alexander disciplinæ tam severus corrector fuit, ut quasdam tumultantes legiones integras exsaucioraverit.

236. 3. [CCXIV] *Alexander 2. et Marcellus*. Urbanus papa, et reliqua (Conc. 1, p. 113), data Nonas Septembres, Alexandro viro clarissimo consule.

237. 4. [CCXV] (HIER.) *Anianus et Maximus*. Ulpianus jurisconsultus adessor Alexandri insignissimus habetur.

238. 5. [CCXVI] (HIER.) *Albinus et Maximus V. C.* Thermæ Alexandrinæ Romæ ædificatæ.

239. 6. [CCXVII] (HIER.) *Modestus et Probus V. C.* Geminus prespiter Antiochenus et Hippolitus et Bevilus episcopus Arabiæ Postrenus clari scriptores habentur.

240. 7. [CCXVIII] (HIER.) *Alexander 3. et Dion V. C.* Antiochiæ 11. constituitur episcopus Zebennius.

241. 8. [CCXIX] (HIER.) *Gratus et Seleucus V. C.* Alexandriae æcclesiæ 12. episcopus ordinatur Heraclas annis 16.

242. 9. [CCXX] (BEDA.) *Pompeianus et Felicianus*. Alexander in matrem Mamea¹⁰¹ quia pius fuit, et ob id omnibus amabilis. Urbanus papa, postquam multos nobilium ad fidem Christi perduxit, passus est sub Alexandro, 8. Kal. Junii (Ad. Mart.), et sepultus est in cimiterio Pretextati.

Pontianus 16. papa annis 5.

243. 10. [CCXXI] (HIER.) *Lupus et Maximus V. C.* Origenes de Alexandria ad Cesaream Palestinæ transit.

VARIE LECTIONES.

¹⁰⁰ post add. in marg. prima manu ¹⁰¹ mata 1.

244. 11. [CCXXI] (BEDA.) *Maximus et Paternus*. A Origenis Alexandrie et in toto orbi clarus.

245. 12. [CCXXIII] (BEDA.) *Maximus et Urbanus*. Mamea, mater Alexandri, cum Origenem vellet audire, Antiochiam accitum, summo honore habuit. (Rxc.) Romæ passi Calistus et Urbanus papa, Cicia virgo, Tiburcius, Valerianus, Galepodius presbiter, Austerius presbiter, Palmatinus consul cum uxore et filiis, Simplicius senator.

[Cod. in marg., Cielus solis incipit.]

246. 13 [CCXXIV] (Cass.) *Severus et Quintianus*. His consulibus Alexander in Gallia, id est Mogontia, tumultu militari interficitur. [Decretalis epistola Pontiani papæ (Conc. I, p. 115 sqq.) data 10. Kal. Februarii, Severo et Quintiano VV. CC. SS.; et alia*, data in Kal. Maii hisdem consulibus.]

(H. R.) *Romanorum* 26. *Maximinus regnavit annis 2, mense uno et paucis diebus*, hoc est usque Kal. Februarii, in anno 216. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

247. 1. [CCXXV] (HIER.) *Maximus et Africanus*. Maximinus, prius ex corpore militari, sine senatus auctoritate, ab exercitu imperator electus est. (Ab. Mart.) Pontianus papa cum Ipolito prespetero in Sardiniam insulam a Maximino deportatus est, ibique fustibus 12. Kal. Decembres maclatus; cuius corpus beatus Favianus papa reduxit et in cimiterio Calisti sepelivit.

Antherus 17. *papa mense uno*. Decretalis epistola Antheri papæ: «Karissimis atque dilectissimis fratribus Antherus papa,» et reliqua (*ibid.*, p. 119); C data 15. Kalendas Aprilis (*cf. Mart.*) Maximino et Africano consulibus. [Et alia epistola (124) data Kal. Julii hisdem consulibus.] (*Lib. Pont.*) Antherus papa passus 3. Nonarum Januarii, et in cimiterio Calisti, via Appia sepultus.

Fabianus papa 18. *post Petrum annis 16*. Decretalis epistola Fabiani papæ: «Dilectissimis ubique catholicæ æcclesiæ comministris Fabianus papa salutem in Domino,» et reliqua (*ibid.*, p. 123). Et post: «Denique septem similiter diaconos ordinavimus, qui septem imminerent notaribus et gesta martirum veraciter in intigro colligerent nobisque rimanda manifestarent. Quod etiam omnes vos agere monemus, ne in posterum aliqua ex his dubitatio fiat quæstioque oriatur,» et reliqua; data Kalendas Julii, Maximino et Africano V. C. I.

[Cod. in marg. Sexta persecutio.]

248. 2. [CCXXVI] (HIER.) *Perpetuus V. C. cl. cons.* Maximinus 6. persecutionem facit adversus sacerdotes æclesiarum.

249. 3. [CCXXVII] (BEDA.) *Cornelius V. C.* [Maximinus persequitur ecclesiam, propter Christianam familiam Alexandri, cui successit, et Mameæ matris ejus, vel precipue propter Origenem presbiterum.]

[Cod. in marg. Cielus decem. 15. inc. ind. 7.]

250. 4. [CCXXVIII] (Cass.) *Pius et Proculus*. His

consulibus, Cassiodoro teste, Maximinus Aquilegia. Pupieno occiditur; cui successit Gordianus.

Romanorum 27. *regnavit Gordianus annis 6; hoc est neque Kal. Februarii, in anno 222. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.*

251. 1. [CCXXIX] (HIER.) *Gordianus et Aviola V. C.* Gordiano Romam ingresso, Pupienus et Albinus, qui imperium arripuerant, in palatio occisi.

252. 2. [CCXXX] (BEDA.) *Sabinus et Venustus V. C.* Origenes contra quendam Celsum Epicurum philosophum, qui contra nos libros conscripserat, octo voluminibus respondit.

253. 3. [CCXXXI] (ISID.) *Gordianus 2. et Pompeianus* [Flavianus papa, testimonio Spiritus sancti, in specie columbæ super caput ejus descendentis, B Romæ veniens, ordinatur episcopus; licet quidam hoc verius de Severino adfirmant.]

254. 4. [CCXXXII] (BEDA.) *Atticus et Pretextatus*. Origenes tam scribendi sedulus fuit, ut Hieronimus dicit in quodam loco, 5000 librorum ejus se legisse meminiret.

255. 5. [CCXXXIII] (HIER.) *Arrianus et Pappus*. Gordianus admodum adolescens, Parthorum natione sperata, cum victor reverteretur ad patriam, fraude Philippi prefecti pretorii haut longe a Romano solo interfectus est.

256. 6. [CCXXXIV] *Peregrinus et Emilianus*. His consulibus, teste Cassiodoro, Gordiano milites tumultum ædificant, qui Eufрати fluvio imminet, ossibus ejus Romam revertitis.

Romanorum 28. *Philippus cum Philippo filio secundum omnes regnavit annis 8; hoc est usque Kalendas Februarii, in anno 250. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.*

257. 1. [CCXXXV] (HIER.) *Philippus et Titianus V. C.* Philippus Philipum filium suum consortem regni facit, primusque omnium ex Romanis imperatoribus Christianus fuit.

258. 2. [CCXXXVI] (HIER.) *Presens et Albinus V. C.* Regnantibusque Philippis millessimus annus Romanæ urbis expletur.

259. 3. [CCXXXVII] (HIER.) *Philippus 2. et Philippus, filius ejus*. Athlans natali Romanæ urbis occurrit ejusque agoni mille annorum actus.

260. 4. [CCXXXVIII] (HIER.) *Philippus 3. et Philippus 2.* Philippus urbem cognominis sui in Tracia construxit.

261. 5. [CCXXXIX] *Æmilianus et Aquilinus*. His consulibus, Cassiodoro teste, millessimus annus Romæ expletus est; ob quam solemnitatem innumerabiles bestias Philippus in circo magno occidit, ludosque in campo Martio theatrales tribus diebus ac noctibus, populo pervigilante, celebravit. Quadraginta etiam missos natali Romanæ urbis cucurrerunt et agoni mille annorum actus. Hæc Cassiodorus. Cum autem secundum Ebreos Olympias prima posita est in anno primo Joathan, et in primo anno

NOTÆ.

(124) In conc. non legitur. Fabiani epistolam indicare videtur

Olympiadis sextæ condita fuit urbs Roma, atq; e, sicut Hieronimus et Beda tractant, a prima Olympiade usque in passionem Domini sunt anni 794, sublatis 20 annis, id est annis 16 Jothan atque 4 Achaz, qui sunt quinque Olympiades, fiunt a conditione Urbis usque in passionem Domini anni 774; a passione Domini usque in annum postremum Philippi sunt anni 229; fiunt simul a conditione Urbis ad obitum Philippi 1003 anni.

262. 6. [CCXL] (HIER.) *Decius et Gratus*. Alexandria 4 episcopus Dionisius annis 17. [His consulis Fabianus papa passus 14 Kal. Februarii, secundum gesta pontificum. Cornelius papa successit.]

263. 7. [CCXLI] (CASS.) *Decius 2. et Rusticus*. His consulis Philippus senior Verone, Romæ vero junior occiditur. Decius regnavit ann. octo. Decretalis epistola Fabiani papæ: « Dilectissimo fratri Hilario episcopus Fabianus salutem, » et reliqua (ep. 3, p. 128); data 17. Kal. Novembris, Africano et Decio viris vene. C. I. In martyrologio sic: « Rome Fabiani papæ natal. 13. Kal. Februarii (Ad Mart.), qui cum 14 annis, mense 11, diebus 12 æcclesiæ preeset, passus est sub Decio [in principio sui imperii] et in cimiterio Calixti sepultus. » Beda sic (Chr.): « Decius, cum Pilippos patrem et filium interfecisset, ob odium eorum in Christianos persecutionem movet, in qua Fabianus in urbe Roma martirio coronatur. Sedem sui episcopatus Cornelio reliquit, sed et ipse passus. »

Cornelius papa annis 2, mensibus 8, minus 5, diebus.

Decretalis Cornelii: « Carissimis atque dilectis Cornelius salutem, » et reliqua (ep. 1, p. 134); data 7. Idus Septembris, Decio et Maximo viris clarissimi consulis. (alia): « Cornelius episcopus in Domino salutem, » et reliqua (ep. 2, p. 132); data 11. Kal. Junii, Maximo et Decio viris clarissimis consulis. In martyrologio ita: Romæ via Apta in cimiterio Calisti, 18. Kal. Octobris (Ad Mart.) natalis sancti Cornelii papæ sub persecutione Decii cum prespeteris et diaconibus Gentumcellis exilii deputati¹⁰⁰; ad quem confortandum multi Christianorum veniebant. Quo tempore beatus Ciprianus scripsit ei de Gelcrino lectore, quanta pro fide et Confessione Christi sustinuerit. Decius cessar audiens quia multi ei scribebant de beato Cipriano, rogavit eum sibi exhiberi. Exhibitis Decio interroganti, cur a Cipriano contra rem publicam literas accepisset, respondit: « Ego de corona Christi litteras accepi, non contra rem publicam. » Iratus Decius jussit, ut os ejus cum plumbatis cederetur, deinde ad templum Martis ut sacrificaret duceretur: quod si contempisset, illic capite puniretur. Cumque duceretur, unus ex militibus nomine Cerealis rogare cepit beatum papam, ut visitaret uxorem ejus, quæ annis quinque paralitica jacebat. Ingressus autem in domum ejus, tenuit manum Salutis, et erexit eam dicens: « In nomine Jesu Christi Nazareni, surge et sta super pedes tuos. » Quæ protinus erexit se,

A clamans et dicens: « Vere Christus est Dei Filius. » Et dixit beato Cornelio: « Bap-tiz- me, nam per Christum te conjuro. » Et errrens implevit vas aqua et attulit ei. Tunc misserunt se omnes milites ad pedes ejus, orantes se baptizari. Quos ut baptizavit, obtulit pro eis sacrificum laudis, et participati sunt omnes corpore et sanguine domini nostri Jesu Christi. Audiens hec Decius, mittens tenuit omnes, et jussit ut cum beato Cornelio ducerentur ad sacrificandum, et, si nolent parere, capite plecterentur¹⁰¹. Ducti vero foras muros portæ Appiæ, expuentes in templum, decollati sunt una cum beato Cornelio, numero viginti unus. Sed et Cerealis cum uxore sua Sallustia 18. Kal. Octobris. Eadem vero nocte venit beata Lucina eum clericis et familia sua, et rapuit martirum corpora, et sepelivit ea in agro suo in cripta, in cimiterio Calisti. Cujus Lucinæ Cornelius sic commemorat decretalis epistola Cornelii papæ: « Carissimis atque dilectissimis fratribus, sanctæ æcclesiæ filiis, Cornelius episcopus. Decrevi vobis scribere quæ nunc temporis necessaria sunt sciri, » et reliqua (ep. 1, 11) Et post: « Quapropter rogo vos nobis congratulari, quia rogatu cujusdam devotæ femine ac nubilissimæ matronæ: Lucinæ levata sunt corpora apostolorum Petri et Pauli de catumbis; et primo quidem beati Pauli corpus levatum silentium¹⁰² ac positum est in predio predictæ matronæ, via Ostensi, ad laus ubi decollatus est. Postea vero beati apostolorum principis Petri accepimus corpus, et concedenter possuimus illud juxta locum ubi crucifixus est, inter corpora sanctorum episcoporum, in templo Apollinis, in monte Aureo, in Vaticano palatii Neroniani, tertia die Kalendarum Juliarum, » et reliqua. Hæc epistola data est 7. Idus Septembris, Decio et Maximo viris clarissimis consulis.

Postquam vero passus sit Cornelius, Lucius papa in tertio anno Decii incipiens, sedit mensibus 5, usque 4. Nonas Martii (ci. *Lib. pom.*), in initio anni quarti Decii, sub Valeriano prefecto (Mart.). Inde Stephanus papa sedit annis 3, mensibus 5, usque 4. Nonas Augusti, quo passus est sub Valeriano prefecto, in anno sexto Decii. Decretalis epistola Zefani papæ: « Dilectissimo fratri atque familiari amico Hilario, Zefanus papa salutem, » et reliqua (ep. 1, p. 141); data 5. Non. Maii, Valeriano et Galliano viris clarissimis consulis. Alia: « Zefanus sanctæ apostolicæ et universalis Romanæ æcclesiæ episcopus, » et reliqua (ep. 2, p. 142); data Non. Aprilis, Valeriano et Galliano viris clarissimis consulis. (Ad Mart.) In martyrologio ita habetur: Rome in cimiterio Calisti natalis sancti Zefani papæ et martiris sub Valeriano et Galliano imperatoribus. Qui, cum persecutio seve grasaretur, congregato universo clero suo, hortatus est eos ut pro Christo coronam martirii alacriter susciperent. Ordinaverat tres presbiteros et septem diaconos et

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰⁰ deputi 1. ¹⁰¹ plectentur 1? ¹⁰² lege silentio.

clericos decem, cum quibus de regno Dei assidue docebat. Divina autem gratia procurante, occurrerant multi ex ¹⁸⁵ gentilibus et honesti [viri], ut habitarentur ab eo. Inter quos Nemerens tribunus cum omni domo sua, filiaque ejus Lucilla, quæ circa per beatum Zephanum illuminata, et Olimpius alter tribunus cum uxore Exsuperia et filio Theodolo et ceteris qui crediderunt in sua domo, qui postea passi sunt. Celebrabat autem missas atque concilia per cripta martyrum. Factum est autem, ut Valerianus et Galleianus, persecutores nominis Christi, summo requirerent studio beatum Stefanum, ut eum vel clericos ejus diversis penis afficerent. Misserunt itaque multitudinem militum, et tenuerunt eum cum multitudine clericorum presbiterorum et diaconorum; qui veniens ad tribunal Valeriani, solus intravit; cui Valerianus ait: « Tu es Stephanus, qui rem publicam conaris evertere et persuasionibus atque adhortationibus malis populum a deorum recedere cultura. » Beatus Zephanus: « Ego quidem non everto rem publicam, sed hortor, ut, derelictis demonis, qui adorantur in idolis, ad Deum vivum et redeant creatorem celi et terræ, et agnoscant Jesum Filium Dei vivi Deum esse, qui eum Patre et Spiritu sancto solus est sempiternus, ut non pereant cum diabolo in interitum sempiternum. » Valerianus tunc jussit eum duci ad templum Martis, et ibidem dictata ¹⁸⁶ sententia capite truncari, si non adoraret nefandi Martis simulacrum. Perductus beatus Zephanus a militibus foras muros Appiæ porte ad templum, levatis oculis ad cælum dixit: « Domino Deus meus, pater domini nostri Jesu Christi, qui destruxisti turrem confusionis Babiloniæ, destrue nunc et hæc locum, ubi diabolica superstitione ¹⁸⁷ per idolorum culturam animæ pereunt populorum. » Et statim facto frangore tonitruum cum terroribus commotionum, corruit maxima pars templi, et milites pavefacti fugerunt. Beatus vero Zephanus perrexit cum omnibus Christianis ad cimiterium sanctæ Lucæ, et multis eos consolatus sermonibus, obtulit pro eis sacrificium Deo ¹⁸⁸ offerentem. Quem intrepidum et constantem ante altaris sollempnia et cepta perficientem in eadem loco decollaverunt sede 4. Non. Augusti. (Ad Mart.) Cujus corpus Christiani populi sepelierunt in eadem cripta, cum ipsa sede, [ubi ¹⁸⁹] astans sanguis effusus est, in loco qui appellatur hodie cimiterium Calisti. (cf. *Lib. pont.*) Hic constituit ut sacerdotes et levitæ vestes sacras in cotidiano usu non haberent, nisi tantum in ecclesia.

Post Stefanum Sixtus papa successit annis 2. Decretalis epistola Sixti papæ: « Sixtus episcopus Grato coepiscopo salutem, » et reliqua (ep 1, p. 179); data Kal. Septimbris, Valeriano et Decio viris venerabil. cl. consul. Item alia: « Dilectissimis fra-

tribus per Hispaniarum provincias constitutis, Sixtus episcopus in Domino salutem, » et reliqua (ep 2, p. 181); data 17. Kalendarum Augusti, Valeriano et Decio viris clarissimis consulibus. (Ad Mart.) In martirologio sic: Decius imperator et Valerianus prefectus tenuerunt beatissimum senem Sixtum episcopum Romanum cum omni clero suo, et recluserunt eos in custodia publica, et fuerunt ibi clausi multis diebus. Factum est autem ibi, ut Decius cesar et Valerianus prefectus juberent sibi beatum Sixtum episcopum cum clero suo presentari noctu intra civitatem in Tellude. Cui Decius cesar dixit: « Scis cur tentus et conventione publica nobis presentatus es? » Respondit beatus Sixtus: « Scio et bene scio. » Decius dixit: « Ergo si scis, fac ut universi sciant, et tu vivas et clerus tuus augeatur. » Beatus Sixtus respondit: « Vere feci et facio, ut clerus meus augeatur. » Cui Decius: « Ergo sacrificia diis immortalibus, et esto princeps sacerdotum. » ad hæc sanctus Sixtus: « Ego semper sacrificavi et sacrificio domino Deo Patri omnipotenti et domino nostro Jesu Christo Filio ejus et Spiritu sancto hostiam puram et immaculatam. » Tunc ex precepto Decii duxerunt milites eum ad templum Matris, ut sacrificaret; sed, contemnente sacrificare, recluserunt eum in custodia privata, cum duobus diaconibus Felicissimo et Agapito. Cumque duceretur, his verbis cepit eum beatus Laurentius, archidiaconus compellere: « Quo progredieris sine filio pater? Quo, sacerdos sancte, [sive ¹⁹⁰] diacono properas? Tu nunquam sacrificium sine ministro offerre consueveras. Quid in me ergo displicuit tibi pater? Num degenerem probasti? Et experire certe utrum ministrum me elegeris. Cui commissisti Dominici sanguinis consecrationem, cui consummandorum consortium sacramentorum, hic ¹⁹¹ sanguinis tui consortium negas. Vide ne periclitetur iudicium tuum, dum fortitudo laudatur. Abjectio discipuli detrimentum magistri. Quid, quod illustrius prestantes viri et cæpularum certaminibus qui supervincunt ¹⁹²? Denique Abraham filium obtulit, Petrus Stephanum premit, et tu, pater, ostende in filio virtutem tuam. Offer quem erudisti, ut iudicii tui comitatu nobili pervenias ad coronam. » Tunc beatus Sixtus ait: « Non ego te derelinquo, filii, nec desero, sed majora tibi debent certamina. Nos quasi senes levioris pugnae cursum suscipimus, te quasi juvenem gloriosior manet de tyranno ¹⁹³ triumphus. Mox venies, flere desiste, post triduum me sequeris. Inter sacerdotem et levitam hic medius numerus decet. Non erat tuum sub magistro vincere, quasi adiutorem quereris. Quis consortium passionis mee expetis? Totam tibi hereditatem dimitto. Quid presentiam meam requiris? Helias Helesium reliquit et virtutem non astulit

VARIAE LECTIONES.

¹⁸⁵ et 1. ¹⁸⁶ dicta 1? ¹⁸⁷ superstitione 1. ¹⁸⁸ Hoc loco plura verba ex martyrologii narratione omissa sunt, quæ ita desinunt: sacrificium Deo offerentem. ¹⁸⁹ ubi post add. 1. ¹⁹⁰ sine post add. 1. ¹⁹¹ Illic 1: lege hanc. ¹⁹² quam suis vinc. Mart. ¹⁹³ tyranno 1.

Et dixit beatus Sixtus ad beatum Laurentium : A
 « Accipe facultates vel thesauros æcclesiæ, et divide
 quibus tibi videtur. » Accepta potestate, Laurentius
 cepit per regiones curiose querere, ubicunque san-
 cti clerici vel pauperes essent abssconsi, et portans
 thesauros prout unicuique opus erat distribuit. Ergo
 post hæc beatus Sixtus reducebatur in Telludem ut
 audiretur, et cum eo diaconi Felicissimus et Agapi-
 tus; et sedente Decio et Valeriano, presentatus est
 beatus Sixtus. Ad quem Decius iracundia plenus ait:
 « Nos quidem consulimus senectuti tuæ, audi precepta
 nostra et sacrificia. » Respondit beatus Sixtus :
 « Miser, tu tibi consule, et noli blasphemare, sed age
 penitentiam de sanguine sanctorum quem tu effudi-
 sti. » Tunc monente Valeriano jussit Decius, ut du-
 cerentur ad templum Martis; et si nolent sacrifi-
 care, in eodem loco capite truncarentur. Educti
 vero foras murum portæ Apix, dixit beatus Sixtus
 ad templum Martis : « Destruet te Christus, filius
 Dei vivi. » Cum respondissent omnes christiani
 « Amen, » subito cecidit aliqua pars templi. Tunc be-
 atus Laurentius cepit clamare : « Non me derelinquas,
 pater sancte, qui thesauros jam expendi quos tradi-
 disti mihi. » Milites autem audientes de thesauris,
 tenuerunt beatum Laurentium archidiaconum, sanctum
 vero Sixtum et Felicissimum et Agapitum duxerunt
 in clivum Martis ante templum : et ibi decollati
 sunt 8 Idus Augusti. Noctu venerunt clerici et
 maxima pars christianorum, et collegerunt corpora
 sanctorum, et sepelierunt Sixtum in cripta in
 cimiterio Calisti in eadem via. Sanctos vero Fel-
 icissimum et Agapitum martyres sepelierunt in ci-
 miterio Pretextati. Decollati sunt cum eis et alii
 quatuor, ut in gestis pontificalibus legitur, Janua-
 rius, Magnus, Vincentius et Stephanus subdiaconi.
 Passus est cum eis et beatus Quartus, ut scribit be-
 atus [Cyprianus]. Hic beatus Sixtus apud Athenas
 natus et doctus quidem prius philosophus, postea
 Christi discipulus fuit. Sedit autem anno uno, men-
 sibus 10, diebus 23. Et si ergo sanctus Cyprianus,
 qui tunc presens erat, hæc scripsit, quis ea negat ?
 Tentus itaque beatus Laurentius a militibus, et tra-
 ditus Parthenio tribuno. (Ad. Mart.) Qui nunciavit
 Decio, quod Laurentius, qui haberet thesauros re-
 conditos, archidiaconus Christi, in custodia teneretur;
 qui gavissus fecit eum presentari sibi, et au-
 ditum tradidit eum Valeriano prefecto, qui et ipse
 dedit eum in custodia cuidam Ipolitio, et Ipolitus
 recludit eum cum multis. Erat ibi homo, Lucillus
 nomine, cecus, ad quem sanctus Laurentius : « Cre-
 de in filium Dei dominum Jesum Christum, et bap-
 tizare, et illuminabitur te. » Respondit Lucillus :
 « Ego ipse desideravi baptizari in nomine domini no-
 stri Jesu Christi. » Tunc beatus Laurentius cataciza-
 vit eum, et accepta aqua baptizavit et illuminati
 sunt oculi ejus. Hoc factum audientes multi ceci
 veniebant ad beatum Laurentium, et ponebat ma-
 num super eorum oculos et illuminabantur. Videns
 hoc Ipolitus [credidit], atque baptizatus est. Ex man-
 dato ductus est beatus Laurentius ante conspectum
 Valeriani. Qui dixit beato Laurentio : « Jam depone
 pertinaciam, et da thesauros, quos apud te cognovi-
 mus esse reconditos. » Cui sanctus Laurentius :
 « Da mihi inducias biduo vel triduo, et præfero tibi
 thesauros. » Ab eadem die collegit cecos, claudos et
 debiles pauperes, et abscondit in domu Hipoliti eos.
 Valerianus autem nuntiavit Decio, quod promissit
 datis sibi induciis Laurentius thesauris. Completis
 ergo tribus diebus, presentavit se ipsum in palatio
 Salustiano; et dixit ei Decius : « Ubi sunt thesauri,
 quos pollicitus es presentari? » Beatus Laurentius,
 collecta multitudo pauperum, introduxit in pala-
 tium, et voce magna dixit : « Ecce isti sunt thesauri
 æterni, qui nunquam minuuntur nec decrescunt,
 qui in singulis asperguntur et in omnibus inveniuntur. »
 Valerianus prefectus dixit : « Quid varias pet
 multas? Sacrifica diis et obliviscere artes magicas,
 in quibus confidis. » Cui cum dixisset beatus Lau-
 rentius : « Quare vos choortat¹⁹⁸ diabolus, ut christi-
 anis dicatis sacrificare demonis? » Decius iratus
 jussit eum expoliari et cedi cum scorpionibus. Qui
 dum cederetur, dicebat : « Ego quidem gratias ago
 Deo meo, qui me dignatus est conjugere inter ser-
 vos suos. Tu autem, miser, torqueris insania tua
 et in furore tuo. » Tunc Decius : « Levate eum et date
 C omne genus tormentorum, » et allatæ sunt lamminæ
 ferreæ¹⁹⁹ ante conspectum ejus et lecti et plumbati et
 cardi. Post vincus catenis ductus est beatus Lau-
 rentius in palatium Tiberii, ut ibi gestis audiretur.
 Et sedit pro tribunali in basilica Jovis. (Ad. Mart.)
 Et presentato Laurentio, cum ei dixisset : « Sacri-
 fica diis et noli confidere in thesauris quos habes
 absconditos, » beatus Laurentius libere respondit :
 « Vere confido et securus sum in thesauris meis. »
 Iracundia plenus Decius jussit eum nudum sentibus
 cedi. Qui dum cederetur, clamabat ad cessarem :
 « Ecce, misser, vel modo cognosce, quia triumpho
 de thesauris Christi et non sentio tormenta tua. »
 Ad hæc Decius fustes augeri et dare ad latera ejus
 lamminas ferreas ardentes jussit. Beatus Laurentius
 dixit : « Domine Jesu Christe, Deus de Deo, mise-
 rere mihi servo tuo, qui accusatus non te negavi,
 interrogatus te dominum Christum confessus sum. »
 Et dum diutissime cum plumbatis cederetur, dixit :
 « Domine Jesu Christe, qui pro nostra salute di-
 gnatus es formam servi accipere, ut nos a servitio
 demonum liberares, accipe spiritum meum. » Et
 audita est vox : « Adhuc multa certamina tibi
 debentur. » Extentus in catasta et scorpionibus
 gravissime cessus, subridens et gratias agens dice-

VARIÆ LECTIONES.

¹⁹⁸ i. e. illuminabit. ¹⁹⁹ lege coartat. ²⁰⁰ ferre f.

bat : « Benedictus pater domini nostri Jesu Christi, A qui nobis donasti misericordiam, quam meriti non sumus, sed tu, Domine, propter tuam pietatem da nobis gratiam, ut cognoscant omnes circum circumstantes, quia] tu consolaris servos tuos. » Tunc unus de militibus, nomine Romanus, credidit domino nostro Jesu Christo, et dixit beato Laurentio : « Video ante ¹⁹⁷ te hominem pulcherrimum stantem cum lintheo et extergentem membra tua. Adjuro te per Christum, qui te missit angelum suum, ne me derelinquas. » Levatus ergo beatus martir et solutus de catasta, redditus est Hipolito tum in palatio. Veniens autem Romanus offerens aquam, misit se ad pedes beati Laurentii ut baptizaretur. Qui benedicta aqua baptizavit eum. Quod factum audiens Decius, jussit eum sibi exhiberi cum fustibus. Non B interrogatus clamare cepit : « Christianus sum, » et jubente Decio eductus foras muros portæ Salaræ decollatus est 5. Id. August. Cujus corpus noctu collegit Justinus prespiter et sepelivit in cripta, in agro Verano. Decius autem cesar pergit noctu ad terras juxta palatium Salustii, et exhibitus est ei iterum sanctus Laurentius, et allata sunt omnia genera tormentorum, plumbati, fustes, laminæ, ungues, lectuli, batuli. Et dixit beato martiri : « Jam depone perfidiam artis magicæ et dic nobis generositatem tuam. » Cui beatus Laurentius : « Quoniam genus Hispanus sum, eruditus et nutritus Romanus, et a cunabulis christianus, sum eruditus omnem legem sanctam et divinam. » Et Decius : « Sacrifica diis, nam nox ista in te expendetur cum suppliciis. » « Mea, inquit, nox obscurum non habet, sed omnia in luce clarescit. » Et cum cederetur lapidibus, os ejus ridebat, et confortabatur et dicebat : « Gratias tibi ago, qui tu es [Deus] omnium. » Allatus autem est lectus cum tribus costis, et expoliatus beatus Laurentius vestimentis suis, extensus est in cratem ferream, et allati sunt batuli cum prunis. Et misserunt sub cratem ferream. Et cum furcis ferreis coartatus desuper, dixit Decio : « Ecce me obtuli sacrificium Deo in odorem suavitatis, quia sacrificium Deo est spiritus contribulatus. » Carnifices tamen urgentes ministrabant carbones mittentes sub cratem, et desuper comprimentes eum cum furcis ferreis. Sanctus Laurentius dixit : « Disce, D misser, quanta est virtus domini Dei mei; nam carbones tui mihi refrigerium prestant; tibi enim æternum supplicium, quia ipse Dominus novit, quia accusatus non negavi, interrogatus Christum confessus sum, assatus gratias ago. » Et vultu pulcherrimo dicebat : « Gratias ago tibi, domine Jesu Christe, quia merui januas tuas ingredi. » Et emisit spiritum. Mane autem prima adhuc crepusculo rapuit corpus ejus Ipolitus, et condivit cum linthiaminibus et aromatibus; et hoc factum mandavit Justino prespitero. Tunc beatus Justinus et Ipolitus plorantes et multum tristes tulerunt corpus beati

martiris, et venerunt in via Tiburtina in predium matronæ viduæ Ciriacæ, in agro Verano; ad quam ipse beatus martir fuerat noctu, cui et linthium dedit, unde pedes sanctorum extersit. Et ibi jam hora vespertina sepelierunt eum 4. Id. August., et jejunaverunt agentes vigiliis noctis triduo cum multitudine christianorum. Beatus autem Justinus prespiter obtulit sacrificium laudis, et participati sunt omnes ex eo. Eodem die Romæ militum sexaginta quinque tunc passi sunt, Claudius, Severus, Crescentios et Romanus, ipso die quo beatus ¹⁹⁸, post tertium diem sancti Sixti. — Rome Idus Aug. natalis sancti Ipolitii martiris sub Decio imperatore et Valeriano prefecto. Hunc beatum Ipolitum vicarium sanctus Laurentius, cum apud eum esset in custodia, baptizavit. Qui de sanctis exsequis martiris post ad domum suam rediens, dedit pacem etiam omnibus servis suis et ancillis, et communicavit de sacrificio altaris beati Laurentii martiris. Et posita mensa priusquam cibum sumeret, venerunt milites et tenuerunt eum et perduxerunt ad Decium. Quæ videns Decius subridens dixit ei : « Numquid et tu magus efectus es, qui corpus Laurentii abstulisse diceris? » Sanctus Ipolitus respondit : « Hoc feci, non quasi magus sum, quasi christianus. » Decius furore arreptus jussit ut cum lapidibus os ejus contunderetur. Et expoliavit eum veste, qua induebatur habitu christiano, et dixit ei : « Sacrifica diis, et vives, sin aliter, peries per tormenta sicut Laurentius. » C Sanctus Ipolitus dixit : « Exemplum merear beati Laurentii martris fieri, quem tu, misser, ausus fuisti ore polluto nominare. » Extensus igitur fustibus et cordis diu cessus est, donec cedentes defecerunt. Iude levatus a terra, jussit eum Decius vestiri militare veste, qua gentilis utebatur, et dixit ei : « Recole militiam tuam, et esto noster amicus, et in conspectu nostro utere ¹⁹⁹ militiam pristinam, quam semper habuisti. » Cum beatus martir dixisset : « Militia mea hec est, christianum firmum militare, unde cupio ad celerem palmam cum fructu venire, » iracundia plenus Decius dixit Valeriano : « Accipe omnes facultates [ejus], et interfice eum crudeli examinatione. » Valerianus porro, exquesita omne facultate ejus, invenit in domu Ipolitii omnem familiam christianam, quam conspectu suo presentari fecit. Et jussit beatum Ipolitum foras muros portæ Tiburtinæ cum familia duci. Beatus Ipolitus confortabat omnes dicens : « Fratres, nolite metuere; quia ego et vos unum Dominum habemus. » Et decollati sunt promiscui sexus ²⁰⁰, numero 19. Beatus vero Ipolitus, ligatis pedibus ad colla indomitum equorum, sic per carduetum et tribulos tractus, emisit beatum spiritum. Nocte venit beatus Justinus presbiter et collegit corpora et sepelivit in campo eodem, juxta nimpham, ad latus agri Verani, Id. Augusti.

A Decio imperatore hucusque papæ per annos

VARIÆ LECTIONES.

¹⁹⁷ in 1 ? ¹⁹⁸ supple Laurentius. ¹⁹⁹ ste 1. ²⁰⁰ sextus 1.

octo cathedram tenuerunt juxta cronicam Eusebii; quamdiu vero secundum martirologium sederunt, dicendum est. Decius regnavit annis 16. Fabianus papa passus 13. Kal. Februarii, in anno primo Decii. Inde Cornelius papa annis duobus, mensibus octo, passus 18. Kal. Octobris, in anno tertio Decii. Inde Lucius papa annis tribus, mensibus quinque, passus sub Valeriano prefecto, in anno septimo Decii, 4. Non. Martii. Zefanus papa annis septem, mensibus quinque, passus sub Valeriano prefecto, 4. Non. Augusti, in anno decimo quarto Decii. Sixtus papa duobus annis, passus 8. Idus Augusti, in anno 16. Decii. (cf. REG.) Laurentius quoque et Agapitus, Felicissimus atque Ipolitus, passi sub Decio, si ecclesia non fallitur. Damnum ergo annorum 18. in cronicis Eusebii et Bedæ, ab anno 15. Tiberii, in anno 10. magni cicli, juxta historiam sacri evangelii ad cyclum Dionissii, implent isti anni 16 Decii et 2 anni Galerii, teste Isidoro episcopo, quod duobus annis regnavit. Quodsi autem aliquid his rationibus obsistit, ecce aliter resurrectionem Domini juxta historiam inquirimus³⁰¹.

Romanorum 29. Decius secundum Orosium regnavit annis 3, mensibus 3, juxta Eusebium et Bedam atque Cassiodorum anno ab Urbe condita 1004. incipiens, et hoc est usque Kal. Maii, in anno 232. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

[Cod. in marg.: 7. persecutio.]

264. 1. [CCXLII] (HIER.) *Gallus et Volusianus*. Decius Pannonia inferiore Budaliæ natus fuit. Decius³⁰², ob odium Philipporum, quos occidit, persecutionem christianorum movet. Fabianus papa passus 14. Kal. Februarii (*Mart.*).

Cornelius 19. papa annis 3, mensibus 5. [Antonius monachus Egipto docetur exortus.]

265. 2. [CCXLIII] (HIER.) *Africanus et Decius*. Antonius monachus in Egipto nascitur. Paulus Tebius (Cass.) (125). His consulibus Decius lavacra publica ædificavit, quæ suo nomine appellari jussit.

266. 3. [CCXLIV] (HIER.) *Maximus et Decius*. Romæ amphitheatrum incensum. Alexandro Hierosolymorum apud Cessaream Palestinæ ob martirium interfecto, et Antiochiæ Babila, Mazabanus et Fabius episcopi constituntur. (*Mart.*) Cornelius papa passus 18. Kal. Octobris. (REG.) Romæ passi Fabianus et Cornelius papa, Victoria virgo, Miniates; Antiochia Babillas episcopus; Apollonia civitate Leatus, Tirsus et Gallinicus; Hierosolima episcopus Alexander; Nazanzo Tripho; in Egipti civitate quæ dicitur Tinius Phileas episcopus, Philoronus tribu-

nus cum multis; in Sicilia civitate Catinensium Agatha virgo; in Perside Polocronius Babylonix Tesifontis episcopus; Pergæ Pamphylia Nestor episcopus; in Corduba civitate Parmenius presbiter cum sociis; apud Circensem coloniam Marianus et Jacobus; in Thiro Anatolia et Audax; apud Affricam Nemosianus et Felix, Rogatianus presbiter et Felicissimus et Dioscorus cum sociis. (HIER.) Decius cum filio occiditur [in³⁰³ Abruto Thracia loco, a Gothis in bello (Cass.)].

Romanorum 30. Gallus cum filio Volusiano regnavit annis 2, mensibusque 4, hoc est usque Kal. Septimbris, in anno 234. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

267. 1. [CCXLV] (HIER.) *Volusenus et Maximus*. Pestilens morbus multas totius orbis provincias occupavit, maximeque Alexandriam et Egiptum, ut scribit Dionissius et Ciprianus de mortalitate testis est liber. Novatus, presbiter Cipriani, Romam veniens, Novatianum et ceteros confessores sibi sociat, eo quod Cornelius penitentes apostatas recepisset. Antiochiæ 14. constituitur episcopus Demetrius.

Lucius 20. papa [annis³⁰⁴ 3] mensibus 5. Decretalis epistola Lucii papæ: « Dilectissimis omnibus fratribus Lucius episcopus salutem in Dominó, » et reliqua (Conc. p. 137); et post: « In hac sancta sede apostolica constituimus, ut duo presbiteri et tres diaconi in omni loco episcopum non desserant, propter testimonium æcclesiasticum, » et reliqua; data Kal. Aprilis, Gallo et Volusiano viris clarissimis ven. consulibus. [Lucius passus 8. Kal. Sept. secundum gesta.]

268. 2. [CCXLVI] (HIER.) *Valerianus et Gallienus*. [His consulibus Stephanus papa successit secundum gesta pontificum.] His consulibus Cassiodoro teste, Gallus et Volusianus, cum adversum Æmilianum, qui in Mosia res novas moliebatur, ex Urbe profecti essent, in Foro Flammini, sive ut alii putant Intermniæ, interfecti sunt. Æmilianus tertio mense invasse tyrannidis extinctus.

Romanorum 31. Emyrianus, cum Gallum et Volutianum occidisset, imperavit mensibus 3. (BEDA.) Origenes anno 70^e ætatis suæ obiit, et in urbe Tiri sepultus. (H. R.) Æmilianus autem obscurissime natus erat atque etiam obscurius imperavit; siquidem Maurus erat, atque tertio mense sui imperii extinctus est; hoc est quasi mense Novembre, in eodem anno quo occidit Gallum et Volusianum.

Romanorum 32. Valerianus cum filio Galliano regnavit annis 15, hoc est usque Kal. Decembris, in anno 249. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

[Cod. in marg.: Ciclus 14. decenn. inc. ind. 10.]

VARIAE LECTIONES.

³⁰¹ Hoc loco ex codice 3. in edit. leguntur: Marianus Scotus 22 annos plus aliis chronographis posuit ab incarnatione Domini, quos sub deficientibus regibus collegit, mensibus et diebus integris annis supervenientibus. ³⁰² in margine prima manu. ³⁰³ post addita prima manu. ³⁰⁴ litura deleta sunt.

NOTÆ.

(125) Est Paulus Thebæus, Antonii præceptor; cf. infra a. 571. GROTEFEND

269. 1. [CCXLVII] (HIER.) *Valerianus 2. et Gallienus 2.* Valerianus in Retia augustus, Gallienus Rome a senatu cessar appellatus. [His consulibus Stephanus papa passus 4. Non. Aug. secundum gesta p. R. ²⁰⁶.]

[Cod. in marg.: 8. persecutio.]

270. 2. [CCXLVIII] (Ad. Mart.) *Maximus 2. et Gabrio.* In martirologio sic: « Nativitas sancti Lucii papæ et martyris 4. Nonas Martii; qui persecutione Valeriani et Galliani ob fidem Christi exilio religatus, et postmodum divino nutu ad æcclesiam suam redire permissus, martirium capitis obtuncatione complevit, positus via Apia ad sanctum Sixtum. Sedit in episcopatu annis 3. mensibus 5.

Stephanus papa 21. post Petrum annis 3, mensibus 5. [His cons. Sixtus papa successit.]

271. 3. [CCCLIX] (HIER.) *Valerianus 3. et Gallienus.* Ciprianus primum rethor, deinde presbiter, ad extremum Cartaginensis episcopus, martirio coronatur.

272. 4. [CCL] (HIER.) *Tuscus et Bassus V. C.* Valerianus persecutionem in christianos mittens, statim a Sapore Persarum rege capitur et cecatur, ibique servitute miserrabile consenescit. [His cons. Sixtus papa passus secundum gesta pont.]

273. 5. [CCLI] (HIER.) *Emilianus et Bassus.* Sapor rex Persarum Siriam, Ciliciam, Capadociam depopulatur. (Mart.) Stephanus papa passus 4. Non. Augusti (lib. pont.).

Sixtus 22. papa annis 2. [His ²⁰⁶ cons. Dionisius papa successit 11. Idus Aug. usque 7. Kal. Jan. Claudio et Paterno cons.] [Decretalis ²⁰⁷ epistola Dionisii papæ (p. 183) data est 4. Non. Febr. Æmilianus et Basso VV. CC. SS.]

274. 6. [CCLII] (HIER.) *Secularis et Donatus.* Valeriano in Persas ducto, Gallienus nostris pacem reddidit (BEDA.). Theodorus, qui et Gregorius, Neocesareæ Ponti episcopus, inter cetera virtutum gloria, ut æcclesie faciendæ locus sufficeret [precibus]; montem movit.

275. 7. [CCLIII] (HIER.) *Gallienus 4. et Gentiennus.* Antiochiæ 15. constituitur episcopus Paulus Samosatenus. Sixtus papa passus 8. Idus Augusti (Mart.).

Dionisius 25. papa annis 6, mensibus 5. Hic æcclesias prespeteris et parroccias diocessis dedit et constituit.

276. 8. [CCLIV] (HIER.) *Gallienus 5. et Victorinus.* Gallieno in omnem lasciviam desoluto ²⁰⁶, Germani Ravennam usque venerunt. Alamanni vastatis Gallis in Italiam transiere.

277. 9. [CCLV] (HIER.) *Albinus et Maximus.* Grecia, Macedonia, Pontus, Assia depopulata per

A Gothos. Quade et ²⁰⁹ Sarmatæ Pannonias occupaverunt.

[Cod. in marg.: Cyclus.]

278. 10. [CCLVI] (HIER.) *Gallienus 6. et Saturninus,* Germanis Hispanis ²¹⁰ optinentibus terræ expugnata. Parthi Misopotamiam tenentes, Siriam incursaverunt.

279. 11. [CCLVII] (HIER.) *Valerius et Lucillus.* Alexandrinæ æclesiæ 14. episcopus ordinatur Maximus annis 9.

280. 12. [CCLVIII] (HIER.) *Gallienus 7. et Sabinitus.* Ordinatus decurio Palmirenus ²¹¹, ut ad Tessifontem castra poneret.

281. 13. [CCLIX] (HIER.) *Paternus et Archisilaus.* Hierosolimarum episcopatum tenet Himeneus. Dionissius papa obiit 6. Kal. Januarii. (Mart.)

(REG.) *Felix 24. papa annis 4.* — Romæ p. ssi Stefanus et Sixtus papæ, Felicissimus et Agapitus et beatus Laurentius diaconi, Ipolitus, Eugenia virgo, Jovinus et Bassilius, Bassilla, Rufina et Secunda virgines, Tertullianus, Protus, Jacintus, Valerianus, Nemesius, Simpronius, et Olympius in Hispania urbe Tarracona; Verona Zenon episcopus et confessor, Fructuosus episcopus, Augorius et Eulogius diaconi; Cesarea Palestina Marinus; apud Affricam civitatem Turbuno; Lucernariæ Maxima, Donatilla et Secunda virgo; in territorio Cavillitano vico Mitanensi Privatus episcopus.

282. 14. [CCLX] (HIER.) *Paternus 2. et Marinus.* Galliæ Postumum et Victorinum et Tetricum civitates receptæ.

283. 15. [CCLXI] (H. R.) *Claudius et Paternus.* (Oros. VII, 24.) His consulibus, Cassiodoro teste, Gallienus Aureoli ducis sui ²¹² post 15 annos sui imperii, rem puplicam deserens et libidinibus serviens, occiditur. [Decretalis ²¹³ epistola Dionisii papæ (p. 184), data est 5. Idus Sept. Claudio et Paterno VV. CC. SS.] [His consulibus Dionisius papa obiit 6. Kal. Jan. secundum gesta pontificum. Cui successit Felix papa.]

Romanorum 33. Claudius regnavit anno uno, mensibus 9, hoc est usque Kal. Septembris, in anno 251. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

284. 1. [CCLXII] (HIER.) *Antiochienus et Orbitus.* In Alaxandria Brachium, quod per multos annos fuerat obsessum, tandem destruitur. Claudius Gothos Iliricum et Macedoniam vastantes superat, ob quæ in curia clipeus ei aureus et in Capitolio statua aurea conlocata est.

285. 2. [CCLXIII] (cf. Mart.) *Valerianus et Bassus.* Felix papa passus 3. Kal. Junii ²¹⁴, teste Beda. Iste decrevit missas celebrari supra memorias marti-

VARIE LECTIONES.

²⁰⁶ g. p. R. desunt 1. ²⁰⁶ in marg. iterum sec. manu scriptum est: His cons. Dionisius papa succ. secundum. ²⁰⁷ hæc in inferiori margine f. 125. scripta sunt sine anni indicatione. ²⁰⁸ desoluto 4. ²⁰⁹ ei 1: ²¹⁰ lege Hispanias o. exp. Terracon. ²¹¹ supple collecta agrestium manu ita Persas cecidit. ²¹² supple fraude. ²¹³ in superiori f. 125. margine scripta sine anni indicatione; cf. a. 273. ²¹⁴ suprascriptum sec. manu Januar.

rum. (cf. *lib. pont.*) Rome passi Felix papa; Marius A cum Martha sua conjuge et filiis, 47 milites baptizati a papa Dionisio, Cirillia virgo; in Tarracina Campania civitate Felix presbiter et Eusebius. (REG.) Valerianus et Bassus. His consulibus Claudius Sirmii obiit, Casiodoro teste (CASS.).

(H. R.) *Romanorum 34. Quintillius frater Claudii, ex consensu militum imperator factus est; qui consensu etiam senatus appellatus est augustus. Hic erat vir unice moderationis et civilitatis, equandus vel preferendus fratri.*

Eutichianus 25. papa annis 6. (cf. lib. pont.) Hic constituit, ut fruges super altare tantum favæ et uvæ benedicerentur, et ut nullus martyrem sine dalmatica aut colovio purpurato ulla ratione sepe- lret. (CASS.) Quintillius 17. die sui imperii, teste Cassiodoro, Aquileiæ occiditur, hoc est usque Kal. Octobris, in eodem anno quo Claudius obiit.

Romanorum 35. Aurelianus regnavit annis 5, mensibus 6, hoc est usque Kal. Aprilis in anno 256. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

286. 1. [CCLXIV] (HIER.) *Quietus et Voldumianus. Antiochiæ æcclesiæ 17. ordinatur episcopus Timæus. Aurelianus, Tetrico apud Catalaunos prodente exercitum suum, Gallias recepit.*

287. 2. [CCLXV] (HIER.) *Tacitus et Placidianus. Zenobia apud Himmas haut longe ab Antiochia vincitur; quæ, occisso Ordinato marito, Orientis tenebat imperium; in qua pugna strenuissime adversum eam dimicavit Pompeianus dux cognomento Francus; cujus familia hodie quoque apud Antiochiam perseverat; ex cujus Euagrius, presbiter carissimus nobis, stirpe descendit.*

[*Cod. in marg.: Ciclus 13. decenn. inc. ind. 14.*]

288. 3. [CCLXVI] (HIER.) *Aurelianus et Capitolinus. Eusebius Laodicensis episcopus insignis habetur. Aurelianus Romæ triumphantem Tetricus et Zenobia precesserunt equitibus. Tetricus corrector postea Lucaniæ fuit, et Zenobia in Urbe summo honore consenuit; a qua hodieque Romæ Zenobiæ familiæ nuncupantur. [His consulibus Felix papa passus secundum gesta pontificum 3. Kal. Jan.]*

289. 4. [CCLXVII] (HIER.) *Aurelianus 2. et Marcillus. [His consulibus successit Eutichianus papa secundum gesta pontificum.] Aurelianus templum Soli ædificat, et Romam firmioribus muris vallat. Primus a consulis¹¹⁶ ab Auriliano institutus. Decretum Eutychiani papæ: « Karissimis fratribus Johanni et omnibus per Beticam provinciam constitutis episcopis, Eutichianus episcopus in Domino salutem, » et reliqua (p. 205); data 2. Idus Aprilis, Aureliano et Marcello viris clarissimis consulibus.*

[*Cod. in marg.: Nona persecutio.*]

290. 5. [CCLXVIII] (HIER.) *Probus et Paulinus V. C.*

Aurelianus cum adversum nos persecutionem movisset, fulmen juxta eum comitesque ejus ruit. (Ab. Mart.) Eutichianus papa passus 6. Idus Decimbris, et sepultus in cimiterio Calisti. (REG.) Rome passi Eutichianus papa, Theodora, Basilides, Tripos, Mandalia; Linguinis passi sunt sancti Gemini; Leonio civitate Conon; Cessarea Capidociæ Mammes; apud Prenistinam urbem Agapitus; in civitate Salona Anastasius; apud Augustidunum Simfronianus; in territorio Vivariense loco qui dicitur Gentibus Andeolus subdiaconus, Andochius presbiter, Tirsus diaconus et Felix; in castro Duvone¹¹⁶ Benignus presbiter.

291. 6. [CCLXIX.] *Probus 2. et Paternus 2. [Eutichianus papa passus.] [Ab Eutichiano papa usque ad hos consules in anno 6. scribendum.] (CASS.) His consulibus, Casiodoro teste. Aurelianus in itineris medio inter Constantinopolim et Heracliam, in Cenofrurio viæ veteris occiditur.*

(H. R.) *Romanorum 36. Tacitus post Aurilianum adeptus est imperium mensibus sex. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.*

Probus 3. et Paternus 3. (BEDA.) Anitolius natione Alexandrinus, Laodiciæ Sirix episcopus, filiosobhorum disciplinis eruditus, plurimo sermone celebratur. Cujus ingenii magnitudo de libro quem supra pasca composuit et de decem libris arithmeticæ institutionis apertissime potest cognosci. Insaniam Mauchiorum herissis exoritur:

Gaius 26. papa post Petrum.

(H. R.) His consulibus, Cassiodoro teste, Tacitus mense sexto sui imperii apud Pontum occisus est, hoc est quasi mense Septembre.

Romanorum 37. Florianus, omne teste historico, post Tacitum obtinuit Imperium, qui tertio demum mense sui imperii apud Tarsum interfectus est; hoc est usque ad Kalendas Januarii in eodem anno quo Aurilianus occisus est. Hic nec quicquam memoriæ dignum egit, tantum temporis brevitate sui imperii.

(H. R.) *Romanorum 38. Probus regnavit annis 6. mensibus 4, hoc est usque Kalendas Maii, in anno 264. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.*

292. 1. [CCLXX] (HIER.) *Messala et Gratus V. C. Probus Gallias ab Arbaris¹¹⁷ occupatas ingente virtute restituit.*

293. 2. [CCLXXI] (HIER.) *Probus 4. et Tiberianus. Secundo anno Probi juxta Antiochenos 325. annus fuit, juxta Tirus 400, juxta Laodicens 324, juxta Edessenos 589, juxta Ascolonitas 380. [Initium 86. jobelei secundum Ebreos; jobel autem apud Ebreos quinquagenarius annus nominatur. Itaque secundum supputationem Ebreorum, sicut dicit Eusebius in cronicis suis, ab Adam usque presentem, id est se-*

VARIÆ LECTIONES.

¹¹⁶ lege agon Solis. ¹¹⁶ lege Divone. ¹¹⁷ lege a barbaris.

annulum annum Probi, sunt 4200 anni, id est 4 jobelei, et 50 anni id est unus jobeleus. 40 jobelei ab Adam ad annum 50. Abrahæ; et ab Adam usque ad annum 16. Tiberii 80 jobelei.]

Gaius 26. papa annis 15, mensibus 4.

294. 3. [CCLXXII] (HIER.) *Probus 5. et Victorinus.* Probus Gallos et Pannonios vineas habere permisit, Almamque et Ameum montem militari manu consilio provincialibus colendos dedit.

295. 4. [CCLXXIII] (HIER.) *Carus et Carinus.* Antiochiæ 18. constituitur episcopus Quirillus. Saturninus magister exercitus novam civitatem Antiochiæ orsus condere; qui postea imperium molitus invadere, Apamiæ occiditur. Decretalis epistola Euticiani papæ: « Dilectissimis fratribus episcopis per Siciliam constitutis Euticianus episcopus salutem, » et reliqua (Ep. 2, p. 207). Data 13. Kal. Oct. Caro 2, et Carino viris cl. c. teste Cassiodoro. [His cons. Euticianus papa passus 8. Kal. Ag. secundum gesta pontificum. His cons. Gaius papa successit 16. Kal. Januarii.]

296. 5. [CCLXXIV] (BEDA.) *Carus 2. et Numerianus.* Archilaus Mesopotamiæ episcopus librum disputationis suæ quam habuit contra Manichium exeuntem de Perside, Siro sermone composuit; qui translatus a Grecis habetur a multis.

297. 6. [CCLXXV] (HIER.) *Diocletianus V. C. consul.* Alexandriæ 15. episcopus prefuit Theonas annis 19.

298. 7. [CCLXXVI] (HIER.) *Aristobolus V. C. cons.* His consilibus Probus tumultu militari apud Sirmium in turri quæ vocatur Ferrata occiditur.

Romanorum 39. Carus cum filiis suis Carino et Numeriano regnavit annis duobus, mensibus item duobus juxta historiam Romanam, hoc est usque Kal. Julii, in anno 266. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

299. 1. [CCLXXVII] (HIER.) *Maximus et Aquilinus.* Carus Narbonensis cum, omni Parthorum regione vastata, Cochem et Thesifontem, nobilissimas hostium urbes, cœpisset, super Tigridem castra ponens, fulminis icu interiit.

300. 2. [CCLXXVIII] (HIER.) *Diocletianus 2. et Maximianus.* Numerianus cum ob oculorum dolorem lecticula veheretur, insidiis Apri soceris sui occisus est, vix fetiore cadaveris post aliquot dies scelere comperto. (REG.) Rome passi Crisantus et Daria, Claudius cum uxore Hilaria et filiis Jasone et Mauro, et 70 milites et reliqua. (HIER.) His consilibus Carinus prelio victus, apud Margum occiditur, [Decretalis 118 epistola Gaii papæ (l. l., p. 209 (126))] data Kal. Martii Diocletiano 2. et Maximiano VV. CC. SS 1

Romanorum 40, Diocletianus regnavit annis 20, hoc est usque Kalendas Julii, in anno 287, post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

301. 1. [CCLXXX] (HIER.) *Maximianus 2. et Julianus.* Diocletianus, Dalmatæ scribæ filius, imperator electus, statim Aprum in militum contione percussit, jurans sine suo scelere Numerianum interfectum.

[Cod. in marg.: Ciclus solis incipit.]

302. 2. [CCLXXX] (HIER.) *Bassus et Quintianus.* Diocletianus in consortium regni Herculium Maximianum adsumpsit, qui multitudine rusticorum oppressa, quæ factione suæ Bacaudarum nomine indiderat, pacem Gallis reddidit.

303. 3. [CCLXXXI] (HIER.) *Diocletianus 3. et Maximianus 3.* Carus 110 sumpta purpura Britannias occupavit.

304. 4. [CCLXXXII] (HIER.) *Tiberianus et Dio.* Narseus orienti bellum intulit. Quinquegentiani Africam infestaverunt.

305. 5. [CCLXXXIII] (HIER.) *Anniballianus et Asclepiodatus.* Ægyptum Achilleus optinuit; ob quæ Constantinus Galerius et Maximianus cessares adsumuntur in regnum. Quorum Constantius Claudi ex filia nepos fuit, [Maximianus] Galerius in Dacia haut longe a Serdica natus est.

306. 6. [CCLXXXIV] (HIER.) *Diocletianus 4. et Maximianus 4.* Diocletianus 211 etiam [ut] adfinitate [eos] conjungeret, Constantius privignam Herculi Theodoram accepit; ex qua etiam [postea] sex liberos, Constantini fratres, habuit.

[Cod. in marg.: Ciclus 17. ind. 3.]

307. 7. [CCLXXXV] (HIER.) *Constantius 110 et Maximus.* Galerius 211 filiam Diocletiani Valeriam. Ambo uxores quas habuerant repudiare compulsi sunt.

308. 8. [CCLXXXVI] (HIER.) *Tuscus et Anulinus.* Busiris 212 et Coptus contra Romanos rebellantes, ad solum usque reversæ sunt.

309. 9. [CCLXXXVII] (HIER.) *Diocletianus 5. et Constantius 2.* Carporum et Basternorum gentes in Romanum solum translatae. Decretalis epistola Gaii papæ: « Dilectissimo fratri Felice episcopo Gaius salutem, » et reliqua (l. l., p. 209); data Kal. Martii, Diocletiano 5. et Constantio 2. V. Cl. consilibus (cf. lib. pont.). Gaius in hac epistola constituit, ut per omnes gradus æclesiasticos, id est acholitus, hostiarius, lector, exorcista, subdiaconus, diaconus, presbiter, primum ascenderet, si quis episcopus fieret. (Ad. Mart.) Gaius papa passus 10. Kal. Maii, et sepultus in cimiterio Calisti [prescriptis consilibus, id est Diocletiano 5. et Constantio 2.].

Marcellinus 27. papa annis 8.

VARIAE LECTIONES

110 in inferiori folii 127. margine sine anni indicatione scripta sunt. 111 lege Carausius. 112 constatius 1. 113 hæc cum a. 305. conjungenda sunt. 114 bustris 1?

NOTE.

(126) De eadem sermo est quæ rectius a. 309, indicatur.

310. 10. [CCLXXXVIII] (HIER.) *Faustus et Gallus*. A Preda qua Parthos spoliaverunt. Perre motu horribili apud Tirum et Sidonem multa opera corrue- runt et populus innumerabilis oppressus. 19 anno Diocletiani, mense Martio, in diebus paschæ, æclesiæ subversæ sunt; quarto autem anno persecutio- nis Constantinus regnare orsus.

311. 11. [CCLXXXIX] (HIER.) *Diocletianus 6. et Maximianus 6*. Cum ²²² ante eum omnes imperatores in modum judicum salutarentur, et clamidem tantum purpuream a privato habitu plus haberent. [His consulibus Marcellinus papa successit 3. Kal. Julii.]

312. 12. [CCXC] (cf. BEDA.) *Constantius 3. et Maximus 3*. [His persecutoribus intra 30 dies 7000 passi sunt.]

313. 13. [CCXCI] (HIER.) *Titianus et Nepotianus*. Alexandria cum omni Ægipto per Achilleum ducem ²²² a Romana potestate discedens, 8. obsi- dionis mense a Diocletiano capta est.

314. 14. [CCXCII] (HIER.) *Constantius 4. et Maximus 4*. Naque plurimi per totam Ægyptum gra- vibus proscriptionibus exilisque vexati, interfectis qui auctores perduellionis extiterant.

315. 15. [CCXCIII] (HIER.) *Diocletianus 7. et Maximianus 7*. Æclesiæ Hierosolimarum 37. ordi- natur episcopus Zabdas. Post 10 annos per Asclepiotum prefectum pretorio Britannia receptæ. Juxta Liugonas a Constantino cesare Alamannorum cesa.

[Cod. in marg.: Decima persecutio.]

316. 16. [CCXCIV] (HIER.) *Diocletianus 8. et Maximianus 8*. Galerius Maximianus, victus a Narseo, ante carpentum Diocletiani purpuratus cucurrit. (cf. *lib. pont.*) Veturius magister militiæ christianos milites persequitur, paulatim ex illo jam tempore persecutione adversum nos incipiente, [his consu- libus] Marcellinus papa ad sacrificandum ductus sac- rificavit; sed postea penitentia ductus, capite truncatus est 6. Kal. Maii (Ad. *Mart.*) cum Claudio et Quirino atque Antonino, et sepultus est post dies 33 in cubiculo, via Salaria, a Marcello prespetero et diaconibus cum imnis.

Marcellus papa 28. post Petrum annis 5.

317. 17. [CCXCV] (HIER.) *Constantius 5. et Maxi- mus 5*. Galerius Maximianus, superato Narseo, et uxoribus ac liberis sororibusque ejus captis, a Dio- cletiano ingenti honore suscipitur. Thermæ Romæ Diocletianæ factæ et Maximianæ Cartagini.

318. 18. [CCXCVI] (HIER.) *Constantius 6. et Maxi- mus 6*. Æclesiæ Hierosolimarum 38. constituitur Thermon. Antiochiæ 19. prefuit episcopus Tirannus. Alexandrinæ æclesiæ 16. post Theonam episcopus ordinatur Petrus, qui postea nono persecutionis anno gloriosissime martirium perpetravit.

[Cod. in marg.: Aperta persecutio per edictum (Pri- mus annus persecutionis Diocletiani tyranni).]

319. 19. [CCXCVII] (HIER.) *Diocletianus 9. et Con- stantius*. Diocletianus et Maximianus augusti insigni pompa Romæ triumpharunt, antecedentibus curram eorum Narsei conjugæ, sororibus, liberis, et omni

20. [CCXCVIII] (HIER.) *Diocletianus 10. et Maximus 7*. His consulibus, Cassiodoro teste, se- cundo persecutionis anno Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Mediolani, purpuram depossuerunt.

Romanorum 41. Galerius Maximinus anno uno, hoc est usque Kal. Julii, in anno 288, post passio- nem.

Decretalis epistola: « Marcellus papa dilectissimis fratribus universis episcopis per Antiochiam con- stitutis salutem, » et reliqua (ep. 1, p. 221); data Kal. Aprilis Maxentio et Maximiano V. C. consulibus. Alia decretalis: « Marcellus episcopus sanctæ catholicæ et apostolicæ æclesiæ urbis Romæ Maxien- tio, » et reliqua (Ep. 2, p. 223); et post: « Tu ergo, qui suades cultum dimittere divinum et a recta fide recedere diis immolare, » et reliqua; data 16. Kal. Februarii Maxentio et Maximino V. Cl. consulibus (Ad. *Mart.*). Marcellus, jubente Maximino imperatore, primo fustibus cessus et a facie ejus expulsus. Deinde audiens quod domum sanctæ Lucinæ, quam ipse proscriptione damnaverat, æclesiam faceret et in ea missas celebraret, in media civitate jussit in eadem eclesia planias sterni ad ani- malia catabuli, et ejusdem ²²² stabuli episcopum ad servitium deputavit cum custodia publica, ubi etiam post multos serviendõ indutus cilicio, obiit 17. Kal. Februarii, et conditus aromatibus a Johanne pres- bitero et beata Lucina, sepultus est via Salaria in cimiterio Priscillæ.

Eusebius 28. papa post Petrum ordinatur, qui se- dit mensibus 8 [obiit 6. Non. Octobr.].

(REG.) Sub hujus tempore inventa est crux Domini sub Constantio, patre Constantini Magni, ut in gestis pontificum Romanorum ita habetur (*lib. pont.*): « Sub his temporibus inventa est crux Do- mini 5. Non Maii, et baptizatus est Judas qui et Ci- riacus dicitur. »

Mælciaes papa 30. post Petrum ordinatur qui sedit annis 4. Iste decrevit ut die dominico vel fe- ria 2. nullus fidelis jejundet, quoniam hos dies pa- gani quasi jejunio sacro celebrant.

321. 1. [CCXCIX] (BEDA.) *Maximinus et Severus V. C.* Tertio persecutionis anno, quo et Constantius Eburaci obiit, Maximianus et Severus a Galerio Ma- ximiano imperatore cessares facti sunt; ex quibus Maximianus maleficia et stupra sua christianorum persecutionibus accumulavit. Passus est ea tem- pestate Petrus Alexandriæ episcopus cum pluribus Ægypti episcopis, Lucianus quoque vir nobilis et

VARIÆ LECTIONES.

²²² cum a. 310. conjungenda sunt. ²²³ in textu legitur X; superscriptum est manu recentiore ducem. ²²⁴ ejusdem 1.

continentiæ et eruitione moribus precipuus, An-
 tiochenus presbiter et Timotheus Rome 10. Ka-
 lend. Jul. (Oros. vii. 25.) Interea Diocletianus in
 Oriente, Maximianus Herculus in Occidente vastari
 æclesias, affligi interficique christianos; decimo
 post Neronem loco, preceperunt. Quæ persecutio
 omnibus fere actis ²²⁶ diuturnior et immanior fuit;
 nam per 10 annos incendiis æclesiarum, proscrip-
 tionibus innocentium, cedibus martirum inces-
 sabiliter acta est. Secundo persecutionis anno Dio-
 cletianus ab invito exegit Maximiano, ut simul
 purpuram imperiumque deponerent, ac junioribus
 in rem publicam substitutis, ipsi in privato otio
 conenserent. (BEDA.) Itaque sub una die Diocle-
 tianus Nicomedia, Maximianus Mediolani potesta-
 tem imperii simulque cultum depossuerunt. Secundo
 persecutionis anno Diocletianus Nicomedia, Maxi-
 mianus Mediolani purpuram depossuerunt. Beda.
 Attamen cepta semel persecutio usque ad septimum
 Constantini annum fervere non cessat. Orosius ²²⁷
 (l. 1.): Galerius et Constantius augusti primum Ro-
 manorum imperium inter se diviserunt: Galerius
 Maximianus Iliricum, Assiam et Orientem. Constans
 Italiam, Africanam et Gallias obtinuit. Sed Con-
 stantius vir tranquillissimus Gallia tantum Hispania-
 que contentus, Galerio cæteris partibus cessit.
 Galerius duos cæsares elegit, Maximum quem in
 Oriente constituit, et Severum, cui permisit Italiam;
 ipse in Ilirico constitutus. Beda: Tertio anno per-
 secutionis, quo et Constantius 16. sui anno Eboraci
 in Britannia obiit, Maximus et Severus a Galerio
 Maximiano cæsares facti sunt. Orosius: Constantius
 in Britannia obiit, et Constantinum filium, ex con-
 cubina Helina creatum, imperatorem Galliarum reli-
 quit (vii, 28). Constantino vero in Gallis stren-
 uissime rem publicam procurante, pretoriani
 milites Romæ Maxentium, filium Maximiani Her-
 culi, qui privatus in Lucania morabatur, augustum
 nominant. Galerius augustus Severum cæsarem
 adversum Maxentium Romam cum exercitu missit.
 Severus cum urbem obsideret, militum suorum
 scelere desertus et proditus et ex eo fugiens, Ra-
 venne occisus sit. Herculus Maximianus perse-
 cutor, ex augusto tyrannus, confirmatum jam im-
 perio filium veste ac potestate regia spoliare conatus,
 conviciis autem ac tumultibus militum palam con-
 territus, in Galliam profectus est, ut Constantino
 genero suo eque dolis junctus, auferret imperium;
 sed per Faustam filiam detectus et proditus, quod
 dolum Constantino viro ²²⁸ suo pararet, Massiliæ
 fugiens occiditur. (HIER.) Porro Galerius, occiso
 Severo, Licinium imperatorem creavit. (Oros. l. 1.)
 Cumque persecutionem a Deocletiano et Maximiano
 missam ipse atrocibus edictis accumulavisset ac
 postquam per annos 10 omni genere hominum ex-

hausit provincias, putrifacto introrsum pectore et
 vitalibus dissolutis, cum ultra horrorem humanæ
 miseriæ etiam vermes eructaverat, neque medici
 ultra jam fetorem ferentes crebro jusu ejus occi-
 derentur, et a quodam medico ei dicitur iram Dei
 esse penam suam et ideo incuratus: edictis latissi-
 mis christianos de exiliis revocavit; ipse vero obiit.
 Constantinus pacem ecclesiis post decem annos quam
 a persecutoribus vexabantur indulsit. Deinde orto
 bello civile inter Constantinum et Maxentium, apud
 pontem Mulvium victus Maxentius occiditur. Hæc
 Orosius. Anni autem persecutionis sunt secundum
 cronicam Eusebii et Bedam usque ad annum 7.
 Constantini: hoc est annus 19. et 20. Diocletiani,
 annus Galerii et 6. Constantini; tertium enim an-
 num persecutionis, quo et Constantius pater Con-
 stantini Eboraci obiit, Beda computat inter Diocle-
 tianum et Constantinum, quartum vero annum
 persecutionis sub Galerio et Severo et Maxentio in
 Roma, Constantino interim in Gallia imperante,
 cum precedente tertio anno persecutionis Issidorus
 episcopus Galerio computavit. (REC.) Rome passi
 Gaus et Marcellus papa, Ciriacus diaconus, Lar-
 gus, Sinaragdus, Apronianus, Papias et Maurus,
 Claudius et Propedigna cum filiis, Gabinius presbiter,
 Castulus, Pancratius, Arthemius cum uxore et
 filia, Sebastianus, Marcus et Marcellianus, Marcellinus
 presbiter, Petrus exorciza, Tranquillinus, Ni-
 costratus cum uxore Zoe, Primus et Felicianus,
 Claudius, Castorius, Victorinus, Simpronianus,
 Basiliscus, Faustinus et Beatrix, Tiburtius filius
 Chromatii, Simplicius, Susanna virgo, Johannes,
 Crispus, Genesius, Felix et Audactus ²²⁹ Lucia,
 Geminianus, Sergius et Bachus, Chrisogonus, Satur-
 ninus et Sisinius, quatuor Coronati, Theodorus,
 Pontianus, Pretextatus ²³⁰ et Tharso; (REC.) apud
 Spoletum Gregorius presbiter, Sabinus episcopus,
 Exuperantivus et Marcellus diaconi; apud insulas
 Parmarias Anastasia, Pamphilus presbiter, Eusebii
 Cesariensis episcopi necessarius, cujus vitam ipse
 tribus libris comprehendit; Antiochia Julianus et
 Basilissa; in Hispanis civitatibus Cesar Augusta Vin-
 centius diaconus, in Barchibonia ²³¹ Eulalia virgo,
 Cucufas, apud Gerundiam Felix; in Cumis Juliana
 virgo; apud Tirum Tirannio, Silvanus, Plenus at-
 que Linus episcopi cum innumera multitudine;
 apud Sirmium Sirenius; Nicomedia Petrus et Lucia-
 nus ²³² presbiter Antiochenus, Antimus episcopus ²³³,
 Pantaleon, Johannes Adrianus, Dorotheus ²³⁴ et
 Gorgonius, Eleuterius; Smirne civitate Hireneus
 episcopus; in Palestina civitate Gaza Silvanus; Me-
 diolanis ²³⁵ Victor; apud Iliricum civitatem Siscia
 Quirinus episcopus; apud Tharsum Bonifatius,
 apud Aquileiam Felix et Fortunatus; apud Cili-

VARIÆ LECTIONES.

²²⁶ ante actis Oros. ²²⁷ in margine 1. ²²⁸ bis scriptum 1. ²²⁹ Adactus 2. ²³⁰ pretextatus 1. ²³¹ Barcilon-
 lona 2. ²³² educianus 1? ²³³ 2. add.: Ermolaus presbiter cum aliis. ²³⁴ dorotheus 2. ²³⁵ mediolis 1.
 mediolano 2.

ciam ³²⁶ Vitus et Modestus cum Crescentia, Lucia A Tharsum moritur. Mæltiades papa obiit 4. Idus Januarii (cf. Mart.).
virgo; in Britania Albanus ³²⁷; apud Massiliam Victor; apud Augustam Afra in Retia provincia; Nicea Bithiniæ Theodota cum filiis; in Hispanis civitate Compluto Justinus et Pastor fratres; in Sicilia civitate Caten Epulus ³²⁸ diaconus; apud urbem Italiæ Pergamis Alexander; in civitate Calcedoniæ Eufemia; in Neapolim Campaniæ Januarius Beneventanæ episcopus, Sosius diaconus; in Mesentana civitate Faustus et Desiderius; in Palestina Peleus et Nilus episcopus; in Cizico Fausta et Evilassius; Agauno Mauricius cum sociis suis; Antiochia Cypriani episcopus cum Justina; apud Egeam civitatem Cosmus et Damiatus; in Gallis castro Solodoro, quod est super Arolam fluvium, Victor et Urso; apud Coloniam Agripinam Gereon cum sociis; B Tharsum Tracuum ³²⁹, Probus et Andronicus; in Venusia civitate Apuliæ Felix episcopus, Audax et Januarius presbiter; Suessionis civitas Crispinus et Crispinianus; apud Sidonem Zenobius presbiter; ia territorio Aganensi Tiberius, Modestus et Florentia; in Scithia metropoli Frigia Salaria Mennas; Antiochia Romanus; Alexandria Petrus episcopus; in Africa civitate Colonia Crispina virgo; in Tuscia Barbara virgo; in Hispanis Leocadia et Merita civitate Eulalia et Julia virgines. (BEDA.) Tunc intra unum mensem 17 milia martyrum pro Christo passi sunt.

Romanorum 42. *Constantinus Magnus, Constantii filius ex concubina Helina*, ab anno 4. persecutionis incipiens, iudicione 2, regnavit annis 30, mensibus 10, hoc est in anno 318. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Casiodoro.

322. 1. [ccc] (HIER.) *Pro consul. Diocletiani 11. et Maximi 9.* Maxentius, Herculi Maximiani filius, a pretorianis militibus Romæ augustus appellatur. Severus cessat a Galerio Maximiano contra Maxentium missus, Ravennæ interficitur: [illis cons. Mæltiades papa successit Non. Jul.]

323. 2. [cccii] *Pro consul. Diocletiani 12. et Maximi 10.* Licinius a Galerio Carnuti imperator factus. Herculi Maximanus a filia Fausta detectus, quod dolum viro suo pararet, Massiliæ fugiens occiditur. Quirinus episcopus Siscianus gloriose pro Christo interficitur. Nam manuali mola ad collum ejus ligata, et ponte precipitatus in flumen, diutissime supernatavit; et conspectantibus [collocutus], ne sui terrentur ³²⁶ exemplo, vix orans ut mergeretur obtinuit.

324. 3. [ccciii] (HIER.) *Maximus 8. et Licinius (Oros.)* Galerius Maximianus persecutor æclesiæ vermibus moritur.

325. 4. [ccciiii] (HIER.) *Constantinus ³³¹ 2. Licinius 2.* Maximianus, persecutione in christianos facta, cum jam a Licinio puniendus esset apud

Tharsum moritur. Mæltiades papa obiit 4. Idus Januarii (cf. Mart.).

Silvester 31. papa annis 20.

[Cod. in marg.: Ciclus decen. inc. ind. 7.]

326. 5. [ccciv] (BEDA.) *Constantinus 3. et Licinius 3.* (HIER.) [Petrus Alexandrinæ æclesiæ episcopus passus.] Alexandrinæ æclesiæ 17. ordinatur episcopus Achillus.

327. 6. [cccv] (HIER.) *Volusianus et Annianus.* Maxentius juxta pontem Molvium a Constantino superatus occiditur.

328. 7. [cccvi] (HIER.) *Constantinus ³³¹ 4. et Licinius 4.* Bellum Cibalense adversum Licinium. Pax nostra a Constantino reddita post decem annos persecutionis. [Constantino a papa Silvestro baptizato, scripsit de Britania sibi sua mater Elena, ut negando Christum Judeos sequeretur. Tunc Constantino 4. et Licinio 4. consulibus, die Idus Agusti, congregati sunt cum Elena in Roma 120 sapientiores Judeorum, cum augusto Constantino et Silvestro papa 24 episcopi, et superati sunt Judei in omni scriptura divina.]

329. 8. [cccvii] (HIER.) *Sabinus et Rufinus.* Hierusolimorum 39. constituitur Macharius episcopus.

[Cod. in marg.: Ciclus solis incipit.]

330. 9. [cccviii] (HIER.) *Gallicanus et Bassus.* Diocletianus haut procul a Solonis in villa sua palatio moritur, et solus omnium inter deos privatus refertur.

331. 10. [cccix] (HIER.) *Licinius 5. et Crispus.* Crispus et Constantinus, filii Constantini.

332. 11. [cccxi] *Constantinus 5. et Licinius. et ³²² Licinius* adulescens, Licini augusti filius, Constantini ex sorore nepos, cesares appellatur;

333. 12. [cccxi] *Constantinus 6. et Constantius* quorum ³²² Crispum filium Lactantius Latinis litteris erudit, vir omnium suo tempore eloquentissimus.

334. 13. [cccxii] *Crispus 2. et Constantius 2.* sed ³²² adeo in hac vita pauper, ut plerumque etiam necessariis indigerit.

335. 14. [cccxiii] (HIER.) *Probinus et Julianus.* Licinius christianos de palatio suo pellit. Bassileus Anasiæ Ponti episcopus sub Licinio martirio coronatur.

D 336. 15. [cccxiv] (HIER.) *Severus et Rufinus.* Alexandrinæ æclesiæ 18. ordinatur episcopus Alexander, a quo Arrius presbiter de æclesia ejectus multos suæ impietati sociat, ad quorum perfidiam coarguendam sinodus 318 episcoporum in Necea urbe Bithiniæ congregata, omnes hereticorum machinas omousii oppositione delevit.

337. 16. [cccxv] (OROS. VII, 22.) *Crispus 3. et Constantinus 3.* Constantinus prohibuit christianos occidi, paganorumque templa jussit claudi. (cf. Vita S. Mart.) [Sanctus Martinus natus.] [Sanctus ³²²

VARIÆ LECTIONES.

³²⁶ cilram 1. Siciffiam 2. ³²⁷ abanus 1. ³²⁸ Euplus 2. ³²⁹ vel Trachus 1. Taracus 2. ³³⁰ terrentur 1. ³³¹ constantius 1. ³³² cum a. 331 conjungenda sunt. ³³³ alio loco in margine leguntur.

Martinus nascitur Sabariæ Pannoniarum oppido, A
jed intra Italiam Ticini altus est.]

338. 17. [cccvi] (BRDA.) *Paulinus et Julianus.* Fides chatolica tractatur in sinodo 318 episcoporum in Nechea urbe Bithiniæ congregata contra Arrienos die mensis secundum Grecos Desii 19°, hoc est 17. Kalendarum Juliarum, consulatu Paulini et Juliani, teste Beda. Decretalis epistola sancti Silvestri papæ. (cf. *Lib. pont.*) Temporibus Silvestri papæ et Constantini piissimi augusti factum est maguum concilium in urbe Nicea Bithiniæ, et congregati sunt regulari ejusdem Silvestri papæ vocatione in id ipsum 318 episcopi catholici, qui exposuerunt fidei integram, catholicam, immaculatam, et damnaverunt Arrium et Photinum Sabelliumque et sequaces eorum. (cf. *Ad. Mart.*) Eodem quoque tempore, 13. Kalendarum Juliarum die, quando memoratum magnum concilium in Nicea congregatum est (cf. *lib. pont.*) canonica jam vocatione in urbe Roma congregavit et ipse Silvester cum consilio Constantini 277 episcopos, et damnavit predictos hereticos; et constituerunt, ut presbiter Arrianus respiciens non susciperetur, nisi episcopus ejusdem loci eum reconciliaret, et sacrosancto crismate per episcopalis manus impositionem sancti Spiritus gratia, quæ ab hereticis dari non potest, confirmaretur; in qua etiam consensu et subscriptione omnium constitutum est, ut nullus laicus crimen clerico nec clericus inferioris gradus ad superiorem id est presbitero episcopo inferret; et ut in puro liuo corpus Christi offeratur, et crisma ab episcopo confici, et ut baptizatum liniat presbiter, et dalmaticis in æclesia uti, et ut pallio linostimo leva subdiaconorum tegetur et reliqua multa.

339. 18. [cccvii] (HIER.) *Constantinus 7 et Constantius 4.* Constantinus, filius Constantini, cesar factus. Licinius Thessaloniciæ contra jus sacramenti privatus occiditur.

340. 19. [cccviii] (HIER.) *Constantius 5 et Maximus.* Nazarius rethor insignis habetur. Crispus, filius Constantini, Licinius junior, Constantiæ Constantini sororis et Licini filius, crudelissime interficiuntur.

341. 20. [cccix] (HIER.) *Januarius et Justus.* Vicennalia Constantini Nicomedia acta et sequenti anno Romæ edita. *Hucusque historiam scribit Eusebius, Pamphili martyris contubernalis; cui nos ista subjecimus* [id. est Hieronimus] ²⁴⁴. — In qua historia quæ Tripertita dicitur ita habetur (II, 18.): Helena crucem invenit duasque ejus partes suo filio misit. Quarum una in statua in foro Constantini super columnam pirphireticam possuit Constantinus, alteram vero argentea theca clausam in civitate custodivit (III, 6.) Arrius vero fictam fidem scribens, de exilio vocavit eum Constantinus, qui revertens sic Constantino juravit: « Si non credimus Pa-

trem et Filium et Spiritum sanctum, sicut ecclesia catholica credidit, judex noster sit Deus hic et in futuro. » Constantinus autem etsi inde gavissus sit, tamen eum aliosque hereticos ²⁴⁵ communicare in æclesia non permisit, donec episcoporum de ipsis judicium fieret. (III, 10.) Constantinus autem intirum malens Arrium probare, duxit eum ad palatium, jurejurando interrogans de Neceni concilii decretis. At ipse fecte suam sectam sub ala habens et sic juravit. Quoniam vero ipse dies sabbatum erat, precepit Constantinus crastino die dominico Arrium ad communionem accipere. Tunc in aula a militibus Eusebii episcopi etiam Arriani honoratus, et per mediam civitatem honorabiliter et perspicuus conductus; cum vero venit ad forum Constantini, B ubi pars illa crucis erat, tremefactus et confusus est Arrius. Et cum necessarium quessisset meatum, cum stercoribus et visceribus effudens, cito obiit.

342. 21. [cccxx] (HIER.) *Constantinus 8 et Constantius 6.* Arbonius rethor in Affrica clarus habetur; qui cum Siccæ ad declamandum juvenes erudiret, et adhuc ethnicus ad credulitatem somniis ²⁴⁶ compelleretur, neque ab episcopo impetraret fidem, quam semper impugnaverat, elucubravit adversum pristinam religionem luculentissimos libros, et tandem veluti quibusdam obsidibus pietatis fœdum ²⁴⁷ impetravit. Drepanam Bithiniæ civitatem in honorem martiris Luciani ibi condidit Constantinus instaurans, ex vocabulo matris suæ Helenopolim nuncupavit. In Antiochia dominicum quod vocatur Aureum ædificare cœptum.

343. 22. [cccxxi] (HIER.) *Constantius 7 et Simmachus.* Constantinus uxorem suam Pausiam ²⁴⁸ interficit. Donatus agnoscitur, a quo per Affricam Donatiani. Antiochiæ post Thirannum 20. ordinatur episcopus Vitalis; post quem 21. Filogonius; cui successit 22. Paulinus; post quem 23. Eustathius. Quo in exilium ob fidem truso, usque in presentem diem.

344. 23. [cccxxii] *Basus et Ablabius.* Arriani ²⁴⁹ æclesiam optinuerunt, id est Eulalius, Eusebius, Eufronius, Placillus, Stefanus, Lentius, Eudoxius, Melitius, Euzotus, Dorotheus, rursus Melitius; quorum idcirco tempora non digessi quod eos hostes potius Christi quam episcopos judicem.

[*Cod. in marg.:* Ciclus decenn. incipit ind. 11.]

345. 24. [cccxxiii] (HIER.) *Pacatianus et Hilarianus.* Juvencus presbiter, natione Hispanus, evangelia heroicis versibus explicat. (CASS.) Porphirius, misso ad Constantinum insigni volumine, exilio liberatur. [His consulibus civitas quæ prius Byzantium dicta est, mutato nomine, a Constantino Constantinopolis nominatur.]

346. 25. [cccxxiv] (HIER.) *Dalmatius et Zenophilus.* Alexandria 19. ordinatur episcopus Athanasius. Dedicatur Constantinopolis omnium pene urbium nuditate. Metrorus philosophus agnoscitur.

VARIÆ LECTIONES.

²⁴⁴ post hæc quinque lineæ erasæ sunt. ²⁴⁵ hereti. ²⁴⁶ sontis. ²⁴⁷ lege: fœdus. ²⁴⁸ lege: Faustam. ²⁴⁹ conjungenda sunt cum a 343.

347. 26. [cccxxv] (HIER.) *Optatus et Palinus*. A Edicto Constantini gentilium templa [subversa sunt]. (V. S. Mart.) [Sanctus Martinus cum esset decem annorum, invitis parentibus, utpote gentilibus, ad ecclesiam confugit, seque catecuminum²⁰⁰ fieri postulavit.]

348. 27. [cccxxvi] (HIER.) *Constantius et Albinus*. Constans, filius Constantini, provehitur ad regnum. Pestilentia et fame innumerabilis multitudo in Siria Ciliciaque²⁰¹ periiit.

349. 28. [cccxxvii] (Ad. Mart.) *Nepotianus et Fecundus*. In martirologio: Pridie Kalendas Januarii natalis Silvestri papæ, qui sedit 23 annis, mensibus 10, diebus 11. Sedit autem ex die Kal. Februarii usque 2. Kal. Januarii; et sepultus est in cimiterio Priscillæ, via Salaria, miliario 3. ab urbe Roma, 2. Kal. Januarii, [Constantio et Volusiano consilibus], et cessavit episcopatus diebus 15. Nota duos menses vacationis episcopatus a 4. Idus Decembris, quo Miliciades papa obiit, usque Kal. Februarii, quo Silvester sedit, et 15 dies postea, quod tempus pontificibus non imputatur. Si ergo ita temporis pontificum aliquid difecit, quorum natale annuatim celebratur, nonne multo magis tempus imperatorum?

Marcus 32 papa post Petrum ordinatur, qui sedit mensibus 8, [predictis consulibus sedit, id est Nepotiano et Fecundo, successit Kal. Febr.]. In decret. : « Domino sancto et apostolici culminis dignitate venerando Marco sanctæ Romanæ et apostolicæ sedis universalis ecclesiæ papæ, Athanasius et universi Egiptiorum episcopi. Ad vos pervenisse non dubitamus, quanta et qualia ab hereticis et maxime ab Arrianis cotidie patimur, ut etiam vivere jam nos tedet. In tantum etiam nostra vastaverunt, ut nec ulla utensilia nobis dimisserunt, libros nostros usque ad minimum incenderunt. Quapropter precamur, pater beatissime, quia non dubitamus apud vos plenaria esse Niceni concili exemplaria, ut illa nobis, quæ sanctæ recordationis predecessoris vestri Silvestri fuerunt, sub tuta mittatis stipulatione. Nam quando predictæ synodo cum beatæ²⁰² memoriæ Alexandro, digno Deo pontifice nostro, id est Alexandrinæ civitatis episcopo, in diaconatus interfuimus officio, sub nostræ presentis testimonio, per beatos viros Victorem et Vincentium presbiteros, apostolicæ apocrisarios, missa sunt predicto papæ Silvestro, cum astipulatione subnixæ, capitula 70. Sane presentibus nobis 80 in memorata capitula tractata sunt synodo, scilicet 40 a Grecis, Græca edita lingua, et 40 a Latinis, edita Latine. Sed Visum est 318 patribus in predicto Spiritu sancto repletis concilio congregatis, et maxime jam dicto Alexandro et apostolicæ apocrisariis, ut decem capitulæ adunarentur aliis atque congruis in locis insererentur, et ad formam 70 discipulorum vel 70 linguarum tanti et tam excellentis concilii fierent capitula, quæ omnem christianorum informarent orbem et

omnes subsacerdotali et christiano nomine degentes una fides et una sacerdotalis atque clericalis regeret norma, nec quicquam a suo discordaret capite. Nunc ergo, qui, ut predictum est, inimici sanctæ Dei ecclesiæ, maxime Arrianis, a quibus codicidie terimur et expugnamur et opprimimur, prefata 70 Niceni concilii capitula, quæ de prefata synodo, jubente jam fato domino meo Alexandro, decreto omnium episcoporum attuli, quæ etiam coram omnibus recitavi atque transcripsi, sunt igne combusta: obtamus, ut a vestræ sanctæ sedis æclesiæ auctoritate percipere per presentes ligatos mereamur, et reliqua (Conc. I, p. 553). — « Onnibus venerabilibus fratribus Athanasio et universis Egiptiorum episcopis, Marcus sanctæ Romanæ apostolicæ sedis et universalis æclesiæ episcopus salutem. Doleo, fratres, et nimium contristor super afflictionem vestram » et reliqua (Conc. I, p. 555). « De capitulorum vestrorum²⁰³ Niceni concilii, quibus vos interfuisse litteris vestræ fraternitatis significastis, a nostris, qui una vobiscum interfuerunt, diligentioribus requissivimus collucationibus, qui ita, ut vestræ testatæ sunt litteræ, omnem nobis ordinem exposuerunt et vestram epistolam per omnia veram esse testificati sunt; non ut nos aliqui. I sinistram vestra ex parte arbitraremur, sed nos et vos illosque absque ulla in posterum titubatione unum sentire obtaremus, et sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata mansit et Domino jubente²⁰⁴ et beato Petro opem ferente in futuro manebit, sine ulla hereticorum insultatione firma et immobilis omni tempore persistet. His ita peractis diligenter requirentes, in sancto nostræ et apostolicæ scrinio eadem quæ sanctæ recordationis predecessorii meo Silvestro sunt directa, septuaginta, sicut significastis, capitula inlesa invenimus. Ipsa enim vobis propter auctoritatem et scriptionem²⁰⁵ tantorum patrum et ejus magni concilii minime missimus; sed per eadem coram apocrisariis vestris alia similia, eundem numerum eademque²⁰⁶ et ipsam subscriptionem continentia, vobis scribere et sub certa stipulatione mittere curavimus » et reliqua. Data est 9. Kal. Novembris, Nepotiano et Fecundo viris venerabilibus clarissimis consulibus. — Marcus obiit Non. Octimbris, et sepultus in cimiterio Balbinæ, via Adriatica, quod ipse insistens fecit. (Adon. Mart.)

Julius papa 33. post Petrum ordinatur, qui sedit annis 16, mensibus 9 [Feliciano consule].

350. 29. [cccxxviii] (HIER.) *Felicianus et Titianus*. Callocerus in Cypro res novas molitus, opprimitur. Constantinus cum liberis suis honorificas ad Antonium litteras mittit.

351. 30. [cccxxix] (HIER.) *Ursus et Polemius*. Tricennalibus Constantini Dalmatici cesar appellatur. Pater rethor Rome gloriosissime docet. Nazari rethoris filia in eloquentiâ patri coæquatur. Tiberia-

VARLE LECTIONES.

²⁰⁰ catecuminu? 1. ²⁰¹ Ciliaque 1. ²⁰² bete 1. ²⁰³ lege: veritate. ²⁰⁴ juvante 2. ²⁰⁵ subscriptionem? ²⁰⁶ supple: verba.

nus, vir disertus, prefectus pretorio, Gallias regit. A Eustathius Constantinopolitanus agnoscitur; cujus industria Hierusolimis martirium constructum est.

352. 31. [cccxxx] (SULP. SEV.) *Constantius 2 et Constans*. (Vita S. Mart.) [Sanctus Martinus cum esset annorum 15, raptus et catenatus, sacramentis militaribus implicatus est, uno tantum servo comite. (c. 2.) Cum enim esset edictum a regibus, ut veteranorum filii ad militiam describerentur, prodidit Martinum pater suus, qui felicibus filii actibus invidebat. Triennium fere ante baptismum in armis fuit, sed innocens a vitiis. (c. 3.) Intra quos tres annos dimedio clamide induit Christum. (c. 2.) Ipse armatam militiam ab adolescentia inter scolares alas sub rege Constantio, dein sub Juliano cesare militavit.] (HIER.) Constantinus ³⁵⁷, extremo vitæ B suæ tempore ab Eusebio Nicomidensi episcopo baptizatus, in Arrianum dogma declinat. Quoque usque in presens tempus æclesiarum rapinæ et totius orbis est secuta discordia. Constantinus cum bellum pareret in Persas, in Acirone, villa publica juxta Nicomediam, moritur. Theodorus episcopus in tripartita historia sic: Constantinus Nicomediam, in Achirone villa, postquam baptizatus sit ab Eusebio Nicomedense episcopo Arriano, etiam obiit. (cf. III, 13.) Obiit ³⁵⁸ autem anno 66. ætatis, imperii 31, die 25. mensis Maii, his consulibus.

[Orosius sic.] *Romanorum 43. Constantius imperator anno ab Urbe 1091*. cum Constantino et Constante fratribus suis adeptus est imperium, quod 27 annis tenuit, hoc est usque in mensem Novembrem, in anno 345. post passionem, his consulibus, Casiodoro teste.

353. 1. [cccxxxi] (HIER.) *Acyndinus et Proculus*. Ablabius prefectus pretorio et multi nobilium occissi. Sapor rex Persarum, Mesopotamia vastata, duobus ferme mensibus Nisibin obsedit. Dalmatius cæsar, quem patruus Constantinus consortem regni filis dereliquerat, factione Constantii patruelis et tumultu militari interimitur. Jacobus Nisibenus episcopus agnoscitur; ad cujus preces sepe urbs discrimine liberata est.

354. 2. [cccxxxii] (HIER.) *Marcellinus et Probinus*. Ex hoc loco impietas Arriani, Constantii regis fulta presidio, exiliis, carceribus et variis afflictionum modis ³⁵⁹ primum Athanasium, deinde omnes non suæ partis episcopos persecuta est. [Juliusque papa fuit in exilio menses decem; sed post mortem Constantii ad sedem cum gloria revertitur.] (lib. pont.)

355. 3. [cccxxxiii] (HIER.) *Constantius 3 et Cons-*

tans 2. Constantinus bellum fratri inferens, juxta Aquilegiam occiditur. Vario eventu adversum Francos a Constante pugnantur ³⁶⁰. (SULP. SEV.) Multæ orientis urbes terre motu horribili conciderunt. [Sanctus ³⁶¹ Martinus, cum esset annorum duodeviginti, baptizatus est, et transacto tribunatus sui tempore, renuntiaturum se seculo promisit; et pene biennium baptizatus nomine tantum militavit] (c. 3.) In decretali epistola beati Julii papæ ita habetur: « In nomine domini Dei salvatoris nostris Jesu Christi, imperantibus quoque Constantino et Constante augustis anno 4, sub die 8. Kalendarum Octobrium, indictione sexta, presidente sancto ac beatissimo Julio papa sedis apostolicæ urbis Romæ, propositis sacrosanctis et venerabilibus evangeliiis, in æclesia domini Dei salvatoris nostri Jesu Christi quæ vocatur Constantina, resedentibus etiam viris venerabilibus pariterque cum eo audientibus, Benedicto Aquiliensi episcopo, Rufo sanctissimo Fartaniano episcopo, Agapito Ravennatis æclesiæ episcopo, Julio Medolanensis æclesiæ episcopo, Luciano Maurianense episcopo et reliquis cum eis centum ac decem et sex episcopis, Julius predictus sanctissimus urbis Romæ episcopus dixit, » et reliqua (Conc. I, p. 567). Annus itaque quartus Constantini imperatoris sexta erat indictione, qui est annus 28. Magni Constantini, juxta cronicam Eusebii vel Bedæ, incarnationis autem secundum Dionissium 353.

356. 4. [cccxxxiv] (HIER.) *Placidus* ³⁶² et *Romulus*. Audeus in Syria cœle clarus habetur; a quo heresis C Audiena.

357. 5. [cccxxxv] (HIER.) *Leonius et Salustius*. Franci a Constante sunt perdomiti, et pax cum eis facta. Hermogenes magister militiæ Constantinopoli tractus a populo, ob episcopum Paulum, quem regis imperio et Arrianorum factione pellebat. Antiochiæ dominicum Aureum dedicatur.

[Cod. in marg.: Ciclus solis incipit.]

358. 6. [cccxxxvi] (HIER.) *Constantius 4 et Constans 3*. Macedonius artis plurimæ in locum Pauli ab Arrianis episcopus subrogatur; a quo heresis Macedoniana. Paulus crudelitate prefecti ³⁶³ Philippi nam fautor Macedonii partium erat — et Arrianorum insidiis strangulatur.

359. 7. [cccxxxvii] (HIER.) *Amantius et Albinus*. Maximinus episcopus Triverorum clarus habetur; a quo Athanasius Alexandriæ episcopus, cum a Constantio quereretur ad penam, honorifice susceptus est. Sapor Persarum rex christianos persequitur. Necessaria ³⁶⁴ in Pontò subversa, excepta æclesia et episcopo ceterisque qui ibidem reperti sunt.

VARIE LECTIONES.

³⁵⁷ alia manu, eadem quæ continuationem a. 1126 — 1128. scripsit, additur: Hieronimus sic dicit. ³⁵⁸ Obiit — consulibus post moritur scripta, postea huc sunt relata. ³⁵⁹ i. e. modis. ³⁶⁰ Hoc loco nomina consulum sequentis anni et ut videtur etiam nota Audeus — Audiena scripta erant, sed erasa et secunda manu in margine suppleta sunt, Ita vero quæ sequuntur olim ad a. 356 pertinebant, nunc ad 355. ³⁶¹ in inferiora margine sine anni indicatione scripta sunt secunda manu; cf. a. 352. ³⁶² Hujus anni nota jam secunda manu scripta est; vid. var. lect. 260 superius. ³⁶³ prefecti 1. ³⁶⁴ i. e. Neocæsarea.

* et Martinus Moguntinus episcopus, quorum A tempore Euftratu Colone[n]sis ereucus dampnatur add. alia manu, eadem quæ primam scripsit continuationem.

360. 8. [cccxxxviii] (HIER.) *Post consul. Amantii et Albini.* Titianus vir eloquens prefecturam ³⁶⁵ pretorio apud Gallias administrat. Athanasius ad Constantis literas Alexandriam redigitur.

361. 9. [cccxxxix] (HIER.) *Rufinus et Eusebius.* Dirrachium terre motu corrui, et tribus diebus ac noctibus Roma nutavit ³⁶⁶. Plurimæque Campaniæ urbes vexatæ.

362. 10. [cccclx] (HIER.) *Philippus et Sallia.* Magnis rei publicæ expensis in Seleucia Siriæ portus efficitur. Rursus Sapor tribus mensibus obsidet Nisibin. Eusebius Emisenus, Arriani signifer factionis, multa conscribit.

363. 11. [ccccli] (HIER.) *Limenius et Catulinus.* Solis facta est defectio. Bellum Persicum nocturnum apud Singaram, in quo haut dubiam victoriam militum stoliditate perdidimus. Neque vero illum ³⁶⁷ Constantio ex novem gravis prælis contra Persas bellum fuit. Nam ut alia obmittam, Nisibis obsessa, Bizabde et Amida captæ sunt. 40. Maxaminus post Macharium Hierosolimarum episcopus moritur. Post quem æclesiam Arriani invadunt, id est Cirillus Eutichius, rursus Cirillus Hireneus, tertio Cirillus Hilarius, quarto Cirillus; quorum Cirillus, cum a Maximo fuisset presbiter ordinatus, et post mortem ejus ei ³⁶⁸ ab Acacio episcopo Cesariensi et ceteris Arrianis episcopatus promitteretur, si ordinationem Maximi repudiaret, diaconus in æclesia ministravit; ob quam impietatem sacerdotii mercede pensatus, Heraclium, quem moriens Maximus in suum locum substituerat, varia fraude sollicitans, de episcopo in presbiterum regredavit.

[Cod. in marg.: Ciclus decenn. 49. inc. ind. 15.]

364. 12. [cccclii] (HIER.) *Sergius et Nigridianus.* Magnentio apud Augustodurium aripente imperium, Constans haut longe ab Hispania, in castro cui Helenæ nomen est, interficitur, anno ætatis 30. Quamobrem turbata re publica, Vetrano ³⁶⁹ Mursæ, Nepotianus Romæ imperatores facti ³⁷⁰. Romæ populus adversus Magnentiacos rebellans, ab Heracliada senatore proditur. Nepotiani caput philo ³⁷¹ per urbem circumlatum, multæque proscriptiones nobilium et cedes factæ.

365. 13. [ccccliii] (HIER.) *Post consul. Sergi et Nigridiani.* Vetrani apud Naussum a Constantio regum insigne decretum. Magnentius Mursæ victus; in quo prelio Romanæ vires considerunt. Gallus, Constantii patruelis, cesar factus.

366. 14. [ccccliv] (AD. Mart.) *Constantius 5. et Constans cæs.* Julius papa obiit pridie Idus Aprilis, et sepultus est via Aurelia, miliario ³⁷² ab Urbe 3. in cimiterio Calepodii. Qui sub Constantino Arriano,

flio Constantini, mensibus 10 projectus sit, sed post ejus mortem ad suam sedem reversus.

Liberius 34. papa post Petrum ordinatur, qui sedit annis 18.

367. 15. [cccclv] (HIER.) *Constantius 6. et Constans 2.* Gallus Judæos, qui interfectis per noctem militibus arma ad bellandum invasserant, oppressit, cæsis ³⁷³ multis hominum milibus ³⁷⁴ usque ad innoxiam ætatem, et civitates eorum Diocesariam, Tiberiadem et Diospolim et plurima oppida igni tradidit. Nonnulli nobilium Antiochiæ a Gallo interfecti.

368. 16. [cccclvi] (HIER.) *Constantius 7. et Constans 3.* Magnentius Lugdoni in palatio propria se manu interficit, et Decentius, frater ejus, quem ad tuendas ³⁷⁵ Gallias cesarem misserat, apud Senonas laqueo vitam explet. Gennadius forensis orator insignis habetur. Minervius Burdigallensis rethor florentissime docet.

369. 17. [cccclvii] (HIER.) *Arbitrio et Lollianus.* Gallus cesar, sollicitatus a Constantino patrueli, cui in suspicionem ob egregiam indolem venerat, Histria occiditur. Silvanus Gallias res novas molitus, 28 die extinctus est. Victorinus rethor et Donatus grammaticus, preceptor meus [i. e. Hieronimi], Romæ insignes habentur; e quibus Victorinus etiam in foro Trajano meruit. Paulinus et Rodanus Galliarum episcopi in exilium ob fidem trusi.

370. 18. [cccclviii] (HIER.) *Constantius 8. et Julianus.* Alchimius et Delfidius rethores in Aquitania florentissime docent. Donatus, a quo supra Donatianos in Africa dici memoravimus, Cartagine periturus. Quidam sectatores ejus Montenses vocantur, eo quod æclesiam Romæ primam in monte habere cœperint. Eusebius Vercellensis episcopus et Lucifer ac Dionisius Caralitanae et Mediolanensis æclesiæ episcopi, Pancratius quoque Romanus presbiter et Hilarius diaconus, distantibus in[ter] se ab Arrianis et Constantio damnantur exiliis.—Julianus, frater Galli, Mediolani cesar appellatur.

371. 19. [cccclxix] (HIER.) *Constantius 9. et Julianus 2.* Antonius monachus 105. ætatis anno in herimo moritur, solitus multis ad se venientibus de Paulo quodam Thebeo, miræ beatitudinis viro, referre; cujus nos exitum brevi libello explicavimus. Hilarius episcopus Pectavensis factione Saturnini Arelatensis episcopi reliquorumque qui cum eo erant Arrianorum ante triennium in Frigiam pulsus, libros de nostra religione componit. Reliquiæ ³⁷⁶ apostoli Timothei Constantinopolin invectæ. Sarmata, Armato et Macharius, discipuli Antoni, insignes habentur.

Liberius papa Romanæ ecclesiæ in exilium mittitur. [Quo in exilium ob fidem truso, omnes clerici juraverunt, ut nullum alium susciperent. Verum cum Felix ab Arrianis fuisset in sacerdotium substi-

VARIÆ LECTIONES.

³⁶⁵ prefectus an. 1? ³⁶⁶ natavit 1. ³⁶⁷ lege: ullum—gravius fuit. ullum—gravis plus prosperum c. P. f. 2. ³⁶⁸ et 1? ³⁶⁹ vetrano 1. hic et infra. *Sepissime t pro i scriptum est.* ³⁷⁰ facit 1. ³⁷¹ i. e. pilo. ³⁷² militario 1. ³⁷³ cessaris 1. ³⁷⁴ militibus 1. ³⁷⁵ tutendas 1. ³⁷⁶ Reliquæ 1.

tulus, plurimi perjurerunt, et post annum cum A Felice ejecti sunt; quia Liberius tedio victus exilii et in heretica pravitate subscribens, Romam quasi victor intraverat. (Ad. Mart.) Felix autem depositus de episcopatu suo, habitavit in prediolo suo, via Portuensi, ubi obiit 4. Kal. Agusti.] (Hier.) Magnæ Alamannorum copię apud Argentoratum oppidum Gallię a cessare Juliano oppressæ.

372. 20. [CCCL] (Hier.) *Titianus et Cerealis*. Sarmateni in monasterium beati Antoni irruentes, Sarmatam³⁷⁷ interficiunt. Constantio Romam ingresso³⁷⁸, ossa Andreę apostoli et Lucę evangelizę a Constantinopolitanis miro favore suscepta.

Felix papa 35. post Petrum ordinatur, qui sedit anno uno.

373. 21. [CCCLI] (Hier.) *Eusebius et Hipatius*. Nicomedia terrę motu funditus eversa, vicinis urbibus ex parte vexatis. Paulinus³⁷⁹ Triverorum episcopus in Frigiã exulans moritur. (cf. supra.) Evanthius eruditissimus grammaticorum Constantinopolim diem obiit, in cujus locum ex Africa Chrestus adducitur. — Liberius papa de exilio revertitur.

374. 22. [CCCLII] (Hier.) *Constantius 10. V. C. cons.* Sinodus apud Ariminum et Seleuciam Isauria facta, in qua antiqua patrum fides decem primum legatorum, [dehinc omnium proditio damnata est]. Honoratus ex prefecto pretorio Galliarum primus Constantinopoli prefectus urbi factus. Gratianus, qui nunc imperator, nascitur. Hilarius [Pictaviensis episcopus] cum apud Constantinopolim librum pro se Constantio porrexisset, ad Gallias redit. Macedonius Constantinopoli pellitur. Omnes pene toto orbe æclesię sub nomine pacis et regis Arrianorum consortio polluntur.

375. 23. [CCCLIII] (Hier.) *Julianus V. C. cons.* Constantinopoli æclesiarum maxima dedicatur. Meletius Sebastię Armeniorum³⁸⁰ ab Acatio et Georgio episcopis Arrianis Antiochiam transfertur. Et post non grande temporis intervallum, cum presbiteros qui ab Eudoxio antecessore suo depositi fuerant suscepisset, exilii justissimam causam subita fidei mutatione delusit.

376. 24. [CCCLIV] (Hier.) *Faurus V. C. cons.* [Gallia per Hilarium Arminensis perfidię dolos damnat.]

377. 25. [CCCLV] (Isid.) *Florentius V. C. cons.* [Heresis Antropomorphitarum in Syria et Macedonia et Constantinopoli oritur.]

378. 26. [CCCLVI]. *Mamertinus V. C.*

379. 27. [CCCLVII]. *Nevitta V. C.* [Theodorus episcopus in tripartita æclesiastica historia (iv, 50) sic: Constantinus³⁸¹ Mopscrenis inter Ciliciam Cappadociamque moritur, anno ætatis 45.] Constantinopolim veniens, tertia die mensis Novimbris obiit.

Romanorum 44. Julianus secundum omnes regnavit annis 2, mensibus 8, hoc est usque Kal. Julii, in anno 348. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

380. 1. [CCCLVIII] (Hier.) *Julianus 4. V. C. consul.* Juliano ad idolorum cultu converso blanda persecutio fuit, illiciens magis quam implens³⁸² ad sacrificandum; in qua multi ex nostris voluntate propria corruerunt. Georgio per seditionem populi incenso, qui in locum Athanassi ab Arrianis fuerat ordinatus, Athanasius Alexandriam revertitur. Eusebius et Lucifer de exilio regrediuntur. E quibus Lucifer, adscitis duobus aliis confessoribus, Paulinum, Eustachi episcopi presbiterum, qui se nunquam hereticorum communionem polluerat, in parte chatolica Antiochię episcopum facit.

381. 2. [CCCLIX] (Hier.) *Salustius V. C. cons.* Proheresiis solista Atheniensis, lege data ne christiani liberalium artium doctores essent, cum sibi specialiter Julianus concederet ut christianus doceret, scolam sponte deseruit. Æmilianus ob ararium³⁸³ subversionem Dorosthori a vicario incenditur. Æclesię Antiochię clausę, et gravissima imminentis persecutionis procella Dei voluntate sopita est.

382. 3. [CCCLX] (Isid.) *Julianus 5. V. C. cons.* Juliano in odium Christi templum Hierosolimis Judeis reparare permisit, atque ex omnibus provinciis Judei collecti nova templi fundamenta jecerunt; sed subito nocte abortu terrimotu, saxa ab ima fundamentorum excussa, longe lateque sparsa sunt, igneusque globus ab interiore ede templi plurimos eorum suo prostravit incendio. Quo terrore reliqui pavefacti, Christum confitebantur inviti. Et ne hoc cassu crederent factum, sequenti nocte in vestimentis cunctorum apparuit crucis signum. (Reg.) Romę passi Piscus presbiter, Priscilianus, Benedicta femina, Pimenius presbiter, Gordianus, Demetria virgo, Johannes presbiter, item Johannes et Paulus, Faustus et Dafrosa; in Hostia Hilarianus Hierosolimorum episcopus, Quiriacus et Judas; Alexandria Gallicanus; Vercellis Eusebius episcopus; Aretia civitate Donatus episcopus; Antiochia Theodericus presbiter. (Hier.) Julianus in Persas profectus, nostrum post D victoriam diis sanguinem voverat; ubi a quodam simulato perfuga ad deserta perductus, cum fame et siti apostatam perdidisset exercitum et inconsultus a suorum erraret agminibus, ab ovio³⁸⁴ forte hostium equite conto illa perfossus interiit, anno ætatis 52. (cf. H. Trip.) Et cum mississet manum in vulnere, et [sanguinem] aspergeret in aerem, dixit: « Vicisti, Galilee, » id est Christe. (vi, 47.) Sic enim etiam christianos semper appellat [Galileos]. Obiit autem die 6. Kal. Julii. (Hier.) Et sequenti die Jo-

VARIE LECTIONES.

³⁷⁷ sarmatam 1. ³⁷⁸ lege: ingresso. ³⁷⁹ Paulinus — moritur *aut manu utrum in margine scripta.*
³⁸⁰ armentorum 1. lege: Armeniorum episcopus. ³⁸¹ hæc in loco raso manu sec. ³⁸² lege: impellens.
³⁸³ lege: ararum. ³⁸⁴ i. e. obvio.

vianus ex primicerio domesticorum imperator factus A est [teste Theodoro episcopo (VII, 1) et Eutropio tunc vivente]. (*Vita S. Elif.*) [Sanctus ³⁸³ (127) Elifus, postquam presente Juliano cæsare decollatus est, quia deos adorare noluit, surrexit, et ambabus manibus per unum miliare portavit caput suum in montem excelsum; eique rupis albus gremium suum aperiens, concavum aptumque locum dedit super se sedenti. Mons autem dicitur mons sancti Elifii, in quo juxta predictum lapidem super sepulchrum ejus oratorium constructum est, inter Frumentosam et Grandim medius, ab utraque miliaribus senis, ab aquilone Tullensem urbem habens, ab austro vero Grandim tenens. Passus est autem in prato ameno in ripa fluminis nomine Vera 17. Kal. Nov.]

Romanorum 45. *Jovinianus secundum omnes regnavit mensibus 8, hoc est usque ad Kal. Martii, in anno 349. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.*

[*Cod. in marg.:* Ciclus 20. decenn. inc. ind. quarta.]

383. 1. [CCCLXI] (HIER.) *Jovianus et Varronianus.* Jovianus rerum necessitate compulsus, Nisibin et magnam Mesopotamiæ partem Sapor Persarum regi tradidit. Sinodus Antiochiæ Melitus et suis facta, in qua homousion omœoque ³⁸⁶ rejectis, medium inter hoc omœoesion Macedonianum dogma vindicaverunt. [Homousion Patri dicitur Christus ob unitatem substantiæ divini cum Patre et Spiritu sancto.] (*H. R.*) Jovianus crudelitate ³⁸⁷ sive odore prunarum, quas nimias adoleri jusserat, et nitore parietum recenti textura, quod grave quiescentibus fuit, Dedate obiit, anno ætatis 34. Obiit autem 14. Kal. Martii, ut in predicta æclesiastica historia legitur (VII, 6). Post quem, cum exercitus venisset in Neceam Bithiniæ, 25. die mensis Februarii, Valentianum, tribunum scutariorum, e Pannonia, Cibalensis, appellavit augustum, qui fratrem Valentem [Constantinopolim] secum regere fecit (HIER.).

Romanorum 46. *Valenti[ni]anus cum fratre Valente regnavit annis 11, mensibus 5, hoc est usque Kal. Octimbres, in anno 360. post passionem Domini. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.*

384. 1. [CCCLXII] (HIER.) *Valentinianus et Valens.* Valentinianus egregius alias imperator et Aureliano moribus similis, nisi quod severitatem ejus nimiam interpretantur. Apollinaris Laodicenus episcopus multimoda nostræ religionis scripta componit.

385. 2. [CCCLXIII] (HIER.) *Gratianus et Dagalaifus.* Terræ motu per totam orbem facto, mare litus egreditur. Et Siciliæ multarumque insularum urbes innumerabiles oppressere. Procopius, qui apud Constantinopolim tyrannidem invaserat, apud

Frigiam Salutarem extinctus, et plurimi Procopianæ partis cesi atque proscripti. Liberius papa obiit 8. Kalend. Maii (cf. *Lib. pont.*).

Damasus 36. *papa post Petrum ann. 19.* (HIER.) *Et post non multum tempus Ursinus a quibusdam episcopus constitutus,* [Sicinium cum suis invadit, quo Damasianæ partis populo confluyente, crudelissimæ interfectiones diversi sexus perpetratæ. Valens ab Eudoxio Arrianorum episcopo baptizatus, nostros persequitur]. (*Lib. pont.*) [In gestis pontificum sic: Felix, natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit anno 1, mensibus 3, et reliqua. Hic declaravit Constantinum, filium Constantini, hereticum, et secundo rebaptizatum ab Eusebio Nicomediense episcopo, juxta Nicomediam in Aquilone villa; et pro hoc declarato ab eodem Constantino agusto, filio Constantini agusti, capite truncatur 3. Idus Novembris, in civitate Corana; et exinde clerici eum rapientes, sepelierunt in basilica sua, quam fecit cum esset presbiter, 12. Kalend. Decembris, via Aurelia, in miliario secundo; et cesavit episcopatus diebus 33. Hic emit agrum circa eandem basilicam, et dedit eidem æclesiæ, quam fecit in via Aurelia. Fecit ordinationes in urbe Roma, per mensem Decembrem, presbiteros 21, diaconos 5, episcopos per diversa loca 19.]

[*Cod. in marg.:* Ciclus solis incipit.]

386. 3. [CCCLXIV] (HIER.) *Lubicinus et Jovinus.* Gratianus, Valentiniani filius, Ambianis imperator factus, [his consulibus, teste Cassiodoro]. Tanta Constantinopolim est orta tempestas, ut miræ magnitudinis decidens grando nonnullos hominum interfecerit. Apud Atrebatas lana e cælo pluvix mixta defluxit.

387. 4. [CCCLXV] (HIER.) *Valentinianus 2. et Valens 2.* Hilarius episcopus Pectavis moritur. Nicea, quæ sæpe antea corruerat, terræ motu funditus eversa. Libanius Antiochenus rethor insignis habetur.

388. 5. [CCCLXVI] (HIER.) *Valentinianus N. P. et Victor.* A Constantinopoli ³⁸⁸ a Valente reditur. Hatanaricus rex Gothorum christianos, persecutione commota, plurimos interfecit, et de propriis sedibus in Romanum expellit solum. Eusebius Vercellensis episcopus moritur

389. 6. [CCCLXVII] (HIER.) *Valentinianus 3. et Valens 3.* Constantinopoli apostolorum martirium dedicatur. Magna fames in Frigia, Lucifer, Caralitanus episcopus moritur, qui cum Gregorio episcopo Hispaniarum et Philonæ Libyæ nunquam se Arrianæ miscuit prævitati.

390. 7. [CCCLXVIII] (HIER.) *Gratianus 2. et Probus.* Maximinus prefectus annonæ maleficos ab impéra-

VARIE LECTIONES.

³⁸³ Hæc sine anni indicatione in margine manu secunda scripta sunt. ³⁸⁶ omocoeque 1? lege: omousio anomœocue. ³⁸⁷ lege cruditate. ³⁸⁸ constantinopi 1. Agon Constantinopoli Hier.

NOTÆ.

(127) Cf. Vitam a Ruperto Tuitiensi scriptam ap. Suijium, V, p. 246. Qui antiquiorem secutus est auctorem.

tore investigare jussus, plurimos Romæ nobilium occidit. Valentinus in Britannia, antequam [tyrannidem] invaderet, oppressus. Presbiter iniquissime decollatur, quod Octavianum ex proconsule apud se latitante perdere noluisse.

391. 8. [CCCLXIX] (HIER.) *Modestus et Arintheus*. Didimus Alexandrinus multa de nostro dogmate per notarios commentatur, qui post quintum natiuitatis suæ annum luminibus oritur, elementorum quoque ignarus fuit. Illiricus ³⁹⁹ Equitius comes iniquissimus ³⁹⁹ tributorum exactionibus ante provincias, quas regebat, quam a barbaris vastarentur, erasit ³⁹¹.

392. 9. [CCCLXX] (HIER.) *Valentinianus 4. et Valens 4.* Eunomius, discipulis Aetii, Constantinopoli agnoscitur, a quo heresis Eunomiana. Saxones cessi Dehusone ³⁹⁹ in regione Francorum. Burgundiorum 80 ferme milia, quod nunquam antea, ad Renum descenderunt. Clearchus prefectus urbi Constantinopoli agnoscitur, a quo necessaria et diu expectata votis aqua civitati inducitur. Alexandriæ 20 ordinatus episcopus Petrus, qui post Valentis interitum tam ³⁹⁹ facilis in recipiendis hereticis fuit, ut nonnullis suspicionem acceptæ pecuniæ intulerit [Sanctus Martinus anno 56 suæ ætatis, dominico die, quarto Nonas Julii, in archiepiscopatum Turonum Galliæ civitatis consecratur, in quo 26 annis sanctissime vixit. (S. Sev. dial. II. c. 5.) Tempore ³⁹⁹ quo primus episcopus datus est sanctus Martinus Valentinianus tum major rerum potiebatur. Noluit surgere ante Martinum, donec sellam regiam et nates regis ignis incendisset, et sic solio suo superbus rex excutitur, et Martino invitus assurgit.]

393. 10. [CCCLXXI] (HIER.) *Gratianus 3. et Equitius*. Melantius, nobilissima mulierum Romanorum et Marcellini quondam consulis filia, unito ³⁹⁹ pretore tunc urbano filio derelicto, Hierosolimam navigavit; ubi tanto virtutum precipueque humilitatis miraculo fuit, ut Teclæ nomen accepit.

394. 11. [CCCLXXII] (HIER.) *Pro c. Gratiani 4. et Equitii*. Post Auxentii seram mortem Mediolani Ambrosio episcopo constituto, omnis ad fidem rectam Italia convertitur. Aquilienses clerici quasi chorus beatorum habentur. Quia superiori anno Sarmatæ Pannonias vastaverunt, idem consules permansere. Theodorus sic (VIII, 1) : Pior monachus ambulando edebat, ne sua carni placeret. Pambus noluit plus uno versu, id est « dixi custodiam vias meas » discere, dum ipsum completeret. Qui interroganti se de eodem. versu sic respondit : « Vix 49 annis ipsum implere possum. » Qui rogante epi-

A scopo Athanasio, ut ab herimo secum veniret ad Alexandriam, fleuit [de ornatu] mulieris. Macharius Ægyptius, Macharius [que] Alexandri. us. Æmonius cum Athanasio veniret Romam, nullum ibi vidit, nisi basilicam Petri et Pauli; qui ad episcopatum tractus, ne episcopus esset, suam abscidit aurem. Johannes pater trium milium monachorum. Serapion pater 10 milium monachorum. Dioscoros pater 100 monachorum, qui ante communionem consentias singulorum fratrum pedebat. Theona 35 annis tacuit. Hellin ignem in sinu portabat. Helias 110 monachus presbiter in herimo, solus annis 70. Apellis faber ferrum ex fornace crudem trahens manu, nocte faciem demonis, fingentis se in forma mulieris pulcre, percussit. Isidorus suum clausit monasterium, intus habens necessaria. Apollo annis 40 in solitudine exteriore. Dortheus, cujus cibis erat panis 6 unciarum et unus fasciculus holeris et aqua. Piamon presbiter, cui aliquando offerenti corpus sacrum angelus circa altare apparuit, nomina absentium delens fratrumque presentium scribens. Marcus, cui angelus hora communionis Christi corpus reluit. Moises vassas fratrum nocte aqua implebat per 10 stadios vel 20 aut 30 trahens, qui quatuor latrones suum hospitium invastantes ligavit, crastino dorso eos in commune fratrum portaturus, Paulus pater 50 monachorum. Stephanus per annos 40 probatus et magno Antonio nouissimus, deinde ita tribulatus, ut membra ejus absciderentur. Julianus Accepsemas per 70 annos in cella reclusus nec visus nec locutus tandiu. [Sanctus (128) Patricius nascitur in Britania insula ex patre nomine Calpuirn, presbiter fuit ipse Calpuirn ³⁹⁹ filius diaconi nomine Fotid. Mater autem erat Patricii Conchess, soror sancti Martini de Gallia. Sucat nomen in baptisate. Cothræge (129) diamba icfogua docet hartreb. Magonius a Germano, Patricius, id est pater civium a papa Celestino.]

395. 12. [CCCLXXIII] (H. Trip. VIII, 11.) *Valens 5. et Valentinianus*. (HIER.) His consulibus Valentinianus contra ligatos Sauronatarum vehementi commotus furore, eruptione venarum, quod Grece appoplexis vocatur, fluxu sanguinis 17. die mensis Septembris, ætatis anno 54, imperii autem 11, mense 5, Brigitione obiit.

D Romanorum 47. *Valens cum Gratiano et Valentino, filio fratris sui*, secundum omnes annis 4, hoc est usque Kal. Octobris, in anno 364. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

VARIE LECTIONES.

³⁹⁹ ignarus. Fuit illiricus 1. ³⁹⁹ lege: iniquissimis. — iniquissimus comes 2. ³⁹⁹ evasit 1? ³⁹⁹ de bassia 2. lege: Deusone. ³⁹⁹ jam 1. ³⁹⁹ hæc in margine post addita 1. ³⁹⁹ lege; unico. ³⁹⁹ Cal. 1.

NOTÆ.

(128) Quæ de sancto Patricio apud Marianum leguntur, quamvis cum aliis fontibus satis conveniant, ad certum auctorem referre nequeo.

(129) Cotbraighe Patricii fuit nomen; v. carmen

Hibernicum apud O'Connor Rer. Hib. SS. I, 1, p. XC. Reliqua non intelligo. Sed in carmine illo legitur: *Ceathar trebha dia fognaid* i. e. quatuor tribus quia inservit.

396. 1. [CCCLXXIV] (BEDA.) *Gratianus 4. et Merobaudes*. Valens, lege data ut monachi militarent, nolentes sustibus jussit interfici. Theodosius Theodossi postea Imperatoris pater, et plurimi nobilium occisi. (HIER.) Fotinus in Galatia moritur, a quo Footinianorum dogma judaicum²⁹⁷. Bassilius Cæsariensis episcopus Capadociae clarus habetur, qui multa continentiae et ingenii bona uno superbiae malo perdidit.

397. 2. [CCCLXXV.] (HIER.) *Valens 6. V. C. cons.* Alamoinorum 30 circiter milia apud Argentarium oppidum Galliarum ab exercitu Gratiani strata, Florentinus, Bonosus et Rufinus insignes monachi habentur. E quibus Florentinus tam misericors in egentes fuit, ut vulgo pater pauperum nominatus sit. Gens Honorum Gothos vastat; qui a Romanis sine armorum depositione suscepti, per avaritiam Maximi ducis fame ad rebellandum coacti sunt. Superatis in congressione Romanis, Gothi funduntur in Tracia.

398. 3. [CCCLXXVI] (HIER.) *Valentinianus 11. V. C.* Valens de Antiochia exire compulsus, aera penitentia nostros de exiliis revocat²⁹⁸.

(HIER.) Laetabile bellum in Trachia, in quo, deserente equitum praesidio, Romanae legiones a Gotis cinctae, usque ad internicionem cessae sunt. Ipse imperator Valens, cum sagitta saucius fugeret et ob dolorem sepe equo laberetur, ad cuiusdam villulae cassam deportatus est; (HIER.) quo persecutibus eum barbaris, et incensa domo, sepultura quoque caruit. *Hucusque Hieronimus.* (CASS.) [Cassiodorus sic: Cui successit in Oriente Theodosius, Theodossi filius, quem sibi in consortium regni Gratianus ascivit. Gratianus itaque cum quatuordecem regnaret annis, cum Theodosio regnat annis 6. Sub quo hi consules fuere. Anni ergo quatuordecem sunt; teste Cassiodoro, ab anno tertio Valentiniani, in quo Gratianus imperator factus est, Lubicini²⁹⁹ et Jovino consulibus; usque in mortem Valentis et usque imperium secundum Gratiani.]

(PROSP.) *Romanorum 48. Gratianus cum fratre Valentiniano regnavit omne tempus annis sex*, hoc est usque Kal. Octobris, in anno 370 post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

399. 1. [CCCLXXVII] (PROSP.) *Ausonius et Olibrius*. Gratianus post mortem patris Theodosii, Theodossi filium, in consortium adscripsit imperii; eique regnum tradit Orientis. Ea tempestate Priscillianus episcopus de Gallis ex Manicheorum et Gnosticorum dogmate heresim nominis sui condidit.

400. 2. [CCCLXXVIII] (PROSP.) *Gratianus 5. et Theodosius*. Ambrosius episcopus pro chatolica fide multa sublimiter rescripsit. [Ambrosius³⁰⁰ clarus his consulibus.]

401. 3. [CCCLXXIX] (PROSP.) *Siagrius et Euchertus*. Martinus episcopus Turrinorum³⁰¹ apud Constantinopolim quintadecima die qua fuerat susceptus occiditur. (CASS.) [His consulibus, teste Cassiodoro, sanctus Martinus Turonicæ civitatis episcopus in Gallia clarus habetur.]

[*cod. in marg.*, Ciclum 21. decenn. inc. ind. octava.]
402. 4. [CCCLXXX] *Antonicus et Siagrius*. Sanctus Teophilus Alexandriae episcopus computum centum annorum cursu Theodosio, [filio] Gratiani, dedicavit, [consulatu Antoni et Siagrii incipiente]. (BEDA.) Sinodus centum quinquaginta patrum in Augusta urbe contra Macedonum, sub Damasso papa et Gratiano. (cf. *Ad. Mart.*) Roma natalis sancti Damassi papæ 3. Idus Decembr., via Ardiatina, in basilica sua, qui scdit annis 18. (cf. *lib. pont.*) Hic constituit psalmos die noctuque per omnes æclesias decantari.

403. 5. [CCCLXXXI] (PROSP.) *Merobaudes 2. et Saturninus*. (CASS.) Arcadius, Theodossi imperatoris filius, appellatur augustus. Sanctus Martinus episcopus Turonum Galliae civitatis clarus.

404. 6. [CCCLXXXII] (PROSP.) *Ricomer et Glearius*. Honorius, Theodossi filius, nascitur.

(PROSP.) *Ursinus, qui et Siricius, 37. papa annis 15*³⁰².

His consulibus in Britania seditione³⁰³ militum Maximus imperator est factus; qui mox ad Gallias transfretante, Gratianus Parisi Merobaude magistro militum proditione superatus, fugiens Lugduni captus atque occisus est. (BEDA.) Maximus Victoris filium suum consortem regni facit.

Romanorum 49. Theodosius, filius Gratiani, cum Valentiniano patruo suo regnavit annis 11; mensibus 4, hoc est usque [ad] Kal. Februarii, in anno 382. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

405. 1. [CCCLXXXIII] (PROSP.) *Arcadius et Bauto V. C.* Hieronimus presbiter hoc tempore in Bethlehem toto jam mundo clarus habitavit, egregio ingenio et studio universæ æclesiæ serviens.

406. 2. [CCCLXXXIV] (HIER.) *Honorius et Euodius*. Priscilianus in sinodo Burdigalensi dammandum se intelligens, ad imperatorem Maximum pervolvit; auditusque Triveris ab Ebodio prefeto pretorio, gladio addictus est, cum Eutrotia, Dela³⁰⁴ rectoris conjuge, et Latretano aliisque erroris consortibus.

407. 3. [CCCLXXXV] (HIER.) *Valentinianus 3. et Eutropius*. Burdigalem quædam Priscilliani discipula, nomine Urbita, ob impietatis pertinaciam per seditionem vulgi lapidibus extincta est.

408. 4. [CCCLXXXVI] (HIER.) *Theodosius 2. et Cynegius*. Maximus tyrannus a Valentiniano et Theodosio imperatoribus, in tertio ab Aquileia lapide, spoliatu indumentis regiis, sistitur et capite damnatur; cujus

VARIÆ LECTIONES.

²⁹⁷ judaic 4. lege: inductum. ²⁹⁸ Hoc loco in codice esse lacunam notavit Giesebrecht. ²⁹⁹ Lubicini et Jovin¹. ³⁰⁰ in margine 1. ³⁰¹ desunt quædam. *Sequentia ad regem Athanaricam referenda sunt.* ³⁰² Damasus papa obiit 4. Id. Dec. hoc loco deleta sunt. ³⁰³ seditione 1. ³⁰⁴ Eutroti Adold. 4.

Albus Victor eodem anno ab Arbogaste est interfectus in Gallia.

Alia manu in marg. add. : His temporibus sanctus Albanus martirizatur.

400. 5. [CCCLXXXVII] (Hier.) *Timasius et Promotus*. Itacius et Ursatius episcopi ob necem Priscilliani, cujus accusatores fuerunt, æclesiæ communi-
one privantur.

410. 6. [CCCLXXXVIII] (Beda.) *Valentinianus 4. et Neoterius*. Hieronimus librum de illustribus viris æclesiæ ad annum octavum Theodosii conscripsit. [Sanctus Patricius cum duabus sororibus suis, id est Lupuit et Tigris, venditur in Hiberniam. Sanctus quidem Patricius venditur ad regem nomine Miluc (430), filius nepotis Busin, in aquilone Hiberniæ, cujus porcorum pastor erat Patricius, et Victor angelus loquebatur sepe cum eo. Duæ vero sorores ejus venditæ sunt in Conelle Muirtemne.]

* *Fol. 141. in marg. inf. iterum manu secunda scriptum est* : Sanctus Patricius genere Britus cum esset 16 annorum, venditur in Hibernia ad Milcon, regem Dalnaræde. Cui sex annis servivit, et ab angelo Victore semper consolabatur, de lapide quodam cum eo loquens, qui ibi manet; *ibique additur* : Hoc ante sex folia debuit scribi, id est hoc loco. — *Necnon f. 144. scripta sunt, quæ primum ad a. 475. rebata erant, jam vero signis erasis nulli anno certo adscribuntur* : Sanctus Patricius reddit massam auream domino suo per se. Cum enim dominus ejus noluit eum dimittere nisi pro massa aurea, servavit Patricius precepto Victoris angeli quidam porcorum quorum erat pastor, qui fodit massam. Cf. a. 416.

411. 7. [CCCLXXXIX] (cf. Isid.) *Titanus et Simmachus*. Johannes monachus anchorita clara habetur.

412. 8. [CCCXC] (Prosp.) *Arcadius et Rufus*. Valentinianus ad vitæ fastidium nimia Arbogastis magistri militum austeritate perductus, laqueo apud Vienne periit. Arbogastes magister exercitus, mortuo Valentiniano, cujus exitu gravabatur, Eugenium in Gallia facit imperatorem.

413. 9. [CCCXCI] (Beda.) *Theodosius 3. et Abundantius 2.* [A circio et ab aquilone Scotti et Picti vastant insulam Britanniam.]

[*Cod. in marg., Cielus solis inc.*]

414. 10. [CCCXCII] (Prosp.) *Arcadius 3. et Honorius 2.* (Cass.) Johannes monachus, ornatus prophetiæ gratia, Theodosio consulente de eventu belli, quod adversum Eugenium movebat, victorem futurum predixit.

415. 11. [CCCXCIII] (Prosp.) *Olibrius et Provinus*. Theodosius Eugenium tyrannum vincit et perimit. Agustinus, beati Ambrosii discipulus, multa facundia doctrinaque excellens, Ippone regione Af-

ricæ episcopus ordinatur. Claudianus poeta insignis habetur.

416. 12. [CCCXCIV] Theodosius imperator die 17. mensis Januarii, anno ætatis 60. Mediolani obiit, sicut in tripartita historia eclesiastica legitur³⁰⁰. (x, 50). [Cum sanctum Patricium noluit dominus suus dimittere, nisi pro massa aurea, servavit sanctus Patricius precepto Victoris angeli quidam porcorum, quorum custos fuit Patricius et pastor; qui fodit massam auream, quam sanctus Patricius domino suo pro se.]

Romanorum 50. Arcadius, filius Theodosii, cum fratre Honorio secundum omnes regnavit annis 14, mensibus 3, hoc est usque Kal. Maii, in anno 596. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt.

417. 1. [CCCXCV] (Isidor.) *Arcadius 4. et Honorius 3.* Donatus Epiri³⁰⁰ episcopus draconem ingentem necavit, expuens in ore ejus, quem octo jugaboum ad locum incendi vix trahere potuerunt. Ideo incensus est, ne putredo ejus aerem corrumpere.

418. 2. [CCCXCVI] (Prosp.) *Cesarius et Atticus*. Concilium Cartaginis, ubi Ipponensis concilii statuta firmantur et inseruntur. [Sanctus Martinus nocte dominica obiit, Cesario et Attico cons.](Græc. Tur.) (Sanctus³⁰⁷ Martinus Turonum episcopus octogesimo primo ætatis suæ anno, episcopatus vero vigesimo sexto, obiit media nocte dominica, Cesario et Attico VV. cons.)

419. 3. [CCCXCVII] (cf. l. pont) *Honorius 4. et Eutichianus*. Siricius papa obiit 9. Kal. Martii. Anastasius 38. papa post Petrum sedit annis 5. Hic c. n. stituit ut quotienscumque evangelia sacra recitantur, sacerdotes non sedeant, sed curvi stent.

420. 4. [CCCXCVIII] (Prosp.) *Manlius et Theodorus*. Cum hoc consulatum inierat Eutropius eunuchus, qui mox et honore et vita dejectus est. (Anno 4. Eugenius occiditur.)

[*Cod. in marg., Cielus, 22. ind. 12. incipit.*]

421. 5. [CCCXCIX] (Prosp.) *Stillico et Aurelianus*. Gothi Italiam, Alaricho et Radagaiso ducibus, ingressi.

422. 6. [CCCC] (Prosp.) *Vincentius et Fravitus*. Johannes Constantinopolitanus et Theophilus Alexandrinus illustres episcopi habentur; et utrumque obscuravit discordia, quæ eo usque processit, ut Johannes a Theophilo oppressus, Pontum in exilium perurgeretur; cum tamen communionem (juxta maximam partem episcoporum, Romanæ pontificis exemplum secuta, servaverit.

423. 7. [CCCCI] (Prosp.) *Arcadius 5. et Honorius 5.* Pollentiæ adversus Gothos vehementer utriusque partis clade pugnatam est.

424. 8. [CCCCII] (Ad Mart.) *Theodosius augustus et Rumoridus*. Anastasius papa obiit 5. Kal. Maii.

VARIÆ LECTIONES.

³⁰⁰ in marg. add. : ut Beda dicit in historia Anglorum. ³⁰⁰ epi... 1. ³⁰⁷ hæc in margine leguntur.

NOTÆ.

(430) Apud O'Connor, II, p. 84, dicitur Milcon Dalaradiæ in Ultonia dynasta.

* *Innocentius 39. papa annis 13. cathedram tenuit. A* (4. pont) [Innocentius papa constituit in sabbato jejuni-um celebrari, quia in eo in sepulcro erat Dominus, et discipuli jejunaverunt.] [Sanctus Patricius cum esset 30 annorum, veniens Turoniam, tonditur a sancto Martino tonsura monachica, quia servilem tonsuram antea hucusque habuit. Deinde trans Alpes ivit in occidentalem partem australem Italiae ad Germanum episcopum civitatis nomine Alsiodorus, et legit apud eum 30 annis divinam scripturam in insula nomine Alanensis.]

425. 9. [cccciii] (PROSP.) *Honorius 6. et Aristentus.* Cartaginense concilium habitum de Donatistis [Hir. (HIER., V. S. Paulæ) Sancta²⁰⁰ et beata Paula obiit 7. Kal. Febr., tertia sabbati post solis occubitum, sepulta est 5. Kal. eorundem, Honori Augusto 6. et B Aresthenio consulibus.]

426. 10. [cccciv] (PROSP.) *Stillicon et Antemius.* Bagadaisus, in Tuscia multis Gothorum milibus²⁰⁰ cecissis, ducente exercitum Stillicoue, superatus et captus est.

427. 11. [ccccv] (PROSP.) *Arcadius 6. et Probus.* Vandali et Alani Gallias, trajecto Reno, 3. Kal. Januarii ingressi.

428. 12. [ccccvi] (PROSP.) *Honorius 7. et Theodosius 2.* Constantinus in Britania tyrannus exoritur, et ad Gallias transit.

429. 13. [ccccvii] (BEDA.) *Bassus vir V. cons.* Corpora profetarum Ambacac et Michehæ sanctorum revelat Deus.

430. 14. [ccccviii] (CASS.) *Philippus V. V. con.* C Archadius imperator Constantinopoli obiit Kal. Maii, sicut in predicta historia æclesiastica legitur (x. 35).

Romanorum 51. Honorius cum Theodosio, fratris sui filio, secundum omnes regnavit annis 13, hoc est usque Kal. Maii, in anno 444. post passionem.

431. 1. [ccccix] (PROSP.) *Honorius 8. et Theodosius 3.* Vandali Hispanias occupaverunt. Attalus Romæ imperator factus, qui mox privatus regno Gothicis cohesit²¹⁰.

432. 2. [ccccx] (PROSP.) *Varan et Tertullus.* Roma a Gothicis Alarico duce capta, et ob hoc solus fuit orientalium partium consul, quod et sequenti anno observatum.

433. 3. [ccccxi] (PROSP.) *Theodosius 4. cons.* Constantinus apud Arelatense oppidum victus et captus; cuius filium Constantem, in Hispanis regnare orsum, Gerontius comes, in Maximum quendam tyrannidem transferens interemerat.

434. 4. [ccccxii] (PROSP.) *Honorius 9. et Theodosius 5.* Maximo in Hispania regno ablato vita concessa est, eo quod modestia humilitatisque²¹¹ vinis

affectedati imperii²¹² invidiam non merebatur. Gothi a²¹³ rege Thaulfo Gallias ingressi. Eodem tempore Heros, vir sanctus et beati Martini discipulus, cum Arelatensi oppido episcopus presideret, a populo ejusdem civitatis. insons et nulli insimulationi obnoxius, pulsus est. In quo ejus locum Patroclus ordinatus, amicus et familiaris Constantii magistri militum; cujus per ipsum gratia querebatur. Inter episcopos regionis illius magnarum discordiarum materia fuit.

435. 5. [ccccxiii] (PROSP.) *Lucius V. C. cons.* Lucio clarissimo viro consul. Hujus collega in consulu Herodianus fuit, qui novarum in Africa rerum reus, et honorem et vita amisit. Burgundiones partem Galliae propinquam Reno optinuerunt. Jovinus et Sebastianus fratres, in Gallia regno a preto, perempti sunt. Hac tempestate Pelagius Bruto²¹⁴ dogma nominis sui contra gratiam Christi, Celestio et Juliano adjutoribus, exerit, multosque in suum errorem trahit, predicans unumquemque ad justitiam voluntate propria regi, tantumque accipere gratiae, quantum meru[er]it, quia peccatum [Adæ] ipsum solum leserit. Unde et volentibus possibile sit, ut etiam posteros ejus obstrinxerit, omni carere peccato; omnesque parvulos tam insones nasci quam primus homo ante prevaricationem fuit; nec ideo baptizandos ut peccato ex[sol]vantur, sed ut sacramento adoptionis honorentur.

436. 6. [ccccxiv] (PROSP.) *Constantinus et Constans.* Attalus a Gothorum consilio et presidio²¹⁵ tyrannidem presumit in Gallias.

437. 7. [ccccxv] *Honorius 10. et Theodosius 6.* [Anno septimo imperii imperatoris Honorii] consulu jam Honorii decies et Theodosii sexies, incarnationis autem juxta Dionissium anno quadringentissimo 13, indictione 13, sanctus Lucianus presbiter Hierosolimis, in epistola quam scripsit de inventione beatissimi corporis protomartiris Stephani sanctorumque Gamalielis Nicodimi et Abidon (131) sicut sibi revelatum est a Domino, inter cetera etiam de ipso eodem anno manifeste demonstrat ita : « Die parasceve, hoc est [feria] sexta, quæ est 3. Non. Decimbris, consulu Honorii 10 et Theodosii 6. augustorum (cf. BEDA) » et reliqua. Regularibus ergo septem [mensis Decembris] projectis, remanent concurrentes quatuor anni predicti, hoc est Kal. Decembris feria quarta, et 4. Non²¹⁶ Dec. feria quinta, et 3. Non. Decembris feria sexta, anno [7.] Honorii, consulu predicto, quo corpora sacra a Domino sunt revelata. Scripsit ipsam revelationem Greco sermone ad omnium [æclesiarum] personam; quam Avitus presbyter, Hispanus genere,

VARIE LECTIONES.

²⁰⁰ hæc in inferiore margine fol. 139^a. leguntur. ²⁰⁹ lacuna in codice 1. ²¹⁰ hoc anno manu secunda in margine : ut Beda dicit in historia Anglorum ²¹¹ lege : humilitas ²¹² affectati peritit 1. ²¹³ lege : rege Athaulfo. ²¹⁴ lege : britto. ²¹⁵ dio t. p. jam manu sec. in margine, sed in linea crassa antea scripta erant. ²¹⁶ quat n 1.

NOTÆ.

(131) V. Sarii Acta SS. Aug. d. 3.

in Latinum vertit eloquium, et adjecta epistola sua, A qui baptizandi fuerunt, recesserunt. Ut ergo breviter narrem, illa nocte, quæ luciscebatur in die dominica 10. die Kal. Maii, fons sacer hora competenti repletus est. Evidenti ergo miraculo claruit occidentalium partium fuisse errorem. Hec prout potui vel epistolaris brevitatis passa est, jubente [apostolata vestro, rescripti].

438. 8. [ccccxvi] (PROSP.) *Theodosius 7. et Pallidus*. Placidam, Theodosii imperatoris filiam, quam Rome Gothi ceperant, quamque Ataulfus conjugem habuerat, Wanliam pacem Honori expetens, reddit, ejusque nuptias Constantius promeretur. (cf. *l. pont.*) Innocentius papa obiit 4. Kal. Augusti.

Zosimus papa quadragesimus post Petrum tenet cathedram annis 4.

439. 9. [ccccxvii] (PROSP.) *Honorius 11. et Constantinus 2.* Honorius Romam triumpho ingreditur, preeunte currum ejus Atitalo, quem libere ³¹⁷ (132) vivere jussit exulem. — (PASCAS. *epist.*) Dimidia posterior pars epistolæ Pascassini episcopi ad papam Leonem: « Non ergo nos dies una longius possita terreat, ne cum hoc vitamus incurramus errorem. Sicut tempore beatæ recordationis domini mei predecessoris vestri Zosimi anno consulatus Honorii augusti 11. et Constantii 2., tunc enim cum declinaretur ne 10. Kal. Maii die pascha teneretur, celebratum est 8. die Kal. April., id est pro embolisimo communis est annus tentus, et error gravissimus est ortus, in tantum ut misterio certo, quia dono Spiritus sancti ministratur, hæc veritas probaretur; quod propterea credidi exponendum, quia locus ipse etiam sancto atque a me venerando fratri meo diacono Libano notissimus est. Cujus misterii miraculum tale est. Quædam vilissima possessio Melitius appellatur in montibus arduis et silvis densissimis constituta; illic per parva atque vili opera constituta æclesia est. In cujus baptisterio nocte sacrosancta paschali baptizandi hora cum nullus canalis, nulla sit fistula, nec aqua omnino vicina, fons ex sese repletur. Paucisque ³¹⁸ qui fuerunt consecratis, cum deductorium nullum [habeat], ut aqua venerat, descendit. Tunc ergo, ut supradixi, sub sanctæ memorie domino quondam meo ac beatissimo papa Zosimo, cum apud occidentales error ortus fuisset, consuetis lectionibus nocte sacra discussis, cum presbiter secundum morem baptizandi horam requiret, et usque ad lucem aqua non veniente, non consecrati,

B decreta per lata sunt; quibus probatis, per totum mundum heresis Pelagiana damnata est. Valentianus, Constanti et Placidie filius, nascitur 5. Nonas Julias. Carthaginis concilium contra Pelagianos. (cf. *l. pont.*) Zosimus papa obiit 7. Kal. Januarii.

441. 11. [ccccxix] (PROSP.) *Monaxius et Plinta*. Constantius pacem firmat cum Wanlia, data eidem ad inhabitandum secunda Aquitania et quibusdam civitatibus cœnium provinciarum.

Bonifatius papa 41. post Petrum ordinatur, qui sedit ann. 4.

[*Cod. in marg.*, Ciclus solus inc.]

442. 12. [ccccxx] (PROSP.) *Theodosius 9. et Constantinus 3.* Constantius ab Honorio in consortium regni adsumitur. Hieronimus presbiter moritur, anno æt. s. suæ nonagesimo primo. 11. Kal. Octobris.

C 443. 13. [ccccxxi] (PROSP.) *Agricola et Eustachius*. Constantinus imperator obiit. (cf. *l. pont.*) Bonifatius papa decrevit servum clericum non fieri nec obnoxium curiæ vel cujuslibet rei.

444. 14. [ccccxxii] (PROSP.) *Honorius 13. et Theodosius 10.* Hoc tempore exercitus ad Hispanias contra Wandalos missus est, cui Castinus dux fuit; qui Bonifacium, virum bellicis artibus preclarum, inepto et injurioso imperio ab expeditionis suæ societate avertit. Nam ille periculosum sibi atque indignum ratus eum sequi quem discordem superbientemque expertus esset, celeriter se ad portum Urbis atque inde ad Africam proripuit. Idque rei publicæ multorum [lat.orum] initium fuit. (cf. *l. pont.*) Bonifatius papa obiit 8. Kal. Novimbris.

D 445. 15. [ccccxxiii] (PROSP.) *Marinianus et Asclepiodotus*. Placidia augusta, a fratre Honorio pulsa, ad Orientem cum Honorio et Valentiano proficitur (PROSP).

Celestinus 42. papa post Petrum annis 9.

Honorius Romam obiit, et regnum ejus Johannes accepit ³¹⁹.

VARIAE LECTIONES.

³¹⁷ pelagianus 1. ³¹⁸ resitebatur 1. ³¹⁹ i. e. libere. ³²⁰ pacisque 1. ³²¹ hoc loco in marg. sec. manu ut Beda dicit.

NOTÆ.

(132) V. infra a. 466.

Romanorum 52. *Theodosius minor, Archadii filius*, A nixæ dogmatis sui insinuatione corruptit; sed ad actionem Palladi diaconi papa Celestinus Germanum Autisiodiorensem episcopum vice sua mittit, et desturbatis hereticis, Britannos ad catholicam fidem redigit. (cf. *l. pont.*) Celestinus papa constituit, ut psalmi David centesimi quinquagesimi ante sacrificium antiphonatum decantarentur; nam antea epistola et sanctum evangelium recitarentur.

446. 1. [ccccxiv] (PROSP.) *Castinus et Victor*. Theodosius Valentinianum, amicæ suæ filium, cesarem facit, et cum augusta matre ad recipiendum occidentalem mittit imperium. Quo tempore Johannes, dum Affricam, quam Bonifatius obtinebat, bello reposcit, ad defensionem sui infirmior factus est.

447. 2. [ccccxv] (PROSP.) *Theodosius 11. et Valentinianus*. Placidia augusta et Valentinianus cesar mira felicitate Johannem tyrannum opprimunt, et regnum victores recipiunt, data venia Aetio, eo quod Uni, quos per ipsum Johannes acceperat, ejusdem studio ad propria reversi sunt. Castinus autem in exilium actus est, quia videbatur Johannes sine exilientia ipsius regnum non potuisse presumere. Valentinianus decreto Theodosii augustus appellatur. Archilar, nobile oppidum Galliarum, a Gothis multum vi oppugnatum est, donec imminente Aetio non impunito accellerent ²²².

448. 3. [ccccxvi] (PROSP.) *Theodosius 12. et Valentinianus 2*. Patroclus Arelatensis episcopus a truro quodam barbaro multis vulneribus laniatus occiditur. (PROSP.) Quod facinus ad occultam jussionem Felicis magistri militum referebatur, cujus impulsu, creditur, etiam Titus diaconus vir sanctus, Romæ pecunias pauperibus distribuens, interemptus est.

449. 4. [ccccxvii] (PROSP.) *Hierius et Ardabures*. Bonifatius, cujus intra Affricam potentia gloriaque augebatur, bellum ad arbitrium Felicis, qui ad Italiam venire abnuebat, publico nomine inlatum ²²³ est, ducibus Maborno ²²⁴ et Calvione et Saonece, cujus proditione Abortius ²²⁵ et Galivio, dum Bonifatium obsident, interempti sunt; moxque ipse a Bonifatio dolo detentus est atque occisus. Exinde gentibus quæ uti navibus ²²⁶ nesciebant, dum a certantibus in auxilium vocantur, mare pervium factum est; bellique contra Bonifatium cœpti in Signisvultum ²²⁷ cura translata est. Genus Wandalarum ab Hispania ad Affricam transiit.

450. 5. [ccccxviii] (PROSP.) *Felix et Taurus*. Nestoriusque Constantinopolitanus episcopus novum æclissis molitur errorem inducere, predicans Christum ex Maria hominem tantum, non etiam [Deum] natam, eique divinitatem collatam esse pro merito. Cui impietati precipue Quirilli Alexandrini episcopi industria et papæ Celestini repugnavit auctoritas. Pars Galliarum propinqua Rheno, quam Franci possidendam occupaverunt, ab Aetio comite recepta.

451. 6. [ccccxix] (PROSP.) *Florentius et Dionisius*. Felice ad patriam dignitatem prorecto, Aetius magister militum factus est. Agricola Pelagianus, Severiani episcopi Pelagiani filius, ecclesias Brittan-

nixæ dogmatis sui insinuatione corruptit; sed ad actionem Palladi diaconi papa Celestinus Germanum Autisiodiorensem episcopum vice sua mittit, et desturbatis hereticis, Britannos ad catholicam fidem redigit. (cf. *l. pont.*) Celestinus papa constituit, ut psalmi David centesimi quinquagesimi ante sacrificium antiphonatum decantarentur; nam antea epistola et sanctum evangelium recitarentur.

452. 7. [ccccxx] (PROSP.) *Theodosius 13. et Valentinianus 3*. Aetius cum Felicem cum uxore Paudussia et Gramnitum diaconum... ²²⁷ (BEDA.) Sanctus Augustinus, ætatis anno 76. obiit 5. Kal. Septimbris, cum in clericatu vel episcopatu annos 40 completeret.

453. 8. [ccccxxi] (PROSP.) *Bassus et Antiochus*. Sinodus apud Elessum ducentorum sacerdotum. Nestorius cum heressim nominis sui et cum multis Pelagianis, qui cognatum errori suo turbabant ²²⁸ dogma, damnatur. Ad Scotos in Christum credentes ordinatus a papa Celestino Palladius, primus episcopus missus est. [Post ipsum] sanctus Patricius, genere Brittus, a sancto Celestino papa consecratur, [et] ad archiepiscopatum Hibernensem [mittitur]; ubi [per annos sexaginta] signis atque mirabilibus predicans, totam insulam Hiberniam convertit ad fidem.

454. 9. [ccccxxii] (PROSP.) *Aetius et Valerius*. Bonifacius ab Africa ad Italiam per Urbem venit, accepit magistri militum dignitatem; qui cum resistantem sibi Aetium in prelio superasset, paucos post dies morbo extinctus est. (cf. *l. pont.*) Celestinus papa obiit 6. Idus Aprilis.

Sixtus 43. papa post Petrum annis 8.

(PROSP.) Aetius vero, cum deposita potestate agro suo degeret, ibique eum quidam inimicus repentino incursu opprimere temptasset, peragus ad Urbem, atque illinc ad Dalmatias, deinde per Pannonias ad Hunos pervenit, quorum amicitia auxilioque usus, pacem principum atque interpolatæ potestatis optinuit.

455. 10. [ccccxxiii] (BEDA.) *Theodosius 14. et Maximus*. Eudoxia, uxor Theodosii imperatoris, ab Hierosolimis remeavit, beatissimi Stephani protomartiris reliquias, quæ in basilica sancti Laurentii positæ venerantur, secum deferens.

456. 11. [ccccxxiv] (BEDA.) *Aspar et Ariovindus*. Sixtus papa fecit basilicam matris Domini, quæ ab antiquis Libere nominabatur.

457. 12. [ccccxxv] (PROSP.) *Theodosius 15. et Valentinianus 4*. Pax facta cum Wandalis, data eis ad habitandum Affricæ portio. Eodem tempore Gundicarium Burgundionum regem, intra Gallias habitantem, Aetius bello obtinuit, pacemque ejus ²²⁹ supplicanti; qua non diu potitus est, siquidem illum Uni cum populo suo stirpe deleverunt.

458. 13. [ccccxxvi] (PROSP.) *Hisidorus et Senator*. Gothi pacis placita pertubant, et plura municipi-

VARIÆ LECTIONES.

²²² lege: abscederent. ²²³ inaltum 1. ²²⁴ lege: Mabortio et Galvione, Mabortius et Galvio.
1. ²²⁵ in-signis vultum 1. ²²⁷ dimidia linea vacat. ²²⁸ lege: juvabant. ²²⁹ ei s. dedit Pr.

pia vicina sedibus suis occupant, Narbonensi oppido maxime infesti. Quod cum diu obsidione fame laboraret, per Latorium comitem ab utroque periculo liberatum est; siquidem per singulos equites binis tritici modis advectis, strenuissime hostes in fugam vertit, et civitatem annonæ adjuverit.

459. 14. [ccccxxvii] (PROSP.) *Aethius et Sigisvultus*. Bellum adversus Gothos, Hunis auxiliantibus, geritur. In Africa Gisiricus rex Wandalorum intra habitationis suæ limites volens catholicam fidem in Arrianam impietatem subvertere, quosdam nostrorum episcopos eotonus persecutus est, ut eos privatos jure basilicarum suarum, etiam civitatibus pelleret, cum ipsorum constantiam nullis superbissimi regis terroribus cederent. Valentinianus Augustus ad Theodosium principem Constantinopolim proficiscitur, filiamque ejus in matrimonium accepit. Eodem anno piraticam barbari exercuerunt. Per idem tempus quatuor Hispani viri, Archadius, Probus, Paschasius et Euticius, dudum apud Geisericum merito sapientiæ et fidelis obsequii clarique habebantur; quos rex ut copulatiores sibi faceret, in Arrianam sectam transire precepit. At illi hoc facinus constantissime respuentes, excitato in rapidissimam iram barbaro, primum proscripti, deinde exilio acti, ac postremum diversis mortibus interempti, illustri martirio mirabiliter occubuerunt. Puer autem, Paulillus nomine, frater Paschassi et Euticii, pro elegantia formæ atque ingenti admodum regi acceptus, cum a professione atque amore catholicæ fidei nullis minis pertubari possit, diu fustibus cesus et ad infimam servitutem damnatus est; ideo, ut apparet, non interfectus, ne de superata peritia impij etiam illa ætas gloriaretur (cf. DIONYSII *epist. ap. Petav.*, p. 874). Sanctus Cirillus Alexandrinus episcopus cælum nonaginta quinque annorum componit, incipiens ab anno 153. Diocletiani (133).

460. 15. [ccccxxviii] (ISIDOR.) *Theodosius 16. et Faustus*. Diabolus, in speciem Moisi Judeis in Creta apprensus, per mare pede sic ato ad terram reponitionis eos perducere reprovocavit, sed plurimis mersis et necatis, reliqui salvi facti, ad Christi gratiam convertuntur.

461. 16. [ccccxxix] (PROSP.) *Theodosius 17. et Festus*. Hac tempestate Julianus Athelensis, jactantissimus Pelagiani erroris asertor, quem dudum amissi episcopatus intemperans cupido exagitabat, nullimoda arte fallendi correctionis spem preferens, molitus est in communionem ecclesiæ irrepens. His insidiis Xistus papa diaconi Leonis ortatu vigilanter [occurrens], nullum additum pestiferis conatibus patere permisit. Et ita omnes catholicos de retentione fallacis bestię gauderet³⁰⁰, quasi tunc

A primum superbissimam heresin apostolicis gladiis detruccavisset. Pax cum Gothis facta, cum eam post accipitis pugne lacrimabile experimentum humilium quam unquam antea proposcissent. Actio rebus quæ in Gallea componebantur intento, Geisericus, de cujus amicitia nihil metuebatur, Carthaginem dolo pacis invadit, omnesque opes ejus, excruciatia diverso tormentorum genere [civibus, in ius suum] vertit. Nec ab æclesiarum dispoliatione abstinens, quas et sacris vassis exinanitas et sacerdotum administratione privatas, non jam divini cultus loca, sed suorum jussit esse habitacula. (PROSP.) In universum capti[vi] populi ordinem sevens, sed precipue nobilitati et religioni infensus, ut non discerneretur, hominibus magis [quam] Deo bellum B intulisse.

462. 17. [ccccxli] (PROSP.) *Valentinianus 5. et Anatolius*. Defuncto Sixto episcopo, 40 amplius diebus Romana æclesia sine antistite fuit, mirabile pace atque patientiæ diaconi Leonis expectans, qui tunc inter Aetium atque et Albinum amicitias integrandæ Galliæ detinebat. *Leo igitur, legatione publica accitus, et gaudenti patriæ presentatus, 44. papa Romanæ æclesiæ consecratur, sedens per annos 21.* (cf. *l. pont*) Geisericus Siciliam graviter affligens, accepto nuntio Sebastiani, ab Hispania ad Africam transit, celeriter Carthaginem redit, ratus periculosum sibi ac suis fore, si vir bellandi peritus recipiendæ Cartagini incubisset (PROSP.).

C 463. 18. [ccccxlii] (PROSP.) *Cyrus vir clarissimus consul*. Theodosius imperator bellum contra Wandalos movet, Ariobindo et Ansila atque Germano ducibus cum magna classe directis, qui, longis cunctationibus negotium differentes, Siciliæ magis oneri quam Africæ presidio fuere.

464. 19. [ccccxliii] (PROSP.) *Dioscorus et Eudoxius*. Hunis Tracias et Illiricum seva depopulatione vastantibus, exercitus qui in Sicilia morabatur, ad defensionem orientalium provinciarum revertitur. Cum Geisericus autem et Valentiniano Augusto pax confirmata, et certis spatibus Africa inter utrumque divisa est.

D 465. 20. [ccccxliv] (PROSP.) *Maximus 2. et Paternus*. Hoc tempore plurimos Manicheos intra Urbem latere diligentia papæ Leonis innotuit, qui eos de secretis suis erutos et oculis totius æclesiæ publicatos, omnes dogmatis sui turpitudines damnare fecit et prodere, incensis eorum codicibus.

466. 21. [ccccxlv] (PROSP.) *Theodosius 18. et Albinus*. Hoc anno pascha [dominicum] celebratum est 9. Kal. Maii, nec erratum erat, quia in die 11. Kalend. earundem dies passionis fuit; ob cuius reverentiam natalis urbis Romæ sine Circensibus transit. — Incipit epistola Pascassini episcopi ad papam Leonem, jubentem sibi rescribi questione

VARIE LECTIONES.

³⁰⁰ gaudere fecit Pr.

NOTÆ.

(153) Cf. etiam prologum et epistolam ipsius Cyrilli apud Petaviu[m], p. 881.

orta [de eodem anno] : « Domino viro sancto atque A beatissimo » ... (134) « Non nos dies una longius possita terreat » et reliqua, quæ in anno 41. ³²¹ Honorii de hac epistola prediximus. Annus itaque 417. incarnationis secundum Dionissium est annus 9. ³²² Honorii, et annus 414. incarnationis secundum Dionissium est annus [21. Theodosii].

. 467. 22. [ccccxlv] (cf. *l. Pont.*) *Valentinianus 6. et Novius*. Leo constituit in missa dicere « Sanctum sacrificium immaculatam hostiam; » et monacham non accipere velamen capitis benedictum ab episcopo, nisi prius fuerit virginitas ejus probata.

468. 23. [ccccxlv] (Beda.) *Ethius 3. et Simmachus*. Britanni a Scotis et Pictis superantur. Quos subjectionem Romanis pro auxilio promittentes misit a legio liberans, Scotos a Britannia projecit; ac domum reversura precepit Brittanis, murum trans insulam inter duo maria statuere. Quo cispite magis quam lapide constructo, ut dicesse Romani, Scoti advecti in navibus, Brittanicos quasi maturam segitem obviantes sibi cædunt, calcant, devorant. Iterum petenti ³²³ auxilia Romani recurrant, et Scottos fugant, et cum Brittanis murum inter urbes saxo solidum a mare usque ad mare collocant, et in litore meridiani maris, unde hostes metuebantur, turres per intervalla ad prospectum maris statuunt. Recedente vero a Britannia Romano exercitu, Scoti et Picti redeunt, et totam Britanniam ab aquilone muro tenus et ipso interrupto capiunt. Britanni vero epistolam lacrimabilem ad Ethium, Romanæ potestatis virum, ter consulem, mittunt, anno 23. imperii Theodosii, sed nec auxilium impetrant. Revertuntur domum Scoti, et post non multum tempus reversuri Picti, extremam Brittanix patrem tum primum et deinceps inhabitaturi ³²⁴ detinent. Britanni autem unanimo consilio cum rege suo Vertigerno Anglos, quasi defensores patriæ, ad se invitandos elegerunt. Sed exceptos impugnatores senserunt, conflictu occasione quod pro se militantes Brittones minus sufficientius stipendia darent.

469. 24. [ccccxlvii] (Prosp.) *Alibius et A. abures*. Euticles heressiarces Constantinopolis presbyter, frater Theodosii augusti amicitias, conatus est non perfectum hominem in Christo asserere ³²⁵; contra quem Flavianus, ejusdem urbis episcopus, suscipiens, cum sacerdotibus suis damnatus est, auctore Dioscuro Alexandriae urbis episcopo. Contra quem papa Leo misit episcopum, presbyterum et diaconum, qui injuriam passi Flavianum nuntiant in de-

fensione chatholica per injurias gravissimas defecisse. [Cod. in marg., Ciclus solis incipit.]

470. 25. [ccccxlviii] (Prosp.) *Postumianus et Zeno*. Theodosius imperator pro defensione Euticetis Leonem papam Urbis ad se vocat. Qui dum ire vellet, a populo prohibitus, presbiteros et diacones direxit.

471. 26. [ccccxlix] (Prosp.) *Asturius et Protogenes*. Iterum vocati chatholici audiendi.

472. 27. [ccccl] *Valentinianus 6. et Abienus*. Concilium in Ephesso (135) contra Eutichianum presbyterum, qui Constantinopolim monasterio celeberrimo presidebat, dicens Dominum tantum esse Christum, non hominem. In quo Hilarius diaconus cum Julio episcopo Putelano vice papæ Leonis missi fuerunt. Qui diaconus quia pro violata fide illic clamavit, pro anima sua latenter fugit [ad Romam]

³²⁶. (Prosp.) Theodosius impetravit cum magna pompa a Placidia et Leone cum omni senatu deductus est, et in mausoleo ad apostolum Petrum depositus est.

* *Hoc loco addit 2*: Hujus Theodosii tempore, concilio apud Charthaginem ab impiissimo Honorico Wandalorum rege habito, 1. Theonestus, cum alii sedibus quibus suis episcopi pellerentur, a Philippis sedis suæ urbe depulsus, cum quatuor discipulis suis peregrinationis causa seu consolationis percipiendæ gratia Romam sub tempore Leonis papæ venit. A quo favorabiliter susceptus, et aliquandiu ibi commoratus, inde ad beatum Ambrosium Mediolanensem episcopum contendit. Ab ipso quoque caritative susceptus, Theodosio principi tunc ibi degenti per ipsum est presentatus, et ab utrisque postremo in pace dimissus. Inde advenit Vindelicam primam Rhætiæ urbem Augustam, ubi et passus est unus ex discipulis ejus Ursus. Discedens ergo inde, venit ad Sigismundum regem Allobrogum, et ab eo Trevirensis Paulinum, indeque navigio urbem adit Mogontiacum. Ubi, contra hereticos fortissime sana diuicante doctrina, secundum reliquit discipulum Albanum, martirio verissime super nivem dealbatus.

Romanorum 53. Marcianus secundum alios regnavit annis 7. juxta autem eum qui historia tunc conscripsit (136) annis 8, secundum historiam Romanam annis 7, mensibus 2, hoc est usque quasi Kalendas Julii, in anno 445. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

473. 1. [ccccli] (Prosp.) *Marcianus et Adelfus V. C.* Pugna facta in Gallis inter Aetium et Atilanum regem Hunorum cum utriusque populi cede Attila fugatus est in Gallias superiores.

VARIE LECTIONES.

³²¹ lege: IX. ³²² XI. corr. IX. 1. ³²³ petente 2. ubi hæc, sermone valde mutato, et multis ex Bedæ hist. ecc. I, 12 sqq. additis, leguntur. ³²⁴ inhabituri 1. ³²⁵ asserere 1. ³²⁶ Hoc loco novus annus incipiebat, sed jam numeri et consules erasi sunt.

NOTÆ.

(134) Exstat in cod. Parisino, olim ut videtur Moguntino, impressa inter S. Leonis I. epp., n. 64. quam hic omittendam censuimus.

(135) Potius Chalcedone. Certum hujus loci fon-

tem lavenire non potui; cf. Leonis, epp. 24, 29, 31. (136) Prosperi Chronicon indicat, quale in cod. August. et Mogont. iegimus.

474. 2. [cccclii] (BEDA.) *Herculanus et Asporacius*. Johannes baptista duobus monachis caput suum juxta Herodis habitaculum revelat; quod Emessam Fenice urbem cum magno honore perlatum est. Gens Anglorum sive Saxorum Britanniam tribus longis navibus advehitur; totam pene insulam ab oriente ad occidentem subigit.

475. 3. [ccccliii] (ISID.) *Opilio et Vincomalus*. Sinodus Calcidonensis facta, ubi Eutiches et Dioscorus damnati. Sanctus Leo papa sic (ep. 61): « De paschali observantia sanctæ memoriæ Theophilus ad augustum Theodosium seniore scribens, per centum annos a primo prædicti principis consulatu degessit ordinem diei festi; cujus instructionis 74 nunc annus evolvitur, quo Opilione consule 2 Idus Aprilis celebrata est sacra solemnitas.

476. 4. [ccccliv] *Aethius et Studius*. Unde ³²⁶: sequenti ³²⁷ anno Nonas Aprilis consequenter et reliqua. Sed annus, qui erit 76, ut videtur discordat; siquidem in 8 die Kalend. Maii pascha constituitur, cum 15 Kalend. Maii, ut videtur, deberet fieri (PROSP.). Ordinatus episcopus Deogratias in basilica Fausti die dominica 8 Kalend. Novembris. Valentinianus augustus 11 Kal. Octobr. Ethium patricium et Boetium Kartagine (137) occidit.

477. 5. [cccclv] (PROSP.) *Valentinianus 8 et Antemius*. Valentinianus autem ab amicis Ethii 13 Kal. Aprilis [in campo Martio] occiditur (PROSP.). Maximus vero, vir gemini consulatus et patriciæ dignitatis, alia die 12 Kal. Aprilis, Romæ sumpsit imperium. Post mensem autem alterum, nuntiato ei ex Africa Geserici regis adventu, multisque nobilibus popularibus ex Urbe fugientibus, cum Maximus, data abeundi cunctis licentia, trepidus vellet abscedere, 77 adepti imperii die a famulis Valentiniani delaniatus est, et membratim in Tiberim projectus, sepultura quoque caruit. Post hæc consecuta est multis digna lacrimis Romana captivitas, cum enim Urbem omni presidio vacuam Gesericus obtinuit, 4 Idus Julii, feria 3, occurrente sibi papa Leone episcopo sancto extra portas. Cujus supplicatio ita eum Deo agente linivit, ut cum omnia potestati ejus essent tradita, civitati sibi ab igne tamen et cede et supplicio abstinere. Roma vero per 14 dies secunda et libera scrutatione omnibus opibus suis evacuata ³²⁸ est; multaque milia captivorum, prout cuique ætate vel arte placuerat, cum regina et filiabus ejus, Cartaginem abducta. Hoc anno, id est 455 incarnationis juxta Dionissium, pascha dominicum 8 die Kal. Maii recte celebratum est, ordinatione sancti Theophili ³²⁹; quod sanctus papa post Leo 15 Kalend. Maii potius observandum protestaretur.

478. 6. [ccccxvi] (CASS.) *Varan et Johannes*. Post Maximum Avitus in Gallias assumpsit imperium.

[Cod. in marg. Cyclus 25 decenn. incipit indictione 9.]

479. 7. [ccccxvii] (CASS.) *Constantinus et Rufus*. Avitus Placentiæ depossuit imperium ³³⁰; Marciano defuncto apud Constantinopolim, Leo Orientis, Majorianus Italiae suscepit imperium. Sub quibus hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

2 hoc loco addit: Hucusque chronica imperii, hujus sine hæc habentur: « Post consulatum Theodosii 17 et Festi Gisericus Wandalorum rex Cartaginem ingressus est 14 Kal. Novemb., in qua regnavit annis 27, mensibus 3, diebus 7. Post hæc regnavit Hunerix, filius ejus, annis 7, mensibus 10, dies 28; qui in fine anni septimi regni sui catholice ecclesie persecutionem movit, omnesque ecclesias clausit, et cunctos Domini catholicos sacerdotes cum Eugenio Carthaginensi episcopo exilio religavit, ipseque Domini judicio scatenus vitam finivit. Post eum regnavit Guntamundus, Gentuni ejusdem Honorici fratris filius, annis 11, mensibus 9, diebus 11; qui tertio anno regni sui cimiterium sancti martiris Agilei apud Cartaginem catholicis dari præcepit, Eugenio Kartaginensi episcopo ab eodem jam de exilio revocato. Decimo autem anno regni sui ecclesias catholicorum aperuit, et omnes Dei sacerdotes potente Eugenio Carthaginensi episcopo de exilio revocavit. Quæ ecclesie fuerunt clausæ annis 10, mensibus 6, diebus 5, hoc est ab octavo anno Honorici, id est die 7 Idus Februarii, usque undecimum annum regis Guntamundi die 9 Idus Augusti, in quo completi sunt supradicti anni 10, menses 6, dies 5. Qui memoratus Guntamundus rex postmodum vixit annos 2, mensem 1. Post quem regnavit Trasamundus, Gentunis filius, annis 26, mensibus 8, diebus 4. Ab exordio ergo imperii Aviti usque ad annum vigesimum sextum Trasamundi, a quarto decimo autem anno imperii et morte Valentis usque in annum vigesimum secundum Trasamundi anni sunt. . . . Post quem regnavit Hildiricus, filius Honorici, annos 8, dies 8. Qui in exordio regni sui Bonifacium episcopum apud Kartaginem in ecclesia sancti Agilei ordinari præcepit, et omnibus catholicis libertatem restituit. Quo regnante assumpta tyrannide Geilener regnum ejus invasis, in quo fecit annos 3 et totidem menses, qui tanta homicidia scelestus commisit, ut nec parentibus parceret. Fuit ergo ab exordio regni Giserici usque ad exitum Wandalorum anni. . . ; ab interitu ergo Valentis, usque erat in quarto decimo anno regni ejus, usque ad supradictum tempus, sunt anni. . . Collecta ergo omnium summa annorum ab Adam usque ad Wandalorum perditionem sunt 5733. — Quæ omnia ex codice Prospero Mogontino sumta sunt.

Romanorum 54. Leo secundum omnes regnavit annis 17, et hoc est usque Kal. Julii, in anno 461 post passionem, his consulibus, teste Cassiodoro.

VARIE LECTIONES.

³²⁶ cum anno precedenti conjungenda sunt. ³²⁷ s. a. bis leguntur 1. ³²⁸ evacuata 1. ³²⁹ codex vergebat: quod sanctus papa Leo 15 Kal. Maii celebratum est ordinatione sancti Theophili, sed jam erasa. ³³⁰ Hoc loco novus incipiebat annus; sed numeri et consules erasi sunt.

NOTÆ.

(137) Error ex Prospero codice minus recte intellecto.

480. 1. [CCCLVIII] (CASS.) *Leo Augustus et Majorianus Augustus*. Majorianus in Africam movit procinctum.

481. 2. [CCCLIX] (ISID.) *Ricimer et Patricius*. Alexandria et Ægyptus errore Dioscorii heretici laqueavit.

482. 3. [CCCLX] (ISID.) *Magnus et Apollonius*. Heresis Acephallorum, Calchidonense concilium impugnantium, apparuit. Acepalli autem dicuntur, id est sine capite, quia auctor ejus non apparuit.

483. 4. [CCCLXI] (JORD.) *Severinus et Dagalaifus* (CASS.) Majorianus juxta Dertonam civitatem 8 Idus Augusti occiditur, immissione Ricimeris; cui Severus, natione Lucanum, Ravenna succedere fecit in regnum. [Leo³⁴¹ papa obiit 4 Kal. Julii (Ab. Mart.).]

484. 5. [CCCLXII] *Leo 2 et Severus. Hilarius* 45 B *papa consecratur 2 Idus Novembris, quod tenet annis 7, mensibus 6.*

485. 6. [CCCLXIII] (BEDA.) *Basilus et Vivianus*. Theodorus episcopus civitatis, quæ Cirix dicitur, eo quod a Cipro rege Persarum condita, scribit de vera incarnatione dominica contra Eutichen et Dioscorum, qui negavit humanam carnem in Christo. Victorius³⁴², jubente papa Hilario, scripsit paschalem circulum 532 annorum.

486. 7. [CCCLXIV] (CASS.) *Rusticus et Olibrius*. Beorgor rex Alanorum apud Pergamum a patricio Ricimere peremptus est.

487. 8. [CCCLXV] (CASS.) *Arminericus et Basiliscus*. Severus Rome in palatio fraude Ricimeris veneno peremitur.

488. 9. [CCCLXVI] (BEDA.) *Leo junior 3 consulatu*. Theodorus predictus episcopus Cirix scribit historiam ecclesiasticam, quæ Tripertita dicitur (BEDA.), a sine librorum Eusebii, id est ab anno 20 Constantini Magni, usque ad tempus hujus Leonis imperatoris, quo et ipse episcopus obiit.

489. 10. [CCCLXVII] (CASS.) *Puseus et Johannes*. Anthemius a Leone imperatore ad Italiam mittitur, qui tertio [ab] Urbe miliario, in loco Brontontas, suscepit imperium.

490. 11. [CCCLXVIII] (CASS.) *Anthemius Augustus 2 cons.* Marcellinus occiditur in Sicilia.

491. 12. [CCCLXIX] (CASS.) *Marcianus et Zeno V. C.* Arabundus imperium temptans, jussu Anthemii exilio [deportatur].

492. 13. [CCCLXX] (CASS.) *Severus et Jordanes*. Romanus patricius, affectans imperium, [capitaliter] truncatur. Hilarius papa obiit 9 Kal. Martii.

Simplicius papa 48 post Petrum, qui sedit annis 15.

493. 14. [CCCLXXI] (CASS.) *Leo augustus 4 et Probianus*. Aspar affectate tyrannidis Constantinopoli a Leone imperatore occiditur.

494. 15. [CCCLXXII] (CASS.) *Festus et Marcianus*. Patricius Ricimer, Rome facto imperatore Olibrio, Anthemium, contra reverentiam principis et jus affinitatis, cum gravi clade civitatis extinguit; qui 40 die gloriae suæ defunctus est. Olybrius autem mense septimo imperii vitam exigit.

495. 16. [CCCLXXIII] (CASS.) *Leo augustus 5 cons.* Gundibado hortante, Glicerius Ravenna sumpsit imperium. Eodem anno Leo imperator nepotem suum Leonem consortem facit imperii.

496. 17. [CCCLXXIV] (CASS.) *Leo junior augustus 6 cons.* Nepos Romæ Glicerio successit in regno. Leo imperator hoc anno obiit. Hec Cassiodorus Jordanis episcopus sic in cronica ab eo hoc tempore composita, sic quoque (JORD.): Leo Leonem juniorem, ex Ariagne filia nepotem suum in imperio ordinans orientali, anno 16 imperii sui obiit.

(JORD.) *Romanorum 55. Leo junior mox paucis mensibus puerile, ordinante tamen patre, rexisset imperium, manu sua generum suum Zenonem coronans imperatoremque constituens, rebus humanis excessit. Zenon autem natione Isaurus, gener Leonis imperatoris, regnavit annis 17. Hec Jordanis episcopus, et hoc est juxta Romanam historiam quod Leo senior tamen regnavit annis 16 ac mensibus 6 (138), hoc est usque Kal. Januarii. — (cf. BEDA.) In eodem anno 16, quo Leo obiit, Theodricus (139) rex Romanus obtinuit, tempore Leonis junioris.*

C *Romanorum 56. Zenon regnavit secundum omnes annis 17, hoc est usque Kal. Januarii, in anno 479 post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.*

497. 1. [CCCLXXV] (CASS.) *Pro consul. Leonis aug. junioris*. Orestes, Nepote in Dalmatias fugato, filio Augustulo dedit imperium.

498. 2. [CCCLXXVI] (CASS.) *Basiliscus 2 et Armatas*. Ab Odovacre Orestes et frater ejus Paulus occisi sunt; nomenque regis Odovacer assumpsit.

499. 3. [CCCLXXVII] (ISID.) *Pro cons. Basilici et Armati*. Iste Zennon Leonem, augusti filium, interficere quesivit.

500. 4. [CCCLXXVIII] *Ellus V. C. consul*. Sed³⁴³ mater ejus pro eo alium forma similem optulit.

501. 5. [CCCLXXIX] *Zenon aug. 2 cons.* Leonem³⁴⁴ vero occulte clericum fecit.

502. 6. [CCCLXXX] *Basilus junior cons.* Quique³⁴⁵ in clericali usque ad Justini tempora vixit.

503. 7. [CCCLXXXI] (CASS.) *Placidus V. C. cons.* Odovacer in Dalmatiis Odviam vincit et periit.

504. 8. [CCCLXXXII] (cf. l. pont.) *Severinus V. C. cons.* Simplicius papa Acatium Constantinopolitana

VARIAE LECTIONES.

³⁴¹ Hæc sec. manu in loco rasæ. ³⁴² Eadem iterum in marg. fol. 145 manu secunda scripta sunt. ³⁴³ cum a. 499 conjungenda sunt.

NOTÆ.

(138) In Historia miscella 17 annis regnasse dicitur.

(139) De Odovacare loquitur Beda.

- nam episcopum et Petrum Alexandrinum episcopum A Eutichianos damnat.
505. 9. [ccccxxxix] (Isid.) *Faustus V. C. cons.* Corpus Barnabæ apostoli et evangelium Mathei ejus stilo scriptum reperitur, ipso revelante.
506. 10. [ccccxxxix] (cf. *l. pont.*) *Theodericus et Venantius*. Apostolicus papa Simplicius obiit 6. Non. Martii.
- Felix papa 47 post Petrum ordinatur, qui sedit annis 8.*
507. 11. [ccccxxxv] (Beda.) *Simmachus V. C.* Honoricus rex Wandalorum Arrianus, in Africa exulatis defugatisque plus quam 534 episcopis catholicis, æclesias clausit, plebem varis afficit supplicii; et quidem innumeris abscondens manus, linguas precidit, nec tamen loquellam chatholice confessionis eripere potuit.
508. 12. [ccccxxxvi] (cf. *l. pont.*) *Dccius et Longinus*. Felix papa etiam damnavit Acatium et Petrum episcopos Eutichianos.
509. 13. [ccccxxxvii] (Cass.) *Boetius V. C. cons.* Odovacer, Fœba rege Rugorum victo captoque, regnum potitus est.
510. 14. [ccccxxxviii] (Cass.) *Dynamius et Sifidius*. Theodricus rex intravit Italiam, [his consulibus, teste Cassiodoro].
511. 15. [ccccxxxix] (Cass.) *Probinus et Eusebius*. Cui Odovacer ad Isontium pugnam parans, victus cum tota gente fugatus est. Iterum [eodem anno Verone] pugna vincitur Odovacer.
512. 16. [ccccxc] (Cass.) *Faustus junior cons.* Theodricus ad Ducam fluvium Odovacrem vincit [tertio certamine], et Ravennam fugiens obsidetur.
513. 17. [ccccxci] (Cass.) *Olibrius junior cons.* Odovacer cum Erudis³⁴⁴ egressus Ravenna nocte, ad pontem Candidiani a Theodrico memorabile certamine superatur. Tunc Wandali, pace suppliciter postulata, a Siciliæ solita depredatione cessarunt.
- [Eodem anno Zeno imperator obiit.] [Sanctus Patricius Hiberniæ archiepiscopus, annorum 132 (122)³⁴⁵, beatissimo fine obiit. Annorum 16 venditur, 6 annis in servitute, 40³⁴⁶ in Romanis partibus, 70 (60)³⁴⁷ annis in Hibernia predicavit (140).
- Romanorum 57. Anastasius secundum omnes regnavit annis 27, hoc est Kal. Maii, anno 506 post passionem. Sub quo hi consules fuerunt:*
514. 1. [ccccxcii] (*H. R.*) *Anastasius Augustus et Rufus*. Hic duas naturas, id est humanitatis et diætalitatis³⁴⁸, secundum Eutichium negavit [in Christo]. [Cod. in marg., Ciclus decenn. 27 incipit ind. 2.]
515. 2. [ccccxciii] *Albinus V. C. consul. Gelasius papa 48 post Petrum, qui sedit annis 4, mensibus 10.*
516. 3. [ccccxciv] (Cass.) *Asterius et Presidius*. Theodricus rex Ravennam ingressus, Odovacrem [molientem] sibi insidias occidit.
517. 4. [ccccxcv] (cf. *l. pont.*) *Victor V. C. cons.* Gelasius papa Menesium episcopum, a Felice papa damnatum, æclesiæ suæ restituit.
518. 5. [ccccxcvi] (cf. *l. pont.*) *Paulus V. C. cons.* Gelasius papa libros contra Eutichen et Nestorium componit, et obiit 13. Kalend. Decembris.
519. 6. [ccccxcvii] (Jord.) *Anastasius augustus 2. cons.* Anastasius imperator nullius meruit inimicorum suorum vindictam audire, sicut nec ipso æclesiæ jura servavit.
- Anastasius papa 49 post Petrum, qui sedit anno 1, mensibus 6.*
520. 7. [ccccxcviii] (Beda.) *Paulinus et Johannes*. Trasmundus Wandalorum rex catholicas æclesias, et 225 episcopos exilio in Sardiniam misit. (*lib. pont.*) Anastasius papa obiit 5. Kal. Junii. [Anastasius papa voluit occulte revocare Achatium Constantinopolitanum episcopum damnatum, et non potuit; qui etiam divino nutu percussus est.]
521. 8. [ccccxcix] (*lib. pont.*) *Johannes V. C. Simmachus papa 50. post Petrum annis 15.* [Propter electionem Simmachi papæ et Laurentii Festus exconsul nobilissimus et exconsul Probinus ex parte Laurentii adversus Faustum exconsulem ceterosque ex parte Simmachi in medio Urbis cedes et homicidia fecerunt, clericosque multos occiderunt. Unde etiam sanctus Paschasius diaconus post mortem suam in pena positus erat, quia contra populum in electione Laurentii usque in finem vitæ suæ permansit; sicut in Dialogo legitur. (Græc. *Dial.* IV, 40.) Et hoc fuit peccatum minimum, id est culpa ignorantæ, quia ipse putavit rectius coram Deo quod fecit, quam aliter.] [Simplicius papa fuit a consulatu Paulini usque ad consulatum Senatoris secundum³⁴⁹.]
522. 9. [D] (Cass.) *Patricius et Hipatius V. C.* Rex Theodricus Romanam venit; et senatum affabiliter tractat.
523. 10. [DI] (Cass.) *Avienus et Pompeius*. Theodricus Rex Romanæ plebi donavit annonas.
524. 11. [DII] (Cass.) *Avienus junior et Probus*. Rex Theodricus aquam Ravennam perduxit, [cujus formam sumptu proprio instauravit, quæ longis antea fuerat ad solum reducta temporibus.]
525. 12. [DIII] (Cass.) *Cætheus V. C. cons.* Virtute domini [regis] Theodrici, victis Vulgaribus, Sirmium recepit Italia.
526. 13. [DIV] (Beda.) *Theodorus et Sabinianus*.

VARIÆ LECTIONES.

³⁴⁴ lege : Erulis. ³⁴⁵ CXXXII corr. CXXII 1? CXXII 2. ³⁴⁶ numerus deletus esse videtur 1. deest 2. ³⁴⁷ LXX. corr. LX 1? LX 2. ³⁴⁸ ita 1. ³⁴⁹ ita alio loco in marg. sec. manu; suppl. : gesta pontificum.

NOTÆ.

(140) De numeris cf. O'Connor, II, p. 124, n. 96; quem ex hoc loco suppleas velim.

Simmachus papa multa æclesiarum [opera] a fundamentis creavit, vel prisca renovavit.

[*Cod. in marg.*, Ciclus solis incipit.]

527. 14. [DV] *Messala et Ariobinna*. Ad ²⁸⁰ beatum Petrum et beatum Paulum et beatum Laurentium pauperibus habitacula [construxit.]

528. 15. [DVI] *Anastasius augustus 3. et Venantius*. Et omni anno per Africam vel Sardiniam episcopis qui in exilio erant peccuniarum et vestes ministrabat.

529. 16. [DVII] (CASS.) *Venantius junior et Celer*. Theodricus contra Francos mittit exercitum.

530. 17. [DVIII] *Importunus V. C.* Qui ²⁸¹ Gallias Francorum depredatione confusus, victis hostibus ac fugatis, suo adquessivit imperio.

531. 18. [DIX] (ISID.) *Boetius V. C. cons.* Apud Cartaginem Olympius [quidam] Arrianus in balneis sanctam Trinitatem blasphemavit.

532. 19. [DX] *Felix et Secundinus*. Sed ²⁸² statim, ignis jacula imminebat, visibiliter est combustus.

533. 20. [DXI] (ISID.) *Paulus et Muschianus*. Barnabas quoque quidam Arrianus episcopus dum contra regulam fidei quendam baptizans dixisset: «Baptizo te, Barrabas, in nomine Patris per Filium in Spiritu sancto, » statim aqua, quæ fuerat ad baptizandum deportata, nusquam comparuit. Quod aspiciens qui baptizandus erat, confestim ad æclesiam catholicam abiit, et baptismum Christi suscepit.

Iste ²⁸³ annus nativitatis Domini secundum cursum solis et lunæ 2. continetur

534. 21. [DXII] *Probus et Clementinus*.

[*Cod. in marg.* Ciclus 28. decenn. incipit ind. sexta.]

535. 22. [DXIII] (ISID.) *Senator V. C. cons.* Fulgentius episcopus in confessione fidei et scientiæ floruit.

536. 23. [DXIV] (CASS.) *Cassiodorus consul* sic: «Me etiam consule, in vestrorum laude temporum, adunato [clero vel] populo Romano, [æclesiæ] rediit optata concordia.»

537. 24. [DXV] (CASS.) *Florentinus et Anthemius*. Theodricus rex filiam suam Amalasuintham Eutarico viro glorioso copulavit, [Deo auspice]. [Simmachus papa obiit 14. Kal. Augusti.]

Hormista papa 51. post Petrum qui sedit annis 8. [Hormisdas ²⁸⁴ prefuit a consulatu Senatoris usque ad consulatum Simmachi et Boethii.]

538. 25. [DXVI] (CASS.) *Petrus V. C. cons.* Eutharicus Cillica a senatu et plebe exceptus est ad consulatum.

539. 26. [DXVII] (cf. *l. pont.*) *Eutharicus Cillica et Justinus*. Hormista papa composuit clerum psalms quo erudit.

540. 27. [DXVIII] (H. R.) *Anastasius 4. V. C.* Hormista papa misit Ennodium Ticiniensem epi-

scopum aliosque ad Anastasium imperatorem docendum. (JORD.) Anastasius vero spernens et heresi favens Euthicoetis, cum catholicis insecutus est diversis partibus et partibus ²⁸⁵, inimicorum vallatus agminibus, sepe congemens, divino fulmine periit. Jordanis episcopus historiam tunc ita scripsit: Anastasius imperator merens et furens, major octogenario ætatis anno regni que 28, rebus humanis excessit.

manus quæ continuationem an. 1125-1128. scripsit, addidit: Sanctus Romigius Francos ad fidem Christi convertens, cum rege ipsorum Clodeveo baptizavit uno die tria milia. Clodeveo rex Francorum misit Romam sancto Petro auream coronam sub Hormista papa et Anastasio imperatore.

Romanorum 58. Justinus senior secundum historiam Romanam et Jordanem episcopum, qui tunc cronicam composuit et vixit, imperavit annis 9, juxta autem Bedam tantum annis 8, hoc est usque Kal. Jan. in anno [514. post passionem].

541. 1. [DXIX] (H. R.) *Rusticus et Vitalis V. C.* Justinus nomen hereticorum cepit extingere, eorumque ubique æclesias catholice consecrari.

542. 2. [DXX] (JORD.) *Valerius et Justinianus*. Justinus Amantium prepositum palatii et Andream cubicularium occidit, Misaelem et Ardaburem cubicularios Sardiæ in exilium misit.

543. 3. [DXXI] (*lib. pont.*) *Simmachus et Boetius*. Hormista papa obiit 8. Idus Augusti, [his consulibus, secundum gesta pontificum, id est Maximo ²⁸⁶]. [Sancta ²⁸⁷ Brigita Scotica virgo in Hibernia obiit.]

544. 4. [DXXII] *Maximus V. C. consul. Johannes 52. papa annis 2, mensibus 10*, [his consulibus, secundum gesta pontificum].

545. 5. [DXXIII] (H. R.) *Opilo et Justinus agustus*. Theodricus autem, Arrianus imperator Italiæ, Johannem papam et cum eo Theodorum et Agapitum consulares viros, et Agapetum patricium ad Justinum imperatorem Constantinopolim, inermes, nisi dimitterentur heretici in pace sinere, ipse etiam omnes Italiæ gladio occidisset. (BEDA.) Johannes vero papa Constantinopolim veniens, ad portam quæ vocatur Aurea, populorum turbis ei accurrentibus, in conspectu omnium roganti ceco lumen reddidit. (H. R.) Justinus autem imperator fletibus ligationum, pro certo imminente cede catholicorum populorum motus, hereticos dimittere cessit. [Columnicilli nascitur in Hibernia.]

546. 6. [DXXIV] (BEDA.) *Probus junior et Filoxenus cons.* Johannes vero papa cum rediens Ravennam venisset, Theodricus eum cum comitibus carceris afflictione peremit, invidia ductus, quia catholice pietatis defensor Justinus eum honorifico

VARIE LECTIONES.

²⁸⁰ cum a. 526. conjungenda sunt. ²⁸¹ cum a. 529. conjungenda. ²⁸² cum a. 531. conjungenda. ²⁸³ prima manu in margine. ²⁸⁴ hæc in marg. manu secunda, quæ etiam signo indicavit, verba Hormista — VIII. ad a. 535. esse referenda. ²⁸⁵ ita 1. ²⁸⁶ ita secunda manus hæc ad a. 514. retulit. ²⁸⁷ hæc primum a. 544. scripta, post huc sunt relata.

suscipisset. (cf. *lib. pont.*) Quo anno, id est consularatu Probi junioris, etiam Simmachum patricium Ravennæ occidit. Johannes papa obiit 13. Kal. Junii; cujus corpus translatum est et sepultum in basilica sancti Petri apostoli. Hujus Johannis sanctus Gregorius papa in libro (III, 2; IV, 30) dialogorum meminit.

547. 7. [DXXV] (BEDA.) *Olibrius V. C. consul.* (H. R.) Theodricus autem anno sequente subita morte Ravennæ periit. Gothi autem Athalaricum, ex Theodrici regia^{***} natum, cum matre ejus sibi proficiunt. (BEDA.) Heldericus Wandalorum [rex] episcopos ab exilijs reverti et æclesias instaurare precepit, post annos 74 hereticæ profanationis. (ISID.) Post Transamundum Hildericus, ex Valentiniani imperatoris captiva filia genitus, Wandalorum regnum suscepit. Qui sacramento a Transamunda adstrictus, ne catholicis in regno sup consuleret, antequam regnum acciperet, episcopos ab exilio reverti jussit, eisquæ æclesias reformari precepit.

Felix 53. papa annis 4, mensibus 2.

Acephalorum heresis abdicatur [dicentes, Paulum apostolum in epistolis suis precepisse feminas debere fieri diaconas, quia eas commemorat post diaconos]. (*lib. pent.*) [Olibrio cons. Johannes papa sepultus est 6. Kal. Jun.].

548. 8. [DXXVI] *Maburtius cons.* [Mab. cons. Felix successit.] Hoc anno Dionisius computum suum incepit, ita dicens inter cætera (Epist. 2, ap. Pet., p. 877) : « Presentis anni monastremum exemplum; indictio, quippe quarta est et lunaris ciclus 11, decennovennalis 14. Et quia endieadis 6. est annus, eum embolismum esse necesse est. A 13. itaque luna preteriti festi usquæ ad 14. presentis quot dies sunt, diligentius inquiramus, et inveniemus procul dubio quando pascha celebrare debemus. Transacto anno, per indictionem 3. paschæ 14. lunam 9. die Kalend. Aprilis, id est 24. mensis Martii fuisse, quis dubitat? » et reliqua. Et paulo ante dicit (Epist. 4, ib., p. 874) : « Hoc monemus quod ciclus iste 95 annorum, quem fecimus, non per omnia in se ipsum revertitur, et ideo post expletionem 95 annorum non ad 5. ciclum sancti [Cirilli], qui incepit ciclos suos ab anno 155. Diocletiani, quorum 5. ciclum nobis necessario prepossuimus, D sed ad nostrum primum ciclum, quem nos ab anno 248. ejusdem Diocletiani, incepimus, lector incurrat » et reliqua. (BEDA.) Benedictus abbas virtutum gloria claruit, quas sanctus Gregorius in dialogo conscripsit. (ISID.) Justinus Constantinopolim Justinianum, sororis suæ filium, ante quartum mensem cibus sui imperatorem faciens, obiit.

Romanorum 50. Justinianus, omne teste historico, regnavit annis 38, hoc est usque Kalendas Jan., in anno 552. post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

549. 1. [DXXVII] (ISID.) *Justinianus augustus 2.*

VARIÆ LECTIONES.

^{***} supple : filia. ^{***} supple gesta pontificum. ^{***} idem 1;

consul. Biltzarius patricius de Persis mirabiliter triumphavit.

550. 2. [DXXVIII] (ISID.) *Decius V. C. consul.* Biltzarius a Justiniano in African missus, Wandalorum gentem delevit.

551. 3. [DXXIX] (cf. *lib. pont.*) *Lampadius et Orestes viri clarissimi consules.* [His consulibus Felix papa obiit 4. Id. Oct.]

Bonifatius papa 54. post Petrum annis 2. [Bonifacius papa obiit die 18. Oct. consularatu Lampadii secundum ^{***}.]

552. 4. [DXXX] (BEDA.) *Pro cons. Lampadii et Orestis iterum.* Corpus sancti Antonii monachi a Deo revelatum Alexandriam deferretur, et in æclesia beati Johannis baptistæ humatur.

B 553. 5. [DXXXI] *Iterum pro cons. Lampadii et Orestis viri clarissimi consules.*

(Cf. *lib. pont.*) *Mercurius papa 55. annis 2.* [His consulibus Bonifatius obiit 17. die mensis Octobris. Mercurius, qui et Johannes, papa obiit 6. Kal. Jun. p. c. iterum Lampadii.]

Hucusque ciclus magnus paschalis 552 annorum protenditur, in cujus anno 13. dominus noster Jesus Christus passus 8. die Kal. Aprilis, luna 15, atque 6. Kal. April., luna 17, a mortuis resurrexit anno, 18. imperii Tiberii cesaris juxta historiam evangelii.

Ciclus magnus paschalis solaris et decennovennalis simul incipiunt.

554. 6. [DXXXII] (P. D. II, 25.) *Justinianus augustus 3.* Justinianus leges Romanorum multis libris, nimis prolixè et inutili dissonantia intra duodecim libros coartavit in unum librum, quem Codicem, Justinianum nominari precepit. Sanctus Beda sic (BEDA) : « Dionisius paschales scribit circulos, incipiens ab anno dominicæ incarnationis 552, qui est annus 248. Diocletiani, post consularatum Lampadii et Orestis; quo anno codex Justinianus orbi promulgatus est. » Hec Beda. Cum ergo supputando a Diocletiano usque ad ciclum Dionissi dicit Beda primum annum cicli Dionissi ipsum fuisse annum 248. Diocletiani post consularatum Lampadii et Orestis, satis quod verum est ostendit, annum primum cicli Dionissi 6^{am} esse Justiniani. Ex ipso itaque primo anno cicli Dionissi, id est 6° anno Justiniani, numerando supra versus usque ad Diocletianum juxta cronicam Eusebii vel Bedæ supputemus, atque inde ^{***} iterum usque ad ciclum Dionissi secundum scripturam divinam apostolicosque viros, qui tunc temporibus ipsis etiam de ipsis annis bene disputaverunt, non tantum ut ostendimus mendacium cronicarum, sed ut defendamus sacratissimam veritatem evangelicam virosque catholicos æclesiæ, qui post evangelium perhibent dominum nostrum Jesum Christum 6. Kal. April. luna 17. a mortuis resurrexisse, id est Hieronimum et Augustinum. Victorius etiam ad Hilarium papam sic (ap. Petavium) : « Primo vero

azemorum die dominus noster Jesus Christus cenans cum suis discipulis, postquam sui corporis et sanguinis sacramenta perfecit, ad montem oleveti, sicut evangelia sancta testantur, progressus, ibique de- tentus est a Judeis tradente discipulo. Dehinc sexta feria subsequente, id est 8. die Kal. April., crucifixus est, et sepultus tertio die, hoc est 6. die Kal. Aprilis, dominico die resurrexit a mortuis et reliqua. Cassiodorus quoque senator expositor pre sacri psalteri in sua cronica sic: « His consulibus dominus noster Jesus Christus passus est 8. die Kal. April., et defectio solis facta est, qualis antea vel postmodum nunquam fuit, » et reliqua. — Ab ipso ergo primo anno cicli Dionisii regnavit Justinianus annis 5 usque in annum 527. incarnationis secundum Dionissium. 13. Inde Justinus senior regnavit annis 8 usque in annum 519. incarnationis secundum Dionissium. 40. Inde Anastasius regnavit annis 27 usque in annum 492. incarnationis secundum Dionissium. 57. Inde Zeno regnavit annis 17 usque in annum 475. incarnationis secundum Dionissium. 74. Inde Leo regnavit annis 17 usque in annum 458. incarnationis secundum Dionissium. 81. Inde Marcianus regnavit annis 7 usque in annum 451. incarnationis secundum Dionissium. 108. Inde Theodosius regnavit annis 27 usque in annum 424. incarnationis secundum Dionissium. 123. Inde Honorius regnavit annis 15 usque in annum 409. incarnationis secundum Dionissium. 136. Inde Archadius regnavit annis 15 usque in annum 396. incarnationis secundum Dionissium. 147. Inde Theodosius regnavit annis 11 usque in annum 385. incarnationis secundum Dionissium. 153. Gratianus annis 6 usque in annum 379. incarnationis secundum Dionissium. 157. Inde Valens regnavit annis 4 usque in annum 375. incarnationis secundum Dionissium. 168. Inde Valentinianus regnavit annis 11 usque in annum 364. incarnationis secundum Dionissium. 169. Inde Jovianus regnavit mensibus 8 usque in annum 363. incarnationis secundum Dionissium. 171. Inde Julianus regnavit annis 11 mensibusque 8 usque in annum 361. incarnationis secundum Dionissium. 195. Inde Constantinus regnavit annis 24 usque in annum 337. incarnationis secundum Dionissium. 226. Inde Constantinus Magnus regnavit annis 31 usque in annum 306. incarnationis secundum Dionissium. Ab anno vero persecutionis quarto Constantinus regnare incepit juxta cronicam Eusebii vel Bedæ. 227. Tunc annum tertium persecutionis, quæ in anno 19° Diocletiani incipit, [deputat nulli]. Quem annum Isidorus episcopus cum multis aliis etiam cum anno altero Galerio Maximiano [conscripsit. 247.]. Inde Diocletianus regnavit annis 20 usque in annum 285. incarnationis secundum Dionissium. Usque autem in annum 289. incarnationis juxta cronicam Eusebii vel Bedæ, hoc est 4 annis plus. Ita et sic

A cronica Eusebii vel Bedæ de annis incarnationis contradicunt sancto evangelio. Inter Diocletianum autem atque ciclum Dionisii per ciclos 13 decennovennales desunt 7 anni. Quos sic juxta divinam scripturam possumus bene investigari. Diocletianus enim in anno 278. incarnationis secundum Dionissium incipiens, regnavit 20 annos. In cujus anno 19, id est in anno 287. incarnationis juxta Dionissium, in quo 5. Kal. April. pascha contigit, convenit hoc, quod in cronica sua ita dicit Eusebius: « Anno 19. Diocletiani mense Martio in diebus paschæ ecclesiæ [subversæ sunt]. » (HER.) Quarto autem persecutionis anno Constantinus regnare orsus est. Secundo persecutionis anno Diocletianus Nicomediam, Maximianus Mediolani purpuram deposuerunt. Apparet ergo quod unus annus erat inter Diocletianum et Constantinum; duo autem anni secundum multos, quos Galerius gener Diocletiani regnavit. Galerius ergo regit tertium persecutionis annum, incipiens in anno 19° Diocletiani et terminans in anno primo Constantini, id est in anno 299. incarnationis secundum Dionissium. Constantinus itaque in anno 4. persecutionis incipiens, regnavit 30 annis, mensibus 10, usque in annum 330. incarnationis secundum Dionissium, in quo indictione tertia obiit 25. die mensis Maii. Inde Constantinus teste Orosio regnavit annis 27 usque in annum 357. incarnationis secundum Dionissium. In decretali epistola sancti Julii papæ apostolicæ sedis tunc ita veritas intimatur: « In nomine domini Dei et salvatoris nostri Jesu Christi, imperantibus quoque Constantino et Constanto augustis anno 4°, sub die 8° Kalendarum Octobris, indictione 6., » et reliqua, sicut supra (v. col. 702). Constantinus vero obiit tertio die mensis Novimbris, [sicut] in tripartita historia [æclesiastica] legitur. Si autem Constantinus regnavit 27 annos secundum Orosium, aut si Valentinianus et Valens annos 17 et Gratianus 7 vel Archadius annos 13 regnaverunt, sicut in cronica Isidori episcopi vel in expositione Melliti habetur, non certum secundum scripturam divinam invenitur. Quod ²⁶¹ [autem] annus 4us Constantini et Constantis, qui est annus 333. incarnationis secundum Dionissium, erat indictione sexta, atque annus 9us Honorii consulatus sui 11. et Constanti 2, quem finivit in anno 417. incarnationis secundum Dionissium, indictione 15. erat, secundum scripturam dubitandum non est. Intra quos duos annos per 4 decennovennales ciclos 4 anni desunt. Julianus ergo in anno 80. Diocletiani incipiens, regnavit annis duobus, mensibus 8, obiit 6. Kal. Julii in anno 360. incarnationis secundum Dionissium 83. Jovianus in anno 83. Diocletiani incipiens, regnavit mensibus 8, obiit 14. Kal. Mart. in 361. incarnationis secundum Dionissium. [84us]. Valentinianus in anno 84. Diocletiani incipiens, regnavit annis 11, mensibus 5, obiit 17. die mensis Septimbris, in anno 372. incarnationis

VARIÆ LECTIONES.

²⁶¹ Quia 2. ²⁶² ita in margine 1.

secundum Dionissium ³⁴⁴. Valens in anno 95. Diocletiani incipiens, regnavit annis 4, usque in annum 376. incarnationis secundum Dionissium. 95. [99^b]. Gratianus in anno 99. Diocletiani incipiens, regnavit annis 6, usque in annum 382. incarnationis secundum Dionissium. Theodosius in anno 105. Diocletiani incipiens, regnavit annis 11, obiit die 17. mensis Januar. in anno 393. incarnationis secundum Dionissium. Arcadius in anno 116. Diocletiani incipiens, regnavit annis 14, obiit Kal. Maii anno 408. incarnationis secundum Dionissium. Honorius in anno 151. Diocletiani incipiens, regnavit annis 15, usque in annum 423. incarnationis secundum Dionissium. Hujus anno 9, quem finivit 417 incarnationis (v. a. 439) secundum Dionissium, cum 10. Kal. Maii deberet, pascha celebratum est 8. Kal. April. Sed hora baptizanti ³⁴⁵ aqua non venit in baptisterio; ideoque baptisma non actum erat ipsa nocte. Hæc autem nocte, quæ lucebat in die dominico 10. Kal. Maii, fons sacer ex sese repletus est hora baptizandi. Hoc autem actum est in fine anni noni Honorii. Theodosius in anno 146. Diocletiani incipiens, regnavit annis 17, usque in annum 450. incarnationis secundum Dionissium. Ita in libris legitur, testificante sancto Prospero, qui in ipso etiam tempore partem ad cronicam Eusebii addit: « Hoc anno, id est 21. anno Theodosi, pascha celebratum est 9. Kal. Maii, ut supradictum est (col. 725, a. 466). De hoc quoque, id est ipso anno, Paschasius episcopus scribit ad papam Leonem, ut supra. » Ipse autem est annus 8. decennovennalis cicli, qui est 444. annus incarnationis juxta Dionissium, in quo finitus est annus 21. Theodosii. Marcianus in anno 174. Diocletiani incipiens, regnavit annis 7, mensibus 2, secundum historiam Romanam, hoc est usque Kal. Julii in anno 457. incarnationis secundum Dionissium (v. a. 477). Prosper ita iterum: « Anno 5. Marciani capta erat Roma 4° die Idus Julii. Eodemque anno pascha celebratum est 8° die Kal. Maii, ordinante episcopo Alexandrino Theophilo, » et reliqua. « Quod pascha sanctus papa Leo 15. Kal. Maii celebrandum potius protestaretur, » et reliqua. Sanctus autem Theophilus pascha 8. Kal. Maii in anno 465. incarnationis secundum Dionissium recte constituit, cum nec in annis 30 antea neque in annis 10 postea celebratum est pascha 15. Kal. Maii. Novissimus itaque cicli decennovennalis est annus nonus Honorii... ³⁴⁶ et quintus Marciani. Leo in anno 180. Diocletiani incipiens, regnavit annis 17, usque Kal. Julii in anno 474. incarnationis secundum Dionissium. Leo junior regnavit mensibus 6, hoc est usque Kal. Jan., in eodem anno obitus Leonis senioris. 180. Zeno in anno 198. Diocletiani incipiens, regnavit annis 17, usque ad annum [492.]

A incarnationis secundum Dionissium 198. Anastasius in anno 215. Diocletiani incipiens, regnavit annis 27, usque ad annum 518. incarnationis secundum Dionissium. Justinus senior in anno 242. Diocletiani, regnavit annis 8, usque ad annum 526. incarnationis secundum Dionissium. Justinianus in anno 250. Diocletiani incipiens, regnavit annis 5, usque ad primum annum ciclorum Dionissii, qui est annus 255. Diocletiani juxta predictam rationem sanctorum virorum, non annus 248. secundum [cronicas, iniquas] 250. Certum est enim, annum quartum Constantini et Constantis, qui est annus 353us. incarnationis secundum Dionissium, indictione 6. constittisse [teste sancto Julio papa ³⁴⁷ etiam tunc ipsam rem scribente]. Annum ³⁴⁷ etiam nonum Honorii, qui est annus 417us incarnationis secundum Dionissium, indictione 15^a, consulatu Honorii undecies et Constantii bis, teste Paschassino episcopo cum sancto Leone papa. Annum iterum vigesimum primum Theodosi, qui est annus 444us incarnationis secundum Dionissium, indictione 12^a, teste eodem episcopo Paschassino cum sancto papa Leone. Annum quoque quintum Marciani indictione 8^a, qui est annus 455us incarnationis secundum Dionissium, teste etiam sancto Leone papa, ut supra. Annum itaque quartum Constantinorum sexta erat indictione, scribente sanctissimo Julio papa. In anno nono Honorii pascha erat 10. Kal. Maii, teste episcopo Paschassino cum sancto Leone papa. In anno 21. Theodosii pascha erat 9. Kal. Maii, teste Paschassino episcopo cum sancto Leone papa. In anno quinto Marciani pascha erat 8. Kal. Mart. A nullo vero papa vel episcopo mittitur epistola vel decretalis epistola scribitur, nisi ipse sciat ³⁴⁸ quid in ea scribit vel mittit.

555. 7. [DXXXIII] Agapitus papa 56. post Petrum.

(H. R.) Interea Athalaricus rex Gothorum 8 annis imperans, obiit. Cujus mater Amalsuinda Theodatum sociavit sibi in regnum, quam Theodatus post dies aliquos strangulari in balneo precipit. Quia vero ipsa vivens se suumque filium Justiniano imperatori commendavit, ideo Justinianus imperator ad Theodatum iratus erat. Theodatus autem, ut imperator hoc ei dimitteret, misit ad eum Constantinopolim papam Agapitum. Agapitus vero imperatorem in heresi D Eutichetis corruentem convertit ad fidem. Anthimum quoque Constantinopolitanum episcopum, prelatæ heresis defensorem, duas naturas in Christo negantem, in exilium coegit, et Mennam in loco ejus episcopum consecravit (cf. l. pont.).

556. 8. [DXXXIV] Agapeus vero papa ibi Constantinopoli obiit 10. Kal. Maii, [Rome ³⁴⁹ sepultus 12. Kal. Octobris].

Silverius papa 57. post Petrum anno 1, mensibus 2.

VARIE LECTIONES.

³⁴⁴ hoc loco LXXXIII. scriptum erat sed deletum est. ³⁴⁵ baptizandi 2. et ita legendum est. ³⁴⁶ si similiter? deest 2. ³⁴⁷ papa papa 1. ³⁴⁸ codex jam secunda manu pergit. ³⁴⁹ sciat 1. ³⁵⁰ Quæ unciis inclusimus jam eadem (secunda) manu sed post u in margine scripta sunt.

(H. R.) Interca ad Africam, quam multis annis Wandali possidebant, a Justiniano cum exercitu Bilisarius patricius missus est, et Wandalorum gentem delevit. (BEDA.) Cartago quoque anno excensionis suæ 96. recepta est, pulsus devictisque Wandalis, et rege eorum Gelismero³⁷⁰, prelio victo et capto, Constantinopolim miso. Cartago vero recessit anno 439. incarnationis juxta Dionisium, Theodosi junioris 16. (H. R.) Agapito vero mortuo, misit Justinianus imperator Bilisarium patricium contra Theodatum. Qui cum moram apud Siciliam fecisset, Theodatus obiit. Cui Wittigis successit. Bilisarius vero videns sibi incongruum tempus bellandi, intra urbem Romam se munivit. Wittigis autem cum Gothis Romam per annum obsident, et Romanorum omnia ignæ et ferro, etiam reliquias de tumulis sanctorum ita diripiunt, ut matres membrorum pre fame eo anno comederent.

557. 9. [DXXXV] (H. R.) Tunc statim precepto Teodoræ augustæ, consentiente Justiniano imperatore, papam Silverium, quia Anthimum hereticum Constantinopolitanum episcopum, ab Agapito papa expulsus, noluit recuperare, Bilisarius licet nolens expulit ad Pontiam insulam, in qua obiit 12. Kal. Julii (cf. 1. pont.).

558. 10. [DXXXVI] *Vigilius papa 58. post sanctum Petrum sedit annis 18, mensibus 6.*

559. 11. [DXXXVII] (H. R.) Bilisarius vero Wittigis bello captum Constantinopoli secum perduxit ad imperatorem Justinianum.

561. 13. [DXXXIX] (H. R.) Bilisarius iterum ad Africam exercitu venit.

562. 14. [DXL] (H. R.) Bilisarius Gunarum regem Wandalorum occidit.

563. 15. [DXLI] (H. R.) Bilisarius Wandalos rei publicæ substravit.

564. 16. [DXLII] (H. R.) Bilisarius Romam veniens, crucem auream librarum centum et³⁷¹ gemmis pretiosissimis ornatam, suis victoriis inscriptam, beato Petro per manus papæ Vigilius obtulit [543].

566. 18. [DXLIV] Anno³⁷² 13. magni cicli paschalis, id est 18. Justiniani, annus dominicæ passionis 2. continetur, non antea, id est anno passionis primo et modo secundo. A passione igitur Christi usque in predictum annum [habetur ciclus] magnus paschalis numero 532 annorum.

568. 20. [DXLVI]. [His³⁷³ temporibus in Africa rex Arrianus Wandalorum episcopis qui neque verbis neque muneribus sibi in Arriana pravitate consentissent, silentium imposuit. Qui tamen in defensione æclesiæ non tacentes, ne consensisse illo viderentur, lingas eorum radicibus rex abscidit. Sed episcopi loquentes formabant verba postea tam bene quam antea cum linguis, dicentes: « Ecce sine lin-

guis loquimur modo tam bene sicut et prius. » Unus autem eorum, cum in luxuria lapsus fuit, mutus deinde effectus.

570. 22. [DXLVIII] (H. R.) Capto³⁷⁴ Wittigis rege, Gotbi trans Padam Hildebaldum sibi regem constituunt; eodemque anno occiditur. Cui Ærarius successit, et ante annum occisus est.

573. 25. [DLI].

[Cod in marg., Ciclus decennov. 2. incipit indict: 14.]

574. 26. [DLII] (H. R.) Baduila, qui et Totila, Ærario successit.

575. 27. [DLIII] (H. R.) Vigilius vero papa, ob eandem causam qua et decessor ejus Silverius, indignatione augustæ per Antinum Seribonem Constantinopolim perductus, indeque in exilium actus; (lib. pont.) [deinde revocatus ad Romam, venit Siciliam, in civitate Siracusa obiit, et sepultus est Rome via Salaria juxta Marcellum].

576. 28. [DLIV] *Pelagius papa 59. annis 11, mensibus 11.*

577. 29. [DLV] (H. R.) Totila³⁷⁵ cum Gothis totam Italiam invadit; exinde per Campaniam virique Dei Benedicti abbatis cenobium iter faciens, Romam obsidionibus circumcludit³⁷⁶. Et tunc famis pene similis precedenti contigit.

579. 31. [DLVII] (H. R.) Fessis autem et non valentibus Romanis mœnia tueri, Totila porta Hostiensi urbem intrat [indictione 13^a, secundum gesta pontificum]. Qui nocte capiens urbem, ut parceret Romanis, tubas sonari precepit, ut Romani vel paululum inimicorum rabiem devitarent; et aliquantulum temporis cum eis quasi pater cum filiis habitavit. Hanc illi, ut datur conjici, animi benignitatem, qui nimis antea crudelitatis fuit, beati patris Benedicti, quem [cum modo Romam venire vellet] audierat, monita contulit, quando Totilam increpavit, et de sua morte sibi predixit post novem annos (cf. GRÆC. Dial. II, 15.).

580. 32. [DLVIII] (cf. 1. pont.) Pelagius papa æclesiam beati Philippi et Jacobi incepit construere.

581. 33. [DLIX] [P. D. II, 25.] Rome Cassiodorus prius consul, inde senator, postea monachus clarus habetur.

[Cod. in marg., Ciclus solis incipit.]

582. 34. [DLX] (IBID.) Arator subdiaconus acta apostolorum versibus exametris Rome exaravit.

583. 35. [DLXI] (BED.) Victor Capuanus episcopus librum de pascha scribens, Victorii arguit errores.

584. 36. [DLXII] Vir sanctissimus Herculanus nutritor meus Perusina civitatis episcopus fuit; qui ex precepto Totilæ regis Gothorum super murum sue civitatis truncatus est, et reliqua. Hec dixit sanctus Gregorius (Dial. IV, 13.) [His item temporibus bea-

VARIAE LECTIONES.

³⁷⁰ vel Gelismero? ³⁷¹ a. 569. hæc scripta sunt. ³⁷² hoc anno et a. 567-569. hæc scripta sunt. ³⁷³ hæc in margine superiore f. 150. scripta ad hunc annum signo jam absciso relata fuisse videntur. ³⁷⁴ hæc a. 570-572. scripta sunt. ³⁷⁵ a. 577. et 678. scripta. ³⁷⁶ circumcludit. 1.

ius pater Benedictus et prius in loco qui Sublacu A dicitur, qui ab urbe Roma 40 mi iariibus abest, et postea in castro Casiani, quod Anrum appellatur; magnæ vitæ meritis et apostolicis virtutibus effulsit (P. D. II, 26). [Sic sanctus Gregorius in dialogo, libro secundo capitulo 14. et 15. perhibet.]

585. 37. [DLXIII] [Columelle egit cath Culi dremne (141).]

586. 38. [DLXIV] (P. D. II, 23). Precsianus grammaticus apud Constantinopolim clarus (*lib. Pont.*). [Pelagius papa obit. 6 Non. Martii.] [Quod autem his temporibus vixit sanctus Gregorius, in libro III dialogorum cap. 41. ipse ita perhibet: « Vir quoque vitæ venerabilis Cherbonius Populonii episcopus magnam in diebus nostris sanctitatis suæ probationem dedit. Nam cum hospitalitatis studio valde esset intentus, quia milites in hospitio suo abscondit, ne occiderentur a Gothis, Totila perfidus rex Gothorum eum in loco nomine Merulis, ubi cum exercitu suo sedebat, immansissimo ursui, homines crudeliter manducanti, in medio coram omnibus deputavit. Ursus vero pedes episcopi ovili mansuetudine lambebat » et reliqua.]

Romanorum 50. Justinus minor regnavit annis 11, hoc est quasi usque Kal. Januarii in anno 565. post passionem Domini.

587. 1. [DLXV] Joannis papa 60. post Petrum annis 43. [Columelli de Hibernia predicaturus in Britannia eum esset 42 annorum (142); predicavit vero postea 33 annis.]

588. 2. [DLXVI] (H. R.) Narsis patricius ad Italiam veniens, Totilam occidit, totamque Italiam ad rem publicam reduxit.

589. 3. [DLXVII] (BEDA.) Qui deinde per invilliam Romanorum, pro quibus multa contra Gothos laboravit, accusatur apud Justinum et conjugem ejus Sophiam, quod servitio premeret Italiam, recessit Neapolim Campaniæ, et Langobardos introduxit in Italiam.

590. 4. [DLXVIII] (ISID.) Lewigillus rex Gothorum quasdam Hispaniæ regiones sibi rebelles in potestatem regni sui superando redigit.

591. 5. [DLXIX] (BEDA.) Johannes papa æclesiam Philippi et Jacobi, quam predecessor ejus Pelagius cenerat, perficiens dedicavit.

[Cod. in marg., Ciclus 3. decennov. incipit indictione 3.]

592. 6. [DLXX]

593. 7. [DLXXI] Germanus Parisiorum episcopus obiit.

594. 8. [DLXXII] (P. D. II, 13). Fortunatus poeta in Gallis clarus habetur.

²⁷⁷ reliqua a. 585. scripta sunt.

(141) Cath culi dremne i. e. prælium Culedrenense; v. Tigernachi ann. ap. O' Connor, II, p. 142.

(142) V. Tigernachi ann. l. I. p. 143, et notam p.

595. 9. [DLXXIII] (ISID.) Armenii fidem Christi suscipiunt.

596. 10. [DLXXIV] Redemptus Ferentinæ civitatis episcopus clarus, ut in dialogo legitur (III, 38).

597. 11. [DLXXV] (P. D. III, 11). Justinus imperator amentia obiit.

Romanorum 61. Tiberius Constantinus regnavit annis 7, usque in annum 561. post passionem Domini.

598. 1. [DLXXVI] (BEDA.) Gregorius (tunc apocrisarius in Constantinopolim; et post papa, in Job expositionem condit. [Johannes papa obiit 3. Id. Julii, eodem tempore quo Narsis obiit (*lib. pont.*).

599. 2. [DLXXVII] Benedictus papa 61. annis 4, mensibus 2.

600. 3. [DLXXVIII] (BEDA.) Gregorius Eutichium Constantinopolitanum episcopum Tiberio presente convicit, ita ut Tiberius librum Eutici de resurrectione destruens suis catholicis allegationibus, deliberaret flammis cremari debuisse. Scribebat autem id Eutichius, corpus nostrum in resurrectione impalpabile et ventis aërique subtilius esse futurum, contra illud dominicum: « Palpatè et videte, quia spiritus carnem et ossa non habent, sicut me videtè habere (*Luc. XXIV, 39*). » (*Greg. Dial. III, 28*). [Langobardi 15. anno ante dialogum 40 rusticos captivos occiderunt, quia immolaticia cum eis non manducaverunt, aliosque captivos decollaverunt, quoniam caput capræ cum eis non adoraverunt.]

601. 4. [DLXXIX] (BEDA.) Gens Langobardorum, comitante fame et mortalitate, omnem regem Albuino invadit Italiam, ipsamque Romam vastatrix obsidet urbem.

602. 5. [DLXXX] (cf. *lib. pont.*). Denique cum, vastantibus omnia per circuitum Langobardis, famis habundaret, multa milia frumenti navibus Benedictus papa (143) ab Egipto dirigens, Romam sub studio misericordiæ relivavit.

603. 6. [DLXXXI] (ISID.) Gothi per Ervingildum, Levigilli regis filium, bifarie divisi, mæta cede vastantur. [Benedictus papa obiit 2. Kal. Agusti (*lib. pont.*).]

604. 7. [DLXXXII] Pelagius 62. papa annis 10, mensibus 2. [Sanctus Gregorius papa in dialogo sic (IV, 26): « In monasterio meo ante decennium Gerontius monachus, gravi infirmitate depressus, somniavit abbatos et clarissimos viros in meum monasterium de superioribus descendisse. Cui unus eorum ait: « Ad hoc venimus ut de monasterio Gregorii quosdam fratres in militiam mittamus. » Ad quem alter ait: « Scribe Marcellum, Valentianum, Agnellum aliosque atque hunc Gerontium. » Qui ita obierunt. »]

VARIE LECTIONES.

NOTE.

141.

(143) In libro pontificali hæc de Justino imperatore narratur.

Romanorum 62 Mauricius regnavit annis 21, mensibus 4, hoc est usque Kal. Maii, in anno 592 post passionem Domini.

605. 1. [DLXXXIII] (P. D. III, 20.) Pelagius papa sine jussione Mauricii ordinatus est, eo quod Langobardi Romam per circuitum obsiderent, ita ut nullus foris progredi posset.

606. 2. [DLXXXIV] (BEDA.) Sauci ⁷⁷⁸ a Levigillo rege obtentis ⁷⁷⁹ Gothis subjeciuntur.

607. 3. [DLXXXV] (BEDA.) Hirminigilldus ⁸⁰⁰, Levigilli Gothorum regis filius, ob fidei catholice confessionem inexpugnabilem a patre Arriano regno privatus, in vinculis et in carcerem projectus est; ad extremum nocte sancta Dominice resurrectionis, securi in capite percussus, regnum celeste pro terreno rex et martyr possidere promeruit. Cujus frater Richardus, mox ut regnum post patrem accepit, omnem Gothorum cui preerat gentem, instante Leandro Hispalitano episcopo, qui et Hirminigildum docuerat, catholicam convertit ad fidem.

[Cod. in marg., Ciclus solis incipit.]

610. 6. [DLXXXVIII] (P. D. III, 20.) Pelagius papa Helie Aquiliensi episcopo, nolenti tria capitula Calchidonensis synodi suscipere, epistolam satis artem misit, quam sanctus Gregorius adhuc diaconus conscripsit.

[Cod. in marg., Ciclus quartus decenn. ind. 7. incipit.]

611. 7. [DLXXXIX] (cf. P. D. IV, 49.) (Vita S. Columb.) Sanctus ⁸⁰¹ pater Columbanus ex Hibernia insula Scotorum cum sancto Gallo aliisque probatis discipulis venit in Burgundiam, ibique, permittente Theodrico rege, monasterium quod Luxovium dicitur edificavit. Exinde a Brundichilda fugatus, Almaniam ingreditur, ubi sanctum Gallum reliquit. Ipse vero in Italiam transiens, monasterium quod Bovium dicitur edificavit; ubi multorum pater monachorum exstitit.

614. 10. [DXXII] (P. D. III, 23.) Hoc tempore 16 Kal. Novembris novum diluvium factum est, ut flumen Tiberis super muros urbis Romæ influeret; et alveum ejusdem fluminis, cum multa serpentium multitudine, draco miræ magnitudinis per urbem usque ad mare descendit. Quam inundationem pestilentia quæ dicitur inguinaria statim secuta est, ut pauci de multitudine viverent, in qua primitus Pelagius papa obiit [8 Idus Februarii].

615. 11. [DXXIII] (P. D. III, 24.) Gregorius 63 papa sedit annis 13, mensibus 6. Qui in hac tribulatione a cunctis electus; qui cum letaniam septiformem ordinavit, una hora, dum Deum deprecarentur, subito 80 obierunt. Septiformis autem letania ideo dicitur, quia in septem ordinibus populus erat

A positus, primo ordine clerus, secundo abbates cum monachis, tertio abbatissæ cum suis, quarto infantes, quinto omnes laici, sexto viduæ, septimo conjugatæ feminæ.

616. 12. [DXXIV] (ISID.) Avars contra Romanos dimicantes, auro magis quam armis peluntur. [Gregorius in dialogo sic (IV, 55); « Ante hoc triennium in meo monasterio monachus nomine Justus et medicus ante obitum suum germano nomine Copioso, sibi etiam servienti, tres aureos occulte habere innotuit, quos super eum in stercolinio sepelire fecimus, » et reliqua. « Eodem anno monachus cum a nobis fuisset sepultus, vocavit Johannem monachum, qui nobis abscedentibus apud sepulchrum permansit, et pallens et tremens nobis indicavit, et post dies 10 obiit. »]

617. 13. [DXXV] (BEDA.) Gregorius papa anno Mauricii imperii 13, indictione 13, synodum episcoporum 24 ad corpus beati Petri apostoli congregans de necessariis æclesiæ decernit ⁸⁰². (GREG. D. III, 30.) [Biennio ante dialogum æclesia Arrianorum juxta Romam in loco nomine Subura cum catholico consecraretur, introductis in eam sancti Sebastiani et sanctæ Agathæ reliquiis, diabolus in figura porci per populum extra pertransivit. Post paucos autem dies nubes celitus descendens totam miro odore replevit æclesiam.]

618. 14. [DXXVI] (P. D. IV, 18.) Cenobium sancti Benedicti abbatis a Langobardis noctu invaditur. Monachi Romam petierunt, codicem secum sanctæ regulæ et pondus panis ac mensuram vini deferentes.

619. 15. [DXXVII] (cf. lib. pont.) Gregorius adjecit in missa « Diesque nostros » usque « grege numerari per. » [Sanctus Gregorius, quinquennio postquam alveum suum Tiberis flumen egressus est, et super muros urbis Romæ influeret, Dialogum composuit, ipso teste in libro tertio, capite 19 (Dial. III, 19).] [Gregorius sic in dialogo (III, 16): « Nuper quoque in parte Campaniæ vir valde venerabilis Martinus in monte Narsico solitariam vitam duxit. Hic catena sibi ⁸⁰³ ferrea pedem ligavit, eamque saxo ex altera parte affixit, ne longius exiret. Quod vir vitæ venerabilis Benedictus audiens, cujus memoriam superius feci, ei per discipulum suum mandare curavit: « Si servus Dei es, non te teneat « catena ferri, sed catena Christi. » Ad hanc vocem Martinus catenam solvit, et nunquam postmodum plus longitudine catenæ exhibit. Redemptus Ferentinæ civitatis episcopus, qui ante hos fere 7 annos obiit, mihi adhuc in meo monasterio posito dixit quod tempore predecessoris mei Johannis papæ Yuticius martyr, dum dormiret, juxta sepulchrum ejus sibi ait: « Redempte vigilas? » Cui respondeo: « Vi-

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁷⁸ lege: Suevi. ⁷⁷⁹ lege: obtenti. ⁸⁰⁰ hæc a. 607—609 scripta sunt. ⁸⁰¹ a. 611—613 scripta. ⁸⁰² deest 1? 2. hoc loco addit: Inter quæ etiam hæc: « In sancta Romana ecclesia, cui divina dispensatio preesse non voluit, etc. quæ in codice 1 fol. 170, post addita sunt; v. supra p. 490. n. 42. ⁸⁰³ bis scriptum 1.

« gino. » Et ait ter : « Finis venit universæ carni. » A
Mox Langobardi istam terram intrantes finem ei
fecerunt. »]

620. 16. [DXXCVII] (BEDA.) Idem, missis Britan-
niam Augustino, Mellito et Johanne aliisque pluribus
cum eis monachis timentibus Deum, ad Christum
Anglos convertit. [Columbanus obiit.]

621. 17. [DXXCIX] (BEDA.) Et quidem Edilberctus
cum credidisset cum sua gente Cantuariorum cui
preerat proximisque provinciis, etiam episcopum
doctoremque suum Augustinum et ceteros antistites
episcopali sede donabat. Porro gentes Anglorum ab
Aquilone Humbri fluminis sub regibus Ælle et Edil-
frido sitæ necdum verbum vitæ audierant.

622. 18. [DC] (BEDA.) Gregorius ³⁰⁴ 18° a no
Mauricii, in iictione 4, scribens Augustino, eo tem
modo Londonæ quoque et Eboraci episcopis, acce-
pto a sede apostolica pallio metropolitanos esse
debere decernit. In vita Gregorii sic (VII, 63) :
« Apostolos ad missam cantandam nihil aliud legimus
nisi tantum orationem Dominicam. »

625. 21. [DCCIII] (P. D. IV, 27.) Mauricius imperator
cum filiis suis, Theodosio, Tiberio et Constantino, a
Foca, qui fuit strator Prisci patricii, occiditur. Si
sanctus pater abbas Benedictus, sicut sui scribunt (144),
12 Kal. Aprilis sabbato sancto paschæ obiit, in hoc
anno videtur obisse. Nisi enim in anno 96 ante istum
annum, obitus ejus ita non haberetur; qui tunc, si
natus, valde parvus fuit; in hoc autem anno ætatis
suæ plus minusve 90 obisse possit.

Romanorum 63 Focas regnavit annis 8, usque
Kal. Maii, in anno 600 post passionem Domini.

626. 1. [DCIV] Imago Focæ 7 Kalend. Maii, indi-
ctione 7, Romam delata est, sicut in vita sancti
Gregorii legitur (IV, 20); et postquam a clero et
senatu acclamatum est eis in basilica Juli, jussu
sancti Gregorii in basilica sancti Cesarii Lateranensi
palatio constituto ponitur.

627. 2. [DCV] (cf. I. pont.) Sanctus Gregorius papa
obiit 4 Idus Martii, indictione 8.

628. 3. [DCVI] Sabinianus 64 papa anno 1, men-
sibus 10.

[Cod. in marg., Ciclus decenn. 4 explicit
indictione 11.]

629. 4. [DCVII] (I. pont.) [Sabinianus papa obiit 6
Kal. Martii.] (ISID.) [Preterini et Benedicti per
Orientem vel Egiptum civile bellum faciunt, ac sese
mutua cede prosternunt.]

630. 5. [DCVIII] (cf. I. pont.) Bonifatius 65 ³⁰⁵
papa mensibus 10. Hic impetravit a Foca cæsare, ut
sedes apostolica Romana caput esset æclesiæ, cum
antea Constantinopolis primam se omnium scribe-
bat (I. pont.). [Hic constituit in ecclesia beati Petri,
cum episcopis 72, presbiteris 35, diaconibus et omni

A clero, sub anathemate, ut nullus pontifice vivo
aut episcopo civitatis suæ presumat loqui aut parus
sibi facere, nisi tertio die depositionis ejus; adunato
clero et famulis æclesiæ, tunc electio fiat.] Bonif-
tius papa obiit 3 Idus Decembris.

631. 6. [DCIX] Bonifatius 66. ³⁰⁶ papa annis 6,
mensibus 9.

632. 7. [DCX] (P. D. IV, 37.) Iste obtinuit a Foca
ut in veteri fano quod Pantheum vocabatur, et a
Domitiano imperatore constructum, ecclesiam om-
nium sanctorum consecrari, ubi omnium deorum
cultus agebatur.

633. 8. [DCXI] (Ibid.) Persæ contra rem publicam
gravissima bella gerentes, multas Romanorum
provincias, et ipsam Hierosolimam auferunt, et
destruentes ecclesias, sancta quoque profanantes,
interornamenta sanctorum vel communium locorum
etiam vexillum Dominicæ crucis abducunt. Heraclius,
qui Africam regebat, Focam vita privavit.

Romanorum 64 Heraclius regnavit annis 27, hoc
est usque Kal. Maii in anno 627 post passionem
Domini.

634. 1. [DCXII] (BEDA) Anastasius ³⁰⁷ Persa mo-
nachus, postea nobiliter pro Christo passus. Qui
natus in Perside, magicas a patre artes puer disce-
bat. Sed ubi a captivis christianis nomen Christi
salvatoris acceperat, in eum mox toto animo
conversus. [Bonifatius papa obiit 8 Kal. Junii.] (Ib.
pont.)

637. 4. [DCXV] Deusdedit, qui et Theodatus, 67
papa annis 4.

638. 5. [DCXVI] (BEDA) Anastasius ³⁰⁸ vero, re-
licta Perside, Calcedoniam Hierapolimque, Christum
querens, ac deinde Hierosolimam petit; ubi baptiza-
tus 4 ab eadem urbe miliario, monasterium abbatis
Anastasi intravit, in quo 7 annis regulariter vixit.
Qui cum Cesariam Palæstinæ orationis gratia ve-
nisset, captus a Persis et multa diu verbera inter
carceres et vincula a Marzabana duce perpeusus,
tandem mittitur Persidem ad regem eorum Cho-
sronem, a quo tertio per intervalla temporis
verberatus, ad extremum una suspensus manu per
tres horas diei, sic quidem decollatus, cum aliis
70 martyrium complevit. Mox tunica ejus indutus
quidam demoniacus curatus est. Interea superve-
niens cum exercitu Heraclius princeps, superatis
Persis, christianos qui erant captivati reduxit gau-
dentes. Reliquiæ beati martiris Anastasii primo
monasterium suum, deinde Romam advectæ, vene-
rantur in monasterio beati Pauli apostoli, quod
dicitur ad Aquas Salvas.

640. 7. [DCXVIII] (Ib. pont.) Papa Deusdedit con-
stituit secundam missam in clero. Eodem tempore
factus est terre motus major, mense Augusto, in-

VARIÆ LECTIONES.

³⁰⁴ hæc a. 622—624 scripta sunt. ³⁰⁵ LXIV. 1? ³⁰⁶ LXV. 1? ³⁰⁷ hæc a. 634 — 636 scripta sunt.
³⁰⁸ hæc a. 638 — 648 scripta sunt.

NOTÆ.

(144) Vitæ S. Mauri indicare videtur; cf. Mabillon, Acta I, p. CXII.

dictione 6. Post hec secuta est clades in populo, id est percussio scabiarum, ita ut nullus poterat portuum suum cognoscere; et obiit 6 Id. Nov. papa Deusdedit.]

641. 8. [DCXIX] *Bonifatius 68 papa sedit annis 5.*

645. 12. [DCXXIII] (*lib. pont.*) [Bonifatius obiit 8 Kal. Novembris. Hic constituit ut nullus trachatur de æclesia.]

646. 13. [DCXXIV] *Honorius 69 papa annis 12.* [*cod. in marg. Ciclus decenn. 6 incipit indict. 15.*]

649. 16. [DCXXVII] (BEDA.) Anno ³⁰⁰ Heracli 16. indictione 15, Eduinus rex Anglorum in Britannia Transhumbranzæ gentis ad aquilonem, predicante Paulino episcopo, quem misit de Cantia archiepiscopus Justus, verbum salutis cum gente sua suscepit. Anno autem 11 regni sui, adventus vero Anglorum in Britanniam plus minus anno 230, hoc gessit. Ipse autem dedit Paulino sedem episcopatus Eburaci. Cui regi in auspiciis venturæ fidei et regni cælestis potestas terrena crevit; totam enim Britanniam primus omnium Anglorum sub se subjecti.

654. 21. [DCXXXII] (BEDA.) Eo ³⁰⁰ tempore errorem 14 annorum in observatione paschæ apud Scottos exortum, Honorius papa per epistolam redarguit; sed et Johannes, qui successori ejus Severino successit, idem arguebat. Cum enim adhuc esset electus in pontificatum, pro eodem pascha eis scribit. Johannes quoque et pro Pelagiana heresi, quæ apud eos reviviscebatur, scripsit.

657. 24. [DCXXXV] (*lib. pont.*) [Honorius papa obiit 4 Id. Octobris; et cessavit episcopatus anno 1, mensibus 7, diebus 17.]

Severinus 70 papa anno uno. [Severinus papa obiit 4 Nonas Augusti.] (*lib. pont.*)

658. 25. [DCXXXVI] *Joannes 71 papa anno 1, mensibus 10.*

659. 26. [DCXXXVII] (ISID.) Judei in Hispania christiani efficiuntur. Sisibutus enim, Gothorum gloriosissimus rex, plurimas in Hispania Romanas provincias et Romanæ militiæ urbes sibi bellando subjecti, et Judeos sui regni subditos ad fidem Christi convertit.

660. 27. [DCXXXVIII] (*lib. pont.*) [Joannes papa obiit 4 Idus Octobris.] (P. D. IV, 51.) Heraclius Constantiopolim obiit.

Romanorum 65 Heraclonas, filius Heracli, cum Martina regnavit annis 2, usque in annum 629 post passionem.

661. 1. [DCXXXIX] (BEDA.) *Theodorus 72 papa annis 6, mensibus 6.* Cyrus Alexandria, Sergius et Pirrus regiæ urbis episcopi, acefalorum heresim instaurantes, unam operationem in Christo divinitatis et humanitatis, unam voluntatem dogmatizant.

E quibus Pirrus his temporibus sub Theodoro papa Romam veniens ex Africa, sicta, ut post apparuit, penitentia obtulit eidem papæ, presente cuncto clero et populo, libellum cum sua subscriptione, in quo condemnarentur omnia quæ a se vel a decessoribus suis scripta vel acta sunt contra catholicam fidem. Unde et benigne susceptus est ab eo quasi regiæ pontifex civitatis. Sed quia reversus domum repetiit errorem domesticam, memoratus papa Theodorus, advocatis cunctis sacerdotibus et clero in æclesiam beati Petri apostoli, condemnavit eum sub vinculo anathematis.

662. 2. [DCXL] His temporibus Hisidorus Hispaniensis episcopus clarus habetur.

Romanorum 66 Constantinus, filius Heracli, regnavit mensibus 6, quasi usque Kalend. Novembris anno 629 post passionem.

(BEDA.) Pirri successor Paulus non tantum vesana doctrina, sicut decessores ejus, sed et aperta persecutione catholicos cruciat; apocriarios sanctæ ecclesiæ Romanæ, qui ad ejus correctionem missi fuerant, partim carceribus, partim exiliis, partim verberibus afficiens. Sed et altare eorum in domo Placidia sacratum in venerabili oraculo subvertens diripuit, prohibens eos ibidem missas celebrare. Unde et ipse, sicut precessores illius, ab apostolica sede justa depositionis ultione damnatus est.

Romanorum 67 Constantinus, filius Constantini, regnavit annis 28, usque in annum 657 post passionem.

663. 1. [DCXLI] (BEDA.) Illic ³⁰¹ deceptus a Paulo, sicut Heraclius avus ejus a Sergio predicto episcopo; exposuit enim iste tyrum contra catholicam fidem; nec unam nec duas voluntates aut operationes in Christo diffiniens esse credendas, quasi nihil velle vel operari credendus sit Christus.

666. 4. [DCXLIV] (*cf. l. pont.*) Theodorus papa obiit 2 Idus Maii.

[*Cod. in marg., Ciclus solis incipit.*]

667. 5. [DCXLV] *Martinus 73 papa annis 6, mensibus 2.*

668. 6. [DCXLVI] [*cod. in marg., Ciclus 7 decenn. incipit indict. 4.*]

669. 7. [DCXLVII] (BEDA.) Martinus ³⁰² vero papa propter predictam heresim congregavit Romæ synodum 105 episcoporum; in qua synodo damnavit sub anathemate Circum, Sergium, Pirrum et Paulum, hereticos præfatos episcopos. Facta est autem synodus præfata anno imperii Constantini 9°. mense Octobrio, indictione 7. (*cf. l. pont.*) Et post hæc missus ab imperatore Theodorus exarchus, tulit Martinum papam de æclesia Constantiniana, perduxitque eum Constantiopolim, et inde religatus Cersonam Liciae provinciæ, ibidemque 4 Idus Novembris obiit; et multis virtutum signis refulget.

VARIÆ LECTIONES.

³⁰⁰ hæc a. 649 -- 653 scripta sunt. ³⁰⁰ hæc a. 654 -- 659 scripta. ³⁰¹ hæc a. 663 -- 665 scripta sunt. ³⁰² a. 669 -- 672 scripta.

613. 11. [DCL I] *Eugenius 74 papa annis 2, mensibus 10.*
614. 12. [DCL II] (cf. *l. pont.*) *Eugenius papa obiit 4 Nonis Januarii.*
615. 13. [DCL III] *Vitalianus 75 papa annis 14, mensibus 6.*
616. 14. [DCL IV] (BEDA.) *Constantinus princeps, Vitaliano papa nuper ordinato, misit beato Petro apostolo evangelia aurea, gemmis albis miræ magnitudinis in circuitu ornata.*
682. 20. [DCLX] (BEDA.) *Ipse *** vero post aliquot *** annos venit Romam, [5 die mensis Juli, feria 4, indict. 6].*
683. 21. [DCLXI] *Tunc *** obtulit [dominico die] super altare sancti Petri pallium auro textile.*
684. 22. [DCLXII] *Et *** toto exercitu cum cæreis æclesiam intravit.*
685. 23. [DCLXIII] *Hoc *** vero factum est per indictionem 6, anno 23 imperii Constantini principis.*
686. 24. [DCLXIV] *Sequente *** anno facta est eclipsis solis, quam ætas nostra meminuit, quasi hora 10 diei 5 Non. Mai. [BEDA.]*
687. 25. [DCLXV].
[*Cod. in marg., Ciclus decenn. octavus incipit indict. 8.*]
688. 26. [DCLXVI] (BEDA.) *Theodorus archiepiscopus et Adrianus abbas, vir æque doctissimus, a Vitaliano missi Britanniam, plurimas æclesias Anglorum doctrinæ æclesiasticæ fruge fecundarunt.*
689. 27. [DCLXVII] (*l. pont.*) *Cum itaque Constantinus obtulit pallium, mansit in Roma dies 12. Inde indictione 7 Siciliam ingressus, in qua mansit usque indictionem 12.*
690. 28. [DCLXVIII] (*l. pont.*) *In qua indictione in Sicilia a suis [15 die mensis Julii] in balneo occisus est. Et non longe post Vitalianus papa obiit [6 Kal. Februarii].*
- Romanorum 68 Constantinus, filius Constantini superioris, regnavit annis 17, usque in annum 674 post passionem.*
691. 1. [DCLXIX] (*l. pont.*) *Adeodatus 76 papa post Petrum annis 4, mensibus 2 [obiit 6 Kal. Jul.].*
692. 2. [DCLXX] (BEDA.) *Sarraceni Siciliam invadunt; qui *** præda nimia secum ablata, mox Alexandriam redeunt.*
694. 4. [DCLXXII] *hic Constantinus princeps sextam synodum instituit.*
[*Cod. in marg., Ciclus solis incipit.*]
695. 5. [DCLXXIII] (*l. pont.*) *Conus papa 77 post Petrum anno 1, mensibus 6 [obiit 3 Id. Apr.].*
696. 6. [DCLXXIV] *Hibernia insula sanctorum sanctis mirabilibus perplurimis sublimiter plena habetur.*
697. 7. [DCLXXV] *Agatho papa 78 post Petrum annis 2, mensibus 7.*
698. 8. [DCLXXVI] (BEDA.) *Agatho papa, ex rogatu Constantini, Heracli et Tiberii principum piissimorum, misit in regiam urbem legatos suos, in quibus erat Johannes, Romanæ æclesiæ tunc diaconus, non longe post episcopus, pro adunatione faciendâ sanctarum Dei æclesiarum. Qui benignissime suscepti a reverentissimo fidei catholicæ defensore Constantino jussi sunt, remissis disputationibus phisosophicis, pacifico colloquio de fide vera perquirere, data eis de bibliotheca Constantinopolitana cunctis antiquorum Patrum quos petebant libellis. Adfuerunt autem et episcopi centum quinquaginta, presidente Georgio patriarcha regis urbis et Antiochiæ Machario. Et convicii sunt, qui unam voluntatem et operationem astruebant in Christo, fallsasse Patrum catholicorum dicta perplurima. Finito autem conflictu, Georgius correctus est, Macharius vero cum suis sequacibus simul et precessoribus, Cyro, Sergio, Honorio, Pirro, Paulo et Petro, anathematizatus, et in locum ejus Theophanius abbas de Sicilia Antiochiæ episcopus factus. Tantaque gratia legatos catholicæ pacis comitata est, ut Johannes Portuensis episcopus, qui unus erat ex ipsis, dominica octavarum paschæ missas publicas in æclesia sanctæ Sophiæ coram principe et patriarcha Latine celebraret. Hæc est sexta synodus universalis Constantinopoli celebrata, et Greco sermone conscripta, temporibus Agathonis papæ, exsequente ac residente piissimo principe Constantino intra palatium suum, simulque legatis apostolicæ sedis et episcopis 150 residentibus. Prima enim universalis synodus in Nicea congregata est contra Arrium 318 Patrum, temporibus Silvestri papæ, sub Constantino Magno. Secunda in Constantinopolim 150 Patrum, contra Macedonium et Eudoxium, temporibus Damasi papæ et Gratiani principis, quando Nectarius eidem urbi est ordinatus episcopus. Tertia in Epheso 200 Patrum, contra Nestorium Augustæ urbis episcopum, sub Theodosio Magno principe et papa Cælestino. Quarta in Calcedone Patrum 630, sub Leone papa, temporibus Marciani imperatoris. Quinta item in Constantinopoli, temporibus Vigili papæ, sub Justiniano principe, contra Theodorum et omnes hereticos. ** Sexta hæc.*
- [*Agatho papa obiit 4 Idus Januarii.*] (*l. pont.*)
[*Tempore Agathonis papæ, indictione 8, luna eclipsin pertulit die 18 mensis Jun.*]
- In margine hæc leguntur (l. pont.): Qui in urbem regiam, id est Constantinopolim, ingredientes, die 10 mensis Novembris, indictione 9^a, die 18 mensis Novembris, die dominico, ad processionem imperatoris Constantini honorifice vocati sunt. Die 17 autem mensis Februarii, die dominico, interrogatus est patriarcha Gregorius de fide catholica.*
** fol. 154, in superiori margine hæc leguntur -

VARIÆ LECTIONES.

*** hæc (a. 676 — 686) diversis annis scripta conjungenda esse patet. *** aliquid. 1. *** hæc a. 693 scripta sunt.

Arrius dixit Patrem majorem, Filium minore, Spiritum sanctum creaturam esse. Macedonius negabat Spiritum sanctum. Nestorius dixit sanctam Mariam non Dei, sed hominis tantum genitricem esse. Euthiceus Constantinopolitanus abbas dixit Christum per humanam assumptionem non ex duabus existere naturis, sed solam in eo divinam naturam manere. Theodorus dixit alium esse Deum verbum, et alium esse Christum, et Mariam non Dei esse matrem. Macharius vero Constantinopolitanus episcopus dixit unam voluntatem et operationem in Christo esse.

699. 9. [DCLXXVII] (*l. pont.*) *Leo papa 79 mensibus* ³⁹⁶ 11. [Leo papa obiit 5 Non. Julii; et cessavit episcopatus mensibus 11. Hoc tempore Leonis papæ, die 16 mensis Aprilis, indictione 11, luna eclipsin pertulit, post cenam Domini, nocte pene tota in sanguineo vultu elaboravit, donec post gallicantum cepit paulatim delimpidare et in suo reverti.]

700. 10. [DCLXXVIII] Sanctus Beda presbiter, Anglicus compotator, his temporibus clarus habetur.

701. 11. [DCLXXIX] *Benedictus papa 80 annis 4, mensibus 10.*

702. 12. [DCLXXX] (*cf. l. pont.*) Iste ab ineunte ætate in æclesia militavit, et paupertatis amator semper pro Christo exiit.

703. 13. [DCLXXXI] (BEDA) Sancta ³⁹⁷ virgo Edithrida, filia Annæ regis Anglorum cum magnificis tribus viris fuit conjuncta; post 12 annos thorum incorrupta servavit maritalem. Post reginam accepto in construendum monasterium loco qui et Eilge dicitur, abbatissa et nutrix sanctorum virginum virgo consecratur. Cujus caro post 16 annos sepulturæ, et vestis qua involuta erat, incorrupta reperitur.

706. 16. [DCLXXXIV] (*cf. l. pont.*) Benedictus papa obiit [post dies paschæ] 8 Idus Maii, et sepultus apud beatum Petrum.

707. 17. [DCLXXXV] (*l. pont.*) *Joannes 81 papa anno 1, mense 1.* [Hujus tempore regnavit Justinianus, augusto mortuo patre, in initio mensis Septembris, indictione 14. Johannes papa obiit 4 Non. Augusti.]

Romanorum 69 Justinianus minor, filius Constantini, annis 10, usque in annum 684 post passionem.

708. 1. [DCLXXXVI] (BEDA.) *Conon 82 papa anno 1 mensibus 11.*

709. 2. [DCLXXXVII] Sanctus Kilianus Scottus, de Hibernia insula natus, Wirziburgensis episcopus, clarus habetur. [Conon papa obiit 21 die Septembris.]

710. 3. [DCLXXXVIII] (*l. pont.*) *Sergius 83 papa annis 13, mensibus 9.* Pipinus, Ansgisi, Arnolfi filius, regit Francos annis 27.

711. 4. [DCLXXXIX] (BEDA) Justinianus ³⁹⁸ constituit pacem cum Sarracenis decennio terra marique; sed et provincia Africa subjugata est Romano imperio, quæ erat detenta a Sarracenis, ipsa quoque Cartagine ab eis capta et destructa.

712. 5. [DCXC] (*l. pont.*) [Sergius papa constituit ut tempore contractionis Dominici corporis Agnus Dei a clero cantaretur.]

714. 7. [DCXCII] (BEDA.) Justinianus Sergium papam, qui erratice suæ sinodo, quam Constantinopolim fecerat, favere et subscribere noluisset, misso Zacharia protospatario suo, jussit Constantinopolim deportari; sed ³⁹⁹ prevenit milita Ravennatæ urbis vicinarumque partium jussa principis nefanda, et eundem Zachariam contumellis et injuriis ab urbe Roma pepulit.

716. 9. [DCXCIV] (BEDA.) Sergius papa ordinavit venerabilem virum Vilbrordum, cognomine Clementem, Fresonum genti episcopum, de Britannia natum, genere Anglicum.

717. 10. [DCXCV] (BEDA.) Justinianus ob culpam perfidiæ regni gloria privatus, exul in Pontum secedit.

Romanorum 70 Leo regnavit annis 3, usque in annum 686 post passionem Domini.

718. 1. [DCXCVI] (BEDA.) Papa Sergius in sacro beati Petri apostoli capsam argenteam, quæ in angulo obscurissimo diutissime jacuerat, et in ea crucem diversis ac pretiosissimis lapidibus adornatam, Domino revelante, reperit; de qua tractis quatuor petallis, quibus gemæ inclusæ erant miræ magnitudinis, portionem ligni salutiferi Dominicæ crucis interius repositam inspexit. Quæ ex tempore illo annis omnibus in basilica Salvatoris, quæ appellatur Constantini, die exaltationis ejus ab omni osculetur atque adoratur populo.

719. 2. [DCXCVII] (BEDA.) Reverentissimus æclesiæ Lindiafranensis in Britannia ex anchorita antistes Cudbertus totam ab infantia usque ad senium vitam miraculorum signis inclitam duxit. Cujus dum 11 annos maneret corpus humatum, incorruptum post hæc quasi hora eadem defuncti simul cum veste qua tegebatur inventum est

720. 3. [DCXCVIII] (P. D. VI, 13) Tiberius, contra Leonem insurgens, regnum ejus invasit, eumque, quamdiu ipse regnavit, in eadem civitate in custodia tenuit.

Romanorum 71, regnavit Tiberius annis 7, usque in annum 694 post passionem Domini.

721. 1. [DCXCIX] (BEDA.) Synodus Aquileiæ facta ob imperitiam fidei quintum concilium universale suscipere diffidit, donec, salutaribus beati papæ, Sergi monitis instructa, et ⁴⁰⁰ ipsa huic cum ceteris Christi æclesis adnuere consentit.

722. 2. [DCC]

VARIÆ LECTIONES.

³⁹⁶ ante mensibus scriptum sed deletum est. anno uno. ³⁹⁷ hæc a. 703 — 705. scripta sunt. ³⁹⁸ a. 711 — 713 scripta. ³⁹⁹ hæc a. 715 scripta. ⁴⁰⁰ hæc a. 722 scripta.

[*Cod. in marg.*, Ciclus solis incipit.]

723. 3. [DCCI] (*l. pont.*) Sergius papa obiit 5 die Idus Septembris [indictione 14].

724. 4. [DCCII] Johannes 84 papa annis 3, mensibus 3.

[*Cod. in marg.*, Ciclus decenn. 10 incipit ind. 1.]

725. 5. [DCCIII] Beda presbiter in libro de temporibus, in anno quo eum condidit, et ita perhibet (c. 14): « Si vis nosse quot sunt anni ab incarnatione Domini juxta Dionisium, scito quot fuerint ordines Indictionum; utpote in presenti anno 5 Tiberii 46. Hos multiplica per 15, fiunt 690; adde semper regulares 12, quia 4 indictione secundum Dionisium natus est Dominus, et indictionem anni illius cujuscumque volueris, utpote in presente unam, fiunt 703; isti sunt anni nativitatis Domini juxta Dionisium. » Hæc Beda.

726. 6. [DCCIV] (BEDA.) Gisulfus, dux gentis Langobardorum Beneventi, Campaniam igne, gladio et captivitate vastavit; cumque non esset qui ejus impetu resisteret, apostolicus papa Johannes, qui Sergio successerat, missis ad eum sacerdotibus ac donariis per plurimos, universos redemit captivos, atque hostes domum redire fecit. Johannes papa obiit indictione 3 secundum gesta pontificum (*l. pont.*).

727. 7. [DCCV] (BEDA.) Johannes 85 papa annis 2, mensibus 8. Johannes papa inter multa opera inlustrium fecit oratorium sanctæ Dei genitrici opere pulcherrimo, intra ecclesiam beati Petri apostoli. Herebertus rex Langobardorum multas curtis et patrimonia Alpium Cottiarum, et quæ quondam ad jus pertinebant apostolicæ sedis, sed a Langobardis multo tempore fuerant ablata, restituit juri ejusdem sedis, et hanc donationem aureis scriptam litteris Romam direxit.

Romanorum 72 regnavit Justinianus II cum Tiberio filio suo annis 6, usque in annum 700 post passionem.

728. 1. [DCCVI] (BEDA.) Hic auxilio Interpelli regis Vulgarorum regnum recipiens, occidit eos qui se expulerant patricos, et Leonem, qui locum ejus usurpaverat, necnon et successorem ejus Tiberium, [tempore Johannis papæ, secundum gesta pontificum]. Gallinicum vero patriarcham erutis oculis misit Romam, et dedit episcopatum Cyro, qui erat abbas in Ponto, eumque alebat exulem. [Johannes papa obiit 18 Kal. Novembria, indictione 6.]

729. 2. [DCCVII] (*l. pont.*) Sisinnius 86 papa post Petrum mense uno. [Sisinnius papa obiit 8 Id. Novembris (*l. pont.*).]

730. 3. [DCCVIII] Constantinus 87 papa annis 7, mense 1.

731. 4. [DCCIX] Justinianus Constantinum papam ad se venire jubens, honorifice suscepit ac remisit, ita ut eum die dominica missas sibi facere jubens.

A communionem de manu ejus acciperet, quem prostratus in terra pro suis peccatis intercedere rogans, cuncta æclesiæ privilegia renovavit.

732. 5. (BEDA.) Qui cum exercitum apostolico in Pontum, multum prohibente papa apostolico, ad comprehendendum Philippicum quem illa reliquerat, conversus omnis exercitus ad partem Philippici, fecit eum ibidem imperatorem.

733. 6. [DCCX] Reversusque cum eo Constantinopolim, pugnavit contra Justinianum, ad 12um ab urbe miliarium, et victo atque occiso Justiniano, regnum suscepit Philippicus.

(*l. pont.*) [Constantinus cum papa jusu imperatoris Justiniani, die 5 mensis Octobris, indictione 9, egressus de Roma, venit Ydronto, ubi moras fecit, quia hiems erat. Justinianus autem imperator a Nicea Bithiniæ precepit papæ ut Nicomediam veniret oviam regi a Nicea venienti; ubi papa et rex simul conveniunt. Papa de Nicomedia egressus, 24 die mensis Octobris, indictione 10, Romam intravit; deinde post menses 3 audivit quod Philippicus Justinianum occidit.]

Romanorum 73 regnavit Philippicus anno uno, mensibus 6, usque in annum 702 post passionem Domini.

734. 1. [DCCXI] (BEDA.) Hic ejecit Cyrum de pontificatu, eumque ad gubernandum abbatis jure monasterium suum Pontum redire precepit. Idem Constantino papæ misit litteras pravi dogmatis, quas ille cum apostolicæ sedis concilio respuit. Et hujus rei causa fecit picturas in porticu sancti Petri, quæ acta sex sanctarum synodorum universalium continerent. Nam et hujusmodi picturas, cum haberentur in urbe regia, Philippicus jusserat auferri. Statuitque populus Romanus, ne heretici imperatoris nomen aut cartas vel figuram solidi suscipereat; unde nec ejus effigies in æclesia introducta est, nec nomen ad missam prolatum.

735. 2. [DCCXII] (P. D. VI, 34) Contra hunc Anastasius insurgens, regno oculisque eum privavit.

Romanorum 74 regnavit Anastasius annis 3 usque in annum 7 post passionem Domini.

736. 1. [DCCXIV] (BEDA.) Iste litteras Constantino papæ Romam per Scholasticum patricium et exarchum Italiæ direxit, quibus se fautorem catholicæ fidei et sancti sexti concilii predicatorem esse dixit. [Constantinus papa obiit 6 Idus Januarii (*l. pont.*)]

737. 2. [DCCXV] Gregorius 88 papa annis 18, mensibus 10. Hic erat vir castus et sapiens, qui Bonifacium, patre atque etiam matre Scottum, ordinavit episcopum ad sedem Mogontinum, et per eum in Germania verbum salutis predicavit, gentemque illam in tenebris sedentem evangelica luce inlustravit. (*l. pont.*) [Iste enim Bonifatius de Hibernia missus est cum Willebrordo Anglico episcopo, ut

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁰¹ cum. a. 731 conjungenda. ⁴⁰² hæc in margine sine anni indictione 1.

in vita ejus Wil. legitur ⁴⁰² (145) [Gregorii papæ A tempore, indictione 14, visa est luna cruentata usque ad mediam noctem. (*l. pont.*) Qui Gregorius fuit temporibus imperatorum Anastasi et Theodosi et Leonis.] Pipinus, filius Ausgisii Anclisæ Trojani nom n appellatus. Apud Gallias Francorum regnans, obiit. Cui Carolus, qui et major domus, filius ejus, in regno successit per annos 27, usque ad filios suos Carolomanum et Pipinum primum imperatorum Francorum. (Beda.) Liutbrandus rex Langobardorum donationem patrimonii Alpium Cottiarum, quam Hereberctus rex fecerat et ille repetierat, ammonitione venerabilis papæ Gregori confirmavit. Eberctus vir sanctus de gente Anglorum et sacerdos monachica vita et peregrinus exornans, plurimas Scotticæ gentis provincias ad canonicam paschalis temporis observantiam, a qua diutius aberraverant, pia predicatione convertit, anno ab incarnatione Domini juxta Dionisium 716.

758. 3. [DCCXVI] (*cf. l. pont.*) Gregorius ⁴⁰³ papa constituit ut in quadragesimali tempore jejunium atque missarum celebritas fieret quod ante eum non erat.

Romanorum 75 Theodosius regnavit anno uno, usque in annum 705 post passionem Domini.

739. 1. [DCCXVII] (P. D. VI, 36.) Anastasius Augustus cum clasem in Alexandriam contra Sarracenos direxit exercitus, dimidio itinere revertitur, et Theodosium imperatorem facit, coactumque eum in solio imperii confirmavit. Qui deinde apud Nicenam civitatem gravi prelio vicit Anastasium, in quo septem milia de exercitu ceciderunt. Capto autem Anastasio, datoque sibi sacramento, clericum fieri ac presbiterum fieri fecit ordinari. Theodosius vero, ut regnavit, cum esset catholicus, mox in regia urbe imaginem illam venerandam, in qua sanctæ sex synodi erant depictæ, et a Philippico fuerat dejecta, pristino in loco crexit. (Beda.) Tiberis fluvius alveum suum egressus [indictione 15] multa Romæ fecit exitia, ita ut in via Lata ad unam et semis staturam excresceret, atque a porta sancti Petri usque ad Pontum Molvium aquæ se descendentes jungerent. Mansit autem diebus 7, donec, agentibus letanias crebras civibus, demum die revertitur. Beda sic: « Multi Anglorum de Britannia Romam venerunt, inter quos etiam reverentissimus abbas meus Ceolfridus, annos natus 74, cum esset presbiter annis 47, abbas autem annos 35, ubi Lingonas pervenit, obiit, et in æle ia Geminorum martirum sepultus est; qui inter alia donaria misit æclesiæ sancti Petri Pandectem a beato Hieronimo in Latinum Hebræo vel Greco fonte translatum. »

Romanorum 76 regnavit Leo annis 9, et inde annis 15 usque ad Pipinum Francorum primum imperatorem hoc est usque in annum 729 post passionem Domini.

740. 1. [DCCXVIII]

741. 2. [DCCXIX] (Beda.) Sarraceni ⁴⁰⁴ cum inenso exercitu Constantinopolim [civitatem] triennio obsident, donec civibus multa instantia orationum ad Deum clamaverunt. Tunc plurimi Sarracenorum fame, frigore et pestilentia perierunt. Saraceni vero pertasi obsidionis abscedunt. Qui inde regressi, Vulgarorum gentem, quæ est super Danubium, bello adgrediuntur. Ab hac quoque victi refugiunt, ac naves repetunt suas ⁴⁰⁵.

[*Cod. in marg.*, Ciclus undecimus decennov. ind. 5 incipit.]

741. 5. [DCCXXII]

745. 6. [DCCXXIII] Juramentum sancti Scotti archiepiscopi Bonifatii (*conc. III, p. 1857*), in ecclesia sancti Petri apostoli coram papa Gregorio II, imperatoris Leonis anno 6, sed et Constantini imperatoris filii ejus.]

747. 8. [DCCXXV] Hoc ⁴⁰⁷ anno Beda comptator minorem compoti librum componit, ipso ita teste: « Si vis nosse per annos singulos quot sunt epactæ, sume annos Domini juxta Dionisium, quot fuerint, utputa in presenti octava indictione 725, partire per decem novem decies novies triceni quingenti septuaginta, decies novies octoni centum quinquagies dupondius, remanent tres; hos item multiplica per decem, sunt triginta tres; tolle triginta, remanent tres; isti tres sunt epactæ presentis anni. » Hæc ait Beda (*De temp. rat.*, c. 50).

749. 10. [DCCXXVII] Alia epistola ejusdem (146) papæ Gregorii secundi ad Bonifatium (*conc. III, p. 1858*), data 10 Kal. Decembris, imperii Leonis anno 10, sed et Constantini regni anno 8, indictione decima, et reliq.

[*Cod. in marg.*, Ciclus solis incipit.]

750. 11. [DCCXXVIII] (*l. pont.*) [Langobardis ⁴⁰⁸ indictione 11 pervasum est Sutrinse castellum, et quadraginta diebus possessosum ab eis, donec Gregorii papæ continuis scriptis et donationibus dimiserunt. Mense Januarii, indictione 12, plus diebus stella quæ Antifer dicitur apparuit in occidua, radiens in aquilone et ad medium cælum, tempore Gregorii papæ.]

753. 14. [DCCXXXI] (*l. pont.*) [Gregorius papa obiit 3 Idus Februarii, indictione 14, Leone et Constantino imperatoribus.]

754. 15. [DCCXXXII] Gregorius 89 papa annis 11.

755. 16. [DCCXXXIII] (Beda.) Sarraceni vero pre-

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁰² hæc in inferiore margine fol. 155, ubi sequuntur: Constantinus papa jusu, etc. quæ supra a. 753 posuimus; deinde: Gregorii, etc. ⁴⁰³ eadem a. 757 post illustravit scripta erant, sed nunc erasa. ⁴⁰⁴ hæc a. 741—747 scripta. ⁴⁰⁵ hæc a. 747. Pergunt a. 755. ⁴⁰⁷ hæc a. 747—753 scripta. ⁴⁰⁸ summo in margine fol. 156, sine anno.

NOTÆ.

(145) V. vitam Bonifatii auct. Willibrordo c. 6.

(146) Sc. ejus qui an. 745 nominatus est.

dicti (147) cum altum peterent, ingruente subita tempestate, plurimi etiam mersi sunt ex ipsis et necati. Plurimæ enim naves eorum merse et contractæ erant per litora.

757. 18. [DCCXXXV] (BEDA.) Liuthrandus ⁴¹⁰ vero rex Langobardorum audivit quod Sarraceni loca sancta corumperent. Audivit quod, depopulata Sardinia, etiam loca illa fedarent ubi ossa sancti Augustini episcopi propter vastationem barbarorum olim translata et honorifice fuerant recondita. Misit ergo, et dato magno pretio accepit, et transtulit ea in Ticinis, ibique cum debito tanti patris honore recondidit.

759. 20. [DCCXXXVII] Beda computator obiit 2 Kal. Jan.

760. 21. [DCCXXXVIII] (cf. *l. pont.*) Gregorius predictus papa constituit in missa: « quorum solennitas hodie ⁴¹¹ » et reliqua usque « largitor admitte per Christum dominum nostrum. » (A. Hersf.) [Initium Herolvesfeld.]

762. 23. [DCCXL] (*l. pont.*) Ipse vero obiit 4 Kal. Dec. sepultusque est in æclesia beati Petri. [Epistola tertii Gregorii ad Bonifacium Scottum Mogontinum archiepiscopum (*Conc. ed. Mansi XII, p. 285*), data 4 Kal. Novembris, Leonis imperii anno 23, et Constantini filii ejus 20, indictione 8.] (*l. pont.*) [Gregorius ⁴¹² tertius fuit temporibus Leonis et Constantini imperatorum, ea persecutione grassante quæ per ipsos mota est ad depositionem et destructionem sacrarum imaginum domini nostri Jesu Christi et sancte Dei genetricis et sanctorum apostolorum omniumque sanctorum et martirum et confessorum, pro quibus papa, ut ab hoc respicerent ac removerentur errore, misit instituta apostolicæ sedis per Georgeum presbiterum, qui cum ea ob metum imperatoribus Constantinopolin non reddit, iterum de Roma a papa ad regiam urbem directus, secundo eadem dedit, quæ scripta in parte in Sicilia insula retinuit, non ultra ad Constantinopolin permisit, et portatorem exilio per annum relegavit. Unde papa in concilio 23 episcoporum cum presbiteris et diaconibus et cuncto clero et nobilibus, etiam consulibus et reliquis christianis plebibus, coram corpore beati Petri apostoli statuit (*l. pont.*) ut, si quis deinceps antiqua consuetudinis apostolicæ tenentis fidelem usum continens contra easdem imagines depositor atque destructor et profanator vel blasphemus extitit, sit extorris a corpore et a sanguine domini nostri Jesu Christi vel totius Ecclesiæ unitate et compage; quod et subscriptione sua sollempniter confirmavit cum omni concilio. Quæ sinodalia pro erigendis sacris imaginibus per Constantinum defensorem

A misit imperatoribus, quæ similiter tenuerunt et portatorem in carcerem per annum tenuerunt et tunc cum injuris remiserunt, sed et tota Romana provincia pro erigendis imaginibus supplicationis scripta unanimiter ad eosdem imperatores direxerunt per Sergium patricium et straticum insulæ Sicilia, ⁴¹³ quibus imperatores scripta rapuerunt, et portatores 8 mensibus tenentes, cum exprobris et injuris remiserunt. Iterum papa per Petrum defensorem ad regiam urbem tam Anastasio pervasore sedis Constantinopolitanæ quamque imperatoribus Leoni et Constantino.]

[*Cod. in marg.*, Ciclus decennoven. 12 incipit ind. 9.]

763. 24. [DCCXLI] Karolus, filius Pipini, qui et major domus dictus, rex Francorum obiit. [Leo imperator obiit. Constantinus filius ejus successit.]

⁴¹⁴ hoc anno in margine etiam hæc leguntur: [Romæ est ecclesia sanctæ Mariæ quæ vocatur ad Mart.]

Romanorum ⁴¹⁵ 77 regnavit Pipinus, filius Karoli, Francorum primus imperator, annis 27, usque in annum 755 post passionem Domini.

764. 1. [DCCXLII] (*l. pont.*) [Gregorius papa obiit 4 Kal. Dec., indictione 10.]

Zachariæ 90 papa ann. 11

765. 2. [DCCXLIII] Sanctus Bonifatius Mogontinus archiepiscopus clarus habetur. [Epistola Zachariæ papæ ad Bonifatium (*conc. III, p. 1882*), data Kal. April., 24 anno regni Constantini, sed imperii ejus anno 2, indictione 11 et reliqua. Epistola Zachariæ papæ ad Bonifacium Scottum archiepiscopum Mogontinum (*Ibid.*, p. 1906), data Nonas Januarias, regni Constantini anno 28, imperii ejus anno 6, indictione 15. Alia epistola Zachariæ papæ ad Bonifacium Scottum archiepiscopum Mogontinum (*Ibid.*, p. 1909), data Kal. Maii, anno 29 regni Constantini patris ejus, id est imperii anno 7, indictione 1. Alia epistola Zachariæ papæ ad Bonifacium (*Ibid.*, p. 1915), data 2 Non. Novembris, Constantini anno 32, patris ejus anno 11, indictione 5.]

766. 3. [DCCXLIV] (cf. A. Hersf., Fuld.) Sanctus Bonifatius Fuldam monasterium in solitudine Bochnia inchoavit.

767. 4. [DCCXLV] (cf. Rec.) Carolomannus rex, frater imperatoris, cum fratre tractat seculum dimittere.

768. 5 [DCCXLVI] (A. Aug.) Carolomannus imperium permittens, Almanniam ingreditur.

769. 6. [DCCXLVII] (A. Hersf.) Carolomannus pergens Romam, tonsoratur a papa Zacharia. (Erm. c. 2) [Carolomannus Rome in monte Soracte apud ecclesiam sancti Silvestri constructo monasterio cum fratribus secum ad hoc venientibus per aliquot annos perfruitur. Sed ob insolentiam Francorum Ro-

VARIE LECTIONES.

⁴¹⁰ hæc a. 756. ⁴¹¹ a. 757 — 759 scripta. ⁴¹² hæc a. 761. scripta. ⁴¹³ hæc in margine scripta 1. ⁴¹⁴ Inde ab hoc anno V. Cl. Heysse codicem cum edito contulit; qui notas marginales de cyclis etc. minus accurate indicasse videtur. Orthographium quoque non semper emendavit

NOTÆ.

(117) V. an. 741.

mani visitantium, qui enim velud dominum quondam suum preterire nolebant, ad monasterium sancti Benedicti situm in castro Casino secessit, ubi postea regulariter vixit.]

770. 7. [DCCXLVIII] (A. Hersf.) Grifo fugit in Saxoniam ob metum imperatoris ⁴¹⁴.

771. 8. [DCCXLIX] (A. Hersf.) Grifo iterum de Saxonia revertitur.

772. 9. [DCCCL] (A. Hersf.) Pipinus decreto Zachariæ papæ a Bonifatio Mogontino archiepiscopo ungitur in imperatorem, et deinde ob id post papam secundus habetur episcopus Mogontinus ⁴¹⁵ (ib. a. 746).

773. 10. [DCCCLI] (A. Hersf.) [Burgardus primus episcopus Wirtiburgensis consecratur, et sedit ann. ⁴¹⁶ 40 ⁴¹⁷ (A. Hersf.).]

774. 11. [DCCCLII] (l. pont.) Grifo obiit. Zacharias papa obiit Id. Mart., indictione quinta.

775. 12. [DCCCLIII] (A. Hersf.) Stephanus 91 papa post Petrum annis 5, mense 1. (cf. REG.) Stephanus papa et Carlomannus predictus monachus a monte Casina venerunt ad Pipinum in Franciam, petentes defensionem contra Haistulfum regem Langobardorum.

776. 13. [DCCCLIV] (A. Hersf.) Unxit autem Stephanus duos filios Pipini Carolomannum et Karolum Magnum in imperatores 5 Kal. August. (l. pont.) Stephanus ⁴¹⁸ papa venit de Roma 14 die mensis Octobr., indictione 7, et 15 die mensis Novembr., cum licentia Aistulfi regis Langobardorum de civitate Papiæ indictione 7, ad Franciam venit, ubi in loco nomine Ponticone Pipinum invenit, qui die 6 mensis Januar. papæ promisit omne quod petivit; et post dies unxit papa Pipinum cum duobus filiis suis reges Francorum. Tunc in monasterio in Francia Carolomannus monachus obiit. Pipinus et Stephanus papa, occisis Langobardis bello et fugato Aistulfo rege eorum, 8 Idus obsident civitatem Papiam. Item Aistulfus obsides dedit. Iterum Pipinus contra Aistulfum Langobardos intrat. Papiam civitatem obsedit, et Aistulfus obsedes reddidit.]

777. 14. [DCCCLV] (A. Hersf.) Sanctus Bonifatius archiepiscopus adnuntiens verbum Dei in Fresia ⁴¹⁹, passus est cum aliis martiribus Non. Junii (REG.).

778. 15. [DCCCLVI] (A. Hersf.) Lullus archiepiscopus post Bonifatium successit annis 32.

779. 16. [DCCCLVII] (A. Hersf.) Organum primitus venit in Franciam, missum a Constantino rege Greciæ Pipino imperatori. — [Aistulfus ⁴²⁰ rex Langobardorum obiit; cui Desiderius dux successit.] [Stephanus ⁴²¹ papa obiit 5 Kal. Maii, indictione 10 (l. pont.) Cui successit germanus ejus Paulus, tempore Leonis et Constantini imperatorum]

A 780. 17. [DCCCLVIII] Paulus 92 papa post Petrum annis 10, mensæ 1.

781. 18. [DCCCLIX] (A. Aug.) Pipinus imperator in Saxoniam ingreditur.

782. 19. [DCCCLX] (A. Aug.) Pipinus in Vascones ingreditur.

783. 20. [DCCCLXI] (EINH. c. 6.) Pipinus imperator Italiam intravit, et bellum contra regem Langobardorum Haistulfum suscepit.

784. 21. [DCCCLXII] (Ibid.) Pipinus ⁴²² Haistulfum regem paucorum dierum obsidione apud Ticenum compulit, et obsides dare et recepta a Romanis oppida atque castella restituere et ut reddita non repeterentur sacramento fidem facere.

B 787. 24. [DCCCLXV] (A. Hersf.) Hiemps grandis et valde etiam durissimus.

788. 25. [DCCCLXVI] (A. Hersf.) Gordogangus episcopus corpora sanctorum Gorgoni et Nazarii in Franciam Roma advexit.

789. 26. [DCCCLXVII] (EINH. c. 3.) Pipinus, finito Aquitanico bello, contra Waifarum ducem Aquitanicæ ab eo suscepto, per continuos 9 annos gesto, Turonis ad Sanctum Martinum causa orationis perrexit (REG.).

C 790. 27. [DCCCLXVIII] (EINH. c. 3.) Inde egressus, Parisius ad Sanctum Dionisium vix perveniens, ibi morbo aquæ intercutis 9 Kal. Octobr. obiit, et sepultus. — (l. pont.) [Paulus ⁴²³ papa obiit in æstate, et cessavit episcopatus anno 1, mense 1; quo Constantinus laicus transgressor apostolicæ sedis invasor extitit. Idem [indictione ⁴²⁴] 6, mense Julio depositus est, et Stephanus papa successit, et quæsit episcopos peritos a Pipino imperatore, qui judicarent Constantinum in synodo. Nuncii papæ venerunt ad Karolum et Carlomannum, quia interim Pipinus obiit, et Constantinus papa cæcatus est. Facto igitur concilio in basilica salvatoris domini nostri Jesu Christi juxta Lateranis Rome, combusserunt omnes sacerdotes Constantinum in medio presbyterii ipsius ecclesiæ, alapis ejus cervicem cædere prius facientes in ecclesia; sicque combustus est (l. pont.) Clerus et populus et papa clamabant kyrieleyson, et stauerunt ut omnes consecrationes ejus iteratæ ⁴²⁵ fuissent preter baptismum et chrisma. Rogavit autem papa Constantinus Constantinum et Leonem augustos magnos imperatores, deprecans eorum imperialem clementiam, ut in ipsi Greciæ partibus Paulum exilio mancipatum retineri precepissent. — Antequam ⁴²⁶ mortuus esset Paulus papa, ilico Toto dux Nepesinæ civitatis et Passinus et Paschale ⁴²⁷ germanum suum Constantinum laicum fecerunt papam, et comminando invite Georgio episcopo, compulerunt eum orationem clericatus eidem Constantino

VARIÆ LECTIONES.

⁴¹⁴ i. Pipini 3. ⁴¹⁵ usque in hodiernum diem add. 3. ⁴¹⁶ superscr. 1. ⁴¹⁷ IX. 3. ⁴¹⁸ hæc in marg. superiore 1. ⁴¹⁹ frisen 3. ⁴²⁰ hæc in marg. 4. ⁴²¹ hæc a. 784—786 scripta; et similiter etiam in sequentibus auctor sæpius quæ ad unum annum pertinent pluribus scripsit. ⁴²² hæc in marg. a. 787 vel 788. 1. a. 789. 3. desunt 2. 2°. 2°. ⁴²³ deest 1. qui Idem pro indictione scripsisse videtur. Idem Constantinus VI^a feria 3. ⁴²⁴ ita 1. irritæ 2. 3. ⁴²⁵ hæc in marg. post locum ad a. 732 relatum leguntur. Anno 789 (767) 3. Desunt 2. 2°. 2°. ⁴²⁶ lege: Paschalis.

tribui; sicque clericus factus est, et alio die secunda feria subdiaconus et diaconus illucescente die ab eodem episcopo factus, et dominico die sequenti in basilica beati ⁴²⁷ Petri cum armata multitudine a Georgio Penestrinæ episcopo et Eustadio Albanense et Citonato Portuense episcopis tribus pontifex consecratus est; qui consecravit episcopos 8, presbyteros 8, diaconos 4 et reliqua per annum et mensem.]

Romanorum 78 regnavit Karolus Magnus, filius Pipini, annis 46 mensibus quatuor.

791. 1. [DCCLXIX] *Stephanus* 93 papa annis 4.

792. 2. [DCCLXX] (EINH.) Mortuo autem Pipino rege, Franci generali conventu totum regnum inter filios ejus Karolum et Carlomanum æque dividerunt, et Karolus partem patris eorum ⁴²⁸ Pipini, Carlomanus vero partem patris ⁴²⁹ eorum Carlomanni suscepit. (REG.) Carlomanus autem post administratum biennio regnum in villa Salmoniaco obiit, 2 Non. Octobr., et Karolus in toto regno rex constituitur.

Adrianus 94 papa annis 25.

795. 5. [DCCLXXIII] (EINH. c. 5, 6.) Karolus, Hunoldo, qui post mortem Wafari bellum Carolo conalatur, fugato, et Aquitania subjecta rogatu Adriani papæ in Italiam perrexit.

796. 6. [DCCLXXIV] (*Ibid.*) Karolus Desiderium regem Langobardorum longa obsidione fatigans, in dicionem suam suscepit; filiumque ejus Adalgisum, in quo omnes spem inclinabant, ab Italia compellit, atque Italiam totam subegit; et omnia a Langobardorum regibus crepta tam Romanis quam Adriano papæ restituit, et tunc primum Romam pervenit sabbato sancto pasche (cf. *l. pont.*).

797. 7. [DCCLXXV] (EINH. c. 7, 8.) Subjecta Italia, Saxonicum bellum, biennio ante Italicum inceptum, repetitum est et per 33 annos permansit. Quorum Saxonum Karolus 40 millia hominum captivorum cum uxoribus et parvulis dispersit.

799. 9. [DCCLXXVII] (EINH. c. 9.) Karolus Hispaniam subjecit, et incolumi exercitu revertitur.

800. 10. [DCCLXXVIII] (EINH. c. 10.) Domuit et Brittones, qui in occidente Galliarum super litus residebant.

[*Cod. in marg.* Ciclus decennov. 14 incipit indict. 2.]

801. 11. [DCCLXXIX] (*A. Aug.*) Karolus iterum in Saxoniam; et fames magna mortalitasque in Francia. (cf. *A. Hersf.*) Sanctus Sturmus abbas primus Fuldenensis obiit 16 Kal. Novemb.

802. 12. [DCCLXXX] Cui successit Baugolfus abbas.

803. 13. [DCCLXXXI] (*A. Aug.*) Karolus Saxoniæ capit.

804. 14. [DCCLXXXII] (*A. Hersf.*) Karolus secundo Romam perrexit, ibique baptizatus est filius ejus Carlomanus, quem Adrianus papa mutato nomine vocavit Pipinum.

805. 15. [DCCLXXXIII] (*A. Hersf.*) Hilgart regina

A obiit, tres filios, Karolum, Pipinum et Ludovicum, Carolo relinquens. (cf. *TRÆ.* c. 2.)

806. 16. [DCCLXXXIV] (*Ibid.*) Post quam Karolus Fastradam sibi sociavit in conjugium.

807. 17. [DCCLXXXV] (*A. Hersf. (Q.)*) Conjunctio Haradradi et Orientalium.

808. 18. [DCCLXXXVI] (*A. Hersf. (Q.)*) Karolus pergit Italiam, qui matrem suam Berhatradam in basilica apud Sanctum Dionisium juxta patrem Pipinum humavit cum magna gloria. (EINH. c. 18.) Karolus tertio Romam perrexit, et signa crucis in vestibus hominum apparuerunt. (*A. Hersf. Aug.*) Lullus archiepiscopus Mogontinus obiit 17 Kal. Nov. hora diei secunda. Richolfus sibi successit annis 27.

[Richolfus ⁴³⁰ ordinatur in episcopum Mogontiarum 4 Non. Mart. in die dominico in monasterio beati Petri quod est Frislar (*A. Hersf.*)] Sanguis e caelo et de terra profluxit.

* qui basilicam sanctissimi martiris Albani a fundamentis inchoavit, mirifico opere perfecit, et interius exteriusque ⁴³¹ ditavit. *addunt* 2. 2. 2**.

809. 19. [DCCLXXXVII] (*A. Hersf.*) Karolus a Roma pergit in Beneventum ad Sanctum Benedictum, et per Alamaniam venit ad Bajoariam.

810. 20. [DCCLXXXVIII] (*A. Aug.*) Bajaria capta est, Tasilo duce ejus deposito.

811. 21. [DCCLXXXIX] (*A. Hersf.*) Karolus Sclavos qui dicuntur Vulzi ⁴³² subegit.

812. 22. [DCCXC] (*A. Hersf. (L.)*) Basilica sancti Bonifacii Fuldense monasterium fundatur.

813. 23. [DCCXCI] (*A. Hersf.*) Karolus perrexit Pannoniam ⁴³³.

814. 24. [DCCXCII] (*A. Hersf.*) Karolus Avaros subegit, et Hunorum regnum vastat: (*A. Aug.*) [Anno ⁴³⁴ 20 Adriani papæ mense Decembr., indictione 15, fluvius Tiberis per campestra intumescens, portam quæ dicitur Flaminia a fundamentis usque ad arcum evellit, qui ⁴³⁵ tres fulcidas eam deduxit et muros transcendit in aliquibus ad portam beati Petri, et ad pontem Molvium aque descenderunt per triduum (*l. pont.*)]

815. 25. [DCCXCIII] (*A. Hersf.*) Conjunctio Pipini filii sui contra Karolum patrem suum. Qui consilio detecto tonsuratur, et sociorum ejus alii decollantur atque alii suspenduntur.

816. 26. [DCCXCIV] (*A. Hersf.*) Heresis Filiciani ⁴³⁶ in synodo apud Franconofurd habita damuatur. (EINH. c. 18.) Fastrada regina, de genere Germanorum, obiit; post quam Karolus Liutgardam duxit Alamaniam.

in monasterio sancti Albani ad aquilonalem plagam ante altare sanctæ Dei genitricis sepefacta est. *addunt* 2. 2. 2**, et apud sanctum Albanum sepelitur. *addit etiam* 5.

817. 27. [DCCXCV] (*l. et c. 19.*) Adrianus papa

VARIÆ LECTIONES.

⁴²⁷ deest 1? ⁴²⁸ ejus 1? 3. ⁴²⁹ patruus 1. ⁴³⁰ in marg. 1. In 2. a. 320, leguntur. ⁴³¹ exterius deest 2? ⁴³² wilzi 3. ⁴³³ perannoniam 3. ⁴³⁴ in marg. 1. Desunt 2. 2**. ⁴³⁵ qu 1. qui vocatur *Lib. pont.* ⁴³⁶ lege: Felicianus

obiit in nativitate Domini; quem velud fratrem aut A carissimum filium planxit Karolus. [Adrianus ⁴²⁷ papa obiit 7 Kalend. Januarii, indictione 4 (l. pont.)]

818. 28. [DCCXCVI] Leo 95 papa annis 20, mensibus 6.

819. 29. [DCCXCVII] (REG.) Romani Leonem papam letania majore captum excæcaverunt, et linguam ejus radicitus absciderunt. Qui in custodia missus, noctu per murum evasit, et ad legatos Karoli Wirandem abbatem et Winegesium Spolitanorum ducem veniens, Spoliatum ⁴²⁸ ductus est; et ad regem Karolum in Saxoniam apud Baderbrunnam, presente Richolfo episcopo Mogontino, pervenit, a quibus summo honore susceptus est. Karolus ungitur in imperatorem a papa Leone.

820. 30. [DCCXCIII] (Cod. in marg.), 15 ciclus decennovennalis incipit indictione sexta.)

821. 31. [DCCXCIX] (EINH. c. 26.) Karolus legendi et psallendi disciplinam diligentissime emendavit.

822. 32. [DCCC] (EINH. c. 28.) Karolus quarta vice Romam cum papa Leone pergit propter reparandum qui nimis conturbatus erat ecclesie statim, et ibi totum hiemem transegit.

823. 53. [DCCCL] (A. Hersf.) Karolus etiam eo tempore a Romanis augustus appellatus est.

824. 34. [DCCCLII] (A. Hersf.) Amarmurmulus rex Persarum elefantem et alia munera misit regi Karolo.

825. 35. [DCCCLIII] (A. Hersf.) Karolus pontem 500 C passuum longitudinis trans Renum Moguntiacum ⁴²⁹ construxit; tanta enim ibi est fluminis latitudo (EINH. c. 17).

826. 36. [DCCCLIV] (A. Hersf.) Leo papa venit in Franciam.

827. 37. [DCCCLV] (A. Hersf.) Karolus, filius Karoli imperatoris, Bohemios vastat, Lechonem, regem eorum occidens. [Ecclesia ⁴³⁰ Sancti Albani hoc anno dedicatur, hoc est 805, indictione 13.]

dedicatur hoc anno Kal. Decemb., indictione 13, qui est annus vigesimus Richolfi post acceptum episcopatum, octavus autem ⁴³¹ postquam episcopus est consecratus. 2. 2. 2°.

828. 38. [DCCCLVI] (A. Hersf.) Primus annus endicadis. Mortalitas maxima orta ⁴³² est in monasterio Fuldensi, ita ut plurimi ipsorum monachorum morerentur.

829. 39. [DCCCLVII] (EINH. c. 26.) Karolus religionem christianam, qua ab infantia fuit imbutus, sanctissime et cum summa pietate coluit; circa ⁴³³ pauperes sustentandos et elemosinam devotissimus erat (EINH. c. 27).

832. 42. [DCCCLXX] (EINH. c. 22.) Karolus, antequam deciderat ⁴³⁴, per quatuor annos crebro febrius correptus.

Pippinus, filius imperatoris Karoli, obiit (ex Theg. c. 5). Maxima mortalitas hominum totam pene vastavit Europam. (cf. A. Weiss.) addunt 2. 2. 2°.

833. 43. [DCCCLXXI] (EINH. c. 33.) Karolus, regni in Francia 43, in Italia autem 36, imperii anno 11, indictione 4, thesauros et vestes cæteraque omnia divisit per tres partes. Quarum ⁴³⁵ duas partes per viginti unam partem ⁴³⁶ totidem metropolitanis civitatibus, quæ in regno ejus noscuntur ⁴³⁷, partitus est; quarum nomina hæc sunt: Roma 1, Ravenna 2, Mediolanum 3, Forum Julii 4, Gradus 5, Colonia 6, Moguntiacus 7, Juvavum, quæ et Salzburg 8, Treverus ⁴³⁸ 9, Senones 10, Vesontio 11, Lugdunum ⁴³⁹ 12, Rotomagus 13, Remis 14, Areles 15, Vienna 16, Darantasia ⁴⁴⁰ 17, Ebrodunum 18, Burdigala 19, Turones 20, Bituriges 21. Unusquisque autem metropolitanus episcopus unam partem suæ ecclesie et duas suffraganeis suis dare debuit. Tertia vero pars vel usque ad obitum ejus, vel usque dum vellet carere, in usu cottidiano haberetur; cuius tunc prima pars predictis metropolitanis episcopis ad easdem predictas partes adderetur, altera filiis et filiabus et nepotibus, tertia pauperibus, quarta servis et ancillis distribueretur. Precium librorum suorum, quorum magnam in bibliotheca sua copiam congregavit; pauperibus erogare precepit.

Karolus, primogenitus imperatoris, obiit (ex Theg. c. 5). Ipse vero imperator K. addunt 2. 2. 2°.

dum usu cott. c. v. mansit, ipsaque postremo quatuor divisionibus secata est. Prima pars addita est ad viginti et unam supradictas, altera cessit filiis et f. et n., tertia pauperibus distributa est, quarta servis et ancillis palatio famulantibus. Ad tertiam vero partem addita sunt vasa atque utensilia ex ære et ferro aliisque metallis cum armis et vestibus et omnis suppellex ad varios usus, ut sunt cortinæ, stragula, tapetia, silitra, coria, sagmata, ut erogatio elemosinæ ad plures pervenire potuisset. Capellam, id est ecclesiasticum ministerium, quod per hereditatem sibi venit, integrum servari decrevit, exceptis si qua ipsæ eidem ⁴⁴¹ capellæ in vasis aut libræ addidisset, quæ qui vellet emeret. Horum ergo precium atque librorum, q. m. c. in b. s. habuit, pauperibus erogatur. (ex Einh.) 2. 2. 2°.

835. 45. [DCCCLXXIII] (cf. EINH. c. 17.) Pons apud Moguntiacum, quem per decem annos ingenti labore et opere mirabili de ligno Karolus construxit, anno primo antequam obiit, tribus horis conflagravit, nec quidem una ex eo astula remansit. Pons predictus apud Mogontiam erat trans Renum, quem, quia de eo latrones noctu, hominibus in Renum projectis, rapiebant predam, Richolfus Mogontinus episcopus comburi precepit. (A. Hersf.) Richolfus Mogontinus episcopus obiit, Haistolfus post eum

VARIÆ LECTIONES.

⁴²⁷ in marg. 1. ⁴²⁸ spoletum 3. ⁴²⁹ moguntiaci 3. ⁴³⁰ in marg. 1. ⁴³¹ a. o. 2. ⁴³² morta 1. ⁴³³ ad a. 831. 1. ⁴³⁴ decederat corr. decid. 1. ⁴³⁵ ad a. 856. 1. ⁴³⁶ partē 1. 3. ⁴³⁷ csc n. 3. ⁴³⁸ treueris 3. ⁴³⁹ lugdunus 3. ⁴⁴⁰ datrantasia 1. dratantasia 3. ⁴⁴¹ c. e. 2.

cessit annis 11. (EINH. c. 30.) Karolus, circa Kalendas Novembris, habito generali conventu, vocavit de Aquitania ad se Ludowicum filium suum, et cum eum moneret, die dominico precepit ei ut propriis manibus suis de magno altari Aquisgrani coronam imperii capiti suo superponeret, qui donatis magnis numeribus Aquitaniam perrexit. Karolus cum Aquisgrani hiemaret, mense Januarii febre correptus est, in quo 5 Kalend. Februarii, hora diei 3, indictione 7, 72 anno ætatis, [incar. 814⁴⁸³] obiit (EINH. c. 31); et ibi Aquisgrani eadem die in basilica Salvatoris sanctæque Dei genitricis, quam ipse ex fundamento mirifico opere constraxit, sepultus est.

* ita ut perpetuo durare posse videretur
add. 2. (2?) 2°.

** Pontem autem ipsum Richolfus episcopus dicitur jussisse incendere propter atrocitiam quæ noctibus in eo exercerantur, dum homines spoliati in flumen⁴⁸³ ipsum jacti necabantur; sed Einhardus, qui vitam Karoli istius scripsit, hoc fortuito refert contigisse. 2. 2°.

Imperator vero mense Januario post balneum febre corripitur. In quo cum septem dies laborasset, septimo die, accepto corpore et sanguine Domini, ut confirmaret exitum suum, laboravit ipso die et nocte sequenti. Sequenti vero die luce adveniente sciens quod facturus erat, manu dextera ut potuit signo sanctæ crucis totam corpus suum signavit, deindeque colligens pedes, et⁴⁸⁴ brachia super corpus extendens, clausis oculis hunc versum psalens: « In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum » in senectute bona obiit, etc. 2. (2?) 2°. (ex Thegan. c. 7.)

Romanorum 79 Ludowicus regnavit annis 26, mensibus 11 usque

836. 1. [DCCCXIV] (THEG. c. 13.) Ludowicus omnem injustitiam sui regni inquirens restauravit.

837. 2. [DCCCXV] (A. HERSF.). Bangolfus abbas Fuldensis obiit, 8 Idus Julii. Jussumque est ut omnes monachi cursum sancti Benedicti cantarent. Ratgerus abbas annis 5.

838. 3. [DCCCXVI] (THEG. c. 15, 16.) Ludowici exercitus Sclavos superant, et Leo papa obiit.

[Cod. in marg., Ciclus 16 decennovenialis incipit indictione 10.]

839. 4. [DCCCXVII] (THEG. c. 16, 17.) Stephanus 96 papa annis 2⁴⁸⁵, mensibus 7. Stephanus papa, obviante Ludowico in campo magno Remensium, sequenti die dominico coram omni populo ante missam unxit eum in imperatorem, et auream coronam miræ pulchritudinis, cum preciosissimis gemmis mirabiliter ornatam, portatam de Roma secum, imposuit super caput ejus, aliamque coronam auream capiti Irmingardæ reginæ, nominans eam augustam.

840. 5. [DCCCXVIII] (Ib.) Stephanus vero papa, postea donatus magnis muneribus et honesto in

itinere servitio, ad Romam a rege dimissus, et non longe post obiit.

841. 6. [DCCCXIX] (A. HERSF.) Dedicatur monasterium Sancti Bonifatii Fulda Kal. Nov.

842. 7. [DCCCXX] Ratgerus abbas Fuldensis obiit 8. Idus Dec. Egil abbas successit annis 5.

Paschalis 97 papa annis.....⁴⁸⁶. (A. HERSF.) Ludowicus imperator Britanniam subegit, ducem ejus Mureomannum occidens. Inde regrediens Irmingardam reginam febricitantem invenit, quæ paulo post inde obiit (THEG. c. 25).

843. 8. [DCCCXXI] (A. HERSF.) Ludowicus imperator Julit, filiam Hwelfi ducis Bajoariæ, reginam sibi sociavit, et Ingulenheim villa regia generale placitum suum habuit (THEG. c. 26).

B 844. 9. [DCCCXXII] (THEG. c. 27.) Ludowicus imperator per exercitum suum orientales Sclavos vastat, ducem eorum nomine Liduit fugato.

845. 10. [DCCCXXIII] (THEG. c. 28.) Ludowicus imperator prinogenito filio suo Lothario, placito generali habito, filiam Hugii comitis conjunxit⁴⁸⁷.

846. 11. [DCCCXXIV] (THEG. c. 29.) Ludowicus imperator de placito generale Attiniaco⁴⁸⁸ palatio Lutharium filium cum conjugæ sua Irmingarde in Italiam direxit, indeque Franconofurt venit, et natalem Domini celebravit. Paschalis papa obiit.

(A. HERSF.) Eugenius 98 papa annis 3. Haistolfus episcopus Mogontinus obiit.

C 847. 12. [DCCCXXV] (A. HERSF.) Otgarius episcopus ann..... (THEG. c. 31.) Ludowicus imperator vastat Britanniam.

* Qui cum ad Italiam ob discordiam filii ab imperatore cum aliis directus Papiam venisset, quidam clericus cum⁴⁸⁹ reliquiis⁴⁹⁰ sancti Severi⁴⁹⁰ havennæ urbis episcopi necnon uxoris ejus Vincentiæ filiaque ejus Innocentiæ, quas furto abstulerat, ad eundem Otgarium se contulit et ei quid egisset innovit. Otgarius autem gaudens easdem reliquias suscepit, et eas Mogontiacum secum adduxit, atque in monasterio sancti Albani sanctam Vincentiam ad australem plagam, sanctam vero Innocentiam ad aquilonalem posuit, sanctum vero Severum juxta altare sancti Albani, cujus postea reliquias ad Erphesfurt transtulit. addunt 2. 2°. 2°. (cf. Lamb. a. 836.)

D 848. 13. [DCCCXXVI] Egil abbas Fuldensis obiit 14 Kal. Jul. Rabanus successit annis 20. Ludowico imperatori Aquis legati Vulgarorum munera portavit (THEG. c. 32).

849. 14. [DCCCXXVII] (THEG. c. 33.) Ludowicus imperator Ingulenheim Herioltum de Danais⁴⁹¹ de fonte baptismatis, et uxorem ejus regina Judith elevavit. Cui cum magnam Fresonum partem dedit, donis honorificis cum legatis suis eum dimisit.

Valentinus 99. papa.

850. 15. [DCCCXXVIII] (THEG. c. 34.) Ludowicus

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁸³ erasa 1. desunt 3. ⁴⁸⁴ fl. projiciebantur 2°. ⁴⁸⁵ ad 2? ⁴⁸⁶ X. 2. 2°. corr. II. 1. numerus erasus 3. ⁴⁸⁷ ita 1. VII. e corr. 3. a..... desunt 2. 2°. ubi hæc ad a. 841. 840 referuntur. ⁴⁸⁸ conjunxit 1. ⁴⁸⁹ attahco 1. ⁴⁹⁰ deest 2. 2°. ⁴⁹¹ deest 2? ⁴⁹² danis 1.

imperator dirigens exercitum contra Sarracenos A [Cod. in marg., Ciclus 17 decennovennalis incipit obviam ⁶⁶², fugavit eos.

851. 16. [DCCCXXXIX] (Ib.) Ludowicus de Ingelheim post generale placitum venit Commarciacum.

852. 17. [DCCCXXX] (THEG. c. 35.) Ludowicus Wormatia Karolo, filio Judit et suo ⁶⁶³, terram Alamanicam et Redicam et partem Burgundiæ dans coram filiis suis Luthorio, Ludowico et Pipino, qui tres germani sunt indignati inde. Corpora sanctorum Valentini, Senesii in Augcam insulam 5 ⁶⁶⁴ Idus Apr. venerunt.

853. 18. [DCCCXXXI] (THEG. c. 36.) Gregorius papa 100. Judith⁶⁶⁵ regina, quasi violata a duce Bernhardo, et ⁶⁶⁶ imperatoris sacro fonte baptismatis filio, a primatibus regni velata est et in monasterium missa. Fratres etiam reginæ Cuonradum et Rudolfum tonsentes et in monasterium mittentes; quos in Novio super flumen Valum cum veritate superavit rex, reginam ⁶⁶⁶, Aquis obviam ei venientem, jubente papa Gregorio, accepit ⁶⁶⁷ (THEG. c. 37).

Ludowicus imperator de Aquigrani palatio venit ad Compendium, ibique filius ejus Pippinus cum multis perfidis venit ei obviam, volens eum de regno expellere; sed equivocus imperatoris filius ei ⁶⁶⁸ contradixit. Dicebant autem illi perfidi, Judit reginam violatam esse a quodam duce Bernhardo, qui erat de stirpe regali, mentientes omnia. Sicque vi velantes eam in monasterium miserunt; similiterque fratres, etc. 2. (ex Theg. c. 36.)

854. 19. [DCCCXXXII] (THEG. c. 38.) Bernhardus C dux in palatio Theodonis coram rege et filiis suis purgavit se, cum nullus vel armis eum culpabilem cum regina fecisset.

855. 20. [DCCCXXXIII] Filii regis temptaverunt regnum, patrem dehonorantes.

856. 21. [DCCCXXXIV] Ludowicus imperator a [filiis ⁶⁶⁹] suis, id est Pipino, Ludowico et Lothario, imperio privatur; obviam ei venientes cum Gregorio papa in campo magno, qui est inter Argentoriam et Basiliam. (THEG. c. 42.) Tunc separantes reginam ab eo et mittentes eam in Italiam in civitatem Tartunam, Pipinus in Aquitaniam, Ludowicus in Bajoariam perrexit. Lotharius vero patrem ad Compendium palatium et inde Aquisgrani conduxit, et in custodia inclusit, et ibi celebravit natale Domini, patre adhuc incluso.

857. 22. [DCCCXXXV] (THEG. c. 48.) Post vero epiphaniam Lothorius, quia contra eum cum patre erat Ludowicus, compellit patrem secum ire ad Compendium. Quos cum multitudine secutus ⁶⁷⁰ est Ludowicus; et cum prope esset, fugiens Lothorius, patrem Ludowicus conduxit ad sedem regalem Aquis, et ibi pariter pascha celebraverunt.

858. 23. [DCCCXXXVI]

860. 25. [DCCCXXXVIII] (A. Aug.) Paulo ⁶⁷¹ diaconus palatii lapsus est in judaismum.

861. 26. [DCCCXXXIX] (A. Aug.) Eclipsis solis 3 Non. Mai inter 8 et 9 horam in vigilia ascensionis Domini.

862. 27. [DCCCXL] (REG.) Ludowicus imperator dum filium suum Ludowicum trans Renum persequeretur, morbo gravatur, et in navim per Moin in Renum deducitur, vix in insula Ingelheim perveniens, obiit ibi 11 Kal. Junii, et inde in mense Martio asportatus in basilica sancti Arnolfi sepultus, statimque Lothorius Italia egressus imperium arripuit.

Romanorum 80 Lothorius regnavit annis 15.

B 863. 1. [DCCCXLI] (REG.) Ludowicus vero et Carolus paterno regno privati, apud Fontaniacum fratrem Lotharium bello vincunt.

864. 2. [DCCCXLII] (REG.) Tres ⁶⁷² supradicti fratres regnum Francorum inter se dividerunt: Carolus occidentem a Britannico oceano tenet usque ad Mosam fluvium; (REG.) Ludowicus orientem, id est omnem Germaniam usque Renu fluenta et nonnullæ civitates [trans ⁶⁷³ Renum cum adjacentibus pagis ob copiam vini]; Lutharius vero primogenitus et imperator: medium inter utrosque regnum tenuit totamque Provinciam et omnia regna Italiæ cum ipsa Roma. Ab hoc Lothorio regnum Luthorium ⁶⁷⁴ hactenus nominatur.

866. 4. [DCCCXLIV] Sergius 101 papa.

868. 6. [DCCCXLVI] (A. Hersf.) Olgarius ⁶⁷⁵ episcopus Mogontinus obiit. Rabanus abbas Fuldensis successit annis 9.

869. 7. [DCCCXLVII] Hatto abbas ad Fuldam post Rabanum ⁶⁷⁶ successit annis 15.

873. 11. [DCCCLII] (REG.) Irwingardis regina, conjunx Lothorii, obiit. Regina ⁶⁷⁷ vero reliquit tres filios Ludowicum, Lutharium et Carolum.

875. 13. [DCCCLIII] Leo papa 102 post Petrum.

876. 14. [DCCCLIV]

[Cod. in marg., Ciclus decennovennalis explicit indictione 2 ⁶⁷⁸.]

877. 15. [DCCCLV] (cf. A. Hersf.) Rabanus episcopus Mogontinus obiit feria 2. Non. Febr. Carolus episcopus successit 8 annis. Basilica Sancti Kiliani concrematur. Lothorius imperator, convocatis primoribus regni, imperium inter filios suos divisit. (REG.) Ludowico quidem Italiam tradidit, eumque imperatorem nomine suo appellari fecit; Lothario vero regnum, quod ex suo nomine vocatum est, concessit; Carolo autem juniori ipsorum ⁶⁷⁹ Provinciam mandavit. Qui ita disponens seculum reliquit, et in Prumiæ monasterio veniens, postquam habitum sanctæ conversationis monachorum suscepit, eodem anno 3 Kal. Octobris obiit.

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁶⁵ i. e. obviam. ⁶⁶⁶ f. suo ex i. regina 2. f. suo et i. r. 3. ⁶⁶⁷ VI. 2. ⁶⁶⁸ deest 3 B. qui erat de stirpe regali 2. 2. (2.?) ⁶⁶⁹ regnâ 1. ⁶⁷⁰ præcepto Gregorii pape aliorumque episcoporum justo iudicio suscepit 2. (2.?) (2.?) ⁶⁷¹ ejus 2? ⁶⁷² deest 1. ⁶⁷³ hæc desunt 1. ⁶⁷⁴ paulo 3. ⁶⁷⁵ n. 861-872 scripta 1. ⁶⁷⁶ desunt 17 ⁶⁷⁷ lotringun 3. ⁶⁷⁸ olgar. 1. ⁶⁷⁹ raban' 1. ⁶⁷⁷ hæc a. 874 scripta. ⁶⁷⁹ tertia 2. ⁶⁷⁹ hessorum 2. 2. .

Itcm rum 81 Ludowicus, qui et Lothorius (148), A regnavit annis 15.

878. 1. [DCCCLVI.]

[*Cod. in marg.*, Annus secundus cycli 18 decennovennalis indictione quarta.]

879. 2. [DCCCLVII] *Benedictus 403 papa post Petrum.*

880. 3. [DCCCLVIII] (A. Aug.) Folcwinus ⁴⁸⁰ abbas obiit.

881. 4. [DCCCLIX] (A. Aug.) Waldarius ⁴⁸¹ abbas post ipsum successit.

882. 5. [DCCCLX] (A. Aug.) Meginradus hierimita martyrizatus est.

883. 6. [DCCCLXI] Hatto abbas Fuldensis obiit pridie Idus Aprilis.

884. 7. [DCCCLXII] Thiodo abbas post eum successit annis 15.

885. 8. [DCCCLXIII] (A. *Hersf.*) Carolus episcopus Mogontinus obiit. Liutbertus episcopus successit 26 annis.

Sanctus Nicolaus papa 104.

886. 9. [DCCCLXIV] (A. Aug.) Walterus ⁴⁸¹ abbas obiit. Hecco post eum successit. (REG.) Lothorius ⁴⁸² imperator, quod Thietbirgam reginam uxorem legitimam recusare vellet, quam exosam habebat propter Waldradam suam concubinam, quam, cum adolescens esset, in domu paterna nimio diligebat amore, non parva res inde ⁴⁸³ evenit. Fratres ⁴⁸⁴ ergo reginæ hoc ad Nicolaum papam Romam deducunt. Inde Nicolaus papa Arsenium episcopum, apocrisarium et consiliarium suum, vice sua in Franciam anno isto direxit. Qui cum venisset, convocato episcoporum conventu, antequam protinus anathematis gladio feriretur, necessitate constrictus Lotharius, vellet nollet, reginam in matrimonium recepit; interposito jurisjurandi sacrificio, ne eam a se separaret, neque ipsa vivente aliam super eam induceret. Sed postea projecta regina, et Waldrada pro ea inducta, sanctus Nicolaus 4 Non. Februarii in purificatione sanctæ Mariæ, Waldradam anathematis sententia ab omni consortio sanctæ ecclesiæ excommunicavit.

890. 13. [DCCCLXVIII] (A. Aug.) Cometa visa est manifestissime hoc anno.

891. 14. [DCCCLXIX] (A. Aug.) Sanctus Nicolaus papa obiit 8 Idus Decembris. Ictus fulminis Kal. Jul. hora 10.

892. 15. [DCCCLXX] (REG. an. 868.) *Adrianus 405 papa annis 3.* Lothorius autem cum audivit mortem Nicolai papæ, misit ad papam Adrianum, rogans ut cum gratia eum suscipisset. Cui papa rescribens dixit, si se immunem ab objectis predictis sciret, ut ad appetitam benedictionem sancti Petri perveniret;

si culpabilem, ut condigna remedia penitentia susciperet, nihilominus sine dilatione veniret. (REG. an. 869.) Qui cum Romam pervenisset, ab Adriano papa honorifice susceptus est. Qui cum a papa interrogatus est, si precepta sancti Nicolai, inno beati Petri, et jusjurandum Dominici corporis observaret, respondit se ita observasse omnia ac si divinius sibi essent imperata. Quod etiam proceres ac obtimates sui cum eo contestificaverunt. Cui papa dixit: « Oportet te ergo, fili karissime, corpus Christi nobiscum participare, ut per hanc participationem membris Christi, unde absclusus videbaris, in corpore inseri merearis. » Papa itaque, cantata missa, hora communicationis accipiens corpus Christi in manibus suis, dixit Lothario: « Si innocius es a predictis, remissio sit tibi hæc communicatio; sin autem, nequaquam sumere presumas, ne forte ad iudicium et condemnationem tibi perveniat. » Rex autem captus mente, obduratus pariter et obcæcatus, absque retractione communicavit. Deinceps papa ad sequaces et fautores regis dixit singulis: « Si in adulterio predicto cum rege tuo non communicasti, hæc communio corporis Christi sit tibi in vitam æternam. » Nullus autem in hoc scelere regi consentiens [qui ⁴⁸⁵] communicavit, post annum vixit. Lotharius vero imperator Roma egressus, morbo corripitur, et perveniens Placentiam civitatem, obiit 6 Idus Augusti. Inde etiam in populo mortalitas maxima acta est. (REG. a. 870.) Cujus regnum Ludowicus et Karolus senior, duo fratres ejus, in loco Marsana-juxta Mosam, una cum proceribus et obtinatis ⁴⁸⁶ suis, æquis partibus inter se diviserunt. Karolus ad Heristellium perrexit, cujus palatium ei acciderat.

Romanorum 82 Ludowicus (148), filius Lotharii vel Ludovici, regnavit annis quatuor.

895. 1. [DCCCLXXI] (REG. A. Aug.) Ludowicus vero ad Aquis palatium rediit. Hecco abbas obiit; Ruadho successit.

894. 2. [DCCCLXXII] *Adrianus papa obiit. Johannes 106 papa successit annis 12.*

895. 3. [DCCCLXXIII] (A. Aug.) Ictu fulminis Wormatia comburitur. (REG. an. 871, 872.) Ludowicus imperator Romam veniens, ibique conventum celebrans coram papa Johanne, Adalgisus dux Beneventanus, Grecorum persuasionibus corruptus, et contra Ludovicum imperatorem manum elevans, a senatu tyrannus atque hostis rei publicæ proclamatur, bellumque contra eum decernitur. Thiodo abbas Fuldensis obiit 7 Idus Ag. Sigehart 22 annis.

[*Cod. in marg.*, Cyclus 19 decennovennalis incipit indictione 7.]

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁸⁰ desunt 2. 2°. ⁴⁸¹ desunt 2. 2°. ⁴⁸² Lothor. 1. ⁴⁸³ indie 1. ⁴⁸⁴ Fratres — excommunicavit scripta sunt ann. 887—890. ⁴⁸⁵ deest 1. ⁴⁸⁶ obtinatis 1.

NOTÆ.

(148) Marianus Ludovicum imperatorem et Lotharium regem non recte discernit, ideoque illum huic successisse dicit.

896. 4. [DCCCLXXIV] (REG.) Ludowicus imperator A cesar Italiae obiit, et Karolus senior rex Galliae Romanam perrexit.

Romanorum 83 Karolus regnavit annis 2.

897. 1. [DCCCLXXV] (REG.) Karolus ergo Romam perveniens, datis Johanni papae et Romanis magnis muneribus, imperator factus est. (REG.) Ludowicus rex, frater Karoli, apud Franconfurt palatium obiit 5 Kal. Septembr., sepultusque est in monasterio Sancti Nazarii Lorasam; qui ex regina nomine Hemma tres filios habuit, id est Carlomannum, Arnolphi patrem, et Ludowicum Karolumque juniorem, postea imperatorem. Karolus vero senior et imperator audiens mortem fratris sui, ad Aquis palatium; et ubi paucis diebus moratus, ad Coloniam inde est profectus. Carlomannus vero, primogenitus Ludowici, fines Italiae intravit, quia Karolus senior inde recedit. Karolus autem, frater ejus, in Almania morabatur. Porro Ludowicus, qui ad obitum patris fuit, apud Franconafurt, principalem sedem orientalis regni, residebat. Qui quoque Karolum seniore 8 Idus Octobr. bello in pago Meginense⁴⁸⁷ nomine Ripuaria, non longe ab Adrenaco castello juxta Renum, pugnantem 50 amplius milibus contra se, superavit. Deinde tres fratres in loco qui dicitur Sualifelt inter se regnum paternum dividerunt. Carlomannus Bajoariam, Pannoniam, Carantum et regna Sclavorum Behemensium; Ludowicus orientalem Franciam, Thuringiam, Saxoniam, Fresiam et partem regni Lothorii; Carolus Almanniam et aliquas civitates ex regno Lotharii tenuit.

898. 2. [DCCCLXXVI] (REG.) Carolus autem imperator Romam secundo profectus est, et ab urbe Roma in Bracham reversus, Bosoni germano suo, Richildis reginae [filio⁴⁸⁸], Irmigardam, filiam Ludowici imperatoris, cum maxima gloria uxoravit, deditque ei Provinciam; et corona capiti ejus imposita, regem eum jussit appellari. Et inde evolutis diebus paucis, Papiam ingreditur. In qua cum publicam rem disponderet, repente nunciatum est ei Carlomannum cum ingenti armorum multitudine Langobardorum regna introisse. Qui mox pavore solutus, Ticinum⁴⁸⁹ Padumque pertransiit, et summo annis in Gallias repeditare contendit. Sed priusquam Alpium prementia juga angustaque itinera attingeret, aegritudine tunditur, de qua protinus 2 Non. Octobr. obiit. Cujus corpus sui in feretro extra Italiam levaverunt; sed ob intolerabilem foetorem ejus compulsi sunt illud terrae commendare. Post autem aliquantos annos ossa ejus translata sunt, et Parisius in monasterio sancti Dionisii honorifice sepulta.

899. 1. [DCCCLXXVII] (REG.) Post⁴⁹⁰ Carolum regnavit filius ejus Ludowicus, qui etiam appellaba-

tur Balbus, eo quod impeditioris esset eloquii, annis duobus.

900. 2. [DCCCLXXVIII] (REG.) Ludowicus Balbus obiit, tres filios relinquens, duos, id est Ludowicum et Carlomannum ex puella nomine Ansgard, pro qua interdicta a Carolo patre suo, quia sine consilio suo uxoravit eam, pater sibi uxorem Adalheid conjunxit; quae post mortem viri genuit filium nomine Avi, id est Karolum. Eclipsis solis, 4 Kal. Novembris (A. Aug.).

[Johannes⁴⁹¹ papa dum pro quibusdam oppressionibus ecclesiarum in partes Galliarum anno incar. 878, ind. 12, 3 Idus Ag. sinodum 31 episcoporum in ecclesia Sancti Petri Tricasina⁴⁹².]

Romanorum 84 regnavit Karolus junior⁴⁹³ annis B 10 post primum introitum ejus in Italiam.

901. 1. [DCCCLXXIX] (A. Aug.) Karolus junior, filius Ludowici, Italiam primum intravit, frater Carlmani⁴⁹⁴ et Ludowici.

902. 2. [DCCCLXXX] (REG.) Boso, germanus Karoli senioris, occupare regnum nitens, a filiis Balbi persecutus et fugatus in vita sua.

903. 3. [DCCCLXXXI] (REG.) Carlomannus major rex Bajoariae, pater Arnolphi, obiit paralisi 7 Non. April., sepultusque est Hodingas in Bajoria. Ludowicus vero, frater ejus, possidens suum regnum, concessit Arnolfo Carantanum, quod ei pater pridem dedit.

904. 4. [DCCCLXXXII] (REG.) Karolus junior de Almania egressus, Langobardorumque fines possidens, in paucis diebus totam Italiam accepit, et Romam perveniens, a papa Johanne et senatu favorabiliter acceptus et cum magna gloria oleo consecrato unctus, imperator creatur.

905. 5. [DCCCLXXXIII] (REG.) Ludowicus rex, frater imperatoris, obiit Franconafurt 13 Kalend. Septembr., sepultusque est Lorozam in cenobio, ubi et pater ejus.

906. 6. [DCCCLXXXIV] (REG.) Ludowicus, filius Balbi, obiit apud Sanctum Dionisium, ubi et sepultus. Cujus regnum Carlomannus, frater ejus, tenet. Bertulfus Trevirorum episcopus obiit 4 Idus Febr. Cui successit Rabbodus 6 Idus Aprilis, qui etiam Ruodbertum episcopum Metensis ecclesiae consecravit 10 Kalend. Mai.

D 907. 7. [DCCCLXXXV] *Marinus 107 papa.*

908. 8. [DCCCLXXXVI] (REG.) Carlomannus, filius Balbi, obiit, et sepultus apud Sanctum Dionisium cum fratre et avo.

909. 9. [DCCCLXXXVII] (REG.) *Agapitus 108 papa.* Karolus imperator corpore et animo cepit aegrotare. Mense Novembri circa transitum sancti Martini Triburas veniens, conventum convocat. Tunc cernentes obtimates regni imperatorem non modo

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁸⁷ moinesse 2. 2°. ⁴⁸⁸ deest 1. ⁴⁸⁹ lege : Ticinum. ⁴⁹⁰ Romanorum post 2. ⁴⁹¹ in marg. desunt 2. 2°. ⁴⁹² tritasina 1? ⁴⁹³ cum distortis cruribus add. 3. ⁴⁹⁴ cartluni 1.

solum⁴⁰⁵ viribus corporis sed etiam animi defecisse, A Arnolfum, Cariomanni filium, ultro in regnum atraehunt⁴⁰⁶, et ab imperatore in triduo ita deficiunt, ut cum ipso vix aliquis remaneret, qui ei saltim officia humanitatis impenderet. Cibus tantum et potus ex Liuberti episcopi Mogontini sumptibus prestabatur. Cui supplicanti Arnolfus nonnullos in Almania fiscos concessit.

Romanorum 85 regnavit Arnolfus annis 12.

910. 1. [DCCCLXXXVIII] (REG.) Arnolfus, compositis in Francia feliciter rebus, in Bajoariam revertitur.

(REG.) *Adrianus 109 papa.* Karolus imperator obiit 2 Idus Junii, sepultusque est in Augia insula.

911. 2. [DCCCLXXXIX] (cf. A. Hersf.) Liutbertus B episcopus Mogontinus obiit 13 Kal. Mart. Sunderoldus successit annis 2. (REG.) Mortuo autem Karolo, quædam pars populi Italici Berngarium, filium Eberhardi, qui ducatum Forojulianoram tenebat, regem sibi statuit; quidam vero Widonem, filium Lamberti, ducem Spolitanorum, regia dignitate decernunt sublevandum. Sed post tantas strages inter eos factas Wido victor existens, Berngarium regno expulit.

912. 3. [DCCCLXC] *Basilius 110 papa.*

* Sanctus Edalricus Augustensis episcopus nascitur. *addunt 2. (2^a?) 2^a.*

913. 4. [DCCCLXCI] (A. Aug.) Sunderoldus episcopus Moguntinus Wormatiæ sabbato 6 Kalend. Julii C a Nordmannis occisus (REG.).

914. 5. [DCCCLXCII] (cf. A. Hersf.) Hatto episcopus successit annis 21, mensibus 8.

915. 6. [DCCCLXCIII] *Stephanus 111 papa.*

[Cod. in marg., Ciclus 20 decennovennalis incipit indictione 11.]

(REG.) Arnolfus rex cum valida manu et forti exercitu Langobardorum terminos intravit, et usque⁴⁰⁷ Placentiam pervenit. Inde conversus per Alpes Penninas Galliam intravit, et Sanctum usque Maurium⁴⁰⁸ pervenit. Sigehart abbas Fuldensis obiit Non. Sept. Huogi abbas successit annis 24.

917. 8. [DCCCLXCV] (REG.) Wido, qui nomine imperatoris Italiam regebat, obiit. Lantbertus, filius ejus, regnum obtinens, Romæ diadema imperii D a papa sibi imponi⁴⁰⁹ fecit.

918. 9. [DCCCLXCVI] (REG.) Sinodus 96 episcoporum cum abbatibus probatisque multis clericis Triburas in monasterio residentes, contra plerosque seculares, qui episcopalem auctoritatem minuere temptaverunt, plurima decreta super statum Ecclesiæ sanctæ scripta roboraverunt.

(REG.) *Formosus 112 papa.* * Arnolfus rex Wormatiam venit, ibique obtimatibus omnibus regni

sui sibi occurrentibus, conventam publicum celebravit. In quo, omnibus collaudantibus, Zuendiboldum filium suum regno Lotharii prefecit. Deinde secundo Italiam Arnolfus ingressus, Romam pervenit, et urbem cum consensu Formosi papæ armis cepit; quod retro ante nativitatem Domini tempore semel fecerunt⁴¹⁰. Mater autem Lamberti, quæ ad presidium⁴¹¹ filio relicta fuerat, cum suis latenter aufugit. Arnolfus vero Urbem ingressus, cum magno honore a Formoso papa susceptus, et ante confessionem sancti Petri unctus et coronatus imperator creatur. Eodem autem anno Lambertus nomen imperator⁴¹² obiit; et Ludowicus, filius Bosonis, fratris Karoli senioris, a Langobardis invitatus, a Provincia egressus, Italiam intravit.

* *Alia manu in superiori margine legitur: Formosus papa Hattoni Mogontino archiepiscopo: « Litteras sanctitatis tuæ benigne suscepimus et petitionem tuam in his quæ ad rem pertinent habentes accommodamus. Nam palei usum concedimus, mœnentes et protestantes ut non id ad seculi pompam tibi largitum arbitreris, » et reliqua.*

919. 10. [DCCCLXCVII] (REG.) Zuendiboldus, hortatu Arnolphi patris sui, Odonis comitis filiam, nomine Odam, post pascha sibi uxorem sociavit.

Bonifatius⁴¹³ papa⁴¹⁴ diebus 15. Stefanus papa anno 1, mensibus 3.

920. 11. [DCCCLXCVIII] (REG.) In Italia inter Ludowicum, filium Bosonis, et Berngarium multa certamina gesta sunt. Sed tandem Ludowicus fugans C Berngarium, Romam ingreditur, ubi a papa coronatus, imperator nominatur.

921. 12. [DCCCLXCIX] (A. Aug.) Ungarii Italiam multum vastant. Arnolfus imperator obiit 3 Kalend. Decembris, sepultusque est in Odingas, ubi et pater ejus jacet. (REG.)

Romanus 117⁴¹⁵ papa mensibus 4.

Romanorum 86 regnavit Ludowicus annis 12.

922. 1. [CMI] (REG.) *Theodorus 118 diebus 20.* Ludowicus, filius Arnolphi, 2 Non. Febr. anno ætatis suæ septimo, quem ex legitimo matrimonio genuit Arnolfus, proceres et obtimates regni regem super se constituunt, et coronatum regisque⁴¹⁶ ornamentis indutum, ad Foracheim congregati in unum, in fastigio regni elevant.

923. 2. [CMI] (A. Aug.) Kindiboldus rex, filius Arnolphi, occiditur.

Johannes 119 papa annis 2 sedit.

924. 3. [CMI] (REG.) Stephanus comes, frater Walonis, cum in secessu residens nocturnis horis alvum purgaret, sagitta per fenestram percutitur. Inde⁴¹⁷ eadem nocte extinguitur.

925. 4. [CMI] *Benedictus 120 papa annis 3, mensibus 5.*

VARIE LECTIONES.

⁴⁰⁵ ita 1. solummodo 3. ⁴⁰⁶ attrahunt 1. ⁴⁰⁷ reliqua a. 916 scripta. ⁴⁰⁸ ita 1. maurum 3. mauritium 2. ⁴⁰⁹ poni 1? ⁴¹⁰ fecerat 3. ⁴¹¹ imperatoris ed. De codicum lectione nihil notatum est. ⁴¹² a. 919 vel 920. in marg. ⁴¹³ 113. papa 2. 2^a. et ita in sequentibus. ⁴¹⁴ CXV, etc. 2. ⁴¹⁵ i. e. regisque. ⁴¹⁶ hæc a. 925 scripta.

926. 5. [CMIV] (REG.) Focho Remorum episcopus a quodam satellite Balduini comitis, nomine Winimaro, occisus est. Cui successit Heriveus, qui cum multis aliis episcopis eundem Winimarum pro tanto scelere perpetuo anathemate excommunicavit.
927. 6. [CMV] (REG.) Ludowicus, filius Bosonis, qui sortitus est nomen imperatoris, Berngarium de Italia expellens, totum illud regnum posidet. Qui de securitate presumens, absoluto exercitu, cum paucis Veronam ingressus est, adhortante Adalardo predictæ civitatis episcopo. Quod cum cives summa festinatione Berngario, qui tunc in Bajoaria exulabat, promittentes et portas civitatis sibi aperiri pronunciantes; Ludovicum Berngarium regno oculisque privans, regnum Italiæ obtinuit. *Leo 121. papa diebus 57.*
928. 7. [CMVI] (REG.) Cuonradus comes, pater Cuonradi junioris, 3. Kal. Martii bello occiditur in Messia, in loco qui dicitur Friteslar, ab Adalberto comite. Eodem anno mense Julii Ludowicus rex conventum generalem celebravit apud Triburias villa regia, et in castro quod Terasso dicitur obsidione cinxit Adalbertum, et decollavit 5. Idus Septembris. *Christophorus 122. papa mensibus 4.*
929. 8. [CMVII] (A. Aug.) Bajoarii ab Ungariis interficiuntur. *Sergius 123. sedit annis 7, mens. 3, dies 16.*
930. 9. [CMVIII] (A. Aug.) Ungarii Saxoniam et Turingiam vastant.
931. 10. [CMIX] (A. Aug.) Ungarii Alamanniam vastant.
932. 11. [CMX] (A. Aug.) Franci ab Ungariis aut occisi sunt vel fugati.
933. 12. [CMXI] (A. Aug.) Ludowicus rex obiit, et Cuonradus in regem elevatur. *Romanorum 87. regnavit Cuonradus annis. 7. [Cod. in marg., Ciclus 21. decennovenalis incipit indictione 15.]*
934. 1. [CMXII] (A. Hersf.) Hato episcopus Mogontinus obiit. Herigerus successit, annis 14, mensibus 6.
935. 2. [CMXIII] (A. Aug.) Ungarii Alamanniam vastant, et juxta Ina flumen a Bajoariis et Alamannis occisi sunt.
936. 3. [CMXIV] (A. Aug.) Hiemps magna nimis et durus. (A. Aug.) Anastasius ⁹⁰⁷ annis 2, mensibus 2.
937. 4. [CMXV] (cf. A. Hersf.) Ungarii totam Alamanniam igne et gladio et Turingiam vastant, venientes usque ad Fuldam.
938. 5. [CMXVI] (A. Aug.) Erchanger et Bertolt decollati sunt. *Lando papa mensibus 5.*
939. 6. [CMXVII] (A. Aug.) Ungarii per Alamanniam in Alsatiam et usque ad fines regni Lothorii venerunt. *Joannes papa annis 14, mensibus 2, diebus 3.*
940. 7. [CMXVIII] Huogi abbas Fuldensis obiit 6. Idus Jun. Helmsfrid successit anno 1. (A. Aug.) Cuonradus rex obiit 10. Kalend. Januarii, sepultusque est in Fulda monasterio juxta altare [sanctæ ⁹⁰⁸] Crucis. *Romanorum 88. regnavit Heinricus annis 17.*
941. 1. [CMXIX] Helmsfrid abbas obiit 8. Idus Decemb.
942. 2. [CMXX] Haicho abbas successit annis 6.
945. 5. [CMXXIII] (A. Aug.) Pretiosissimus thesaurus sanguinis Domini venit in Augiam 6. Idus Novembris. Forte ille sanguis, qui de imagine Christi confluerat, cum a Judeis patiebatur eadem quæ et Dominus passus ab eis.
947. 7. [CMXXV] Haicho abbas Fuldensis obiit 4. Kal. Junii.
948. 8. [CMXXVI] (A. Aug.) Hiltibertus abbas ad Fuldam successit annis 4. Ungarii ⁹⁰⁹ totam Franciam, Alsatiam, Galliam et Alamanniam igne et gladio vastant
949. 9. [CMXXVII] Herigerus episcopus Mogontinus obiit Kalend. Decembris.
950. 10. [CMXXVIII] Hiltibertus abbas Fuldensis successit annis 9, mensibus 5. Cui successit Hadamarus abbas tertius ⁹¹⁰ decimus ad Fuldam annis 28. [Cod. in marg., Ciclus 22. decennovenalis incipit indictione 4.]
953. 13. [CMXXXI] Heinricus rex regem Obritorum et Nortmannorum efficit christianos. *Leo ⁹¹¹ papa mensibus 7.*
954. 14. [CMXXXII] (A. Aug.) Stephanus ⁹¹¹ annis 2, mensibus 2.
956. 16. [CMXXXIV] (A. Aug.) Ungarii ab exercitu regis Heinrici occisi sunt et multi quoque ex ipsis comprehensi sunt.
957. 17. [CMXXXV] Joannes ⁹¹² 126. ⁹¹³ papa mensibus 4.
958. 18. [CMXXXVI] Hiltibertus episcopus Mogontinus obiit 2. Kal. Jun. Fridricus successit 17 annis. (A. Aug.) Heinricus rex obiit 7. ⁹¹³ Non. Julii; et Otto, filius ejus, in regnum constituitur. *Leo ⁹¹¹ 127. ⁹¹⁴ papa annis 3, mensibus 6, diebus 10.*
- Romanorum 89. regnavit Otto annis 36. mensibus 10.*
959. 1. [CMXXXVII] (A. Aug.) Monasteria sanctorum Scottorum, sancti Galli et sancti Bonifacii, igne consumuntur. Ungarii per orientales Francos et Alamanniam, multis civitatibus igne et gladio consumptis, juxta Wormatiam Reno transito, usque ad mare oceanum regnum Galliæ devastaverunt, et per Italiam redierunt.
960. 2. [CMXXXVIII] (A. Aug.) Otto de Bajoariis sibi resistentibus rediit. Frater ejus Heinricus comprehensus est ab Eberhardo. Illo autem liberato,

VARIE LECTIONES.

⁹⁰⁷ papa 122. et ita in seqq. 2. 2'. ⁹⁰⁸ deest 1? ⁹⁰⁹ hæc primum ad a. 958 (935). scripta erant. sed hæc relata 1. ⁹¹⁰ tert. 1. ⁹¹¹ in 1. hi papa in margine a. 951—958. leguntur; in 2. a. 951. 956. 957. 958. ⁹¹² CXXVII. 2. 2'. qui suo ordine pergunt. ⁹¹³ lege: VI. ⁹¹⁴ CXX. 1. CXXVIII. 2. 2'

Eberhardum misit in exilium, atque iterum Bajoarias invasit cum exercitu, omnesque sibi subdidit nisi tantum unum Arnolfi filium. Interim magna pars Ungariorum a Saxonibus occisa est.

961. 3. [CMXXXIX] (A. Aug.) Otto in Lotharingos ibat usque ad Caprimontem⁵¹⁸. *Stefanus papa*⁵¹⁹ annis 3, mensibus 3, diebus 15.

962. 4. [CMXL] (A. Aug.) Interea Ludowicus rex Galliae invasit Alsatiam.

963. 5. [CMXLI] Tunc Otto revertens, venit ad Prisaecam et obsedit eam, et Ludowicus discessit. *Marinus*⁵²⁰ papa 130 annis 3, mensibus 6, diebus 14.*

Hujus papae tempore sanctus Udalricus Romanam venit, et ab eodem mortem episcopi sui Adalberonis audiens, simul etiam se episcopum futurum agnovit. Sed Hilline post Adalberonem quindecim annis ecclesiae Augustensi praefuit, moxque sanctus Udalricus in episcopatu successit. *add. 2. 2. 2. (ex vita S. Udalrici.)*

964. 6. [CMXLII] Interim Eberhardus dux occisus, et Gisilbertus dux in Reno submersus.

965. 7. [CMXLIII] Otto dux obiit; cui Cuonradus successit.

966. 8. [CMXLIV] (A. Aug.) Otto rex in Luthoringos cum exercitu exiit; et⁵²¹ omnes suo subjugavit imperio. Sed⁵²² Metensis episcopus resistebat. Heinricus⁵²³ vero, frater regis, projectis armis, venit ad eum.

968. 10. [CMXLVI] *Agapitus*⁵²⁴ centesimus trigessimus tertius papa sedis annis 10, mensibus 6, diebus 10.

972. 14. [CML].

[*Cod. in marg., Ciclus 23, decennovennalis incipit ind. 8.*]

974. 16. [CMLII] (A. Aug.) Per loca Germaniae Galliaeque plurima terrae motus magni facti sunt.

975. 17. [CMLIII] (A. Aug.) Mogontia civitas ab Ottone rege obsessa est.

976. 18. [CMLIV] (A. Aug.) Vullihelmus⁵²⁵, filius Ottonis regis, sic: Anno dominicae incarnationis 954, indictione 12, beatae memoriae dominus Fridericus, sanctae Mogontiacensis ecclesiae archiepiscopus, 8. Kal. Novembr. obiit. Eodem vero anno ego Willihelmus, tanta successione indignus, loco ejus cum consensu cleri et populi ejusdem sanctae sedis, 16. Kal. Januar., ipsoque die pace⁵²⁶ inter regem Ottonem et filium ejus Liudolfum facta, in loco Araustedi, sum electus, et in die 9. Kal. Januar. Mogontiae ordinatus. Hæc ait Willihelmus episcopus, filius Ottonis imperatoris.

977. [CMLV] 19. Ludolfus, filius Ottonis imperatoris, obiit.*

et sepultus est in choro monasterii sancti Albani Mogontiae. *add. 2. (2?) 2**.*

978. [CMLVI] 20. *Johannes* 134. *papa de regione Violata ex patre Alberico principe Romanorum successit indictione quarta decima.* Hadamarus abbas Fuldensis, qui monasterium Fulda magifico opere construxit, obiit 8. Kal. Jun. Hatto, filius sororis suæ, successit annis 11 mensibusque octo.

983 [CMLXI] 25. Otto rex ungitur in imperatorem ab Johanne papa.

985. [CMLXIII] 27. Romanus rex Grecorum multum pius et laudabilis obiit. Nicaphorus post ipsum successit.

987. [CMLXV] 29. [*Johannes*⁵²⁷ 113. *papa.* De his papis dubitamus.]

988. [CMLXVII] 30. Eberhardus comes obiit.

990. [CMLXVIII] 32. Otto, filius⁵²⁸ Ottonis imperatoris, a Johanne papa ante altare sancti Petri cum patre suo coronatus est. Vullihelmus episcopus Mogontinus obiit 6. Non. Mart. Hatto abbas Fuldensis successit. annis 2. Wernerus⁵²⁹ abbas ad Fuldam successit.

et sepultus est ante altare sancti Stephani in monasterio sancti Albani in Mogontia. *add. 2. (2. 2?)*; obiit et apud Sanctum Albanum sepelitur. 3.

[*Cod. in marg., Ciclus 24. decemov. incipit ind. 12.*]

991. [CMLXIX] 33. Nicaphorus rex Grecorum et senex cum timuisset a filiis suis projici, voluit emulchizare eos. Tunc vero mater eorum regina, quia per nullum aliud ingenium filios liberare potuit, Johanni suasit regem occidere et imperare. Johannes itaque occulte cum funibus intravit per fenestram in palatium, et occisso rege, ita egressus est et imperavit.

992. [CMLXX] 34. Hatto episcopus Mogontinus obiit 6. Kal. Mai. Ruobbertus episcopus successit annis 6, mensibus 9.

995. [CMLXXIII] 37. Otto imperator obiit Non. Mai, [et⁵³⁰ sepultus est apud Magedebure⁵²⁷.]

Romanorum 90. regnavit Otto annis 10, mensibus 7.

[*Stephanus* 114. *papa.*]

996. [CMLXXIV] 1.

997. [CMLXXV] 2. Ebergerus archiepiscopus Coloniensis immolavit Scottis in sempiternum monasterium sancti Martini in Colonia. Quibus primum primus abbas preerat Minnborinus⁵³¹ Scottus annis 12.

998. [CMLXXVI] 3. Ruobbertus episcopus Mogontinus obiit Idibus Januar. Willigisus⁵³² episcopus successit annis 34, mensibus 6.

1003. [CMLXXXI] 8. [*Stephanus* 115. *papa.*]

VARIAE LECTIONES.

⁵¹⁸ bokkesberg *superscr.* 2. 2*. ⁵¹⁹ 129. *papa* 2. ⁵²⁰ *in marg.* 1. *fortasse ad a. 964* ⁵²¹ *hæc a. 967—*
⁵²² 969. *scripta sunt* 1. *Heinricus etc. etiam 2. a. 969. habet.* ⁵²³ *hæc a. 970. scripta, postea huc relata sunt* 1.
⁵²⁴ V. f. o. r. sic a. 974. *scripta sunt* 1. *desunt* 2. (2?) 2**. ⁵²⁵ *paceam ed. De codd. nihil notatum est.*
⁵²⁶ *hæc in margine* 1. *papa CXXXIII. 2. et ita deinceps.* ⁵²⁷ *fil* 1. ⁵²⁸ VIII. 1? *legi putarim: VI. N.* ⁵²⁹ *Wer-*
⁵³⁰ *inherus* 2. ⁵³¹ *alia manu add. l. 1.* ⁵³² *maideburg* 2. ⁵³³ *minnborinus* 1. ⁵³⁴ *a. 1005. scripta.*

1006. [CMLXXXIV] 11. Otto imperator junior obiit A 7. Idus Decembris [Roma ²²⁰].

Romanorum 91. filius secundi Otto tertius regnavit annis 18, mensibus 2.

1007. [CMLXXXV] 1.

1008. [CMLXXXVI] 2. Minnborinus abbas Scottorum monasterii sancti Martini in Colonia obiit 15. Kal. Aug. Kilianus abbas Scottus successit annis 16.

1009. [CMLXXXVII] 3. Willigisus ²²¹ archiepiscopus Mogontius dedicavit ecclesiam in Turnilann (149), Wigero ²²² comite rogante. Qui Wigerus mox eandem ecclesiam, quæ etiam Dorlon nominatur, cum omnibus quæ in eadem marchia habuit, post obitum suum sancto Martino et episcopo Mogontino contradiit.

1010. [CMLXXXVIII] 4. [Cod. in marg., Ciclus 25. decennovenalis incipit indictione prima.]

1012. [CMXC] 6. [Marinus 116. papa.]

1020. [CMXCVIII] 14. [Agapitus 117. papa.]

1024. [MII] 18. Otto tertius imperator obiit 10. Kalend. Februarii, sepultusque est Aquisgrani.

Romanorum 92. regnavit Heinricus annis 22.

Heinricus secundus die dominico 7. Idus Juni electione populi laudatus est Mogontia in regem. Quique ipso eodem die ab archiepiscopo Mogontino Willigiso ante altare sancti Martini confessoris consecrando in regem Mogontia coronatus.

1025. [MIII] 1. Kilianus abbas Scottorum sancti Martini Colonia 19. Kal. Januar. obiit [Octavianus 118. papa.]

1026. [MIV] 2. Helias Scottus post eam successit annis 20.

1029. [MVII] 5.

[Cod. in marg. Ciclus 26. decennovenalis incipit indictione 5.]

1031. [MIX] 7. Brun episcopus [martyrizatus ²²³ est]. [Leo 119. papa.]

B 1033. [MXI] 9. Willigisus episcopus Mogontinus obiit feria 6. 7. Kal. Mart. Ercanbaldus abbas Fuldensis successit annis 10, mensibus 6.

1036. [MXIV] 12. Brian ²²⁴ rex Hibernia paschæ feria 6. 9. Kal. Mai manibus et inente ad Deum intentus occiditur; (150) cui successit Donchad filius suus annis 51, nec quartam partem Hibernia regnavit.

1039. [MXVII] 15. [Benedictus 120. papa.]

VARIAE LECTIONES.

²²⁰ in marg. superscr. 1. et jaret in Roma 2 (2?) 2°. ²²¹ hæc a. 1013. 3. a. 1012. 2°. ²²² uuiklero 2. ²²³ hæc desunt 1. ²²⁴ hæc desunt 2. (2?) 2°.

NOTÆ.

(149) Joh. Maur. Gudenus, Hist. Erfurt., lib. 1, § V, p. 18, sic explicat: « Hic multas ædes sacras erexit, collegiatam etiam ecclesiam in majori Dorla liberaliter fundavit, post quatuor et quod exeerit sæcula Saltzam translata. » STRUVE.

(150) v. Ann. Inisfaldenses, apud O'Connor SS. R. Hib., II, p. 60, sqq.; Ann. quatuor magistrorum, ibid., III, p. 552. — Hoc loco catalogum regum Hibernicorum exhibendum duxi, qui fol. 15 codicis scriptus est: *Hi sunt fathi (a) Hibernia, qui ex dimedia parte ei, id est do leth Chuinn (b), regerunt, o Chunn celchatach (c) co Fland mac Mailsechnail.*

Conn Art Cormac (d) ann. 60.

Corpri (e) mac Cormaic ann. 30.

Fiache Mullach letan ann. 25.

Muredach Tirech ann. 4.

Euchu (f) Mugmedoin ann. 25.

Conla Uoiss (g) ann. 4.

Niall ann. 27.

Nathi (h) ann. 60.

Lægere (i) mac Neill ann. 66.

Aillit Molt mac (j) Nathi ann. 20.

Lugæd mac Lægere ann. 25.

Murchertache mac Ercca (k) ann. 20.

Tuathal Mailgarb ann. 18.

Diurmet mac Fergusa ann. 20.

Fergus et Donnall da mac Muircertaig mac Ercca (l) ann. 30.

(a) i. e. imperatores, reges.

(b) i. e. dimidi Conn; v. Ann. Inisfaldenses (a. 201.) apud O'Connor I. p. 7.

(c) i. e. Connus centum priorum; v. l. l.

(d) Tres reges sunt, Connus, Arturus, Cormac.

(e) v. Ann. Tigernachis l. l. p. 48.

(f) Echu corr. Echu cod. Lege; Eocha.

(g) Rois cod. ? uais sive uois i. e. illustris.

(h) Vulgo Dathi, sed in aliis quoque chronictis Nathi dicitur; v. O'Connor II p. 81.

(i) cf. catalogum regum Hibernia antiquissimum; quem ex omnibus amalibus et scriptoribus metricis antiquis simul collatis O'Connor desumpsit l. Ep. nunc. p. LXXV,

Muiredach (m) Munderg ann. 12.

Annire mac Setnai ann. 4.

C Baitan mac Muirchertaig et Echoid mac Donnall meic Murchertaig ann. 4.

Bætan (n) mac Murchada ann. 16.

Annire (m) ann. 7.

Colmanbec (m) mac Diarmata et Æd mac Aumerech (o) ann. 13.

Suibni (m) mac Colmanmoir ann. 3.

Æd Slane mac Diarmata ann. 4.

Æd Alacinn mac Donnall ann. 7.

Ængus (m) mac Colmain ann. 9.

Suibni md (p) mac Fachna ann. 7.

Donnall mac Æda ann. 35.

Conall et Cellach da mac (q) Mailecoba ann. 15.

Bladmecc et Diarmait da mac (q) Æda Slane ann. 9.

Sechnasach mac Bladmecc ann. 5.

Cendfelad mac Bladmecc ann. 4.

Finnachta mac Dunchada ann. 18.

Longeck mac Ængusa ann. 9.

Congal mac Fergussa ann. 7.

D Fergal mac Mæleduin ann. 12.

Fogartag mac Cernaig ann. 2.

Ginaid mac Isigalaig (r) ann. 4.

Flaitbertach mac Longsig ann. 6.

Æd mac Fergal ann. 10.

Donnall mac Murchada ann. 20.

Niall mac Fergæle ann. 15.

seq. Incipit a Laogaire mac Neill,

(j) in cod. scriptus.

(k) Cercca corr. ercca. « Dictus a matre M. mac Eorca » O'Connor l. l.

(l) « i. e. Fergusus et Donaldus duo filii Muircertache filii Ercca » O'Connor p. LXXVII.

(m) Illic deest ap. O'Connor l. l.

(n) Differt catalogus ap. O'Connor.

(o) Aumerech O'Con.

(p) « Suibline Meann i. e. Sulneus illustris » O'Con.

(q) i. e. duo filii.

(r) Iorgalaigh. O'Con.

1042. [MXXI] 18. Benedictus papa, presente et audiente Heinrico imperatore, Richardo etiam abbate viro reverentissimo, sedis sancti Bonifatii, publicam cantavit missam apostolorum Philippi et Jacobi super altare et sancti Bonifatii. . . ³³⁸ in Fulda Kal. Mai.

1043. [MXXI] 19. Erkanbaldus episcopus Mogontinus obiit 16. Kal. Sept.

1044. [MXXII] 20. Aribo successit episcopus annis 9, mensibus 6.

1045. [MXXIII] 21. [Eclipsis ³³⁹ solis hora nona verno tempore.]

1046. [MXXIV] 22. Benedictus papa obiit 7. Idus April. Henricus imperator obiit 2. Idus Julii, sepultusque est Bamberg ³⁴⁰. *Johannes papa. [Johannes 121. papa.]*

Romanorum 93. regnavit Cuonradus, Francus genere, annis 15.

1047. [MXXV] 1.

1048. [MXXVI] 2.

[*Cod. in marg., Ciclus 27, decenuovennalis incipit indictione 9.*]

1050. [MXXVIII] 4. [Ego ³⁴¹ miser Marianus in peccatis fui in hoc anno natus.]

1053. [MXXXI] 7. Aribo episcopus Mogontinus obiit feria 3. 8. Idus April.

1054. [MXXXII] 8. Sanctus Bardo successit annis 20, baculum 3. Kal. Juni die pentecostes accipiens.

1055. [MXXXIII] 9. [Bardo ³⁴² episcopus ab Johanne papa indictione 15. mense Januar. pallium accepit.]

1056. [MXXXIV] 10. Mæcoluim ³⁴³ (151) rex Scotiæ obiit 7. Kal. Decembr. Donchad, filius filia (152) ejus, sibi successit annis 5, mensibus 9.

1058. [MXXXVI] 12. Propter religionem strictam disciplinamque nimiam et propter aliquos Scottos, quos secum habebat Helias Scottus abbas, qui monasterium sancti Pantalionis et sancti Martini in Colonia pariter regebat, Piligrinus Coloniensis episcopus, invidiis ³⁴⁴ viris instigatus, Helia ait, nisi usque dum ipse Piligrinus de curte regia revertisset, nec Helias neque alius Scottus in monasterio Pantalionis fuisset. Tunc Helias atque alii Scotti quibus episcopus dixit condixerunt: si Christus in ipsis fuit peregrinus ³⁴⁵ ne unquam D Fuldensi. Super cujus sepulchrum visa sunt lumina

VARIE LECTONES.

³³⁸ vocabulum erasum est 1. ³³⁹ alia manu add. 1. ³⁴⁰ in Babonis monte i. Babenberch 2. ³⁴¹ alia manu add. 1. ³⁴² hæc in marg. prope a. 1047. leguntur, desunt 2. 3. ³⁴³ hæc desunt 2. (2?) 2'. ³⁴⁴ invidiosus 3. quorundam invidiorum monachorum de monasterio S. Pantaleonis 2. ³⁴⁵ peregrinus t. ³⁴⁶ pilgrinus 1? ³⁴⁷ in marg. t. a. 1057. 2. ³⁴⁸ lege: crisma. ³⁴⁹ sequentia desunt 2. ³⁵⁰ hæc desunt 2. ³⁵¹ in marg. 1. ³⁵² lege: qui. ³⁵³ ita 1. hic et a. 1085. — Majolus rel.

NOTÆ.

Donchad mac Donnæl ann. 18.

Æd mac Neil ann. 22.

Conchobor mac Donnchada ann. 19.

Niall mac Æda ann. 13.

Mæ'sechnæl ann. 13.

Æt macc Nel ann. 14.

Flann mac Moilsechnaill (a).

(a) Qui a. 916. obiit: e dicitur; O'Connor v. LXXI:!!

omnino ad Coloniam virus venisset de curte episcopus Piligrinus. Et ita Dominus complevit; atque Helias duo monasteria regnavit.

1059. [MXXXVII] 13. Piligrinus ³⁵⁴ episcopus Coloniensis obiit 8 Kal. Sept. Herimannus episcopus successit annis 19. [Brun ³⁵⁵ episcopus Wirziburgensis obiit.] Sanctus archiepiscopus Bardo, presentis Conrado imperatore, indictione 5, quarto die Idus Novembr., feria quoque quinta, in qua feria crisma ³⁵⁶ consecratur et multa etiam saneta et bona opera perficiuntur, in qua equidem dominus noster Ihesus Christus in corpus suum panem et in sanguinem suum vinum nobis sanctificavit, quique est dies honorabilior totius hebdomadæ post diem dominicum, consecravit monasterium sancti Martini, sedis Mogontiæ archiepiscopatus, immo omnium Francorum, in honore sancti Martini episcopi et confessoris, cum multis episcopis atque venerabilibus viris.

1061. [MXXXIX] 15. Cuonradus imperator obiit 2. Idus Juni, sepultusque est Spira. Richardus abbas Fuldensis felicitis memoriæ obiit 13. Kal. Aug. Ille ³⁵⁷ etiam multos sanctos Scottigenæ gentis viros in commune fratrum habebat, atque caminatam et dormitorium ipsis seorsum simul et inter fratres subministrabat sicut pater. Cui successit Sigiwart abbas.

Romanorum 94. regnavit Hejricus, filius Cuonradi imperatoris, annis 17.

1062. [MXXI] 1. Donchad ³⁵⁸ rex Scotiæ in autumno occiditur [19. ³⁵⁹ Kal. Sept.] a duce suo Macbethad mac Finnloech, cui ³⁶⁰ successit in regnum annis 17 (153).

1064. [MXXII] 3. Helias Scottus abbas obiit 3. Idus Aprilis, vir prudens et religiosus, et ideo monasterium sancti Pantalionis cum suo, id est sancti Martini, sibi datum est. Ipse obtinuit missale liberum monachi etiam Franci, sine licentia conscriptum, in commune monachorum in monasterio sancti Pantalionis igne consumpsit, ne alius sine licentia conscriberet aut tale aliquid fecisset. Cui successit Majobus ³⁶¹ Scottus, virgo patiens et sapiens, annis 18.

1065. [MXXIII] 4. Anicethadus Scottus monachus et inclusus obiit 3. Kal. Februarii in monasterio D Fuldensi. Super cujus sepulchrum visa sunt lumina

(151) i. e. Malcolmus, Hibernice *Mæcoluim*. De quo v. Tigernachi Ann., h. a., l. I, II, p. 284.

(152) quæ dicebatur Beatrix; v. ibidem, p. 288, n. 48.

(153) V. notam ad Ann. Tigernachi, ap. O'Connor II, pag. 288.

et psalmodia audita. Super quem ego Marianus Scotus 10 annis inclusus, super pedes ejus stans cotidie cantavi missas. Willihelmus monachus et presbiter conversus clericus et sapiens, districtus et religiosior omnium monachorum Fuldensium, sicut nos vidimus, Animcadum rogavit ut se benediceret. Eadem vero ipsa nocte, sicut mihi incluso super Animcadum confirmavit, somnavit Animcadum in suo sepulchro stantem nimio fulgore candentem, et extensa sua manu se ab eo benedici. Cumque etiam fossa sepulchri mei juxta latus ejus in nocte nondum completa permaneret aperta, totam ipsam noctem melliflavo odore scilicet conduxi. Qui quia cum licentia senioris sui nomine Corceram in insola Kelta caritatem fratribus fecit, paucis vero remanentibus post alios exeuntes potumque petentibus, ipse sine licentia prebuit, et inde etiam tunc sicut primum potum seniori misit. Ideo die crastino non tantum de insola Kelta, sed de tota Hibernia ipsum senior projecit; quod humiliter complevit. Ita Tigernach ¹⁵⁴. (154) Borchech mihi culpabili in aliqua levi culpa pronuntiavit.

1066 [MCLIV] 5. *Benedictus papa Johannem successit. Hic cum papatiam suam vendisset* ¹⁵⁵, Henricus imperator perrexit Romam, et pro eo Clementem constituit papam, cum ex ore sancti Petri in Sinome mago emtor pariter et venditor spiritualis gratiæ sunt anatematici.

[*Cod in marg.*, Ciclus 28. decennovevumalis incipit indictione 13.]

1067. [MCLV] 6.

1068. [MCLVI] 7. *Clemens 1. . .* ¹⁵⁶ *papa post beatum Petrum.*

1069. [MCLVII] 8. *Clemens papa obiit 7. Idus Octobris. Bepo papa, qui et Damasus, successit. Nix in occidente in tantum ut silvas fregisset.*

1070. [MCLVIII] 9. *Bobbo papa obiit. Leo papa 1. . . post Petrum, successit annis 6.*

¹⁵⁷ Iste est Leo ille qui novum cantum de sancto Gregorio Magno fecit. *addit 2.*

1072. [ML] 11. Rex Scottiæ Macbethad Romæ argentum pauperibus seminando distribuit.

1073. [MLI] 12. Sanctus Bardo episcopus Mogontinus obiit 4. Idus Junii.

1074. [MLII] 13. Liuboldus episcopus successit annis 8, mensibus 4. Ego Marianus seculum reliqui.

1075. [MLIII] 14. Aed clericus ¹⁵⁸ barbosus in Hibernia vir valde famosissimus et miræ religionis — ipse enim feminas et puerulos more clericorum coronando ¹⁵⁹ tondebat, et coronas non velataque

A capita feminas conversas debere predicabat, earumque scolam et puellarum, puerorum et laicorum multam habebat — ob id de Hibernia projectus.

1076. [MLIV] 15. Leo papa obiit 16. Kal. Mai.

1077. [MLV] 16. *Victor papa 1. . . post Petrum successit annis 3.*

1078. [MLVI] 17. Herimannus episcopus Colonie obiit in quadragesima ¹⁶⁰. Anno episcopus successit. Ego Marianus peregrinus factus pro regno cœlestis patriam motuavi ¹⁶¹, et in Colonia 5. feria, Kal. Augusti, monachus effectus. Henricus imperator obiit 3. Non. Octobris, sepultusque est Spira, ubi et pater ejus jacet.

Romanorum 95. regnavit Henricus, filius Henrici imperatoris, annis 10.

B 1079. [MLVII] 1. Victor papa obiit 5. Kal. Ag. [Macflnæg ¹⁶² (155) occiditur in Augusto. Lulag successit et occiditur in Martio; cui Moelcol (156) successit.] — Moelcoluin (156), filius Donchæd, regit Scottiam. — [Donchad ¹⁶³ (157) regnavit annis 5, hoc est a missa sancti Andree ad eandem et insuper ad nativitatem sanctæ Mariæ. Inde Macflnæg regnavit annis 17 ad eandem missam sanctæ Mariæ. Lulach a nativitate sanctæ Mariæ ad missam sancti Patricii in mense Martio regnavit. Inde Moelcoluin regnavit annis 20 usque ad missam sancti Patricii.]

C 1080. [MLVIII] 2. *Stephanus papa 1. . . successit. Badæbrunna civitas cum duobus monasteriis, id est episcopatus et monachorum, feria 6. ante palmas igne consumitur. In monasterio autem monachorum erat Paternus nomine monachus Scottus, multisque annis inclusus, qui etiam combustionem prenuntiabat, ambiens martirium pro nullo foris exivit, sed in sua clausola combustus per ignem pertransivit in refrigerium. De cuius etiam sepulchro quædam bona narrantur. Ipsiis vero statim diebus, feria 2. post octavas paschæ, extens de Colonia causa claudendi cum abbate Fuldense ad Fuldam, super mattam in clausola ipsius, ubi supra eandem mattam combustus et passus est, ego oravi. — Stephanus papa obiit 4. Kal. April. *Nicolaus papa.* — Ecbertus abbas Fuldensis, feria tertia, hora septima, 15. Kal. Decembris obiit. Sigfridus successit in nativitate Domini anno 1.*

D 1081. [MLIX] 3. Ego Marianus indignus cum Sigfrido abbate Fuldensi juxta corpus sancti Kiliani martiris Wirzibure consecratus ad presbiteratum, sabbato medie quadragesimæ ¹⁶⁴, 3. Idus Martii, et feria 6. post ascensionem Domini, pridie Idus Maii, inclusus in Fulda per annos 10. Liuboldus episcopus

VARIE LECTIONES.

¹⁵⁴ ita 1. ¹⁵⁵ emisset 2. ¹⁵⁶ 145. suo ordine pergens 2. ¹⁵⁷ Adericus 3. ¹⁵⁸ do 1. ¹⁵⁹ quadragesimæ anno 1. ¹⁶⁰ i. e. motuavi. ¹⁶¹ hæc in marg. 1. deunt 2. (2?) 2. ¹⁶² sequentia in marg. inf. ¹⁶³ quadragesimæ 1.

NOTÆ.

(154) Fortasse Tigernachus ille rerum Hibernicarum scriptor, quem Mariani temporibus vixisse constat; cf. O'Connor SS. I, Prolegomena, p. CLXXIII.

(155) v. ann. 1062.

(156) i. e. Malcolm.

(157) v. ann. 1056, 1062, et carmen de regibus Scottiæ apud O'Connor I, Proleg. 1, p. cxxx.

Mogontinus obiit feria 3. 7. Idus Decembris; cui A Sigfridus successit.

1082. [MLX] 4. Sigfridus Fuldensis abbas dominico die natalis Domini de Fulda ad regiam curtem exiens, baculum Mogontini archiepiscopatus feria sexta in epiphania accepit, papæ etiam tunc Nicolai legato Alexandro, qui non longe postea papa effectus est, hoc idem in curte regia annuente. Witratus decanus Fuldensis post eum in Fulda abbas successit ann. 10. Nicolaus papa obiit. *Alexander papa 1... successit annis 10.*

1083. [MLXI] 5. Majobus abbas Scottorum Coloniae obiit. *

[* Foillanus post eum successit. *addunt 2. 2'. 2''.*]

1085. [MLXIII] 7. *

[* Ciclus solaris et decennovennalis simul incipiunt. *add. 2. (2'. 2''?)*]

1086. [MLXIV] 8. Ciclus magnus paschalis [tertio⁶⁶¹] incipit indictione secunda. Multi divites et pauperes eum Mogontino archiepiscopo, Trajectensi episcopo, Rumbergensi, episcopo et Radisbonensi episcopo, post transitum sancti Martini, Hierusalem plus 7 milibus perrexerunt. Ubi vero episcopi sedebant, dorsalia pallia pendebant, scutellas et vasa aurea et argentea habebant; ex quibus gloriose comidebant pariter et bibebant.

1087. [MLXV] 9. Arabitæ vero fama pecuniæ congregati, multosque predictorum in parasceve occidentes (*Mart. 25*), cum non sustinuerunt, in quodam⁶⁶² castellum vacuum Carvasalium nomine nostri fugerunt; quod claudentes, lapidibus et fustibus defenderunt se contra jacula Arabitarum querentium cunctam pecuniam eorum vel vitam pariter et pecuniam. Tunc unus bonus miles nullo modo prohibitus a sepulchro Domini, nudus foris exivit. Arabitæ vero eum statim extendentes in modum crucis sopinum, manibus ipsi et pedibus transixis in terram clavibus supertectum ventris intra duo latera, et cooperta viscerum ab imo ventris usque gutur super faciem ejus projecientes, scrutaverunt, qualiter humana viscera habentur; deinde eum membratim dividentes, dux ipsorum primum lapidem super eum et unusquisque post illum projecit. Tunc nostris omnibus de castello intuentibus, dixerunt: *Vos ita eritis, si totam pecuniam nobis non*

traderitis. Cum autem nostri promiserunt dare totam suam pecuniam nisi victum, usque ad christianos duces Arabitarum cum viris 16 totidemque gladiis intromiserunt. Qui cum vidisset episcopos gloriosos cum multis militibus, et dorsalia pallia penitentia et cetera, sicut consuetudinis est paganorum reos tenere, extendit corrigiam circa collum Bambergensis episcopi, quasi domini nostrorum magnitudine et pulchritudine corporis ejus, et ait: *Tu et ista tua omnia mea erunt.* Episcopus vero per interpretem ait: *Quid mihi facies?* Et ille dixit: *Istum pulchrum sanguinem gutturis tui sugam, et suspendam te sicut unum canem ante castellum.* Tunc episcopus, prehenso capite ejus, uno colapho⁶⁶³ percutiens duces in terram; omnes alii ligati sunt. Qui vero foras B erant audientes ista, irruerunt supra castellum. Sed isti ligati supra murum sub gladiis suis contra jacula suorum suppositi, rogaverunt filios et amicos suos, qui ceteros prohibuerunt. Inde bellum inter latrones actum est, cum multi eorum elegerint pecuniam, multi patres et amicos suos. Feria vero 2 post pascha (*Mart. 28*) rogantes eum alii qui evaserunt, venit dux de Ramula cum multa manu, et fugans Arabitas, accepit quingentos bisantios aureos [id⁶⁶⁴ est denarios magnos], captivumque duces Arabitarum, inimicum multo tempore regis Sarracenorum; et duxit christianos Hierusalem, et inde ad navem. Dominus autem vento prospero portans eos usque ad christianos; nec duo milia de septem milibus reversi sunt. — Nial⁶⁶⁵ mac Eochoda (158) rex Ulad obiit Id. Novembris. — Grifri rex Britannorum obiit in autumno. — Donnelhad (159), filius Briain, rex de Hibernia atque Echmarcach (160) rex Innarenn⁶⁶⁶, viri inter suos non ignobiles, Romanam venientes obierunt.

1088. [MLXVI] 10. Donnchad⁶⁶⁷ oa Mathgamna ri Ulad (161) in templo Bennchuir (162) verno tempore occiditur. Domnall oa Loigsig ri Arad (163) iceneol eogæn. ifeltigernæg cluana ejus occissus. Hetbartus rex Anglorum plus 50 annis regnans, obiit in natale Domini.

1089. [MLXVII] 11. Araldus sibi successit. Araldus autem, qui et Arbach vocabatur⁶⁶⁸, rex Nordmannorum, minus mille navibus venit mense Septembri, D Anglicam terram regnaturus. Qui Eburaci in autumno plus quam mille laicorum centosque presbi-

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁶¹ deest 1? ⁶⁶² quodam 1. ⁶⁶³ colopho 1. ⁶⁶⁴ superscriptum 1. ⁶⁶⁵ hæc desunt 2. ut reliqua quæ ad reges Hibernicos spectant. ⁶⁶⁶ inarenn 1. quod nescio an recte explicarim. ⁶⁶⁷ Haraldus Harfager autem 2. Harmuch autem 2''. Harwich Sig. ⁶⁶⁸ i. e. aciebus.

NOTÆ.

(158) I. e. Niallus filius Eochodi rex Ultoniæ, et quo cf. Ann. quatuor magistr., a. 1062; Ann. Ultonienses a. 1063.

(159) De quo v. a. 1036 (1014). Hujus peregrinationis Tigernachi alique Hibernici Annales a. 1064 mentionem faciunt.

(160) Eachmarcach rex alienigenarum in Ann. Tigernachi a. 1052 nominatur. Hoc anno obiisse di-

citur, Ann. Ulton. IV, p. 342.

(161) I. e. rex Ultoniæ; v. Ann. quatuor magistr. III, p. 624.

(162) *Bennchuir* l. l. dicitur, *Benncoir* in Ann. Ulton. h. a.

(163) I. e. Donaldus O'Loi (n) gsig rex (Dal) aradiæ.; v. Ann. Tigernachi, Ann. quat. mag. et Ulton. h. a.

terorum bello occidit de Anglis. Araldus vero rex Anglorum cum septem acibus ⁸⁰⁰ belli statim perveit, et cum Araldum imparatum absque loriceis et ceteris ejusdem rei invenisset, bello occidit, mense Octobr. Willihelmus vero, qui et Bastart, cum Francis intrant interim Anglos; qui cum statim bello occidisset Araldum regem Anglorum, regit Anglos. [Hoc ⁸⁷⁰ anno cometæ stella visa est.]

1090. [MLXVIII] 12. Duo papæ in Roma, id est episcopus Parmensis, qui expulsus, et Lucensis, qui papa effectus. — Murchad Sciath guerr (164) oa Briæn occiditur mense Sept.

1091. [MLXIX] 13. Murchad oa Mcelnambo oa Briæn obiit verno tempore (165). — Ego miser Marianus, justione episcopi Mogontini et abbatis Fuldensis, feria 6 ante palmas, 3 Non. Aprilis (Apr. 3), post annos 10 mee inclusionis solutus, de clausola in Fulda ad Mogontiam conductus. Dedicatio capellæ clausolæ monasterii sancti Martini in Mogontia in honore sancti Bartholomei apostoli 6 Idus Julii, feria 6 (Jul. 10), sanctorum septem fratrum in festivitate. In qua clausola eodem die ego Marianus pro peccatis meis secundo includor. Consecratio novi monasterii sanctæ Mariæ in Mogontia. 9. Kal. Decembris (Nov. 23), feria secunda, die sancti Clementis.

1092. [MLXX] 14. Scottis et Francis vastantibus Anglos, disperguntur et fame moriuntur carnemque humanam manducare et ad hoc homines occidere condita coguntur atque suspendere.

1093. [MLXXI] 15. Unus clericorum, Carolus nomine, more Simonis magi ⁸⁷⁰, qui donum spirituale pro precio rogavit ab apostolis, a rege Heinrico comparavit episcopatum civitatis Constantiæ. Qui in conventiculo episcoporum et abbatum in monasterio sancti Martini Mogontia, in assumptione sanctæ Mariæ facta (Aug. 15), a Sigfrido archiepiscopo Mogontino coram rege Heinrico culpatus, quia per ostium Domini ⁸⁷¹ non intravit, absque baculo a conventiculo exivit; deinde post annum non vixit.

1094. [MLXXII] 16. Diarmait (166) rex Lagen. 8. Idus Febr. feria secunda occisus Caulad (167) oa Flatbræ feria sexta 4. Idus Febr. occiditur. — Sigfridus episcopus Mogontinus 5. Idus Sept. (Sept. 9), die dominico, quasi causa orationis in Galitiâ ad S. uctum Jacobum perrexit. Cum autem monasterium monachorum quod est Cluaneca dominico die aute missam sancti Michaelis (Sept. 23) esset, in ⁸⁷² trans claustrum respuit seculum. Sed dum mercenarii Mogontinæ episcopatum comparare vellent precio, Sigfridus in obedientia ⁸⁷³ sancti Benedicti,

quam abbati deberet, violenter compulsus, Mogontiam 8. Idus Decembris rediit.

1095. [MLXXIII] 17. In hoc anno omnia juxta cursum solis et lunæ habentur sicut in anno 15. Tiberii, in quo baptizatus est Dominus, id est dies baptismatis 8. Idus Januarii, epiphaniæ die dominico, et crastino die feria 2. initium jejunii Domini; 15. Kal. Martii, in die 40. sui jejunii, 6. feria, victoria ejus de diabolo superato in gula et vana gloria atque avaritia, in quibus diabolus primum Adam in eadem feria prostravit. A baptismo itaque Domini in anno 15. Tiberii locusque duo magni cicli, hoc est mille sexaginta quatuor anni. — Conchobor (168) oa Maelsechnæll rex Midi 9. Kal. April. dominico de palmarum occiditur. — Alexander papa obiit dominico die, 11. Kal. Mai. Illidibrandus Romanus archidiaconus successit.

1096. [MLXXIV] 18. Papa predictus decrevit precepto Petri apostoli et sancti Clementis, ut supra, et canonibus patrum per bannum Dei, Petri et Pauli et suum, synodali judicio multorum episcoporum, et contradicens interdixit presbiteris, diaconibus omnibusque clericis, uxores habere et omnino cum feminis habitare, nisi cum eis quas regula vel Nicæna synodus concessit. Decrevit quoque ut sub sententia sancti Petri cum Simone damnarentur non solum emptor et venditor cujusque consecrationis officii ecclesiastici, id est episcopatus, presbiteratus, diaconatus, preposituræ, decanatus, ecclesiæ vel declinationis, sed socius transgressoris. Dominus enim dixit: *Gratis accepistis, gratis date.* Unde de predicta synodo legati papæ missi ad Heinricum regem Romanorum, id est dno episcopi cum regina, regis ejusdem matre, ut et universali synodo coram rege, communi omnium episcoporum interdictu, feminas separarent a clericis, et maxime a presbiteris; noluerunt esse in pascha cum rege in civitate Bamberg (Apr. 20), nec [ac Ed. Patr.] cibum vel societatem Hermanni ejusdem civitatis episcopi, qui olim comparavit episcopatum et servivit regi in hoc pascha, haberent. — [Dunatus ⁸⁷³, episcopus Dulim ⁸⁷⁴ (169) obiit Idus Mai.]

1097. [MLXXV] 19. Cum quidam ⁸⁷⁵ clerici sub sententia interdicti apostolici libentius esse voluerunt, quam feminas et uxores carere, ut vel per alios castigarentur, decrevit papa synodica legatione etiam hoc anno, ut predicto anno nullus christianus audiret missam conjugati presbiteri. — 17. Kal. Aug. obiit Widradus abbas Fuldensis.

* Ruozelinus post eum successit. *addunt 2. 2.*

VARIE LECTIONES.

⁸⁰⁰ in marg. 1. ⁸⁷⁰ glossa in 1: Psal. in te, Domine, speravi. Symon autem magus in Samaria, ubi credidit et baptizatus fuit, hanc comparisonem ab apostolis voluit. ⁸⁷¹ dum 1. ⁸⁷² obidientia 1. ⁸⁷³ in marg. 1. ⁸⁷⁴ vel tolini? 1. ⁸⁷⁵ quidem 4.

NOTÆ.

(164) Epitheton est, quod vertitur e scuti brevis; v. Ann. quat. mag. III, p. 628.

(165) V. Ann. laud. a. 1070, ubi filius Diarmaitii filii Malnambi dicitur.

(166) V. Ann. Tigernachi, p. 308, quat. mag.,

p. 633.

(167) V. ibid., p. 635.

(168) V. Ann. laud., h. a.

(169) i. e. Dunannus archiepiscopus Dubliniæ.

1098. [MLXXVI] 20. In ⁷⁷⁶ hoc anno dominica pas-
sio secundum cursum solis et lunæ tertio habetur,
hoc est a passione Christi duo magni cicli, id est
1064 anni.

Octoginta ⁷⁷⁷ ducenti necnon milia quinque
Constant omnes anni tempus usque hoc Adam.
Multum (170) ob excerptos legimus barbaricos
Reges justificandos gesta que turbida egenos:

^{parvum}
Collige litteram anteriorem, voluit summam,
Existat numeratus auctor; intra require,

^{sc. librum}
Rectas omnes me tulit in novum ordine laudis.

1099. [MLXXVII] 21. In concilio 24 episcoporum,
abbatum multorumque clericorum, Vurmatia ⁷⁷⁸
mense Martii facta (171), presente Heinrico rege,
decretum est ut banuum Illibrandi ⁷⁷⁹ papæ nullus
curaret, nec papa esset. Papa vero regem cum suis
in quadragesima tribus excommunicavit causis, ob
infamiam peccatorum suorum, et unitatem suam
cum simoniaciis, et hanc scisuram ecclesiæ inter
papam et alios. Iude causa quasi justa primates re-
gni quasi excommunicato ⁷⁸⁰ contradicunt regi, tem-
ptantes eum proficere regno. — [Bilis ⁷⁸¹, militum
Boponis et Gotobaldi frater, Wirzburg sancti Ki-
liani canonicus ⁷⁸², moribus et etate et cantatione
laudabilis, in choro multum utilis, dum Deceml.
mense jacuit mortuus clamans et gemens de terrori-
bus et minationibus et calumniis presentis diaboli, ob
suam cantationem misserabiliter laboravit; non
enim vacua vociferatione falsa que litterarum multa-
rum adjactione ⁷⁸³ super unam litteram vel pulchri-
tudine soni, sed corde trito per intenta verba pla-
catus Deus. Quod igitur quasi angelus. . . . ⁷⁸⁴
pulchre semper in choro cantavit, moriturus a dia-
bolo carpitur acriter ⁷⁸⁵ audivit.]

1100. [MLXXVIII] 22. Heinricus ergo rex et Illibran-
dus papa convenientes mense Martio (172) in Lon-
gobardia, rex a papa solutionem banni, papa vero
sedem apostolicam a rege accepit. Convenientes au-
tem Suavi et Saxones et Walp dux Boariorum, epi-
scopi septem de Saxonibus et alii sex, Pataviensis,
Salsabogiensis, Wirzburgiensis, Vurmatiensis et
Mogontiensis episcopi, juxta Bamberg [in marg. For-
kem.] dominica tertia (173) quadragesimæ, Rodulfum

A ducesm Suavorum super se constituunt, et dominica
mediæ quadragesimæ (Mart. 26). Mogontia unguunt
in regem, viasque Alpi montis contra Heinricum nu-
niant. Hæc cum cognovit Heinricus, per Aquileiam
Radisbonam post pacha pervenit, et ad Rodulfum in
Suaviam contra se certare temptantem festinavit.
Cum vero Rodulfus fugit, Heinricus Suaviam preda-
vit. Convenientes quoque circa Renum inter Mogon-
tiam et Wormatiam mense Aug. pugnare prohibiti.
Conventione quoque in eodem loco facta in Kal. Nov.
(Nov. 1.), Rodulfus Heinrico oviam non venit ⁷⁸⁶.
Heinricus Suaviam ⁷⁸⁷ predavit et castella per hie-
mem fregit.

1101. [MLXXXIX] 23. Gregorius ⁷⁸⁸ (174) papa, qui et
Illibrandus episcopus, servus ⁷⁸⁹ servorum Dei, per
totum Italicum regnum et Teutonicorum ⁷⁹⁰, debitam
sancto Petro obedientiam exhibentibus apostolicam
benedictionem. Si qui sunt presbiteri vel diaconi vel
subdiaconi, qui jaceant in crimine fornicationis, in-
credimus eis ex parte omnipotentis Dei et auctoritate
sancti Petri introitum ecclesiæ, usque dum peniteant
et emendant. Si qui vero in peccato suo perseverare
maluerint, nullus vestrum officium eorum auscultare
presumat; quia benedictio illius vertitur in maledi-
ctionem, et oratio in peccatum, testante Domino per
prophetam, et Maledicam, inquit, benedictionibus re-
stris. Heinricus rex in pentecosten Mogontia deponit
Illibrandum papam (an. 1099, Mai 31), et Vug-
bertum Ravennæ episcopum in nativitate Johannis
(Jun. 24) baptistæ Presseæ ⁷⁹¹ (175) episcopatu pro
eo facit papam. Rodulfum quoque regem Saxonum
occidit bello Merseburc, ubi et sepultus Idus Octobr.
Mogontia cum muris Kal. Decembr. terre inctu ita
concussa, ut in monasterio sancti Victoris quasi di-
medio miliario a Mogontia mortuum terra sursum
cum feretro proferret.

1103. [MLXXXI] 25. Heinricus rex a pentecosten
diebus quadragesima Romam contra Illibrandum
papam expugnat (Mai. 23 Jun.), non intrare petivit
⁷⁹². Mogontia civitas intra octavas pentecosten ex
parte majore et monasterium episcopale aliaque tria
monasteria igne consumpta (Aug.). Suevi in autumno
Cuonradi fratrem Herimannum, Heinrici de Lacha
⁷⁹³ fratris filium, pro Rodulfo faciunt regem, et in
nativitate Domini in Saxonia ungitur in regem.

VARIE LECTIONES.

⁷⁷⁶ Marianus hæc adjecit antequam a. 1096. (1074.) sqq. historiam scripsit, hisque chronicon primum
fuisse videtur. ⁷⁷⁷ Ab Adam usque hunc annum sunt annorum milia quinque et insuper ducenti
octoginta 2 2". Reliqua desunt. ⁷⁷⁸ urmatia 1. et infra. ⁷⁷⁹ illibrani 1. ⁷⁸⁰ excommunicato 1. ⁷⁸¹ in
magine 1. desunt rell. ⁷⁸² canone 1. ? ⁷⁸³ i. e. adiectione. ⁷⁸⁴ legi nequit 1. ⁷⁸⁵ non plane constant.
carpit acriter esse videntur. ⁷⁸⁶ cod. 2. apogr. Vrat. addit: Anno Colomiensis episcopus obiit. ⁷⁸⁷ pav am 1.
⁷⁸⁸ Gregorius — vestris in codd. 2. (2 ?) 2". a. 1097 (1075). post presbiteri leguntur, et certe ad hunc vel
ad a. 1074. pertinent; cf. n. 54. ⁷⁸⁹ deest 1. ⁷⁹⁰ teutonorum 1. ⁷⁹¹ preslea 2. ⁷⁹² lege: potuit.
⁷⁹³ Lacha 1.

NOTÆ.

(170) De hoc loco v. præfationem, p. 484,
n. 19.

(171) Januarii, a. 1076; v. Legg., II, p. 18.

(172) Januar. a. 1077.

(173) i. e., Mart. 12, rectius Mart. 13.

(174) v. Mansi, XA, p. 433 ex Gerholi Reicher-
spurgensis expositione Psalmorum. Refert hæc ad
a. 1074.

(175) i. e. Brixia.

1104. [MLXXXI] 26. Prima paschalis lunæ 4 Non. Aprilis toto orbi apparuit, cum 2 Non. Aprilis esse deberet. Multa ⁹⁹⁸ homicidia et predationes inter Henricum regem et Hilibrandum papam, ita ut in nocte palmarum multi sunt occisi ⁹⁹⁹ (Apr. 17).

CONTINUATIO PRIMA.

Ex codice Romano.

1105. [MLXXXIII] (A. Wirzb.) Roma capta est a Henrico rege, et pestilentia magna facta est.

1106. [MLXXXIV] Henricus imperator de Italia revertitur, et Augusta ab eo obsidetur et capitur. Sigefridus archiepiscopus obiit.

1107. [MLXXXV] Henricus imperator Saxoniam vastat. Synodus Moguntinæ apud Sanctum Albanum habetur. Meginhardus Werzeburgensis episcopus constituitur. Obierunt Gregorius papa, qui et Hilibrant, Dietmarus Wormatiensis episcopus, Hermannus palatinus comes.

1108. [MLXXXVI] Bellum juxta Bleihelfelt committitur 3 Idus Aug. Hermannus nomen regis deposuit et ipse mox perit. Werzeburg a Saxonibus capta est et mox ab imperatore recepta.

[1109. [MLXXXVII] Bertha imperatrix obiit.

1110. [MLXXXVIII] Wezel Moguntinus archiepiscopus et Meginhard Werzeburgensis episcopus obierunt. Buggo episcopus Halberstatensis Gozlaria occiditur. Bellum juxta Glichocastellum in Turingia juxta Erpshesfurt situm inter imperatorem Henricum ⁹⁹⁹ et Eggibertum marchionem in vigilia Domini die dominica, in quo Burchardus Losana episcopus occisus est. Obierunt episcopi Sigewinus Coloniensis, Otto Radisponensis. Constituantur episcopi Ruothardus Mogonciensis, Hermannus Coloniensis, Emehardus Werzeburgensis.

1112. ⁹⁹⁷ [MXX] Imperator Italiam petit. Obierunt Huozmannus episcopus Spirensis, Hermannus

Metensis, Liudolfus dux et Berhtolfus dux, filius Rudolfi. Eggibertus marchio occisus est. Adelbero episcopus Wirzeburgensis obiit.

1115. ⁹⁹⁸ [MXXI] Mathildis de Longobardia imperatori rebellat.

1115. [MXXIII] Fratzlaus dux Boemiæ in venatu repente de equo cadens, subitanea morte discessit.

1117. [MXXV] Ladizlaus rex Pannoniæ vir piæ memoriæ, item Liupoldus marchio et Henricus palatinus comes obierunt.

1125. [MCI] Cuonradus, filius imperatoris, in Longobardia veneno periit. Obierunt archiepiscopi Egelbertus Trevirensis et Liemarus Premensis.

1124. [MCI].

[Cod. in marg. : Ciclus decennovennalis indictione 10. incipit.]

1126. [MCIV] Henricus ⁹⁹⁹ rex a patre suo propter excommunicationem recedens, catholicorum suscipit patrocinium.

1127. [MCV] Henricus rex et Mogontinus archiepiscopus R. (176), imperatore tenente Mogontiam, usque ad castellum cum exercitu venerunt, et frustrati abierunt. Nourinberg capitur. Pater a filio Radisponde mirabiliter superatur.

1128. [MCVI] Crax, lancea, corona et cætera regni insignia filio coram principibus regni traduntur.

1155. [MXXXIII] In ⁹⁹⁹ hoc anno 4 Non. Aug. hora d'ei quasi nona eclipsis solis facta est tanta, ut stellæ videri possent in celo.

CONTINUATIO SECUNDA.

Ex codice Lond.

1105. [MLXXXIII] 27. Henricus urbem Romæ in- D ad obitum suum deguit. Henricus vero ⁹⁹⁸ in Teuto- git et cepit, Wibbertum ⁹⁹⁹ in sede apostolica consti- nicam patriam rediit. tit. Hildebrandus vero Beneventum adiit, ubi usque 1106. [MLXXXIV] 28. Hildebrandus ⁹⁹⁹ obiit (177).

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁹⁸ reliqua desunt 2. ⁹⁹⁹ Eadem manu statim additum est in inferiori fol. 166 pars : Obiit Marianus inclusus; postea linea ductæ, anni scripti et brevis continuatio addita est. ⁹⁹⁹ Henric' cod. ⁹⁹⁷ 1114. corr. 1112. cod. ⁹⁹⁸ 1112. corr. 1115. cod. ⁹⁹⁹ reliqua alia eoræ manu scripta sunt. ⁹⁹⁹ hæc alia manu addita sunt. Numeri usque ad a. 1335 (1315.) scripti in ultimis codicis foliis leguntur. ⁹⁹⁹ wihbertum c. ⁹⁹⁹ rex Flor. ⁹⁹⁹ II. papa apogr. Vrat.

NOTÆ.

(176) Ruothardus.

(177) a. 1085.

Florentius ita : Apostolicus papa Hildebrandus in A extremis suis ad se vocavit unum de 12 cardinalibus, quem diligebat multum, et confessus est omnipotenti Deo et sancto Petro et toti ecclesie, valde se peccasse in pastoralis cura, quæ ei ad regendum erat commissa, suadenteque diabolo contra genus humanum odium et iram incitasse. Postea vero sententiam, quæ in orbe terrarum effusa est, pro augmento christianitatis se cepisse dicebat. Tunc demum misit prædictum confessorem suum ad imperatorem et ad totam ecclesiam, ut optarent illi indulgentiam, quia finem vitæ suæ aspiciebat, et tacito induebat se angelicam vestem, et dimisit ac dissolvit vincula bannerum omniumque suorum imperatori et omni populo christiano, vivis et defunctis, clericis ac laicis, et iussit eos abire de domo Theoderici, et amicos Henrici ascendere, teste Moguntino archiepiscopo, nec multo post obiit. — *Hæc in primo codice 2. folio ita leguntur* : Volumus vos scire, qui ecclesiasticæ curæ solliciti estis, quod apostolicus Hildebrandus nunc in extremis suis ad se vocavit unum de 12 cardinalibus, quem multum diligebat præ ceteris, et confessus est omnipotenti Domino et sancto Petro ac toti ecclesie valde [se] peccasse in pastoralis cura, quæ ei ad regendum erat commissa. Suadente diabolo contra humanum genus odium et iram incitasse. Postea vero sententiam, quæ in orbem terrarum effusa est, pro augmento christianitatis cepisse dicebat. Tunc demum misit prædictum confessorem suum ad imperatorem et ad totam ecclesiam, ut optarent illi indulgentiam, quia finem vitæ suæ aspiciebat. Et tam cito induebat se angelicam vestem, et dimisit ac dissolvit vincula bannerum omnium suorum imperatori et omni populo christiano et defunctis clericis ac laicis, et iussit suos abire de domo Theoderici, et amicos Henrici ascendere. Teste Moguntino archiepiscopo. *Hæc etiam in codice Gemblacensi exiisse videntur, ex quo ea recepit Sigbertus (178).*

1107. [MLXXXV] (178) 29. Henricus ⁶⁰⁵ Saxones bello vicit, patriam obtinuit, eosque sibi jurare et obsequi coegit; sed postquam exercitum dimisit, Saxones occulte ceperunt congregari adversus imperatorem Henricum ⁶⁰⁵, dolo volentes eum occidere. Ille autem, dolo comperto, declinavit iusidias eorum, egrediendo de illa provincia.

1108. [MLXXXVI] 30. Henricus ⁶⁰⁶ juxta Wirzburgum Suevis et Saxonibus bello congressus et quorundam suorum perfidorum, in ipso conflictu se ad hostem ⁶⁰⁷ convertentium, presidio desertus, a quodam etiam collateralis suo in vertice ense percussus, delit se cum paucis in fugam. Hostes vero insecuti usque ad urbem predictam, ceperunt eam, et episcopum Alberonem a ⁶⁰⁸ Henrico ob perfidiam expulsam ibidem restituerunt, expulso Mainardo ⁶⁰⁹ episcopo ibidem a ⁶⁰⁸ Henrico constituto. Paulo post Henricus eandem urbem congregato exercitu obsedit et cepit, episcopoque Alberoni, quia suus erat patrinus, concessit, ut remaneret sibi fidelis et episcopus urbis. Illo autem nolente Henrico subesse, Henricus, quia nimium pius erat, liberum illum permisit abire. — Wilhelms rex Angelorum ⁶¹⁰ fecit describi omnes totius Angliæ possessiones in agris, in hominibus, in animalibus omnibus, in omnibus mansionibus, a majori usque ad minimam ⁶¹¹ et in omni censu, qui ex omnium terris posset reddi; et vexata est terra multis cladibus inde procedentibus.

1109. [MLXXXVII] 31. Wilhelmus rex Anglorum obiit 5 Idus Septembris; Wilhelmus, filius ejus, unctusque C est ⁶¹² in regem 4 Non. Octobris ⁶¹³.

EX FLORENTII WIGORNIENSIS HISTORIA.

1113. [MLXXXIII] 35.... Erant duo, ut in Anglia invicem discordantes et ecclesiam Dei inter se divisam post se trahentes : Urbanus scilicet, qui prius

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁰⁵ H. rex Fl. ⁶⁰⁶ imperatorem Henricus 2. ⁶⁰⁷ H. rex Fl. ⁶⁰⁸ hostes Fl. apogr. Vr. e corr. ⁶⁰⁹ ab Fl. ⁶¹⁰ menandro Fl. ⁶¹¹ deest Fl. qui hæc aliter expressit; et reliqua omisit. ⁶¹² deest apogr. Vr. ⁶¹³ deest apogr. Vr. ⁶¹⁴ anni scripti sunt usque ad 1122 (1099).

NOTÆ.

(178) Cf. Hirsch., De Vita Sigiberti, p. 159 — 143. Bethmann SS., VI, p. 365. — Hoc loco adjiciam brevem narrationem, primum a Mabillonio (Ann. B. med., V, p. 214). post a me ex codice Laudunensi descriptam (Arch. VII, p. 920) : *Episcopus Augustinensis (Agauo) post biennium rediens ab Hierosolymis interfuit depositioni domini pape Gregorii, et asserit, ante octo dies diem et horam obitus prædixisse, nec omnino lectulo decubuisse, sed ipso die sui transitu ecclesiam adiit, allocutusque publice cum clero populum totius Salerne urbis, primo de credulitate corporis et sanguinis Domini nostri, deinde de intentione totius sui operis, inposita sibi stola, absolvit cunctos quoscunque modo a se anathematizatos, ac post incedens genibus et manibus, altare adiit, vaticum corporis et sanguinis Domini inde sumens, sicque domum reversus, hora qua prædixerat obiit, predicto pontifici superinponens totum suæ sepulture officium, etiam divisionem modice quantum habebat substantiæ. — Denique etiam*

D quæ in codice Udalrico, n. CLXVI leguntur addenda sunt : *Pisæ memoriæ dominus Gregorius papa septimus cum apud Salernum infirmitate, qua mox obiit, ægrotare cœpisset, astiterunt ei cardinales Romani aliarumque civitatum episcopi, viri religiosi, sciscitantibus ab eo, quem sibi in episcopatu subrogari vellet illis indicare dignaretur. At ille secum pauca cogitans, tandem illis hæc verba dedit : « Quicumque horum trium habere possitis, videlicet Lucensem episcopum vel Hostiensem vel Lugdunensem, hunc in episcopum elige. » Item de excommunicatis requisitus, respondit : « Præter Henricum regem dictum et Wigbertum Ravennatem archiepiscopum et alias principales personas quæ consilio vel auxilio farent impetati vel nequitia illorum, omnes in vice apostolorum Petri et Pauli absolve et benedico, et quicumque me hanc potestatem habere credet indubitanter. » Hæc autem ultima ejus verba fuerunt : « Dilexi justitiam et odire iniquitatem, propterea morior in exilio. »*

fuerat vocatus Odo, episcopus Hostiensis; et Clemeus, A qui Wibertus appellatus fuerat, archiepiscopus Ravennensis. Quæ res, ut de aliis mundi partibus sileamus; per plures annos ecclesiam Angliæ in tantum occupavit, ut ex quo Gregorius, qui et Hildebrancus, defunctus fuit, nulli loco papæ usque ad hoc tempus subdi vel obedire voluerit. Urbanum pro vicario beati Petri Italia Galliaque jam receperat.....

1118. [MCCXCVI] 40.... Urbanus papa venit in Galliam, et apud Clarum montem quadragesimali tempore synodo celebrata, ad Turcas, Sarracenos, Turcopolos aliosque paganos debellandos, Hierusalem proficisci hortatus est christianos. Cujus hortatu mox in ipsa synodo comes Sancti Egidii Raimundus, et cum eo multi alii cruce Christi signati, peregrinationem se pro Deo subituros et quod suaserat peracturos sponderunt. Quibus auditis, de Italia, Germaniâ, Gallia, Anglia, cæteri christiani ad eandem professionem certatim se paravere. Quorum duces et primates exitere Podiensis episcopus Aimerus, Hostiensis episcopus cum aliis episcopis quam pluribus, Petrus monachus, Hugo Magnus, Philippi regis Francorum germanus, dux Lothariensis Godefridus, Carnotensis, comes Stephanus, Nordmannorum comes Robertus, Flandrensium comes Robertus, duo germani Godefridi ducis comes Eustachius Bononiensis et Baldwinus, prædictus comes Reimundus, Boemundus, Roberti Guiscardii filius....

1120. [MCCXXVIII] 42.... Antiochia civitas a christianis 3. Nonas Junii, feria quarta, capta est. In qua paucis diebus transactis lancea, qua mundi Salvator in crucis patibulo pendens vulneratus fuit, Andrea apostolo sanctorum mitissimo revelante, in ecclesia sancti Petri apostoli inventa est. Cujus inventione christiani animati. 4 Kal. Julii, feria secunda, secum illam deferentes, de civitate exierunt, et cum paganis prælio commisso, Curbaranum, principem militiæ soldani Periciæ, et Turcos, Arabes, Sarracenos, Publicanos, Azimatos, Persas, Agulanos et alias multas gentes in ore gladii fugantes, multis milibus ex eis occisis, Dei virtute plenam victoriam habuerunt. Splendor insolitus per totam fere noctem 5 Kal. Octobris emicuit.... Rogerus dux Apuliæ, adunato grandi exercitu, Capuanam civitatem a sua ditione resilientem obsedit. Urbanus papa, comitante secum Dorobernensi archiepiscopo Anselmo, ut illi mandarât, ad concilium quod apud Barum Kal. Octobris celebrari constituit, proficiscitur. In quo concilio plurimæ de fide catholica ab apostolico diserta sunt sacunda oratione. Ubi etiam mota quæstione ex parte Græcorum, evangelica auctoritate probare volentium, Spiritum sanctum processionem non habere nisi tantum a Patre, præfatus Anselmus sic de negotio tractavit, disseruit, absolvit, ut in ipso conventu nemo existeret, qui non inde sibi satisfactum consentiret.

1121. [MCCXXIX] 43. Urbanus papa tertia hebdomada

paschæ magnum concilium tenuit Romæ. In quo recisâ recidendis et statutis statuendis, in adversarios sanctæ ecclesiæ excommunicationis sententiam in omnes laicos investituras ecclesiarum dantes, et omnes easdem investituras de manibus illorum accipientes, necnon omnes in officium sic dati honoris hujusmodi consecrantes, cum toto consilio papa intorsit. Eos quoque anathematis vinculo colligavit, qui pro ecclesiasticis honoribus laicorum homines sunt, dicens, nimis execrabile videri, ut manus, quæ in tantam eminentiam excreverant, ut, quod nulli angelorum concessum est, Deum cuncta creantem suo signaculo creent et eundem ipsum pro redemptione et salute totius mundi summi Dei patris obtulibus offerant, in hanc ignominiam detrudantur, ut ancillæ fiant earum manuum, quæ die ac nocte obscœnis contactibus inquinantur, sive rapinis ac injuste sanguinum effusioni addictæ commaculantur. *Fiat, fiat*, ab omnibus est clamatum; et in his concilium consummatum est. Post hæc archiepiscopus Lugdunum perrexit...

Idus Julii, feria quinta Hierusalem a Christianis capta est, et post hæc 11 Kal. Augusti, eadem feria, Lothariensis dux Godefridus ab omni exercitu in regem est electus. — Urbanus papa 4 Kal. Augusti, feria quinta, obiit. — Christiani cum Amravis, principe militiæ et secundo in potestate totius regni regis Babylonix, ante civitatem Ascalonam 2 Idus Augusti, eadem feria, bellum habentes maximum, Christo largiente, potiti sunt victoria. — Paschalis, vir venerandus, qui ab Hildebrando papa presbyter fuerat ordinatus, a Romano populo 1dib. Augusti electus, die sequenti, id est 19 Kal. Septemb., feria prima, in papam est consecratus...

1122. [MCC] 44. Clemens papa, qui et Wibertus, obiit...

Interea Hierusalem domum redierunt comites Robertus Flandrensium et Eustachius Bononiensis primitus; dein Normannorum comes Robertus cum uxore, quam sibi in Sicilia desponsaverat, repatriavit...

1123. [MCCIII] 45. Filius Eustachii senioris comitis Bononiensis, Godefridus rex Hierosolymorum, qui præpotens exstiterat dux Lothariensium, diem clausit ultimum, et in ecclesia Golgothana sepultus requiescit. Cujus post obitum christiani unanimi consilio ejus germanum sibi in regem elegerunt Baldwinum.

1128. [MCCVIII] 48... Quo anno facta est nimis execrabilis contentio inter imperatorem de Alemannia et filium ejus...

Romanorum 96. Henricus quartus obiit, cui filius suus Henricus succedens, regnavit annis 19...

1132. [MCCXXXII] 4. Rex Anglorum Henricus filiam suam Henrico regi Teutonicorum dedit in conjugem...

1135. [MCCXXXV] 5. Henricus rex Teutonicorum Romanam venit, Paschalem papam cepit et in custodia posuit, sed postmodum ad pontem viæ Salarix, ubi pa-

chalem festivitatem in campo celebraverunt, pacem A cum eo fecit. Hoc autem modo reconciliatio inter regem et dominum papam facta est, et hoc est juramentum regis (179) : *Ego Henricus rex liberos dimittam & vel 5 feria proxima dominum papam et episcopos et cardinales, et omnes captivos et obsides, qui pro eo vel cum eo capti sunt, securos produci faciam intra portas Transiberinæ civitatis, nec ulterius capiam aut capi permitam eos qui in fidelitate domini papæ Paschalis permanent, et populo Romano et Transiberinæ et insulæ civitatis pacem et securitatem servabo, tam per me quam meos, et in personis et in rebus, qui mihi pacem servaverint. Dominum papam Paschalem fideliter adjuvabo, ut papatum quiete et secure teneat, patrimonia et possessiones Romanæ ecclesiæ, quæ abstuli, restituum, cuncta quæ habere debet more antecessorum meorum recuperare et tenere adjuvabo bona fide, et domino papæ Paschali obedientiam, salvo honore regni et imperii, sicut catholici imperatores catholicis pontificibus Romanis. Hæc omnia observabo bona fide, sine fraude et malo ingenio. Et isti sunt juratores ex parte ipsius regis : Fredericus Coloniensis archiepiscopus, Gebhardus Tridentinus⁶¹⁵ episcopus, Burhardus⁶¹⁶ Monasteriensis episcopus, Bruno Spirensis episcopus, Albertus cancellarius, comes Heremannus, Fredericus comes palatinus, Berengarius comes, Bonifacius martio⁶¹⁷, Albertus comes de Blandriaco, Fredericus comes, Godefridus comes, Warnerius martio⁶¹⁸.*

Dominus (180) papa Paschalis 156 concedet domino regi Henrico et regno ejus, et privilegio suo sub anathemate confirmabit et corroborabit, episcopo vel abbate libere electo sine symonia assensu regis, quod dominus rex eum annulo et virga investiat. Episcopus autem vel abbas a rege investitus, libere accipiat consecrationem ab episcopo ad quem pertinuerit. Si quis vero a clero et populo eligatur, nisi a rege investiat, a nemine consecratur, et archiepiscopi et episcopi libertatem habeant consecrandi a rege investitos. Super his etiam dominus papa Paschalis non inquietabit dominum regem Henricum, nec ejus regnum et imperium. Dominus papa Paschalis non inquietabit dominum regem Henricum, nec ejus imperium vel regnum, de investitura episcopatum vel abbatiarum, neque de injuria sibi illata et suis, neque aliquod malum reddet sibi vel alicui personæ pro hac causa, et penitus in personam regis Henrici nunquam anathema ponet, nec remanebit, in domino papa, quin coronet eum, sicut in ordine continetur, et regnum et imperium officii sui auxilio eum tenere adjuvabit pro posse suo, et hæc adimplebit dominus papa sine fraude et malo ingenio. Hæc sunt nomina illorum episcoporum et cardinalium, qui præcepto domini papæ Paschalis privilegium et amicitiam sa-

cramento confirmaverunt domino imperatori Henrico : Petrus Portuensis episcopus, Centius Sabiniensis episcopus, Robertus cardinalis Sancti Eusebii, Bonifacius cardinalis Sancti Marci, Anastasius cardinalis Sancti Clementis, Gregorius cardinalis Sanctorum apostolorum Petri et Pauli, item Gregorius cardinalis Sancti Grisogoni, Joannes cardinalis Sanctæ Potentianæ, Rhizus cardinalis Sancti Laurentii, Rainerus cardinalis sanctæ Balbinæ, Dunzo cardinalis Sancti Martini, Theobaldus cardinalis Joannis et Pauli. Joannes diaconus Sanctæ Mariæ in schola Græca.

Paschalis (181) episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Henrico Teutonicorum regi et per Dei operis gratiam Romanorum imperatori Augusto salutem et apostolicam benedictionem. Regnum vestrum sanctæ Romanæ ecclesiæ singulariter coherere dispositio divina constituit. Prædecessores vestri probitatem cum prudentiæ amplioris gratia ac Romanæ urbis coronam et imperium consecuti sunt. Ad cujus videlicet coronæ et imperii dignitatem tuam quoque personam, fili carissime Henrice, per nostri sacerdotii ministerium majestas divina procegit. Illam igitur dignitatis prærogativam, quam prædecessores nostri vestris prædecessoribus, catholicis imperatoribus, concesserunt et privilegiorum paginis confirmaverunt, nos quoque dilectioni tuæ concedimus, et presentis privilegii paginæ confirmamus, ut regni tui episcopis vel abbatibus, libere præter violentiam et symoniam electis, investituram virgæ et annuli conferras. Post investitionem vero canonice consecrationem accipiat ab episcopo, ad quem pertinuerit. Si quis autem a clero et populo præter tuum assensum electus fuerit, nisi a te investiat, a nemine consecratur. Sane episcopi vel archiepiscopi libertatem habeant, a te investitos episcopos vel abbates canonice consecrandi. Prædecessores enim vestri ecclesias regni sui tantis regalium suorum beneficiis ampliarunt, ut regnum ipsum episcoporum maxime vel abbatum prædictis oporteat communiri, et post plures dissensionem, quæ electionibus sæpe contingunt, regali oporteat majestate compesci. Quam ob rem prudentiæ et potestativæ curæ debes sollicitus imminere, ut Romanæ ecclesiæ celsitudo et cæterarum salis præstante Domino beneficiis et servitiis conservetur. Si qua agitur ecclesiastica vel secularis persona hanc nostræ concessionis paginam temerario ausu pervertere temptaverit, anathematis vinculo, nisi resipuerit, innodetur, honoris quoque ac dignitatis suæ particulum patiat. Observantes autem misericordia divina custodiat, et personam potestatemque tuam ad honorem suum et gloriam feliciter imperare concedat.

Illis conventionibus et juramentis inter dominum papam et regem in paschali festivitate facta est

VARIÆ LECTIONES.

⁶¹⁵ ita. ed.

NOTÆ

(179) V. Mon. Legg., II, p. 72.
(180) V. ibid. p. 71.

(181) V. ibid. p. 72.

concordia. Deinde Romam Idus Aprilis rex venit, quem papa, in ecclesia sancti Petri missam celebrans, in imperatorem consecravit, et ei suisque omnibus absolutionem fecit, et omnem injuriam sibi factam condonavit..

1134. [MCXII] 6. Anno pontificatus domini papæ Paschalis secundi 13, indictione 5; mense Martio, 15 Kal. Aprilis, celebratum est concilium Romæ Lateranis in basilica Constantiniana (182). In quo cum dominus papæ resedisset eum archiepiscopis et episcopis et cardinalibus et varia multitudine clericorum et laicorum, ultima die concilii, facta coram omnibus professione catholicæ fidei, ne quis de fide ipsius dubitaret, dixit: *Amplector omnem divinam Scripturam, scilicet veteris ac novi testamenti, legem a Moyse scriptam et a sanctis prophetis, legem a Moyse scriptam et a sanctis prophetis. Amplector quatuor evangelia, septem canonicas epistolas, epistolas gloriosi doctoris beati Pauli apostoli, sanctos canones apostolorum, quatuor concilia universalis sicut quatuor evangelia, Nicenum, Ephesinum, Constantinopolitanum, Chalcedonense; Antiochenam concilium et decreta sanctorum patrum Romanorum pontificum, et præcipue decreta domini mei papæ Gregorii septimi et beatæ memoriæ papæ Urbani. Quæ ipsi laudaverunt, laudo. Quæ ipsi tenuerunt, teneo. Quæ confirmaverunt, confirmo. Quæ damnaverunt, damno. Quæ repulerunt, repello. Quæ interdixerunt, interdico. Quæ prohibuerunt, prohibeo. In omnibus et per omnia in his semper perseverabo.* Quibus expletis, surrexit pro omnibus Girardus Engolismensis episcopus, legatus in Aquitania, et communi assensu domini papæ Paschalis totiusque concilii coram omnibus legit hanc scripturam: *Privilegium illud, quod non est privilegium, sed vere debet dici privilegium, pro liberatione captivorum et Ecclesiæ a domino papa Paschali per violentiam regis Henrici extortum, nos omnes in hoc concilio cum domino congregati, canonica censura et ecclesiastica auctoritate iudicio sancti Spiritus damnamus, et irritum esse iudicamus, atque omnino quassamus, et nequid auctoritatis et efficacitatis habeat, penitus excommunicamus; et hoc ideo damnatum est, quia in eo privilegio continetur quod electus canonice a clero et populo a nemine consecratur nisi prius a rege*

investiatur, quod est contra sanctum Spiritum et canonicam institutionem. Perlecta vero hac carta, acclamatum est ab universo concilio: *Amen, fiat, fiat,* Archiepiscopi cum suis suffraganeis qui interfuerunt hi sunt: Joannes patriarcha Veneticus, Senes Capuanus, Landulfus Beneventanus, Amalphitanus, Rogitanus, Hidrontinus, Brundusinus, Capsanus, Girontinus, et Græci, Rosanus et archiepiscopus Sanctæ Severinæ. Episcopi vero Centius Savinensis, Petrus Portuensis, Leo Ostiensis, Cono Prenestinus, Gerardus Engolismus, Calo Leonensis, legatus pro Bituricensi et Viennensi archiepiscopis, Rogerus Vulturvensis, Gaufridus Senensis, Rollandus Populoniensis, Gregorius Terracinensis, Gulielmus Trojanus, Gibinus Siracusanus, legatus pro omnibus Siculis, alii fere 100 episcopi. Siguinus et Joannes Tusculanus episcopi, cum essent Romæ illa die, concilio non interfuerunt. Qui postea, lecta damnatione privilegii, consenserunt et laudaverunt...

1136. [MCXIV] 8. Henrico Romanorum imperatori Matildis, filia regis Anglorum Henrici, 8. Idus Januarii, Mogunticæ desponsata, et in imperatricem est consecrata...

1137. [MCXV] 9. Hoc anno hiems extitit asperissima, ita ut omnes fere per Angliam pontes glacie frangerentur. Imperator Henricus, postquam Coloniam diu obsedisset (183) et multos suorum campestri prælio perdidisset, pacem apud civitatem Nussam juramento fecit...

1139. [MCXVII] 11... Apud Lumbardiam magno terræ motu facto, et, ut testati sunt qui noverunt, 40 dierum spatio durante, plurima domorum ædificia corruere. Et, quod visu dictuque constat mirabile, villa quædam pergrandis mota est repente de statu proprio, jamque ab omnibus longe remoto consistere cernitur loco. Mediolani dum patriæ dignitatis viri de re publica tractantes sub una residerent turri, auribus omnium vox foras insonuit, unum ex illis nomine vocas et festinote exire rogans. Quo tardante, persona quædam coram apparuit, quæ vocatum virum ut egrederetur prece obtinuit. Exeunte illo, turris repente cecidit et omnes qui ibidem aderant casu mirabili oppressit (184).

VARIE LECTIONES.

⁶¹⁰ redisset ed. ⁶¹¹ privilegium ed. ⁶¹² quod non est ed. ⁶¹³ Semies ed. ⁶¹⁴ missam ed.

NOTÆ.

(182) V. Ekkehardum SS. VI. p. 246, et quæ ibi D notavi.

(183) V. Ekkehardum a. 1114 ex.

(184) In continuatione anonymi nonnisi pauca de Lothario imperatore, quem a. 1125 Leodegarius dicit, papisque Analecto et Innocentio a. 1137, de Saxonibus Turingorum victoribus (ex Widukindo?) a. 1138, de miraculo in Prumiensi monasterio acto a. 1138 notanda sunt; quæ hic exscribere juvat.:

1159. *Fluctuabat adhuc jam annis 7 Romana 1157 sedes propter papatum duorum, Gregorii scilicet, qui et Innocentius, et Petri, qui et Leo. Quorum causa inter Lotharium Romanorum imperatorem et Rogerum Apuliæ ducem extortum fuit bellum, Divitiis*

pleni ambo hi. Unus religione et dignitate superior vel excellentior; alter in confusionem sui auro præstantior. Imperialis tamen sublimitas, ut dignum et justum est, omni regis dignitati præstat in omnibus. Ambo Romæ predictos constituerunt episcopos episcoporum; Lotharius Gregorium canonice electum, Rogerus Petro Leoni Romanæ urbis concessit papatum. Verum hæc inter eos dissensione cardinalium auctoritati et præfectoriæ dignitati displicente, amore pecuniæ nunc Gregorium in Petri expulsionem, nunc Petrum Gregorii exclusionem, in apostolicam sedem recipiunt. Constitutus derique a Lothario Gregorius apostolicam regit sedem; electus a Rogero velut alter papa Lateranis sedit, antiqui Petri Leonis, soboles Petrus Leo; quo utrosque si stimulas